

13. Képzés és Gyakorlat

Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia

13th Training and Practice

International Conference on Educational Science

Neveléstudomány – Válaszlehetőségek az új évezred kihívásaira
Educational Science – Possible Answers for the Challenges
of the New Millennium

Program és absztraktok
Program and Abstracts

*Neveléstudomány – Válaszlehetőségek
az új évezred kihívásaira*

**13. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi
Neveléstudományi Konferencia**

Program és absztraktok

---

*Educational Science – Possible Answers for the
Challenges of the New Millennium*

**13th Training and Practice International Conference on
Educational Science**

Program and Abstracts

*Neveléstudomány – Válaszlehetőségek
az új évezred kihívásaira*

**13. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi
Neveléstudományi Konferencia**

Kaposvár, 2020. október 1–3.

Program és absztraktok

*Educational Science – Possible Answers for the
Challenges of the New Millennium*

**13th Training and Practice International Conference on
Educational Science**

Kaposvár, Hungary, October 1–3, 2020

Program and Abstracts

Szerkesztette | Edited by

Józsa Krisztián | Krisztián Józsa

Szent István Egyetem | Szent István University

Gödöllő, 2020

ISBN 978-963-269-924-0 (pdf)

Kiadó:

Szent István Egyetem
<https://www.szie.hu/>

Felelős kiadó:

Gyuricza Csaba rektor

Technikai szerkesztő: Belovári Anita, Bencéné Fekete Andrea és Józsa Gabriella

Olvasószerkesztő: Kopházi-Molnár Erzsébet és Kövérné Nagyházi Bernadette

Borítóterv: Farkas Beáta

© Szerzők, 2020

Szerkesztés © Józsa Krisztián, 2020

A műre a Creative Commons 4.0 standard licenc alábbi típusa vonatkozik: [CC-BY-NC-ND-4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Ennek értelmében a mű szabadon másolható, terjeszthető, bemutatható és előadható, azonban nem használható fel kereskedelmi célokra, továbbá nem módosítható és nem készíthető belőle átdolgozás, származékos mű. A licenc alapján a szerző vagy a jogosult *által meghatározott módon fel kell tüntetni a szerző nevét és a szerzői mű címét.*

A KONFERENCIA HÁTTÉRINTÉZMÉNYEI / ORGANIZERS

Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar
Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

A KONFERENCIA TUDOMÁNYOS PROGRAMBIZOTTSÁGA / SCIENTIFIC PROGRAM COMMITTEE

Horváth Kinga, Selye János Egyetem

Józsa Krisztián, Szegedi Tudományegyetem, Szent István Egyetem (elnök)

Kéri Katalin, Pécsi Tudományegyetem

Mesterházi Zsuzsa, Eötvös Loránd Tudományegyetem

Pusztai Gabriella, Debreceni Egyetem

Varga László, Soproni Egyetem

Zsolnai Anikó, Eötvös Loránd Tudományegyetem

A KONFERENCIA SZERVEZŐBIZOTTSÁGA / ORGANIZING COMMITTEE

Belovári Anita

Bencéné Fekete Andrea (titkár)

Betyár Gábor

Borné Péter Orsolya

Józsa Gabriella

Kiss Gábor

Kopházi-Molnár Erzsébet

Kövérné Nagyházi Bernadette

A KONFERENCIA HELYSZÍNE / CONFERENCE VENUE

Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar
7400 Kaposvár, Guba Sándor u. 40. Tel.: (82) 505-810

A konferencia online formában, a Microsoft Teams felületén valósul meg.

A KONFERENCIA HONLAPJA, E-MAIL CÍME / WEBSITE, E-MAIL

<http://kepzesesgyakorlat.ke.hu>

kgykonf@ke.hu

Honlapkészítő: Betyár Gábor, SZTE

Tartalom / Contents

<i>KÖSZÖNTŐ</i>	9
<i>WELCOME MESSAGE</i>	10
<i>ÁTTEKINTŐ ÉS RÉSZLETES PROGRAM / OVERVIEW AND DETAILED PROGRAM</i>	11
Áttekintő program	13
Részletes program	15
<i>ABSZTRAKTOK / ABSTRACTS</i>	37
Plenáris előadások.....	39
Szekció- és szimpoziумelőadások.....	43
Poszterszekciók.....	201
<i>ELŐADÓK / PRESENTERS</i>	221

KÖSZÖNTŐ

A 13. Képzés és Gyakorlat Nemzetközi Neveléstudományi Konferencia Tudományos Programbizottságának és Szervezőbizottságának nevében tisztelettel köszöntöm a konferencia résztvevőit, a konferenciakötet olvasóit! Nagy örömünkre szolgál, hogy bár nehezített körülmények között, de a konferencia megrendezésével ebben az évben is folytathatjuk a hagyományainkat.

A konferenciát első ízben 2007-ben a Kaposvári Egyetem Pedagógia Kara szervezte meg, majd 2010-től a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karával együttműködésében valósul meg az évenkénti rendezvény. A Magyarországot is elérő Covid-19 lehetetlenné tette a 2020 tavaszára tervezett konferencia megvalósítását. Háromszáz főnél is több résztvevő kétszáz feletti előadással jelentkezett a tavaszi konferenciára. Ezért is tartottuk fontosnak, hogy idén se maradjon el a Képzés és Gyakorlat Konferencia. Sajnálatos módon nem javult a vírushelyzet, így rendhagyó módon, online keretek között szerveztük meg a rendezvényt.

2020. augusztus 1-jével a Kaposvári Egyetem összeolvadt a Szent István Egyetemmel. Ennek köszönhetően ettől az évtől kezdődően a Szent István Egyetem Kaposvári Campusának Pedagógiai Karaként veszünk részt a Képzés és Gyakorlat Konferencia szervezésében és megrendezésében. Az idei évtől a konferencia szervezési formáját jelentősen átalakítottuk. A konferencia élén Tudományos Programbizottság áll. A szervezési és a bírálati folyamat lebonyolításában a konferencia eleget tesz a nemzetközi tudományos konferenciák normáinak. Örömünkre szolgál, hogy a kétnyelvű konferencián jelentős számú angol nyelvű prezentációra is sor kerül. A három naposra bővült szakmai összejövetelünkön párhuzamosan zajlanak az angol és magyar nyelvű szekciók.

A konferencia programját plenáris előadások gazdagítják. A nyitóelőadást Molnár Gyöngyvér, a Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézetének intézetvezető professzora, Digitális forradalom az oktatásban és a neveléstudományi kutatásokban címmel tartja. A második nap plenáris előadója Kárpáti Andrea, a Budapesti Corvinus Egyetem professzora. Előadásában a művészetpedagógia fontos és aktuális kérdéseivel foglalkozik. A konferencia zárónapját Papp Gabriellának, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar dékánjának az előadása nyitja meg. Ennek keretében a magyar gyógypedagógia helyzetét, szerepét, fejlődését elemzi.

A Tudományos Programbizottság nevében ezúton is köszönöm a bírálókat, a szekcióelnököket és az informatikai csapat munkáját. Köszönettel tartozunk a konferencia Szervezőbizottságának, akik áldozatos munkája nélkül nem jöhetett volna létre ez a rendezvény.

A kávészünetek kellemes szakmai beszélgetéseit ebben az évben nélkülöznünk kell. Kívánok azonban hasznos szakmai tapasztalat- és eszmecserét az online térben!

Józsa Krisztián
a konferencia elnöke

WELCOME MESSAGE

On behalf of the Scientific Program Committee and the Organizing Committee of the 13th Training and Practice International Conference on Educational Science, I am honored to welcome all the participants of the conference as well as the readers of the this book of Program and Abstracts. It is a great pleasure to be able to carry on the tradition of organizing this event, albeit in unusual circumstances.

The first conference was organized by the Faculty of Pedagogy of the University of Kaposvár in 2007. Since 2010, the annual event is organized together with the Benedek Elek Faculty of Pedagogy of the University of Sopron. However, due to the COVID-19 situation in Hungary, the spring event of 2020 had to be postponed, although more than three hundred participants had registered with more than two hundred presentations. That is why we were dedicated to still make this conference happen this year. Unfortunately, the pandemic is far from over, therefore, the conference is run as a virtual event.

Effective from 1 August, 2020, the University of Kaposvár is merged with Szent István University. As a result, from now on, we are organizing the Training and Practice Conference as the Faculty of Education of the Kaposvár Campus of Szent István University. Significant reforms have been implemented in the organizational processes of the conference. The event is now headed by a Scientific Program Committee. In terms of organization and review process, the conference meets the standards of international scientific conferences. We are delighted to see a significant number of English language presentations at this year's bilingual event. The English language sections and the Hungarian sections will run simultaneously during the three-day conference.

The program includes keynote presentations. The opening keynote speaker will be Gyöngyvér Molnár, Professor of Education and Head of the Institute of Education at the University of Szeged. She will give a presentation on the digital revolution in education and research. On the second day, Andrea Kárpáti, Professor at Corvinus University of Budapest, will give a keynote presentation on the most relevant issues in art education. Gabriella Papp, the Dean of Bárczi Gusztáv Faculty of Special Needs Education at Eötvös Loránd University will open the last day of the conference. In her keynote presentation, she will analyze the role and evolution of special needs education in Hungary.

On behalf of the Scientific Program Committee, I would like to thank the reviewers, section chairs and IT technicians for their hard work. We are grateful for the efforts of the Organizing Committee who made this event possible.

Although this year we have to do without the engaging professional discussions during the coffee break, I hope this virtual event will also provide us with a rich exchange of experience and information.

Krisztián Józsa
Chair of the Conference

***ÁTTEKINTŐ ÉS RÉSZLETES PROGRAM /
OVERVIEW AND DETAILED PROGRAM***

Áttekintő program

2020. október 1. (csütörtök)	
9:00–9:15	Megnyitó A konferenciát megnyitja Józsa Krisztián , a konferencia elnöke. A résztvevőket köszönti Kissné Zsámboki Réka , a Képzés és Gyakorlat folyóirat főszerkesztője.
9:15–10:15	Plenáris előadás Molnár Gyöngyvér: Digitális forradalom az oktatásban és a neveléstudományi kutatásokban Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet <i>Levezető elnök: Józsa Krisztián</i>
10:30–15:00	Szekcióülések
2020. október 2. (péntek)	
9:00–10:00	Plenáris előadás Kárpáti Andrea: Művészetpedagógia az Új Képkorszakban: a rajzolás-tanítástól a vizuális kultúra közös alakításáig Budapesti Corvinus Egyetem és MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport <i>Levezető elnök: Varga László</i>
10:30–15:00	Szekcióülések
2020. október 3. (szombat)	
9:00–10:00	Plenáris előadás Papp Gabriella: Merre tovább, gyógypedagógia? Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar <i>Levezető elnök: Podráczky Judit</i>
10:30–13:30	Szekcióülések

Részletes program

2020. október 1. (csütörtök)

New pathways and opportunities in learning and ability measurement

1 October 2020 (Thursday) 10:30

Session chair: Gábor Molnár

10:30–10:50	Saif Mohammed	Constructivist learning approach: enhancement of the learning quality in social studies
10:50–11:10	Gábor Molnár	Knowledge societies without a sociology of knowledge?
11:10–11:30	Rodrigues de Oliveira Olney	Education for integral consciousness: some reflections for the challenges of the new millennium
11:30–11:50	Stephen Amukune, Krisztián Józsa	Game-based assessment of school readiness domains of 3-8 year-old children: A systematic literature review

Bölcsődekutatások

2020. október 1. (csütörtök) 10:30

Szekcióvezető: Nyitrai Ágnes

10:30–10:50	Ruskóné Imre Szilvia	A magyarországi bölcsődei ellátások dokumentációs gyakorlatának vizsgálata
10:50–11:10	Klein Ágnes, Tancz Tünde	Bölcsődei interakció elemzése
11:10–11:30	Nagyné Árgány Brigitta, Csima Melinda, Fináncz Judit	Szubjektív jóllét és zenei műveltség összefüggéseinek vizsgálata kisgyermeknevelők és óvodapedagógusok körében
11:30–11:50	Martonné Nyiki Klaudia Anikó, Gelencsérné Bakó Márta	A bölcsődés korú gyermekek integrációja egy kutatás tükrében

Óvodai nevelés és készségfejlesztés

2020. október 1. (csütörtök) 10:30

Szekcióvezető: Balogné Bakk Adrienn

10:30–10:50	Habinyák Erzsébet	Az alternatívák helye és szerepe a romániai és magyarországi óvodai nevelésben
10:50–11:10	Hegedúsné Tóth Zsuzsanna	Az óvodás korúak zenei nevelésének módszertani, tartalmi változásai, középpontba állítva Forrai Katalin Ének az óvodában kiadványait
11:10–11:30	Baloghné Bakk Adrienn	Kedvezőbb légkör kialakítása az óvodai mozgásfejlődés támogatására
11:30–11:50	Pótár-Bóta Anita	Magyar óvodások elemi mozgáskészségeinek vizsgálata a Test of Gross Motor Development, second edition (TGMD-2) segítségével

Mérések és mérési lehetőségek a gyógypedagógiában

2020. október 1. (csütörtök) 10:30

Szekcióvezető: Szili Katalin

10:30–10:50	Meggyesné Hosszu Tímea	8. osztályos enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelvi szorongása
10:50–11:10	Zajdó Krisztina, Antalovits Orsolya, Cséber Dominika	A nyelvi zavarral küzdő gyermeket nevelő szülők tapasztalatairól - Egy kvalitatív kutatás eredményei
11:10–11:30	Angeli Csenge	Rehabilitációs team-kommunikáció mérési lehetőségeinek elméleti és gyakorlati háttere
11:30–11:50	Szili Katalin	Komplex digitális mérőeszköz létrehozása a súlyosan és halmozottan sérült személyek állapotfelmérésére

Fejlesztés és hátránykompenzáció az oktatásban

2020. október 1. (csütörtök) 10:30

Szekcióvezető: Zentai Gabriella

10:30–10:50	Gál Enikő	A rejtett tanterv szerepe a horizontális szegregáció kialakulásában az általános iskolában. Pedagógusok körében végzett interjúk vizsgálat eredményei
10:50–11:10	Csorba-Simon Eszter	Hogyan segít a vers? Irodalomterápia hátrányos helyzetű fiatalokkal
11:10–11:30	Simon Katalin, Koós Ildikó, Molnár Béla	Kezdeményező- és vállalkozókészség fejlesztési lehetőségei alsó tagozatban (Módszertani sokszínűség a gyakorlatban)
11:30–11:50	Németh Szilvia	Miként lehetséges a kreativitás és kritikai gondolkodás fejlesztése tanórai környezetben?

Óvodatörténeti kitekintés

2020. október 1. (csütörtök) 12:00

Szekcióvezető: Podráczky Judit

12:00–12:20	Mezeiné Rumpf Anita	A dualizmus kori magyar gyermekvilág a(z) (Nép)Iskolai Szemlében
12:20–12:40	Kóger Yvetta	Az „ötvenes évek” óvodapolitikájának sajtóvisszhangja
12:40–13:00	Varga László, Németh Dóra Katalin	A hatvan évvel ezelőtt felsőfokúvá vált Soproni Óvónőképző Intézet első államvizsgái
13:00–13:20	Pásztor Enikő	A német nemzetiségi óvodapedagógus professzió kialakulása 1959-től, különös tekintettel a soproni képző intézményre

Nyelvhasználat és kommunikáció

2020. október 1. (csütörtök) 12:00

Szekcióvezető: Gombos Péter

12:00–12:20	Kapás Mónika	Egy vajdasági településen élő roma közösség nyelvi identitásának és nyelvhasználatának bemutatása
12:20–12:40	Tószegi Zsófia Júlia	Magyarországra települt örökségnyelvi tanulók integrációja a közoktatásba
12:40–13:00	Szili Katalin, Kovácsné Nagy Ibolya	A gyógypedagógus hallgatók kommunikációs stílusa
13:00–13:20	Szederkényi Éva, Várnagy Péter, Huszár Zoltán	A nyelv- és kultúratudományi képzés módszertani lehetőségei: jó gyakorlatok a Görög Köztársaságból és Magyarországról

Sporttudomány

2020. október 1. (csütörtök) 12:00

Szekcióvezető: Simon István Ágoston

12:00–12:20	Erdész Ákos	Öndeterminációs elmélet és a sport
12:20–12:40	Gósi Zsuzsanna	Sporttudományi képzettség a munkaerőpiac tükrében
12:40–13:00	Faludy András	Testnevelés, sport és cukorbetegség

A testnevelés mérési és motivációs lehetőségei, történeti és gyakorlati nézőpontok

2020. október 1. (csütörtök) 12:00

Szekcióvezető: Kiss Zoltán

12:00–12:20	Szalai Kata, Eigner Eszter, Prisztóka Gyöngyvér, Marton Gergely	„Nincs új a Nap alatt” - avagy a mindennapos testnevelés történeti áttekintése a 20-21. században
12:20–12:40	Blatt Péterné	A motiváció jelentősége a testnevelés tanításában
12:40–13:00	Szerb György, Bencéné Fekete Andrea	Testnevelés órák hatékonyságának objektív mérése alsó tagozaton
13:00–13:20	Horváth Cintia, Révész László	Gyakorlóiskolákban megvalósuló egészségnevelés a testnevelés órán az Egészségnevelési Programok tükrében – Pilot vizsgálat

Tehetségfejlesztés és -felismerés a gyakorlatban

2020. október 1. (csütörtök) 12:00

Szekcióvezető: Vörös Klára

12:00–12:20	Molnár László, Kopházi-Molnár Erzsébet	A tehetség felismerése, a hálózatépítés jelentősége a felsőoktatási tehetséggondozásban
12:20–12:40	Dobóné Tarai Éva	Túl a negyvenöt percen – Az önképzés és tehetségfejlesztés tanórán kívüli lehetőségei a természettudományok terén
12:40–13:00	Kopasz Adrien Réka	Komplex természettudományos tehetségfejlesztő program hálózatos kiépítése az egri Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium nyolcosztályos gimnáziuma számára

Mérések az oktatásban

2020. október 1. (csütörtök) 13:30

Szekcióvezető: Molnár Gyöngyvér

13:30–13:50	Sántha Kálmán	Kvalitatív összehasonlító elemzés többértékű rendszerben
13:50–14:10	Csikósné Maczó Edit, Szabó Csilla Marianna	Ok, Boomer! Ok, Zapper? – avagy a generációs sztereotípiák nyomában
14:10–14:30	Kvaszingerné Prantner Csilla, Antal Károly, Emri Zsuzsa	EEG aktivitás regisztrációja osztályteremben: előnyök és nehézségek
14:30–14:50	Csontos Tamás, Kengyel Nikoletta, Buzás Zsuzsa	Felső tagozatos tanulók angol nyelvi képességeinek online vizsgálata
14:50–15:10	Zentai Gabriella	Az elemi rendszerező képesség prediktív ereje a hatodik osztályos Országos kompetenciamérés eredményeire

Classroom education

1 October 2020 (Thursday) 13:30

Session chair: Péter Gombos

13:30–13:50	Yu Pu	Preliminary exploration of cooperation between shadow education and mainstream education
13:50–14:10	Andi Rahmat Saleh	Select your own strategy! The Influence of student's learning strategy to their inductive reasoning skills: Case of Indonesia.
14:10–14:30	Ruth Nanjekho Wafubwa	Perceptions of formative assessment in mathematics classrooms: a case of Kenyan secondary school students
14:30–14:50	Anikó Rumbus	Teaching programming knowledge to upper courses with ArTech robots
14:50–15:10	Nang Kham Thi	Exploring the role of automated feedback in writing classrooms: A review of empirical studies

Szemléletformálás az óvodában

2020. október 1. (csütörtök) 13:30

Szekcióvezető: Kissné Zsámboki Réka

13:30–13:50	Rédai Dorottya, Domonkos Katalin	A kora gyermekkor pedagógiája és a nemi esély- egyenlőség
13:50–14:10	Krausz Anita	Óvodás gyermekek fogyatékosággal kapcsolatos attitűdmérése
14:10–14:30	Hegedűs Renáta	A testfogyatékoság-fogalom megjelenésének és alakulásának összehasonlítása két 20. századi gyógypedagógiai műben

Motiváció, motivációs stratégiák

2020. október 1. (csütörtök) 13:30

Szekcióvezető: Martin László

13:30–13:50	Krupa Mónika	Határtalan világ: videojátékhasználati-zavar ki- alakulásában szerepet játszó pszichológiai hát- tértényezők serdülőknél – irodalmi áttekintés
13:50–14:10	Sütő Éva	Célorientációk kapcsolata az iskolai motiváció- val szakképző iskolások aspektusából
14:10–14:30	Oláh Katalin	A motiváció, valamint a tanári motivációstraté- gia (TSM) elméleti keretei és a tervezett kutatás néhány mozzanata
14:30–14:50	Ladnai Attiláné	Az iskolai tanulás affektív tényezőinek vizsgálata a Positive Education indikátorai segítségével
14:50–15:10	Földi Fanni	A Motivation for Music Learning (MLM) kér- dőív adaptációja

A pedagógusképzés tapasztalatai

2020. október 1. (csütörtök) 13:30

Szekcióvezető: Perjés István

13:30–13:50	Ollé János	Pedagógiai mítoszok és hiedelmek tanár szakos hallgatók körében
13:50–14:10	Eszes Fruzsina	Az improvizáció értelmezése a tanárképzésben
14:10–14:30	Deutsch Krisztina, Bánfai Bálint, Bánfai-Csonka Henrietta, Pandur Attila, Betlehem József	Az egészségügyi (szakmai) tanárképzés tapasztalatai és kihívásai
14:30–14:50	Langerné Buchwald Judit	Alternatív pedagógiák és programok a pedagógusképzésben
14:50–15:10	Köböl Erika, Mucsiné Erdei Mónika	Nem zéró összegű játszma – a hallgatói gyakorlatok nyeresége

Pedagógusképzés, fenntarthatóság és egészségnevelés

2020. október 1. (csütörtök) 15:20

Szekcióvezető: Schlichter-Takács Anett

15:20–15:40	Koltai Zsuzsa	Múzeumok a fenntarthatóság szolgálatában
15:40–16:00	Kollarics Tímea, Hartl Éva, Molnár Katalin	Fenntarthatósággal kapcsolatos ismeretek, attitűdök és tevékenységek feltárása
16:00–16:20	Bánfai Bálint, Bánfai-Csonka Henrietta, Musch János, Deutsch Krisztina, Betlehem József	Az elsősegélynyújtás nevelés-oktatás szerepe, lehetőségei és nehézségei az iskolában
16:20–16:40	Bencéné Fekete Andrea	Leendő tanítók módszertani eszköztára a zárótanítások tükrében

Történelem és honvédelem

2020. október 1. (csütörtök) 15:20

Szekcióvezető: Kolontári Attila

15:20–15:40	Mohr Szilárd	Honvédelmi ismeretek a budapestvidéki polgári iskolákban
15:40–16:00	Görög István, Oláh László	A történelmi szemléletformálás és a hazafias honvédelmi nevelés tapasztalatainak bemutatása egy civil szervezet által folytatott program alapján.
16:00–16:20	Fodor Richárd	Többnézőpontú történelemszemlélet az Egyesült Királyság és Magyarország köznevelési tankönyveiben

Motivation to learn

1 October 2020 (Thursday) 15:20

Session chair: Krisztián Józsa

15:20–15:40	Vo Van De	Assessment of motivation toward science learning and scientific reasoning of students in Vietnam: developments and relationships
15:40–16:00	Stephen Amukune, Marcella Calchei Krisztián Józsa	Adaptation of questionnaire and task measures into a different culture for educational assessment of 3–8-year-old children
16:00–16:20	Marcela Calchei, Krisztián Józsa	Adaptation of the Subject Specific Mastery Motivation Questionnaire in the context of the Republic of Moldova

Történeti narratívák

2020. október 1. (csütörtök) 15:20

Szekcióvezető: Belovári Anita

15:20–15:40	Stummer Krisztina	A nőnevelés eszméiről alkotott kép hazánkban a 20. század első felében sajtótermékek tükrében
15:40–16:00	Nyíri Csilla	A pécsi kereskedelmi iskola társadalmi összetételének változása a II. világháború hatására
16:00–16:20	Albert Gábor	Balogh Albin, a tankönyvíró
16:20–16:40	Belovári Anita	Eugenika és tehetség. Faji szempontok a tehetségről szóló narratívában a két világháború között

2020. október 2. (péntek)

Média az oktatásban

2020. október 2. (péntek) 10:30

Szekcióvezető: Faragó László

10:30–10:50	Szalay Krisztina, Emri Zsuzsa	Az iskolai tananyagból és a médiából származó információk megjelenése a drogokkal és függőséggel kapcsolatos ismeretekben
10:50–11:10	Ardelean Tímea Krisztina	A közösségi média használata az angol nyelvtanuláshoz a partiumi középiskolások körében
11:10–11:30	Tóth Dávid Zoltán, Gósi Zsuzsanna	6–7. osztályos tanulók médiaszocializációja
11:30–11:50	Jakab György	Állandóan bekapcsolva – médiaműveltség empirikus vizsgálata

Írás, olvasás és szövegértés az általános iskolában

2020. október 2. (péntek) 10:30

Szekcióvezető: Steklács János

10:30–10:50	Tóth Edit, Hódi Ágnes	Általános iskolás tanulók szövegértés-fejlődésének vizsgálata folyamatos, kevert és nem folyamatos szövegek mentén
10:50–11:10	Kárpáti Anikó	Olvasási képességek fejlesztése társasjátékkal, proximális fejlődési zónában
11:10–11:30	Vörös Klára Ilona	A betűk megtanítása a világ megtanítása
11:30–11:50	Hollósi Johanna	Tantárgyi koncentráció alkalmazásának lehetőségei az iskolai néptánc és írás-olvasástanítás tekintetében

Kutatások a zenei nevelés területén a 3–14 éves korosztályban

2020. október 2. (péntek) 10:30

Szimpózium elnöke: Buzás Zsuzsa
Opponens: Nagyné Árgány Brigitta

10:30–10:50	Mátrai György, Buzás Zsuzsa	A zenei műveltség és a könnyűzene megjelenésének vizsgálata általános iskolás tanulók körében
10:50–11:10	Dudás Eleonóra, Buzás Zsuzsa	Általános iskolás tanulók hangszerismeretének vizsgálata online tesztkörnyezetben
11:10–11:30	Greksa Lilla, Buzás Zsuzsa	Óvodáskorú gyermekek zenei képességeinek vizsgálata a Zenesziget applikáció segítségével
11:30–11:50	Buzás Zsuzsa, Maródi Ágnes	A kottaolvasás vizsgálata a NeuroSky MindWave EEG szoftver segítségével zeneiskolás tanulók körében
11:50–12:10	Nagyné Árgány Brigitta	Opponensi értékelés, diskusszió

Gyógypedagógiai módszerek

2020. október 2. (péntek) 10:30

Szekcióvezető: Di Blasio Barbara

10:30–10:50	Farkas Katalin	A PROMPT terápia, egy új logopédiai terápiás módszer bemutatása
10:50–11:10	Iváncsik Réka, Molnár Marcell	A 7-14 éves sérült, fogyatékos gyerekek és a terápiában velük dolgozó lovak stressz-szint-változása lovasterápiás fejlesztések hatására.
11:10–11:30	Nagyné Kaiser Livia, Kátainé Lusztig Ilona, Gelencsérné Bakó Márta	Pszichopedagógia szakirányos hallgatók kórház-pedagógiai gyakorlata
11:30–11:50	Szabó Norbert, Mucsiné Erdei Mónika	Digitális zenei fejlesztőprogram transzpozíciója és tesztelése a sajátos nevelési igényű tanulók zenei oktatásában

Pedagóguspálya: közérzet, fejlődés, életpályamodell

2020. október 2. (péntek) 10:30

Szekcióvezető: Kontra József

10:30–10:50	Tóth-Merza Katalin, Bontó Petra	A pszichés jóllét és a munkahelyi stressz jellemzőinek vizsgálata óvodapedagógusok körében
10:50–11:10	Fináncz Judit, Nagyné Árgány Brigitta, Csima Melinda	Pedagógusok szakmai közérzetének konceptuális megközelítése a koragyermekkorai nevelés területén
11:10–11:30	Horváth Szilárd	Megalapozott döntésnek tekinthető-e a szakképzésben dolgozó pedagógusok függetlenítése az életpályamodelltől a pedagógusok elégedettségén keresztül?
11:30–11:50	Lantos Tünde	Az óvodapedagógusok szakmai fejlődése az egész életen át tartó tanulás koncepciójában

Gyógypedagógiai kutatások

2020. október 2. (péntek) 12:00

Szekcióvezető: Gelencsérné Bakó Márta

12:00–12:20	Di Blasio Barbara, Váradi Alexandra	A neurodiverzitás mint új nézőpont
12:20–12:40	Molnár Marcell, Iváncsik Réka	Állatasszisztált munkához való nyulak kiválasztásának szempontjai látássérült személy számára
12:40–13:00	Molnár Ferenc, Pandur Attila, Bet- lehem József, Ferkai Luca, Deutsch Krisztina	„ABCDE” szemléletű betegvizsgálat oktatásának lehetőségei az egészségügyi képzésekben
13:00–13:20	Emri Zsuzsa, Kvaszingerné Prantner Csilla, Antal Károly	EEG alfa aktivitás monitorozása különböző mértékű és jellegű figyelmet igénylő feladatok alatt
13:20–13:40	Szili Katalin, Pékné Sinkó Csenge	A beszédpercepció fejlesztését célzó online feladatbank

Érték, ízlés, együttműködés és változás a pedagógiában

2020. október 2. (péntek) 12:00

Szekcióvezető: Bács Gábor

12:00–12:20	Bertalan Péter, Mészáros Virág	A minőség és érték dimenziói a felsőoktatásban
12:20–12:40	Perjés István	A pedagógiai ízlés
12:40–13:00	Gróf Anita	Képzés és gyakorlat a Kaposvári Egyetemen – új típusú együttműködési lehetőségek, válasz a kihívásokra
13:00–13:20	Jakab György	Permanens oktatási reform vagy pedagógiai „változásipar”?

Óvodaválasztás és iskolaérettség

2020. október 2. (péntek) 12:00

Szekcióvezető: Nyitrai Ágnes

12:00–12:20	Nagy György	Hogyan veszítünk el egy gyereket 10 nap alatt
12:20–12:40	Kissné Zsámboki Réka	A „közös nevező” – Az iskolaérettség kérdésköre az óvodapedagógusok és a tanítók szemszögéből a megváltozott törvényi szabályozás apropóján
12:40–13:00	Demeter Gáborné	Az új típusú iskolaérettségi vizsgálatok és az óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos pedagógiai kutatási eredmények relevanciája
13:00–13:20	Miklós Ágnes Kata	A szülők óvodaválasztási preferenciáinak vizsgálata az esztergomi óvóképzés gyakorlóóvodáiban

Iskola, család és a testi/lelki egészség

2020. október 2. (péntek) 12:00

Szekcióvezető: Petőné Csima Melinda

12:00–12:20	Karácsony Ilona, Máté-Póhr Kitti	Az iskola pszichoszociális komponenseinek és a rizikómagatartás - egészségmagatartás összefüggésének vizsgálata gimnáziumi tanulók körében
12:20–12:40	Kós Katalin	Család szerepe az egészségkárosító szokások tükrében
12:40–13:00	Almássy Zsuzsanna	Szülői bevonódás és mentális egészség a koragyermekkorai temperamentum függvényében
13:00–13:20	Martin László	Pedagógusjelöltek mentálhigiéné oktatása
13:20–13:40	Kiss Laura, Bodnár Petra, Balogné Bakk Adrienn	A Vas megyei óvodáskorú gyermekek életmódja és elhízási mutatói

Digitális kompetencia az oktatás szolgálatában

2020. október 2. (péntek) 12:00

Szekcióvezető: Faragó László

12:00–12:20	Szederkényi Éva, Klein Ágnes	Digitális kompetenciák „újrátöltve”: egy intergenerációs módszertani érzékenyítő program kvalitatív mérése
12:20–12:40	Kovács Edina	Felsőoktatási kurzus online oktatási környezetben való adaptálása – a hatékony tanulás ösztönzése különböző típusú médiumok segítségével
12:40–13:00	M. Pintér Tibor	Kereslet és kínálat: mérlegen a bölcsészképzés digitális kompetenciái
13:00–13:20	Bartal Orsolya	Mobileszközök a tanórán: tiltás vagy a lehetőségek tárháza a kezünkben
13:20–13:40	Gombos Péter	A digitális generáció és az olvasás Magyarországon felmérések tükrében

2020. október 3. (szombat)

Education of children with and without special needs

3 October 2020 (Saturday) 10:30

Session chair: Józsa Krisztián

10:30–10:50	Agnieszka Żyta	Education of students with special needs in Poland and the challenges of The Convention on the Rights of Persons with Disabilities
10:50–11:10	Dóra Ullmann, Márta Gelencsérné Bakó	Effect of canine therapy on the development of social and emotional areas in the case of children with learning disabilities
11:10–11:30	Nóra Szabó, Katalin Szili	Education of the children with chronic illnesses
11:30–11:50	Marcela Calchei, Stephen Amukune, Krisztián Józsa	The Russian and Romanian versions of Dimensions of Mastery Questionnaire: A preliminary psychometric analysis

Lemorzsolódás és pályaválasztás

2020. október 3. (szombat) 10:30

Szekcióvezető: Bács Gábor

10:30–10:50	Szverle Szandra	A korai iskolaelhagyás okainak vizsgálata tartalomelemzés segítségével
10:50–11:10	Kis Noémi	Tanulói lemorzsolódás csökkentését támogató műhelyfoglalkozások pedagógusok számára
11:10–11:30	Skultéty Dóra, Pusztafalvi Henriette	Énkép, érzelmi kapcsolatok és párválasztási attitűdök vizsgálata a serdülők körében
11:30–11:50	Józsa Gabriella	Végzős szakgimnazisták továbbtanulási motivációjának és önszelekciójának vizsgálata: egy pilot mérés eredményei

Neveléstörténeti kutatások

2020. október 3. (szombat) 10:30

Szekcióvezető: Patyi Gábor

10:30–10:50	Koós Ildikó	A szülői nyelvhasználat szerepének megítélése a magyar anyanyelvi nevelésben 1945-től napjainkig politikai eszmék és tudományos tézisek hálózatában
10:50–11:10	Takács Zsuzsanna Mária	Jó anya és/vagy jó tanítónő? A tanítónők magánéletének kérdése az 1900 és 1920 között megjelenő magyar sajtó tükrében
11:10–11:30	Patyi Gábor	A pedagógusképző akadémiák tervezetének szakmai vitája 1957-ben a Köznevelés hasábjain
11:30–11:50	Molnár Béla	Középfokon túl, főiskolai szinten innen: a tanítóképző akadémiák tervezetének és a felsőfokú tanítóképző intézetek megteremtésének története

Befogadó Egyetem

2020. október 3. (szombat) 10:30

Szimpózium elnöke: Varga Aranka
Opponens: Bencéné Fekete Andrea

10:30–10:50	Varga Aranka, Deli Kitti, Fodor Bálint	Egy felsőoktatási intézmény hallgatóit célzó támogató programok, szolgáltatások vizsgálata az inklúzió szemlélete alapján
10:50–11:10	Orsós István	Az inkluzivitás dimenziói egy vidéki felsőoktatási intézményben
11:10–11:30	Vezdén Katalin	Egy roma szakkollégium szervezetz vizsgálata nevelésszociológiai megközelítésben
11:30–11:50	Végh Zoltán	A kortárshatás összehasonlító vizsgálata két Roma szakkollégium hallgatói körében
11:50–12:10	Bencéné Fekete Andrea	Opponensi értékelés, diszkusszió

Vizsgálatok tanító szakosok körében

2020. október 3. (szombat) 10:30

Szekcióvezető: Nagyházi Bernadette

10:30–10:50	Kulman Katalin	Tanító szakos hallgatók ismeretei a Magyarország területét érintő bányászati és ipari tevékenységek környezetkárosító hatásairól
10:50–11:10	Nagyházi Bernadette	Előítélet, elfogadás, pedagógia
11:10–11:30	Szántóné Tóth Hajnalka, Nyitrai Ágnes, Kontra József	Tanító szakos hallgatók viszonyulása a környezetismeret tantárgy tanításához
11:30–11:50	Pelesz Nelli	Kezdő tanítók pályaidentitásának kialakítása a képzés és az elemi iskolai tevékenység során a két világháború közötti Magyarországon

Zenei nevelés elmélete és gyakorlata

2020. október 3. (szombat) 12:00

Szekcióvezető: Nagyné Árgány Brigitta

12:00–12:20	Földi Fanni	Az öndeterminációs elmélet és a zene kapcsolata
12:20–12:40	Pintér Tünde Kornélia	Tanulói, szülői és tanári nézetek az iskolai és iskolán kívüli zene megítéléséről
12:40–13:00	Czirok Ildikó	Hogyan terheljük, hogy ne terheljük?
13:00–13:20	Deákné Kecskés Mónika, Várszeginé Gáncs Erzsébet	Az interaktív tananyagfejlesztés perspektívái az alsó tagozatos ének-zene oktatásban

Language learning and teaching

3 October 2020 (Saturday) 12:00

Session chair: Bernadette Nagyházi

12:00–12:20	Gyula Kozma	How to teach english vowels to Hungarian Learners - an audiovisual teaching aid for teacher educators
12:20–12:40	Abderrahim Mamad	New insights on written corrective feedback in second and foreign language writing
12:40–13:00	Zsófia Júlia Tószegi	heritage language learners in Hungarian public schools
13:00–13:20	Noémi Szabó	Teacher's reflection on teaching foreign languages in the Hungarian primary school context
13:20–13:40	Nguyen Van Son	Exploring different versions of learner autonomy in language education

Tantárgy-pedagógiai kutatások

2020. október 3. (szombat) 12:00

Szekcióvezető: Steklács János

12:00–12:20	P. Márkus Katalin	Szótárhasználati munkafüzetek a közoktatásban
12:20–12:40	Bónus Lilla, Nagy Lászlóné	Az oktatási céllal alkalmazott játékok szakirodalmi áttekintése
12:40–13:00	Tóth Zoltán, Szalay Luca, Kiss Edina	A kutatásalapú kémiantanítás longitudinális vizsgálatának első három éve
13:00–13:20	Szabó Bence Farkas	A Mazur-féle egymás tanítása módszer középiskolai adaptálása: 9. és 10. osztályos tanulók kémia tudásának és kémiaival szembeni attitűdjének vizsgálata
13:20–13:40	Kishonti István, Molnár Kinga	Tananyagfejlesztés alternatív módon a szakképzésben - a mikrotartalmakra épülő e-tankönyv

Felsőoktatási kutatások

2020. október 3. (szombat) 12:00

Szekcióvezető: Bács Gábor

12:00–12:20	Lukács Andrea	A magyarországi kis- és középvállalkozások tudásmenedzsment-rendszereinek összefüggései a közép- és felsőoktatással
12:20–12:40	Takács Nikolett	Magyar és német óvodapedagógus-jelöltek tanulásról alkotott nézeteinek vizsgálata Verges-féle asszociációs matrixok segítségével
12:40–13:00	Borsos Éva	Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző kar tanító szakos hallgatóinak növényismerete a 2018/2019-es tanévben
13:00–13:20	Kerekes Rita	Az ének-zene tanár szakos hallgatók rekrutációjának vizsgálata a 2015. és a 2018. évi felvételi adatbázis alapján

Poszterszekció I.

2020. október 3. (szombat) 12:00

Szekcióvezető: Ágnes Nyitrai

12:00–12:10	Attila Endre Simay, Fan Libo	Brief history and present overview of Chinese Studies in Hungary
12:20–12:30	Soeharto Soeharto	Developing three-tier diagnostic test in science to assess student misconceptions in science
12:30–12:40	Zsófia Szabó	Bauhaus reloaded: Theory and practice in contemporary art education
12:40–12:50	Barbara Sándor-Schmidt	Presentation of computer assisted data analysis research programs used for an ongoing dissertation
12:50–13:00	Hedvig Orbán	Three generations of competencies available and needed and intended to be developed by cultural professionals
13:00–13:10	Beata Antoszevska, Urszula Bartnikowska, Katarzyna Cwirynkało	Chronically ill children in the education system in Poland
13:10–13:20	Sławomir Przybyliński	Prison education in Poland in context of resocialization challenges
13:20–13:30	Daria Borodina	Conscious self-regulation (Based on approach of Russian scientist - V. Morosanova)

Poszterszekció II.

2020. október 3. (szombat) 12:00

Szekcióvezető: Nagyné Mandl Erika

12:00–12:10	Vida Gergő	A tanulási zavar elmélete és diagnosztikája
12:10–12:20	Verebélyi Gabriella	A matematikai ismeretek elsajátítása és a nyelvi hátrány közötti lehetséges összefüggések vizsgálata
12:20–12:30	Izsák Hajnalka	A javítóintézet metaforái – intézmény-, növekedés- és pedagóguskép
12:30–12:40	Zakota Zoltán	Gimnazisták Web 2.0 használati szokásainak elemzése
12:50–13:00	Hegedűs Renáta	A „törpe növésű” –testi fogyatékossgal élő személyek mentális képének bemutatása az ókori egyiptomi és zsidó népek tekintetében
13:00–13:10	Oláh László	A hazafias és honvédelmi nevelés támogatása, illetve annak gyakorlati tapasztalatai, egy civil szervezet látószögéből
13:10–13:20	Szettele Katinka	A kreatív gondolkodás fejlesztése műhelymunka keretében
13:20–13:30	Fodor Richárd	1000 mérföld - Az Egyesült Királyság és Magyarország köznevelési tankönyveiben megjelenő multiperspektivikus történelemszemlélet
13:30–13:40	Bencéné Fekete Andrea	Óvodai tehetségpontok vizsgálata a tehetségterületek oldaláról
13:40–13:50	Dinnyés Katalin Julianna, Pusztafalvi Henriette	A szabadidő-eltöltés és a pszichés stressz kapcsolatának vizsgálata az egészségnevelés folyamatában
13:50–14:00	Szabó Eszter, Kiss Zoltán	Gyógypedagógia szakos hallgatók fittségi tesztjei

ABSZTRAKTOK / ABSTRACTS

Plenáris előadások

Molnár Gyöngyvér

DIGITÁLIS FORRADALOM AZ OKTATÁSBAN ÉS A NEVELÉSTUDOMÁNYI KUTATÁSOKBAN

A digitális technológiák elmúlt évtizedekben történő gyors fejlődése következtében ma már nem kérdés, hogy a technológia alkalmazása hatással van-e a tanulás hatékonyságára. A kérdés sokkal inkább az, hogyan lehet használatát a tanulás hatékonyságának növelése érdekében maximalizálni, a diákok figyelmét növelni, kitartásukat fokozni, motivációjukat fenntartani, a differenciált tanítást támogatni. Az utóbbi évek, évtized fontos kutatási eredménye, hogy a technológiával támogatott és a technológia adta új módszerek képesek arra, hogy alapjaiban változtassák meg a tanulást és az oktatást. Azonban mindenképp szem előtt tartandó, hogy ne a technológia maga határozza meg a változtatások irányát, hanem az a változtatások katalizátora legyen. Nem realizisztikus elvárás, hogy az eszközök tantermi megjelenése automatikusan magával vonja azok produktív használatát, ezért minden új eszköz iskolákba telepítésének feltétlen kísérője kell, hogy legyen az új módszerek elsajátítása. Az oktatási informatika első három évtizedének legnagyobb problémája az volt, hogy az új technológia előbb érkezett az iskolába, mint a módszertani kultúra, amelyet támogattak az eszközök. Az utóbbi évtized szintén jelentős fejleménye, hogy igen nagy mértékben megnőtt a tanulás komplex jelenségéről rendelkezésünkre álló adathalmaz, ami a korábbi elméletek, gyakorlati módszerek fejlődését, minőségi változását, új elméletek és módszerek kidolgozását indukálta. Lehetővé tette új kutatási kérdések megfogalmazását és megválaszolását, valamint a tanulási folyamatok alaposabb megértését. A legfrissebb kutatási eredmények szerint komoly lehetőségek rejlenek a mobil eszközök, illetve a komoly játékok és a szimulációk iskolai alkalmazásában, a MOOC-ok felsőoktatási elterjesztésében, valamint a big data, a tanulási analitika és a logfileelemzések lehetőségeiben. Mindezekre számos hazai fejlesztés is épít, mint például a Szegedi Tudományegyetem Oktatáselméleti Kutatócsoportja által fejlesztett eDia online értékelő és eLea online fejlesztő rendszer, az eDia rendszer óvodai tesztes, illetve tanári tesztes moduljai, melyek a személyre szóló fejlesztőmunkát segítő eszközöket adnak a pedagógusok kezébe. Az előadás keretein belül sor kerül az eDia-rendszer elméleti kereteinek és alkalmazási lehetőségeinek bemutatására. Az oktatásban a technológia indukálta minőségi változás elején vagyunk; még egyáltalán nem egyértelmű, milyen irányban módosítják az előadásban felvázolásra kerülő lehetőségek a jövő oktatását.

Kárpáti Andrea

MŰVÉSZETPEDAGÓGIA AZ ÚJ KÉPKORSZAKBAN: A RAJZOLÁSTANÍTÁSTÓL A VIZUÁLIS KULTÚRA KÖZÖS ALAKÍTÁSÁIG

Ma *vizuális kultúrának* nevezik, de története első másfél évszázadában a *rajz* szerepelt a tantárgy nevében, mert célja a kor ábrázolási konvencióinak elsajátítása volt. Benjamin Franklin amerikai elnök iránymutatása a hazai gyakorlatra is igaz volt: „*ennek az országnak nem Raffaellókra, hanem jó mesteremberekre van szüksége!*” A rajzolás tanítás hatékonyan, ha nem is mindig élvezetesen fejlesztette az ábrázoló képességet. Ponthálózatos mintalapok, gipszmodellek, a paprika axonometrikus képe... hasznos volt azoknak, akiknek szakma vagy hivatás lett a képkalkotás. Lassan, de megállíthatatlanul váltotta fel a rajzolás drillt a kreatív önkifejezés. 1904-ben Franz Čížek Bécsben megnyitotta az első gyermekművészeti kiállítást; 1909-ben Ellen Key könyvet írt *A gyermek évszázada* címmel; 1934-es John Dewey műve, *A művészet: élmény*. A 20. század második felére korunkat a *Képi Fordulat* határozta meg (Mitchell, 1994). A rajz tanításból vizuális-esztétikai nevelés lett, a kreativitás fejlesztésével a középpontban. A század második felére kiderült, a fiatalok másként kreatívak: közelebb állnak korunk konceptuális, majd multimédiális művészetéhez, mint mi, tanáraik és szüleik, a számítógép és az autó kezelőpultja ikonjait, a reklámok agyunkba írt jeleit nehezen értelmezők. A század utolsó évtizedeiben megszülető új tantárgynévben a *rajz* melletti „*és vizuális kultúra*” (1985) jelezte: a képi nyelv immár a verbálshoz hasonló jelentőségű, beépült világunk szövetébe. Nem minden dialektusát voltunk képesek iskolásítani, ezért az ifjúsági szubkultúrák között megjelentek a vizuális kultúra-tanuló közösségek: a manga, a graffiti, a cosplay, a demoscene műfajait alaposan, technikától az esztétikáig elsajátító, társaiktól tanuló csoportok. Több százezer taggal Magyarországon, több millióval világszerte. Alkalmazkodtunk: immár a népi hagyományoktól a digitális kreativitásig terjeszkednek az új pedagógia határai. A tantárgy-integráció nem áll meg a lefestett dallamoknál. Kepes Györgytől (1956/1979) tanulva alakítjuk „*a világ új képét a tudományban és a művészetben*”, mert Kodály Zoltánnal (1950) együtt valljuk: „*tudomány és művészet gyökere egy*”. Tavaly, 2019-ben volt 100 éves a Bauhaus – a művészeteket és mesterségeket egységben oktató iskola. Magyar mesterei: Moholy-Nagy László, Breuer Marcel és Kepes György nem hidat teremtettek a műszaki és művészeti ismeretek között, hanem egységben látták és tanították a két kultúrát. A *Moholy-Nagy Vizuális Modulok – A 21. század képi nyelvének tanítása* című, 2016–2020 között megvalósuló kutató-fejlesztő munkánk célja, hogy az iskolai oktatásba és a pedagógusok (tovább)képzésébe ültesse a művészet hatásáról szerzett kutatói tapasztalatokat, a korhoz igazítva élessze újjá a Bauhaus-pedagógiát. Moduljaink bemutatásával zárul ez a rövid történeti áttekintés.

A kutatást támogatta: Az előadásban szereplő kutatások az MTA–ELTE Vizuális kultúra szakmódszertani kutatócsoport „Moholy-Nagy Vizuális Modulok – A 21. század képi nyelvének tanítása, 2016–2020” projekthez kapcsolódnak. A kutatásokat a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgy-pedagógiai Kutatási Programja támogatja.

Papp Gabriella

MERRE TOVÁBB, GYÓGYPEDAGÓGIA?

A magyar értelmezés szerint a gyógypedagógia multidiszciplináris embertudomány, a gyógypedagógiai segítséget igénylő személyek és a rájuk irányuló komplex megismerés, fejlesztés, nevelés, terápia, oktatás, képzés, kísérés, rehabilitáció tudománya.

A magyar gyógypedagógia számára kihívás, hogy a fenti kontextusban, valamennyi tevékenységben és intézményi körben meg tudja őrizni kompetens szerepét a jövőben. Veszélyt jelenthet az ennek való megfelelésben a gyógypedagógia leszűkítése a köznevelés világára. A magyar gyógypedagógia számos értékkel bír. A komplex diagnosztikus folyamat mint érték abban az esetben marad fent, ha a Pedagógiai Szakszolgálatokban országosan, egységesen érvényesül a nevelési, oktatási, fejlesztési szükségletekre koncentrááló szemléletmód, és ennek diagnosztikus következményei is megjelennek a protokollban. Egy család, egy gyermek kliensútját követve a következő állomás lehet a kora gyermekkori intervenció. Komoly erőfeszítések történtek az elmúlt években annak érdekében, hogy a fent említett ágazatközi rendszerben jelenjen meg a magyar gyógypedagógiában több mint fél évszázada érlelődő tudás. Komoly további kihívás, és egyben veszély, ha nem sikerül megszervezni a szolgáltatást a magas támogatási szükséglettel élő személyek számára. A terápia szó használatában megfigyelhető a fogalom erodálása. Nem szabad bármilyen beavatkozás esetében alkalmazni, az eufémizmussal élve a hatás tekintetében félrevezetni a klienseket. Az együttnevelésben még mindig feladat a köznevelés felkészültségének javítása, az intézményrendszer egyes elemeinek összehangolása, a feladatellátás összeillesztése. Veszélyt is jelenthet, ha a befogadó pedagógusok és gyógypedagógusok egyenrangú együttműködése nem fejlődik a jövőben. A munka világában való megfelelés érdekében a pályaorientáció a különnevelésben és együttnevelésben egyaránt kiemelt feladat. Az intézménytelenítési folyamat több évtizedre kijelölte az utat a felnőtt emberek életminőségének javítása érdekében, a lakhatási és egyéb, mindenki számára elérhető szolgáltatásokkal kapcsolatban az egyenlő hozzáférés jegyében.

A felsőfokú gyógypedagógus-képzés 120 éve elsőként a világon Magyarországon kezdődött meg. Az elmúlt 20 évben a képzőhelyek mennyiségi expanziója figyelhető meg. Kérdés a minőségi elvárásoknak való egyenletes, országos szintű megfelelés. Kihívás, hogy a stratégia nélküliséget fel tudja-e váltani rendszerszintű, ágazatközi egyeztetés, összehangolt cselekvést kívánó gondolkodás és tett, a tágran értelmezett fogyatékosügyben a szakmai szupervízió, a minőségi szakmai kontroll.

Szekció- és szimpoziумelőadások

Saif Mohammed

CONSTRUCTIVIST LEARNING APPROACH: ENHANCEMENT OF THE LEARNING QUALITY IN SOCIAL STUDIES

Key words: Constructivism, Social Constructivism, Cognitive Constructivism, Social Studies Education

Constructivism is a teaching-learning perspective that places particular stress on the influential role of learners in understanding and making their interpretation for knowledge and being open to a different point of view. Constructivist teaching is centred on learning, where students are involved in the creation of knowledge instead of being just passive listeners (Bada & Olusegun, 2015). The constructivist approach can be structured into two different respects: psychological and social. In the view of cognitive constructivists like Piaget, learners build knowledge through transformation, arrangement and reorganization of prior knowledge.

In contrast, in the perspective of social constructivists like Vygotsky, learners are given the educational chances to develop knowledge and understanding through coming into social contact. Nonetheless, the social science teaching-learning model should be revitalized to help students to gain knowledge and intrapersonal skills in an interactive learning environment. As time passes at a very rapid pace, social science has to follow approaches that encourage creativity, aesthetic sensitiveness and analytical insights. The current paper followed literature review approaches on the enhancement of Social Studies education throughout the Constructivist Learning Approach. The purpose of the paper is to investigate the characteristics of the two forms of constructivist theory (cognitive and social), to discuss the nature of the relationship between constructivism and social science education, constructivist educational methods and the fundamental characteristics of the constructivist environment. The paper also reviews several findings from empirical studies to see how a constructivist learning approach enhances the learning quality of social science and the students' learning outcomes. Additionally, the empirical studies also have demonstrated to what extent students preferred the instructional methods based on the constructivist approach upon traditional teaching methods and to what extent the constructivist learning environment enables students to construct knowledge and develop thinking skills as well.

Gábor Molnár

KNOWLEDGE SOCIETIES WITHOUT A SOCIOLOGY OF KNOWLEDGE?

Key words: hermeneutics of suspicion, socio-political reflectivity, teaching reflectivity

The paper investigates the state and fate, in present day developed societies of a specific form of reflection: the “hermeneutics of suspicion” (Ricoeur) as practiced by the sociology of knowledge. After 19th century antecedents, most importantly the Marxian critique of ideology, the sociology of knowledge as a discipline emerged during the first decades of the 20th century, with Émile Durkheim, Max Scheler and Karl Mannheim as its founding fathers. Its second flowering period came in the 1960s and 1970s, which not only witnessed the appearance of new schools and approaches within the discipline (in particular the phenomenological-constructivist sociology of knowledge of Peter Berger and Thomas Luckmann and David Bloor’s strong programme) but also the permeation of its fundamental insights into other fields, especially into social theory and some related disciplines (think for example of the works of Habermas, Luhmann, Bourdieu, or Foucault). This spreading over to other domains was, however, followed by a loss of contour and dynamics and – except for one sub-discipline, the sociology of scientific knowledge – an incapability of gaining real institutional presence within the academic world. Today, we can say that in spite of frequent verbal tributes of respect, the sociology of knowledge is at best a marginal discipline within the social sciences, and has no considerable impact outside the academic sphere, on contemporary public thinking and discourse. It is all the more odd because, at least under one influential description, present day developed societies are, or are supposed to be, “knowledge societies” (Peter Drucker).

The second part of the paper examines the factors that contributed to the present marginalization of the sociology of knowledge: (1) the internal developments within the discipline itself as well as within the broader academic field of interpretive social sciences; (2) the transformation of the social structure of modern societies in the late modern period; and (3) the transformation of late modern public thinking and discourse.

The paper finally considers how this specific reflectivity could be (re)introduced into the field of education and why its introduction would be essential for dealing with several socio-political, socio-economic and socio-cultural problems in contemporary societies.

Rodrigues de Oliveira Olney

**EDUCATION FOR INTEGRAL CONSCIOUSNESS: SOME REFLECTIONS
FOR THE CHALLENGES OF THE NEW MILLENNIUM**

Key words: Holistic Education, Integral consciousness, Consciousness Evolution

The new Millennium brings new challenges to the younger generation. The transformations along 20th century from a mechanistic to a more holistic worldview, as reflected in the rise of new sciences and postmodern philosophy also demand the emergence of integral consciousness. Researches in fields linked to education for human flourishing are more and more proliferating. Such education will ideally give equal weight to not only knowledge acquisition and use but also pay attention to the development of pro-emotional and pro-social attitudes giving to the youth the opportunity to live a life that the young generation have reasons to value and cherish. Currently, the knowledge about the role of education in awakening new forms of consciousness has begun to arise under the terms such as ‘integral’ and ‘holistic’ education (Hart, 2001). A common characteristic for the majority of these approaches is to help the young to achieve self-actualization and fulfillment in their lives within the community context, respect to Nature and the preservation of local and planetary environment. This paper summarizes researches and findings about the evolution of consciousness focusing on components of the comprehensive work of authors such as Steiner and Wilber. Several other 20th century scholars pointed to the complexity of consciousness as an evolutionary characteristic (Steiner, 1966; Teilhard de Chardin, 1959; Steinhart, 2008) that could be improved by the process of education. Researches conducted by Bamford (2003) and analyzed by Gidley (2007) propose that we are reaching a stage of development where we can consciously participate in evolution. Developmental psychology researchers focusing on individual development, have identified cognitive stages beyond Piaget’s formal operations. Studies and researches on the complexity of postformal thinking conducted to align the process of education with the integral approach of consciousness are now present in literature as a possible answer to the challenges of the new Millennium. In the time of global distress, it would be valuable that a holistic approach should inspire school education more and more so as to facilitate the awakening of integral, planetary consciousness through nurturing peace, coherence and oneness.

Stephen Amukune – Krisztián Józsa

GAME-BASED ASSESSMENT OF SCHOOL READINESS DOMAINS OF 3-8 YEAR-OLD CHILDREN: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW

Key words: game-based assessment, school readiness, evidence centred design, systematic review

Recent international studies indicate that preschool children use digital technology daily (Chaudron, 2015; Common Sense Media, 2017; Ofcom, 2017). It is also estimated that there are more than 1000 computer assisted intervention for children (Axelsson et al., 2016). In addition about 80% of the best-selling apps in apple store are for pre-schoolers or education (Buckingham et al., 2005; Shuler et al., 2012). Due to this heavy consumption of video games and apps parents and teachers have consistently inquired their effects on young children (Behnamnia et al 2018). Previous reviews have focused on training capability of these apps but not on their assessment of school readiness. The goal of this systematic review is to establish how game-based assessments are utilised in the assessment of school readiness domains of preschool children.

We adopted a procedure for a similar study by Young et al. (2012), which had two phases. The first phase we surveyed the field of game-based assessments using library databases (ERIC, SCOPUS, Web of Science (WoS), Google Scholar as well as digital libraries specifically ACM Digital library, Science Direct (Elsevier) and Springer with the search words: learning games, education, assessment of school readiness, computer games, children games, games-based assessment, children apps and serious games validation. From the first phase, the results were coded and placed into school readiness domains: Literacy, Numeracy, science, cognitive skills, socio-emotional, approaches to learning. We used these keywords for further search. To be included in the search, the study had to satisfy the following criteria: studies done after 2010, empirical articles, focus on education specifically assessment in 3-8-year-old children. The capability of these games to analyse the school readiness domains was further scrutinised following the Evidence Centred Design framework (ECD: Mislavy et al, 2003).

A total of 1298 records were identified with duplicates. Following the PRISMA procedure 38 articles were included for analysis. Two reviewers coded the articles into school readiness domains and later followed the ECD framework for scrutiny. Wherever there was a challenge a third reviewer provided further evidence (Cutumisu et al., 2019). The most common school readiness domain assessed using game based assessment was cognitive skills, numeracy, social skills and reading. These domains are assessed using pre-post assessment designs and the ECD framework was not strictly adhered.

Ruskóné Imre Szilvia

A MAGYARORSZÁGI BÖLCSŐDEI ELLÁTÁSOK DOKUMENTÁCIÓS GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA

Kulcsszavak: bölcsődei ellátás, dokumentáció

A bölcsődei ellátás jelentős változásokon ment keresztül hazánkban az elmúlt években. Az ellátási formák két nagy csoportra oszthatók az ellátás jellege szerint: a bölcsődei ellátást nyújtó intézményekre (bölcsőde, mini bölcsőde) és a bölcsődei ellátást nyújtó szolgáltatósokra (családi bölcsőde, munkahelyi bölcsőde). Valamennyi ellátási formában a Bölcsődei nevelés-gondozás országos alapprogramja nyújtja a szakmai munka kereteit. A bölcsődei nevelés-gondozás egyik feladata a gyermekek fejlődésének megfigyelése, nyomon követése, dokumentálása. A kutatás célja a bölcsődei ellátásokban a gyermekek nevelés-gondozását végző kisgyermeknevelő, szolgáltatót nyújtó személy, valamint koordinátor munkakörben foglalkoztatottak gyermekekkel kapcsolatos dokumentációs gyakorlatának vizsgálata, illetve ezen feladatukhoz kapcsolódó szubjektív véleményük megismerése. A kutatás kérdései: a bölcsődei ellátásokban a megkérdezettek (1) a módszertani javaslatok alapján mely dokumentumokat használják, (2) hogyan ítélik meg a dokumentáció készítésének szükségességét, (3) illetve saját felkészültségüket erre a feladatra. A minta teljes elemszáma (N=815). A mérőeszközök (ellátási formánként eltérő) többnyire zárt végű, Likert-skálás kérdésekből álltak. A munkahelyi bölcsődékben foglalkoztatottak válaszai a kis elemszám miatt nem szerepelnek a vizsgálatban. Az adatfelvétel online felületen valósult meg. A teljes minta elemzése az ellátás jellege szerinti bontásban zajlott. Az intézményes jellegű ellátásokban a megkérdezettek (N=681) a következő dokumentumokat töltik: fejlődésmérő lap (N=367; 53,9%), percentil tábla (N=656; 96,3%), fejlődési napló (N=595; 87,4%), bölcsődei gyermek-egészségügyi törzslap (N=643; 94,4%), csoportnapló (N=669; 98,2%), üzenőfüzet (N=655; 96,2%). A megkérdezettek 59,5%-a (N=405) teljes mértékben szükségesnek tartja a gyermeki fejlődés nyomon követésének dokumentálását a bölcsődében, 51,1%-a (N=348) teljes mértékben felkészültnek érzi magát erre a feladatra. A szolgáltatói jellegű ellátásban a megkérdezettek (N=128) a következő dokumentumokat töltik: fejlődésmérő lap (N=11; 8,6%), percentil tábla (N=6; 4,7%), fejlődési napló (N=34; 26,6%), bölcsődei gyermek-egészségügyi törzslap (N=12; 9,4%), csoportnapló (N=49; 38,3%), üzenőfüzet (N=57; 44,5%). A válaszadók egy része (N=43; 33,6%) a módszertani ajánlásokban feltüntetett dokumentumok egyikét sem tölti. A megkérdezettek 27,3%-a (N=35) általában szükségesnek tartja a gyermeki fejlődés nyomon követésének dokumentálását a bölcsődében, 51,6%-a (N=66) általában felkészültnek érzi magát erre a feladatra.

Klein Ágnes – Tancz Tünde

BÖLCSŐDEI INTERAKCIÓ ELEMZÉSE

Kulcsszavak: minőségi mutatók a bölcsődei nevelésben, gyerek-felnőtt interakciók elemzése, interakciós skála

Az intézményes nevelés és gondozás a bölcsődés korosztály számára ma már Európa szerte sok család számára a hétköznapiak része, számuk növekvő tendenciát mutat. A nyelvfejlődés szempontjából a gyermekek fontos tapasztalatok birtokába jutnak ezekben az intézményekben. A minőségi interakciók, melyek gyermek és nevelő között zajlanak, meghatározó jelentőségűek a gyermekek tanulási folyamatában: a személyes, a szociális, a kognitív és a speciális kompetenciák fejlődésében. A gyermekkel való napi együttlét során számtalan interakciós helyzet adódik. A nevelők ezeket használják fel a gyermek megerősítése és fejlesztése érdekében. A bölcsődei interakciók a nevelés-gondozás helyzeteihez és a napirendhez kötődnek, de megjelenhetnek ezektől függetlenül is. Hatással vannak rájuk a személyes motívumok (adottságok, jellemvonások, előzetes tapasztalatok stb.), valamint a bölcsőde külső és belső környezete. *„Az interakciós helyzetek nagy figyelmet érdemelnek, mert a gyermek fejlődését, belső gyarapodását döntő módon az interakciók napi mennyisége, mélysége (érzelmeikkel, sokirányú információs lehetőséggel való telítettsége) határozza meg”* (Bimbó, 2015, p. 223).

Kutatásunk a bölcsődei pedagógiai kommunikáció minőségi aspektusait, a kisgyermeknevelők nyelvi fejlődést támogató stratégiáit vizsgálja. Elméleti kereteit az elmúlt 5 évben az EU-ban végzett nagyszámú evulatív interakciókutatás (pl. Tietze et al, 2015, Walter-Laager, 2018 stb.), valamint egy öt ország szakembereit összefogó Erasmus+ projekt adja, melynek egyik alapja a Grazi Egyetem által kidolgozott, a bölcsődei és óvodai interakciók hatékonyságát vizsgáló skála. Ezek kiemelik a tanulási környezet szocio-emocionális jellemzőit és a minőségi interakciók szerepét a nyelvi fejlődésben. Az alkalmazott vizsgálati módszerek (kérdőív, strukturált megfigyelés, digitalizált dokumentálás) hatékonyan használhatók a bölcsődei interakciók mérésében, elemzésében és értékelésében.

A vizsgálat objektívebb visszajelzést adhat a bölcsődében zajló pedagógiai kommunikáció mennyiségi és minőségi jellemzőiről. Alkalmas lehet az intézményi jellemzők és a nyelvi fejlődési mutatók közötti összefüggések elemzésére, az evaluációs technikák és modellek feltárására, a pedagógiai reflektivitás fokozására.

Nagyné Árgány Brigitta – Csimá Melinda – Fináncz Judit

SZUBJEKTÍV JÓLLÉT ÉS ZENEI MŰVELTSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEINEK VIZSGÁLATA KISGYERMEKNEVELŐK ÉS ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖ- RÉBEN

Kulcsszavak: zenei műveltség, lelki egészség, koragyermekkorai nevelés

A zenei nevelésnek, mint az emberformálás egyik legkiválóbb eszközének hangsúlyozása hazánkban Kodály (1969) zenepedagógiájához köthető. E koncepció legalapvetőbb célja a zenei anyanyelv megalapozása, zenei alpműveltség létrehozása, továbbá annak elősegítése, hogy a zenei nevelés sokrétű és pozitív hatást fejtsen ki a személyiségfejlődésre. Kodály a zenei nevelésben alapvető láncszemnek gondolta a pedagógusokat, ugyanakkor a korábbi vizsgálatok egyike sem irányult egy olyan speciális foglalkozási csoportra, melynek tagjai az intézményes zenei nevelés megalapozásának képviselői. Különösen a koragyermekkorai nevelés területén dolgozó pedagógusok esetében hiányoznak a vonatkozó vizsgálatok (Västfjäll, 2012; Harmat, 2016). Kvantitatív, keresztmetszeti, leíró kutatásunk célja a bölcsődei és óvodai nevelésben dolgozó pedagógusok zenei előképzettségének, zenei műveltségének, s az ezekkel összefüggő szubjektív jóllétnek, lelki egészségnek a vizsgálata. Nem véletlenszerű mintavételi eljárást alkalmazva 1010 koragyermekkorai nevelésben dolgozó kisgyermeknevelő, óvodapedagógus, pedagógiai asszisztens és dajka töltötte ki a komplex kérdőívet, mely standardizált mérőeszközök mellett saját szerkesztésű kérdéseket is tartalmazott. Alapvető vizsgálati kérdésünk volt, hogy a kutatásba bevont pedagógusok mindennapi életében milyen szerepet játszik a zene, továbbá hogy mennyiben igazolhatók a hangszertanulás és a kóruséneklés lelki egészségre gyakorolt transzferhatásai a koragyermekkorai nevelésben dolgozó pedagógusok körében. A zenei előképzettségre vonatkozó eredmények alapján a minta 14,9%-a járt zenetagozatos általános iskolába, 6,2%-a zenetagozatos középiskolába, illetve mintegy ötödük zeneiskolás volt, és harmaduk folytatott hangszeres tanulmányokat. A válaszadók több mint fele énekelt kórusban, 6,1%-uk jelenleg is kórustag. Munkakör szerinti megoszlást tekintve az óvodapedagógusok rendelkeznek legnagyobb arányban zenei előképzettséggel, továbbá az ő körükben jellemző leginkább, hogy a zenét mindennapjaik részének tekintik. A lelki egészségmutatókat tekintve megállapítható, hogy a minta több mint kétharmada mutat enyhe depressziós tüneteket, ugyanakkor a kiégés nem jellemző körükben. A zenei tevékenység transzferhatása elsősorban a kóruséneklés területén érvényesül, különösen igaz ez azok körében, akik a vizsgálat időpontjában is aktív kórustagnak vallották magukat ($p=0,004$). Eredményeink birtokában kiemelten fontosnak tartjuk a zenei múlttal rendelkező pedagógusok zenei aktivitásának fenntartását és a zenei múlttal nem rendelkezők bevonását a zenei tevékenységekbe, melyhez elengedhetetlen a zenei tevékenységeket támogató oktatási-nevelési környezet biztosítása. Hosszú távon mindez hozzájárul annak megalapozásához, hogy a felnövekvő generáció zeneértővé, zeneszeretővé váljon, s a korábbi vizsgálatok (Janurik & Józsa 2012; 2013) által igazolt transzferhatások érvényesüljenek készség- és képességfejlődésük, valamint lelki egészségük területén.

Martonné Nyiki Klaudia Anikó – Gelencsérné Bakó Márta

A BÖLCSŐDÉS KORÚ GYERMEKEK INTEGRÁCIÓJA EGY KUTATÁS TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: bölcsődei integráció, együttnevelés

Hazánkban az integráció egyre szélesebb területen jelenik meg, ezt támasztja alá, hogy a bölcsődékben is találkozhatunk atipikusan fejlődő gyermekekkel.

Ennek felismeréseként kutatási célként fogalmazódott meg, hogy feltárjuk egy kisváros bölcsődéinek integrációs törekvéseit, lehetőségeit, továbbá a kisgyermeknevelők mellett megismerjük a témával kapcsolatban a szülők véleményét.

Az elméleti keretben kitérünk a kisgyermek nevelésével foglalkozó szakmai anyagokra: Bölcsődei Nevelés–Gondozás Alapprogramja (2017); A bölcsődei nevelés–gondozás szakmai szabályai, Módszertani levél, Budapest, (2012). A jogi keretek biztosítását támogató 6/2016. (III. 24.) EMMI rendeletre, valamint a személyes szakmai feladatairól és működésük feltételiről szóló 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet bölcsődére vonatkozó szakaszaira. Az integráció bemutatására Csányi (2000), Fischer (2009) és a 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről ide vonatkozó rendelkezéseire.

A kutatás során az alábbi kutatási kérdésekre kerestük a választ: Milyen mértékben támogatják a kutatásban részt vevő bölcsődei dolgozók az integrált nevelést, szívesen vennének részt továbbképzéseken? Megfelelnek a kutatásban részt vevő bölcsődék az integrált nevelés feltételrendszerének? Mennyire elfogadók és milyen mértékben tájékozottak a megkérdezett szülők az integrációval és a sajátos nevelési igényrel kapcsolatban az integrációt biztosító intézmény életéről, a bölcsőde felszereltségeiről? Igényt tartanak a válaszadó szülők olyan beszélgetésre, amely az együttnevelésről szól?

A kutatás során kvantitatív módszerként leíró és matematikai statisztikai elemzés került alkalmazásra, kérdőíves kikérdezéssel a szülők (N=285) és a kisgyermeknevelők (N=42) körében.

A kutatási eredmény ráirányítja a figyelmet arra, hogy a válaszadó szülők tájékozottsága az integrációról és a sajátos nevelési igényről igen változatos. A megkérdezettek jelentős százaléka támogatja az integrációt, és szívesen lennének részesei szakember által tartott beszélgetéseknek. A kisgyermeknevelők tájékozottak az integrációhoz szükséges feltételek megteremtésének fontosságáról és tartalmáról, melyeknek a válaszadó intézmények többsége birtokában van. Igen magas arányban jelölték az integrációval kapcsolatos szakmai továbbképzéseken való részvételi szándékukat.

Az integráció megjelenése és fontossága a válaszadók körében igazolhatóan kiterjed a bölcsődékre. Az integráció/inklúzió azonban az egész közösség javát szolgálja. Nemcsak az integrált gyermek nevelésében, hanem minden gyermek érzelmi-erkölcsi-szociális fejlődésében. Hosszú távon járul hozzá a befogadó társadalom tartalmi és minőségi változásához, a szemléletváltáshoz.

Habinyák Erzsébet

AZ ALTERNATÍVÁK HELYE ÉS SZEREPE A ROMÁNIAI ÉS MAGYAROR- SZÁGI ÓVODAI NEVELÉSBEN

Kulcsszavak: alternatív nevelési programok, romániai magyar óvodák, oktatásügy

A romániai magyar óvodákban a mindennapi tevékenységek tervezése és lebonyolítása a Tanügyminisztérium által meghatározott curriculum alapján történik. Az Óvodai Nevelési-Oktatási Tevékenységek Tanterve központi, keret jellegű, az ország minden óvodájára érvényes dokumentum. Nem tartalmazza a csoportok szintjére (kis-, közép- és nagycsoport) lebontott terveket, így kíván teret engedni a helyi szintű döntéseknek. Itt tudnak bekapcsolódni az alternatív programmal működő óvodák olyan formában, hogy a kerettantervet szem előtt tartva beillesztik saját szellemiségüket és egyedi, újszerű pedagógiai gyakorlatukat.

Kutatásom célja feltárni és összehasonlítani a Romániában és Magyarországon működő óvodai nevelési programokat, különös tekintettel a *Lépésről lépésre* programra. Arra is kerestem a választ, hogy a romániai magyar óvodai nevelésben az alternatív programok milyen különböznek a hagyományos óvodai programoktól. Bár az alternatívák ugyanazok, de más tantervbe és tanügyi rendszerbe illesztve eltérések figyelhetők meg.

A következő fogalmak, kulcsszavak – óvodai pedagógiai program, alternatív programok, hagyományos és reformpedagógiai életmódszervezés – pontos megfogalmazásában és körülhatárolásánál nagy segítségemre voltak a szakirodalmi előzmények, kiemelten Bakonyi Anna *Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén*, Bodoni Ágnes *Reformpedagógia*, Németh András *A reformpedagógia múltja és jelene*, M. Nádasi Mária *Úton a pedagógiai többszólamúság felé* munkái. Kutatásom során a dokumentumelemzés és a komparatív elemzés (összehasonlító elemzés) foglaltak el központi szerepet. Az összehasonlítás módszerével feltártam a közös elemeket az óvodai nevelési programokban, és kiemeltem egy-egy program sajátos nevelési célját is.

Kutatásom eredményeképp feltárhatóvá válnak az óvodakép határon átvélő dimenziói, illetve lehetőség nyílik az alternatívák összevetésére is. Romániai és magyarországi vonatkozásban különböző a fogalomhasználat az óvodai nevelés tekintetében. Munkám eredményeképp kialakíthatók olyan reflektív képzési tartalmak, amelyek hozzájárulhatnak a pedagógusjelöltek szélesebb látókörének kialakításához.

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna

AZ ÓVODÁSKORÚAK ZENEI NEVELÉSÉNEK MÓDSZERTANI, TAR- TALMI VÁLTOZÁSAI, KÖZÉPPONTBA ÁLLÍTVA FORRAI KATALIN ÉNEK AZ ÓVODÁBAN KIADVÁNYAIT

Kulcsszavak: zenei nevelés, módszertan, óvoda

Az előadásban bemutatásra kerül Forrai Katalin 1974 és 2004 (halálának éve) között kiadott, többször átdolgozott *Ének az óvodában* köteteinek összehasonlító elemzése. Feltárásra kerülnek az elméleti és zenei tartalmakban bekövetkezett változások az 1974-es, 1978-as, 1991-es, 1995-ös és 2004-es kiadások összehasonlító tartalomelemzésével, valamint feltárásra kerülnek a táplánszentkereszti Forrai Katalin Emlékmúzeumban őrzött, Forrai Katalin hagyatékában talált *Ének az óvodában* kötetek jegyzetei, melyek tanúságul szolgálnak arra, hogy miért történtek változások az átdolgozott kiadásokban. A kutatás spektrumát Mélykutiné Dietrich Helgával készített mélyinterjúval szélesítjük, aki az 1991-es kiadástól aktívan közreműködött a kötetek átdolgozásában, bővítésében.

Összehasonlító tartalomelemzésnek vetettük alá az 1974-es, első *Ének az óvodában* kiadványt az azt megelőzően kilenc kiadást megélt, Diener Klára és munkatársainak munkájával, az *Ének-zene az óvodában* segédkönyvvel, annak 1957-es első és 1972-es nyolcadik kiadásával.

Az óvodáskorú gyerekek zenei nevelésének változásait is összehasonlító tartalomelemzések során tártuk fel. Diener Klára, valamint Forrai Katalin könyvei mellett tartalomelemzésnek vetettük alá Molnár Antal *Az óvodás korú gyermek zenei nevelése* (1940) és Szarka Árpádné *Az óvodai ének-zene foglalkozások módszertana* (1972) című könyveket. Ezen kutatások során feltárásra kerültek a zenei anyag megválogatását, formálódását, átadásának módszertanát meghatározó alapelvek változásai, illetve a zenei nevelés pedagógiai kultúráját átszövő politikai, társadalmi változások hatásai.

Az eredmények elemzése során az összehasonlítás pillérei:

1. a gyerekek életkori sajátosságairól, szükségleteiről, fejlődéséről történő gondolkodás;
2. a zenei nevelés tartalmi, módszertani kérdéseiről történő gondolkodás.

Az eredmények ráirányítják a figyelmet arra, hogy jelentős változások mentek végbe az óvodáskorúak zenei neveléséről való gondolkodásban többek között abban, hogy milyen zenei anyagra épüljön, hogyan szerveződjön a zenei tevékenység, milyen fejlesztési területeket célozzon, milyen eszközökkel.

Az előadás Forrai Katalin emléke előtt kíván tisztelegni halálának 15 éves évfordulóján amellet, hogy azt reméljük, hogy a zenei nevelésünk változásainak megismerése tudatosabbá teszi a pedagógusokat a zenei nevelés terén, és hozzásegít ahhoz, hogy a módszertani frissességet megőrizzük, annak alapjait szem előtt tartjuk.

A kutatást támogatta: ELTE Tanító- és Óvóképző Kar

Baloghné Bakk Adrienn

KEDVEZŐBB LÉGKÖR KIALAKÍTÁSA AZ ÓVODAI MOZGÁSFEJLŐDÉS TÁMOGATÁSÁRA

Kulcsszavak: óvodai nevelés, mozgásos tevékenység, testnevelés módszertan

Egy sokszínű, változatos és örömteli tanulási (játék-) környezetnek kell áthatnia az óvodai élet mindennapjait. Ezt az elvárást az irányított testnevelésben is egyre fokozottan kell figyelembe venni. Megfigyelések szerint, ha elemezzük a tradicionális óvodai testnevelés módszertanát, akkor egy sor olyan tényezőt találunk, melyek megkérdőjelezik a fenti légkört. Sportpedagógiai kutatásunk során arra kerestünk választ, hogy az óvodai testnevelés módszertana hogyan tud kedvezőbb motivált légkört, megfelelőbb fejlesztési feltételeket teremteni a 3–7 éves korú gyermekek mozgásfejlődésének a támogatására. Feltáró módszert alkalmaztunk feltételeink igazolására: dokumentumelemzést, illetve kódolás nélküli megfigyelési technikát. Megfigyeléseink elsősorban az óvodai testnevelés foglalkozások tartalmára, illetve módszertanára vonatkoztak. Az írásbeli kikérdezés – nyílt és zárt végű kérdőív segítségével – pedig részletesen tájékozódunk az óvodapedagógusok testneveléssel kapcsolatos észrevételeiről.

Előzetes eredmények alapján elmondhatjuk, hogy az óvodapedagógusok érzik a testnevelés módszertanában a változások szükségességét, látják, hogy már nem elég a régi, egykor még működő módszerek használata, de a gyakorlati megvalósításában nagyon bizonytalanok és tanácstalanok. Jelzik, hogy törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széles körű alkalmazására. Hiszen a mozgáscelekvésen, játékon keresztül tapasztalja meg önmagát, társait és az őt körülvevő világot a gyermek. A mozgásos tevékenységeknek az élménye pedig segítheti az énképnek a formálódást. De nagyon nehéz feladatnak érzik ezt, mert a mai gyerekek állandóan újabb és újabb impulzusokat igényelnek, az érdeklődésüket nem könnyű folyamatosan fenntartani. Feltétlenül szükséges az óvodapedagógusok kreativitása és modernebb szemlélete. De összegzésben a legfontosabb cél, hogy a mozgásos tevékenységbe minél több gyermek rendszeresen csatlakozzon, és örömmel, sok pozitív élménnyel végezze a mozgásos feladatokat!

Pótár-Bóta Anita

MAGYAR ÓVODÁSOK ELEMI MOZGÁSKÉSZSÉGEINEK VIZSGÁLATA A TEST OF GROSS MOTOR DEVELOPMENT, SECOND EDITION (TGMD-2) SEGÍTSÉGÉVEL

Kulcsszavak: kora gyermekkor, elemi mozgáskészségek, Test of Gross Motor Development

A kutatás elméleti háttere: Az óvodások mozgásfejlettségének feltérképezését kisebb érdeklődés övezte korábban, mint kognitív képességeik kutatását. Ma már tudjuk, hogy a mozgás fejlettsége szoros összefüggést mutat az agyi területek érettségével. Ennek tudatában meglepő, hogy hazánkban az óvodás gyermekek mozgásfejlettsége intézményes keretek között semmiféle szűrővizsgálattal nincs ellenőrizve.

A kutatás célja: Céлом a 3–5 éves óvodások elemi mozgáskészségeinek felmérése volt a Dale A. Ulrich által létrehozott TGMD-2 segítségével. A mérőeszközt Európában portugál, belga és lengyel nyelvre adaptálták, óvodásokat az első két országban vizsgáltak vele. A tesztet itthon még nem alkalmazták óvodában, pedig hiánypótló lehet a korai fejlesztés szempontjából. A hagyományos hazai empirikus kutatásokkal szemben (Bakonyi, 1981, Győri, 1994, Famosi és Gaál, 2007, Bencze, 2009) nem teljesítményt mér, hanem a gyermekek mozgáskoordinációját vizsgálja adott szempontok mentén. Jelenleg nincsenek kritériumokra épülő standardjaink a magyar óvodások elemi mozgáskészségeiről. Kérdés, hogy az amerikai teszt megbízhatóan alkalmazható-e a magyar óvodások körében.

Módszerek: A TGMD-2 teszt egyidejűleg norma- és kritériumorientált, amellyel 3–10 éves gyermekek elemi mozgáskészségei vizsgálhatók. 1208 gyermekben tesztelték az USA 10 államában. A vizsgálat 2 altesztből áll: helyváltoztató és eszközt kontrolláló, melyek 6–6 feladatot tartalmaznak. Minden feladatot kétszer kell végrehajtani, és a megadott kritériumok szerint pontozni.

Empirikus kutatásomban két önkormányzati fenntartású, szegedi óvoda 88 egészséges óvodását (44 fiú, 44 lány) vizsgáltam. A tesztek felvétele 2019. szeptembertől 2020. februárig zajlott. A gyermekek a szülő írásbeli engedélyével, önkéntes alapon vettek részt a vizsgálatokban. A tesztek felvétele egyenként történt, 15–20 percet vett igénybe. A pontok összegzése és értelmezése a kézikönyvben leírtak szerint valósult meg.

Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság: A leíró statisztika elkészítése után, a két subteszt pontjaiból szignifikáns különbség mutatható ki a helyváltoztató és az eszközt kontrolláló feladatok között életkorok és nemek szerint is. A tesztrendszer reliabilitása megfelelő ($\alpha > 0,8$, $N=88$). A magyar óvodások mindkét subteszten átlagosan jobban teljesítettek az amerikai gyermekeknél. Összegezve a kutatást megállapítható, hogy a TGMD-2 jól alkalmazható a magyar óvodások elemi mozgáskészségeinek vizsgálatára. A továbbiakban szükségszerűnek tartom az óvodás gyermekek motoros képességeinek országos reprezentatív vizsgálatát, melyre a TGMD-2 alkalmas eszköz lehet.

Meggyesné Hosszu Tímea

8. OSZTÁLYOS, ENYHÉN ÉRTELMI FOGYATÉKOS TANULÓK IDEGEN NYELVI SZORONGÁSA

Kulcsszavak: idegennyelv-tanulási motiváció, idegen nyelvi szorongás, enyhe értelmi fogyatékos

Jelen előadás az enyhén értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-tanulási motivációjára irányuló átfogó kutatás részeredményeit közli. Az értelmi fogyatékos tanulók idegennyelv-tanulásának vizsgálata interdiszciplináris megközelítést igényel.

A nyelvtanuláshoz kapcsolódó szorongást vizsgáló kutatásokkal az 1970-es évektől találkozhatunk (Horwitz, 2010; MacIntyre & Gardner, 1991; MacIntyre, 1999, 2002). Az idegen nyelvi szorongás megítélése az egyre gyarapodó számú kutatások tükrében nem mondható egységesnek (Tóth, 2015). Egyes kutatók olyan osztálytermi szituációnak tekintik, amivel minden nyelvtanárnak számolnia kell, hiszen negatívan befolyásolja a nyelvi teljesítményt (Horwitz, 2001, 2010; MacIntyre, 1999, 2002). A másik álláspont még csak a nyelvtudást befolyásoló tényezők közé sem sorolja, hanem a gyenge idegen nyelvi teljesítmény következményeként fogja fel az idegen nyelvi szorongást (Sparks & Ganschow 1995, 2007; Sparks et al., 2000; Sparks & Patton, 2013). A szorongás a nyelvtanulási folyamat természetes velejárója, mégis jelentős különbségek mutatkoznak a tekintetben, hogy ki mennyire szorong, amikor az idegen nyelvet használja (Tóth, 2015). Mérészközünk elkészítéséhez Clement, Dörnyei és Noels (1994) idegennyelv-tanulási motivációt és attitűdbeli beállítódásokat felmérő kérdőívét adaptáltuk az enyhén értelmi fogyatékos tanulók számára. A 16 dimenzió mentén mérő kérdőív eredményeiből most az idegen nyelvi szorongással kapcsolatos jellemzők kerülnek bemutatásra. Az enyhén értelmi fogyatékos tanulók (N=195) idegen nyelvi szorongását leíró statisztikával, független mintás t-próbával, korrelációs vizsgálattal tártuk fel. Az adatok feldolgozását és elemzését a SPSS 20.0 program segítségével végeztük.

Főbb kutatási kérdéseink: Van-e különbség a vizsgált minta angol (N=153) és német (N=42) idegen nyelvi szorongása között? Van-e különbség az idegen nyelvi szorongásban a nemek tekintetében? Az alacsonyabb szorongás vajon magasabb nyelvi önbizalommal jár-e? Az elemzés során nem találtunk szignifikáns különbséget az angol és a német nyelvi szorongás között ($t(193)=0,390$, $p=0,697$). Szignifikáns különbség van azonban a fiúk és a lányok angol nyelvi szorongása között ($t(151)=-2,271$, $p=0,025$), a lányok szorongása magasabb. A német nyelv tekintetében nincs szignifikáns különbség a nemek tekintetében ($t(40)=-0,327$, $p=0,746$). Az idegen nyelvi szorongás és az idegen nyelvi önbizalom között biztos, de szignifikánsan gyenge pozitív irányú kapcsolatot találtunk ($r=0,203$, $p=0,05$). E tekintetben a várt összefüggéssel ellentétes irányú összefüggést találtunk, hiszen mintánkban a szorongás csökkenésével nem nő a nyelvi önbizalom. Kutatásunk idegen nyelvi szorongásról kapott részeredményei hozzájárulnak az enyhén értelmi fogyatékos tanulók nyelvtanulási motivációjának fejlesztéséhez.

Zajdó Krisztina – Antalovits Orsolya – Cséber Dominika

A NYELVI ZAVARRAL KÜZDŐ GYERMEKET NEVELŐ SZÜLŐK TAPASZTALATAIRÓL – EGY KVALITATÍV KUTATÁS EREDMÉNYEI

Kulcsszavak: nyelvi zavarral élő gyermek, szülő, család, kvalitatív interjú, tartalom-elemzés

A logopédia fontos feladata a nyelvi zavarral küzdő gyermekek és mikrokörnyezetük (jellemzően családjuk) megsegítése. Az Európai Unióban élő több mint 500 ezer főnyi, nyelvi zavarral élő gyermek szülei által a mindennapokban tapasztalt gondok feltárása azonban alulkutatott terület. Az adatok és az ezekre épülő elméletek hiánya gátolja a célcsoport hatékony gyógypedagógiai megsegítésének rendszerszerű megtervezését. A jelen kutatás célja az EU egyes országaiban nyelvi zavarral élő gyermeket nevelő szülők tapasztalatainak feltérképezése a megsegítés megtervezése céljából.

Az előadás a hazánkban gyűjtött adatokat elemzi. A szülők nyelvzavar-fogalmához fűződő tudástartalma, a tájékozódás/segítségkérés lehetőségei, a szerepek, a megküzdési stratégiák, a nyelvi zavarral élő gyermek hatása a család életére és a szülők jövőképe témakörök vizsgálata volt a cél. A szülők félig strukturált kvalitatív interjúk során számoltak be tapasztalataikról. Az interjúkat digitális magnetofonnal rögzítettük, majd a közléseket elemzés céljából írott formába ültettük át. Az adatokat a tartalomelemzés módszerével dolgoztuk fel. A szövegtörzs vizsgálata a manifeszt és látens tartalmak feltárását tette lehetővé. Az adatok kódolása és kategorizálása vezetett el az azonosságok rendszerszerű értelmezéséhez és az elméletképzéshez.

A nyelvi zavarral küzdő gyermeket nevelő szülők megfigyelik gyermekük kommunikációjának fejlődését, de a nyelvi zavar fogalmáról alkotott tudásuk részleges, és az összefüggések helyes felismerése gyakran korlátokba ütközik. Nincs tudásuk a korai fejlesztés/logopédiai megsegítés fontosságáról, lehetőségeiről. Úgy érzik: egyedül maradnak a gondjaikkal, és csak későn jutnak számukra hasznos információkhoz. Szerepeiket összetettnek látják. Jellemző, hogy a nyelvi zavarral élő gyermek fejlődésének elmaradásáról/késéséről (de nem fogyatékoságáról) és az ebből adódó nehézségekről (pl. „mátság”, nem fogyatékoság) számolnak be, elutasítva a fogyatékoság bélyegét. Gyermeük eltérő fejlődése nem várt feladatokat ró rájuk (depresszió kezelése), például a testvérek/rokonok/barátok tekintetében (elfogadtatni a gyermeket). Feladat a szülőtárs támogatása, a szülőség koncepciójának kidolgozása, a másik szülő/családtagok munkamegosztásának kialakítása. A szülők az iskolától a befogadást/megsegítést/teljes elfogadást várják, de inkább elutasítást tapasztalnak. Fontos prioritás a nyelvi zavarral élő gyermek/testvérek/rokonok segítése a helyzet megértésében és kezelésében. A szülők szerint a kezdeti információhiány folytán későn kezdődött gyermekük szakszerű fejlesztése. A szülők reálisan látják gyermekeik jövőképét: „*Tanuljon egy ... szakmát [amivel] boldog*”. A múlttal való leszámolást és az erőltetett jövőbe nézést a túlélés feltételeiként jelölik meg.

Az előadás számba veszi a szülői interjúk során megfigyelt azonos gondolati-viselkedési sémákat, és értelmezi az eddigi eredményeket a gyógypedagógiai-logopédiai megsegítés megtervezése szempontjából.

Angeli Csenge

REHABILITÁCIÓS TEAM-KOMMUNIKÁCIÓ MÉRÉSI LEHETŐSÉGEI- NEK ELMÉLETI ÉS GYAKORLATI HÁTTERE

Kulcsszavak: team, kommunikáció

Célok: Hazánkban és külföldön egyaránt egyre magasabb számú pedagógus dolgozik multiprofessionális team tagjaként. Felmerül a kérdés, hogy az oktatási-nevelési szférából kilépve, eltérő végzettségű kollégák közt képviselve a pedagógus szakmát, mennyire érvényesíthetők a pedagógus kompetenciák, mennyire talál megbecsülésre a szakma és annak képviselője. Tisztában vannak-e a társszakmák a pedagógus tevékenységekkel? Milyen szerepet kapnak ezekben a teamekben a pedagógusok? Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a hazai rehabilitációs gyakorlatban alkalmazott, illetve alkalmazható, a team kommunikációjának fejlesztését megalapozó méréseket és az alkalmazott mérőmódszereket. **Elméleti keretek:** Nemzetközi és hazai szakirodalmak támasztják alá a tényt, mi szerint a multiprofessionális rehabilitációs team eredményességét nagyban befolyásolja az azon belüli kommunikáció.

Az interperszonális kommunikáció mérésére jellemzően a pedagógia, a pszichológia, az egészségügy és a marketing területén áll rendelkezésre magasabb számú szakirodalom. Csekély mennyiségű az a tanulmány, mely kimondottan a rehabilitációs team kommunikációs sajátosságaival és annak mérhetőségével, valamint az eltérő professziót képviselők közti kommunikáció problematikájával foglalkozik.

Módszerek: Adatbányászat. Az elmúlt öt év hazai szakirodalmának felkutatása online keresőkön keresztül. **Keresőszavak:** személyközi kommunikáció mérése, team kommunikáció mérése, team interakció, team dinamika.

Eredmények: A keresés során csekély mennyiségű munkát találtam, mely a rehabilitációs team interakciók és viszonyok vizsgálatára vonatkoznak. Ezek közül a kommunikáció mérésére több módszert is felsorakoztatnak, melyek a következők: hangrögzítés, jegyzőkönyvkészítés, szociometriai kérdőív és ezek további feldolgozásának módszerei. A nonverbális kommunikáció mérésére ezen a területen nem találtam használatban lévő módszert.

A kevésbé specifikus találati eredmények alapján elmondható, hogy a kommunikáció vizsgálatára alkalmas mérőeszközök széles sora áll rendelkezésünkre, melyet korábban nem alkalmaztak az általam vizsgált területen. Ezen módszerek a rehabilitációsteam-vizsgálatokra alkalmazhatónak ítéltetők meg, felhasználásukhoz további kutatások szükségesek. **Elméleti és oktatási relevanciák:** Az eredmények alapján további kutatások indíthatók, melynek során több, a rehabilitációs team tagjai közti interakciós vizsgálat valósítható meg.

Szili Katalin

KOMPLEX DIGITÁLIS MÉRŐESZKÖZ LÉTREHOZÁSA A SÚLYOSAN ÉS HALMOZOTTAN SÉRÜLT SZEMÉLYEK ÁLLAPOTFELMÉRÉSÉRE

Kulcsszavak: mérőeszköz, diagnosztika

A súlyosan és halmozottan sérült személyek rendkívül nehéz élethelyzetben vannak. Értelmi akadályozottságuk mellett érzékszervi és/vagy mozgásszervi fogyatékoságban is szenvednek. A legtöbb esetben ápolásra szorulnak, így egész életükben ki vannak szolgáltatva környezetüknek (Szabó, 2017). Egyéni képességük, valamint fejlődésük, gyakran teljesítményük romlásának mérésére nem találtunk megfelelő tesztet. A hazai gyógypedagógiai eszköztárban a HKI (Heidelbergi Kompetencia Leltár), a PAC (Pedagógiai Analízis és Curriculum, H.C. Günzburg, 2000), a TARC (a Topeka [Kansas] Fogyatékos Állampolgárok Szövetségének együttműködésével fejlesztették ki; Sailor és Mix, 1975) és a Strassmaier fejlődési skála ismert. Azonban ezek a mérőeszközök főleg a közepsúlyosan értelmileg akadályozott gyermeke/személyek állapotfelmérésére alkalmasak, s nem nyújtanak eléggé árnyalt képet az érintett populáció valódi teljesítményéről és fejlődésének pozitív vagy negatív irányú elmozdulásáról.

Kutatásunk célja a fent vázolt hiányterület pótlása. Jelen prezentációban a súlyos és halmozottan sérült gyermekek/személyek – azaz a fejlesztő nevelés-oktatásban résztvevő tanulók – állapotfelmérésére és fejlődésének megállapítására alkalmas digitális mérőeszköz kidolgozását mutatjuk be, melynek első szakasza 2019 októbere és 2020 februárja között valósult meg a Bárczi Gusztáv Módszertani Központ fejlesztő iskolájának és óvodájának gyógypedagógusai közreműködésével. A mérőeszköz jelenleg két meghatározó terület (1) a kommunikáció (2) és az önkiszolgálás fejlettségének megállapítására alkalmas. A kommunikáció területén három részterületet: (1) a beszédértést, (2) a nonverbális kommunikációt és (3) a verbális kommunikációt, az önkiszolgálás területén pedig négy szegmenst vizsgál: (1) az étkezést, (2) az öltözködést, (3) a WC használatát és (4) a tisztálkodást. Mindkét főkomponens 103–103 itemet tartalmaz, azaz összesen 206 állítást. A mérőeszköz nem minősül tesztnek abban az értelemben, hogy segítségével az egyén teljesítménye nem helyezhető el egy rangskálán, azonban rendkívül pontos fejlesztési diagnózist ad, amelynek segítségével a gyógypedagógus meg tudja tervezni az egyéni fejlesztési irányvonalat, s segítséget ad a jelen állapot meghatározásához. Fontos eredmény, hogy az eszköz digitalizálásával a mérési idő jelentősen lerövidült, s a fejlődés mértéke statisztikailag is azonnal meghatározott. Ez nagymértékben megkönnyíti a gyógypedagógusok munkáját. Az eszközfejlesztés befejezése 2020 júliusára várható.

Gál Enikő

**A REJTETT TANTERV SZEREPE A HORIZONTÁLIS SZEGREGÁCIÓ KI-
ALAKULÁSÁBAN AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁBAN
PEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN VÉGZETT INTERJÚS VIZSGÁLAT EREDMÉ-
NYEI**

Kulcsszavak: nemi szocializáció, gender, rejtett tanterv

Előadásomban a családi és iskolai nemi szocializáció elméleti hátterével, a „rejtett tanterv” jelenségével és az ének-zene, történelem és fizika tantárgyak oktatásának vizsgálatával foglalkozom, a nemek szerinti különbségek középpontba állításával. Előadásom empirikus részének alapját három, a fenti tárgyakat oktató pedagógussal készült mélyinterjú adja, melyeket egy kelet-magyarországi általános iskolában készítettem. A nemi különbségek vizsgálata az általános iskolai oktatásban kiemelt jelentőséggel bír, ám viszonylag kevés hazai szakirodalom foglalkozik vele. A téma legfontosabb kutatói (Kereszty, Háber, H. Sas, Cserné, Fényes, Ferge, Kéri, Thun etc.) elsősorban a tankönyvek tartalomelemzésével és az oktatásban kimutatható nemi különbségekkel foglalkoznak. Kutatásom újszerűségét jelenti, hogy a jelenséget a családi szocializációtól a „rejtett tanterv” oktatásban való megjelenésén keresztül vizsgálom, egészen a horizontális szegregációig. Elsőként bemutatom a szocializáció napjainkban használatos definícióját, típusait és színtereit Giddens (2008), Nagy és Trencsényi (2012) és Somlai (1997) munkái alapján, majd két kiemelt színtérrel, a családi és az iskolai szocializáció jelenségével foglalkozom. Ezután beszélek a nemi szocializációról Somlai, Bolemant, Koncz, Kretchmar, etc. munkái alapján, kiemelve a családi és iskolai nem szocializációt. A szocializáció nemcsak a tudatos tanulás eredménye lehet, hanem történhet például a rejtett tanterv által, amely az iskolai életben van jelen. A rejtett tanterv fogalmát Szabó László Tamás munkái alapján mutatom be. A nemek közötti különbségek elmélyítése az iskolában napjainkban is jelen van, bár Magyarországon a Nemzeti Alaptantervben folyamatosan csökkentik a nemi szerepekkel kapcsolatos sztereotípiákat. A „rejtett tanterv” taneszközökben való jelenléte az egyik legjelentősebb, hiszen a felnövő generációkat készíti fel a tudásra és a társadalomba való integrálásra (Háber & H.Sas, 1980). Az iskolai oktatás nagy szerepet játszik abban, hogy a gyermek milyen képet alakít ki önmagában a tudásról, a kultúráról, s egyfajta motivációs tényezőként is felmerülhet. Az empirikus vizsgálat főbb dimenziói (egyben az interjúvázlatom blokkjai) a következők: 1. a pedagógus családi háttere és szocializációja; 2. munkahelyi karrierje; 3. Gender-perspektíva az oktatott tárgy vonatkozásában, a „rejtett tanterv” jelensége, nemi különbségek a taneszközökben, tankönyvekben és a NAT-ban; végül 4. a pedagógus jövőképe. Az interjúkutatásom célja, hogy képet adjon a „rejtett tanterv” tetten érhető és rejtve maradó hatásairól, a nemi különbségek megjelenéséről az iskolai életben a pedagógusok szemszögéből, illetve hogy milyen eltérések vannak a fiú- és a lánygyermek tanítását illetően. Várhatóan a szülőkhöz hasonlóan a pedagógusok sem minden esetben ismerik fel, hogy eltérően viselkednek a különböző nemű tanulókkal, továbbá milyen, nemükre vonatkozó értékeket közvetítenek feléjük a tantárgyaik tanítása közben.

Csorba-Simon Eszter

HOGYAN SEGÍT A VERS? IRODALOMTERÁPIA HÁTRÁNYOS HELY- ZETŰ FIATALOKKAL

Kulcsszavak: irodalomterápia, börtön, gyermekotthon

Mára kurrens problémává vált a bűnözés, ezzel együtt a büntetéssel kapcsolatos nehézségek, kérdések és megoldások, melynek hatására az eddig zárt intézményrendszerek széles körű társadalmi nyilvánosságot kaptak. Ugyanakkor az ezekből az intézményekből kikerülő személyek súlyos társadalmi megbélyegzést és kirekesztettséget élnek meg.

A jelen előadás alapját az a személyes és szakmai tapasztalat képezte, amelyet könyvtárosként irodalomterápiás foglalkozásaim keretében, a pécsi Fiatalok Regionális Büntetés-végrehajtási Intézetében fogvatartottakkal és a szigetvári, valamint baranyai gyermekotthonokban folytatott foglalkozássorozat tartása során szereztem.

Az irodalomterápia börtön- és gyermekotthon-programokba való beemelése azon a felismerésen alapul, hogy a csoporton részt vevő fiatalok társadalmi kudarcaiban kulcsfontosságú lehet érzékelési, észlelési képessége. Minden szocioterápiás és művészetterápiás foglalkozás a résztvevők „érzékenyítését” tűzi ki célul, annak reményében, hogy sikerül javítani azokon a részben vagy teljesen hiányzó készségeken és képességeken, amelyek az elítélteknek a társadalom számára elfogadható formában gyakorolt életviteléhez és egy egészséges személyiséghez szükségesek. Ha az elítélt megtanulja differenciáltan szemlélni az őt körülvevő problémákat, lehetőségeket, akkor a percepció, kognitív és szociális készségeiben is változás megy végbe. Ebben a változási folyamatban segíthetnek a csoportos foglalkozások: miközben tudjuk, hogy csodát nem tehetünk ezekkel a fiatalokkal, hiszen a kialakult személyiség mindenestül aligha megváltoztatható, a személyiségstruktúra hangsúlyai átrendezhetők, ami már elég lehet az illető normális életvitelének és a társadalom által elfogadott célokra és jövőre való irányultságának, asszertivitásának kialakításához.

Meggyőződésem, hogy az irodalomterápiának egyre nagyobb szerepe van az oktatásban és a társadalmi nevelésben. Előadásomban bemutatom a tapasztalataimon keresztül, hogy milyen funkciója lehet az irodalomterápiának ezeken a speciális területeken.

Simon Katalin – Koós Ildikó – Molnár Béla

**KEZDEMÉNYEZŐ- ÉS VÁLLALKOZÓKÉSZSÉG FEJLESZTÉSI LEHETŐ-
SÉGEI ALSÓ TAGOZATBAN
(MÓDSZERTANI SOKSZÍNŰSÉG A GYAKORLATBAN)**

Kulcsszavak: alsó tagozat, módszertani útmutató, kompetenciafejlesztés

Célok: Az iskolához, iskolába járáshoz való viszonyulás és a tanulási tevékenység végzésének kedvelése között szoros kölcsönhatás van. A pozitív attitűdöt alsó tagozatban kell megerősíteni. Így növelhető a valószínűsége annak, hogy a későbbiekben sem fog eltávolodni a tanuló az iskolától, megtapasztalva annak rá nézve gyakorolt pozitív hatásait. A transzverzális kompetenciák közül a kezdeményező- és vállalkozókészség fejlesztése számos lehetőséget rejt, amivel az iskolai élet változatosabbá, élhetőbbé és élvezhetőbbé tehető. Célunk volt ezért olyan módszertani útmutató összeállítása, amely hozzájárul e kompetencia alapjainak kialakításához és fejlesztéséhez 1–4. osztályos tanulók körében. Elméleti keretek: Kiindulópontunk a kezdeményező- és vállalkozókészség európai keretrendszere. A Módszertani útmutatóban szereplő témakörök keretében mindhárom fő terület fejlesztésére sor kerül, ezeken belül azonban csak arra a 10 részkompetenciára fókuszálunk, amelyek később alapjai lehetnek e kulcskompetenciaterülettel való mélyebb és részletesebb foglalkozásnak. Módszerek: A Módszertani útmutató összeállítása során támaszkodtunk a tevékenységközpontú pedagógia elveire. A foglalkozások tervezése RJR-modellben készült. Többféle csoportalakítási módszerre, valamint kooperatív technika alkalmazására tettünk javaslatot. Az alkalmazott értékelési módok a fejlesztő értékelés szemléletén alapulnak. Élünk továbbá az oktatáshoz kapcsolható játékosítás lehetőségével, valamint az életkori sajátosságokhoz igazodva meseelemek használatával. Eredmények: Olyan – szabadon hozzáférhető, online formában letölthető – Módszertani útmutató áll a tanítók rendelkezésére, mely hozzájárulhat módszertani kultúrájuk bővítéséhez, színesítéséhez. A kézikönyv logikáját követve a helyi sajátosságokhoz igazodva más témaköröket, más feladatokat is kitálálhatnak. A mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységekre való felkészítéssel elérhetjük azt a célt, hogy diákjaik szeretnek tanulni, az iskolával kapcsolatos attitűdjük pozitív lesz, vállalkozó szelleműek, kezdeményezők és együttműködők lesznek, s mindez elősegítheti, hogy minél többen legalább középfokú iskolai végzettséget szerezzenek.

Elméleti és oktatási relevanciák: Az egyes témák olyan részkompetencia-területek kialakítására és fejlesztésére adnak lehetőséget, amelyek révén a tanuló felismeri saját erősségeit, és azokra mind jobban építve egyre aktívabban tud élni a kínáló életlehetőségekkel a tanulásban és annak folyamán, a későbbiekben a munka világában. Emellett fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy a feladatok azt a szemléletet közvetítik, amelynek belsővé tételével arra ösztönözzük a tanulókat, hogy megszerzett erősségeiket legyen akaratuk érvényesíteni szűkebb és tágabb szociális, valamint természeti környezetük számára is, ne csak egyéni törekvéseikben jelenítsék meg azokat. A Módszertani útmutató feladatai megoldhatók iskolaotthonos vagy napközi otthonos szervezeti keretek között, az 1–4. osztályok mindegyikében.

A kutatást támogatta: EFOP-3.1.2-16-2016-00001 azonosítószámú, „A köznevelés módszertani megújítása a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése céljából” kiemelt projekt

Németh Szilvia

MIKÉNT LEHETSÉGES A KREATIVITÁS ÉS KRITIKAI GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE TANÓRAI KÖRNYEZETBEN?

Kulcsszavak: kreativitás és kritikai gondolkodás, OECD CERI projekt, mérőeszköz-fejlesztés, pedagógiai feladatbank

2015 áprilisa és 2019 decembere között az OECD CERI nemzetközi pilot programot indított, amelynek kettős célja volt. Egyrészt, hogy a kreativitást és kritikai gondolkodást fejlesztő eszközcsomagot adjon a pedagógusok kezébe, másrészt, hogy a 2021-es PISA-vizsgálatba a kreativitást mérő feladatsorok kerülhessenek be. A kreativitás és kritikai gondolkodás kompetenciák azért kerültek az OECD fókuszába, mert több kutatás is bizonyította, hogy a gazdasági versenyképesség fő motorjai éppen ezek a területek, viszont a munkáltatók visszajelzése alapján ezek hiányoznak leginkább a mai munkavállalókból. A négyéves programban 14 ország vett részt. A magyar részvételt az indokolta, hogy a T-Tudok által gondozott Kreatív Partnerség Magyarország program, egy olyan, kreativitást fejlesztő iskolai program, amelyről mérési eredményekkel is bizonyítható tanórai eredményessége. A projekt során három produktum jött létre. A jelen előadás célja az egyes produktumok bemutatása, s a hozzájuk kapcsolódó mérési eredmények, másodelemzések ismertetése, illetve a magyar eredmények nemzetközi kontextusban történő bemutatása.

Első produktum: Mérőeszköz-csomag. A PISA-team négy területen méri a kompetenciákat (matematika, természettudomány, vizuális művészet, zene). A kísérleti program pedig, ezekhez kapcsolódva, megkísérelte mérni a terület specifikus kreativitást és kritikai gondolkodást. A résztvevő országok számára a területek választása és a hozzájuk kapcsolódó mérőeszközök kipróbálása opcionális volt, Magyarország a matematika szakterületet választotta, mivel a Kreatív Partnerség program ezen a területen rendelkezik a legtöbb tapasztalattal és mérési előzménnyel. Magyarországon a projekt négy éve alatt két hullámban történt adatfelvétel, amelyben 16 település több mint 800 diákja vett részt, mind a pilot, mind a kontrol csoportban.

Második produktum: Pedagógiai feladatbank, tanártovábbképzési háttéranyag és tréninganyag. A projekt kidolgozott egy olyan kreativitás fogalmi keretet (ún. rubricot), amely mentén könnyen kipróbálható mintafeladatok készültek, valamint egy olyan útmutatót (tréninganyag formájában), amely alkalmassá teszi a pedagógusokat arra, hogy a rubric alapján saját feladatokat is fejlesszenek.

Harmadik produktum: Formatív értékelési eszköz kidolgozása. A rubric fogalmi keretére épülve egy olyan monitor eszköz is fejlesztésre került, amely képessé teszi a pedagógust arra, hogy mind a saját kreativitás- és kritikai gondolkodás fejlesztő tevékenységét, mind a tanulók ez irányú fejlődését folyamatosan monitorozhassa az osztálytermi munkája során. A rendszer tesztelésének időszakában évente hat alkalommal történt ilyen adatfelvétel.

Mezeiné Rumpf Anita

A DUALIZMUS KORI MAGYAR GYERMEKVILÁG A(Z) (NÉP)ISKOLAI SZEMLÉBEN

Kulcsszavak: dualizmus, gyermekvilág, gyermekkép, nevelés

A kutatás célja: A kutatás arra keresi a választ, hogy hogyan és miként jelenik meg a gyermekekről és világról alkotott kép a(z) (Nép)Iskolai Szemle nevelés-oktatási közlöny, Csurgón, 1881 és 1896 között megjelent számaiban. Milyen gondozási, nevelési elveket vallottak a lapban publikálók (néptanítók, tanárok, lelkészek, orvosok), és az exponált cikkek, milyen narratívákat mutattak az olvasóknak?

A kutatás elméleti háttere: A(z) (Nép)Iskolai Szemle írásainak elemzésével egy rendkívül gazdag gyermekkép és gyermekvilág tárható fel az 1880–90-es évek Magyarországról. A kisdedhalandóság még rendkívül magas volt, de a társadalom felismerte, hogy ezt a szörnyű folyamatot meg kell állítani. A kormányzati intézkedések mellett a kívánatos gyermekgondozási alapelvek és táplálási elvek is terjesztésre kerültek különböző nyomtatott formákban. A gyermeknevelés új dimenziókat nyitott; a hajlam, az „én” szeretete, az önbecsülés, a szokás, a szoktatás, a példamutatás mind kulcsfogalmakká váltak. A pedagógiai témájú lapok rendszeresen cikkezni kezdtek a család nevelésben betöltött szerepéről, feladatairól. A szülő–gyermek kapcsolat átstrukturálódott.

A(z) (Nép)Iskolai Szemle a nők, leányok műveltségéről és neveléséről 16 évnyi megjelenése alatt közel két tucat írást közölt a témában. A lap hasábjain az 1880-as évek elejétől valósgos „csata” indult el a polgári leányiskolák mellett és ellen. Az évtized végére eldőlt a vita, és kimondásra került, hogy a polgári leányiskola léte, működése szükséges és hasznos. A műveltség és háziasszonyság nem egymást kizáró fogalmak a nő nevelésében.

Az évtized elején a népiskolában gyakori fenytési mód volt a körmös, a bezárás, a vesszőzés vagy a bottal verés. Néhány év elteltével a tanítóegyletek és közigazgatási hivatalok felhívták a tanítók figyelmét a mértékletes testi fenytésre, a bottal való verés tilalmára. Felismerték, hogy a gyermeket nem kemény veréssel kell nevelni, hanem erkölcsös viselkedéssel, példamutatással, szeretettel.

Főbb eredmények, következtetések, alkalmazhatóság: A vizsgált cikkek nem adnak teljes képet a gyermekek nevelésében érintett szakemberek véleményéről, tehát az eredmények nem általánosíthatók országos vonatkozás tekintetében, de a szövegek implicit tartalmának elemzésével, egy dualizmus kori magyar település és járásának gyermekképeről korhű körvonalat mutat. A kutatás eredményei gazdagítják a magyar neveléstörténet kiegészés utáni tartalmát a gyermekvilág és gyermekekkel való bánásmód vonatkozásában.

A kutatás stratégiái és módszerei: A kutatás módszere analitikus, feldolgozó jellegű, témaspecifikus tartalomelemzés, sajtótörténeti háttérfeltárással. A vizsgálat időbeli keretét a(z) (Nép)Iskolai Szemle megjelenési évei jelentik, 1881 és 1896 között. A kutatás forráskeretét a lap összes megjelent számából kigyűjtött, témához illeszkedő írásai adják.

Kóger Yvetta

AZ „ÖTVENES ÉVEK” ÓVODAPOLITIKÁJÁNAK SAJTÓVISSZHANGJA

Kulcsszavak: óvodatörténet, óvodapolitika, ötvenes évek

A kisdedóvó intézményekre is vonatkozó, 1948-ban deklarált államosítástól az óvó/nő/képzés felsőfokúvá válásáig terjedő időszak magyarországi óvodaiügyének jellemzőit tárja fel, foglalja össze óvodatörténeti alap kutatásunk. A vizsgált időszak állami keretek közé „szorított” óvodai nevelésében az állampárt vezető szerve döntéseinek realizálódása követhető nyomon. Ennek keretét az oktatás jogi szabályozásának – ma már történeti rekvizitumnak számító – szovjet (államszocialista) modellje jelentette. Hiszen óvodapolitikaként értelmezhetjük az óvoda mint köznevelési intézmény ügyeibe törvényekkel, rendeletekkel való egyre nagyobb mértékű beavatkozást, valamint az óvodához kötődő érdekek érvényesítése mentén körvonalazódó célok elérését szolgáló fejlesztési elképzelések összességét.

A kutatott korszakban az egykorú írások azt közvetítik, hogy a nevelésügyet is a szocializmus teljes felépítésén fáradozó társadalmunk követelményei határozták meg. Valójában azonban a hatalomra kerülő hazai kommunista párt szovjet mintájú politikájának rendeltődött alá.

A forráskutatás egyik szegmensét jelentheti az óvodai nevelésben érdekelteket, vagyis az óvónőket, illetve a gyermeküket óvodáztató szülőket tájékoztató nevelésügyi szaksajtó, valamint a pártállam által „támogatott”, a sajtóhierarchia csúcsán álló napilapok elemzése. A vizsgált periódusban a központi lapok hegemoniája érvényesült, vagyis a korszakot jellemző sajtószabadság híján mindegyik újság a kormányzat és a mögötte álló párt hivatalos álláspontját volt köteles megírni. Ebből kifolyólag a dokumentumelemzésbe bevont cikkek, sajtóhírek egységes „szöveggé” kerültek feldolgozásra. A pedagógiai orgánumok elsősorban az óvónők, míg a politikai napilapok inkább a szülők óvodával, neveléssel kapcsolatos gondolkodását igyekeztek formálni. Mindezt egy olyan – az óvodatörténeti írásokban kevésbé kutatott – időszakban, amikor állami befolyásra megindult az óvodáztatás expanziója, vagyis egyre több szülő szembesült a családi nevelés állami befolyásolásával az óvoda intézményén keresztül. A forráskutatás során körvonalazódó hívószavak mentén képet kaphatunk – a kutatás fókuszába emelt – család és óvoda együttműködésének „helykereséséről” az óvodai nevelésben. Érdemes áttekinteni a napjaink óvodai gyakorlatában érvényesülő együttműködési metódusok vizsgált időszakban gyökerező hagyományait, melyek segíthetik a mai joggyakorlatok létjogosultságának, illetve a szülői ház és óvoda kapcsolatában jelentkező anomáliáknak a megértését.

Varga László – Németh Dóra Katalin

A HATVAN ÉVVEL EZELŐTT FELSŐFOKÚVÁ VÁLT SOPRONI ÓVÓNŐ- KÉPZŐ INTÉZET ELSŐ ÁLLAMVIZSGÁI

Kulcsszavak: neveléstörténet, felsőfokú oktatás, óvónőképzés, Soproni Óvónőképző Intézet, záróvizsga

A kutatás célja: A kutatás célja feltárni és megvizsgálni a Soproni Óvónőképző Intézet záróvizsga-jegyzőkönyveit 1961 és 1965 között, melynek mentén megismerjük az első felsőfokú oklevelet szerzett hallgatókkal szemben támasztott követelményrendszert, különös tekintettel a pedagógiai és pszichológiai tudásra. Választásunk azért is esett erre a témakörre, mivel a magyar óvodapedagógus-képzésben ma is nagy hangsúly kerül a pedagógiai és pszichológiai szaktudományos ismeretek átadására, amely jó alapot jelenthet a két időszak tantárgyi követelményeinek összehasonlítására.

A kutatás elméleti háttere: A Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kara kettős jubileumot ünnepel: egyrészt 1899-ben a városban alapított Isteni Megváltó Leányairól Nevezett Nővérek Kongregációjának Kisdédóvó és Tanítóképző Intézetének 120 éves, valamint a jogelődként tisztelt Soproni Óvónőképző Intézet felsőfokúvá válásának 60. évfordulóját. Az évfordulók jó alkalmat teremthetnek arra, hogy még alaposabban megismerhessük a nagy múltú intézmény történetének ezen fejezetét. A kar történetének feldolgozására és bemutatására már több alkalommal vállalkoztak a kar oktatói és kutatói – ezek a szakirodalmak jelentős adalékokkal szolgálnak jelen kutatásunkhoz.

Főbb eredmények, következtetések és használhatóság: A kutatás során szeretnénk feltárni az 1959-ben felsőfokúvá vált Soproni Óvónőképző Intézet első éveinek államvizsga-tételeit, megvizsgálva az államvizsga-jegyzőkönyvek alapján a vizsgázó hallgatók tanulmányi eredményességét. Karunk kutatási tevékenységének kiemelt részét képezi a múlt, a jó gyakorlatok és tapasztalatok felkutatása – ezzel is tisztelgünk az elődök iskolateremtő munkássága, példamutató élete és szakmai elhivatottsága előtt.

Kutatási stratégia és módszerek bemutatása: A kutatás során a Soproni Óvónőképző Intézet első államvizsga-jegyzőkönyveinek kvalitatív vizsgálatára kerül sor 1961, mely az első évfolyam államvizsgájának időpontja, és 1965 között. Az egyetemi levéltárban őrzött záróvizsga-jegyzőkönyvek tartalmazzák az egyes hallgatók legfontosabb adatait, a záróvizsga három tantárgyának (pedagógia, pszichológia, marxizmus-leninizmus) tételeit, a vizsga során feltett kérdéseket és a részeredményeket. A jegyzőkönyvek tartalmazzák a hallgatóról a bizottsági tagok által írt rövid véleményt és sikertelen vizsga esetén a pótlóvizsga idejét és eredményét is.

Pásztor Enikő

A NÉMET NEMZETISÉGI ÓVODAPEDAGÓGUS PROFESSZIÓ KIALAKULÁSA 1959-TŐL, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A SOPRONI KÉPZŐINTÉZMÉNYRE

Kulcsszavak: német nemzetiségi óvóképzés, német nemzetiségi óvónők, Soproni Óvónőképző Intézet

Az 1950-es években egyre inkább az óvóképzés alacsony színvonala volt jellemző, az óvónők egyre kevésbé tudtak megfelelni a szakmai és társadalmi igényeknek, elkerülhetlenné vált a képzés újragondolása. 1959 fontos évszám a hazai óvodaiügyben. 2019-ben ünnepeltük az óvóképzés felsőfokúvá válásának 60. évfordulóját, ugyanis 1959-ben két évfolyamos felsőfokú óvónőképzés váltotta fel a középfokú óvónőképzést Magyarországon. Kecskeméten, Sopronban és Szarvason alakult meg elsőként az érettségire épülő felsőfokú óvónőképző intézet.

Kevesebbet beszélünk ugyanakkor arról, hogy ugyancsak 1959-ben vette kezdetét a nemzetiségi óvónők képzése is. Az 1958. évi 26. tv. 1. §. 1. bekezdése alapján két óvónőképző intézetben indulhatott meg a nemzetiségi óvónők képzése (Sopronban német, Szarvason szláv, délszláv és román). A nemzetiségi óvodák tevékenységének színvonala legfőképpen az ott dolgozó pedagógusok munkájától függ, éppen ezért a törvény nyomán kiemelten kezelték a nemzetiségi óvónőképzés ügyét.

A német nemzetiségi óvodapedagógus-hallgatók képzéséről a Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Karának irattárában őrzött törzskönyvek és a pedagógiai szaksajtó tanulmányozása, valamint nyugdíjas óvodapedagógusokkal készített interjúk után kaptam pontos képet.

A kutatásaim alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az első évtizedre az egy helyben toporgás, az útkeresés volt a jellemző. Ebben erősít meg Stark Ferenc *Negyedszázados a nemzetiségi óvodahálózat* című cikke, mely az *Óvodai Nevelés* című folyóiratban jelent meg 1980-ban. Azt olvashatjuk, hogy 1975-ig a felsőfokú óvónőképző intézetekben a nemzetiségi képzés gyakorlatilag a nyelv fakultatív oktatásából állt.

Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy az első években kik alkották a nemzetiségi hallgatók csoportját, Magyarország mely területeiről érkeztek Sopronba, milyen óraszám-ban és milyen tárgyakat hallgattak ők, mennyien szereztek képesítést, és mikortól tettek a hallgatók német nyelvű nemzetiségi óvodákban működésre jogosító kiegészítő államvizsgát. Azt is vizsgáltam, hogy a nemzetiségi képzés Sopronban milyen fejlődési utat járt be az első évtizedekben. A 60 évből az előadásomban erre az időszakra fókuszálok.

Kapás Mónika

EGY VAJDASÁGI TELEPÜLÉSEN ÉLŐ ROMA KÖZÖSSÉG NYELVI IDENTITÁSÁNAK ÉS NYELVHASZNÁLATÁNAK BEMUTATÁSA

Kulcsszavak: cigány, roma, nyelvi identitás, nyelvhasználat

Az Európában élő cigány/roma közösség tagjai, annak függvényében, hogy mely területeken élnek, különböző nyelvcsoporthoz tartozhatnak, mely csoportok további különböző nyelvi dialektusokat hordoznak magukkal.

A kutatás fókuszában egy vajdasági településen élő cigány/roma közösség áll, akiknek bemutatásra kerül nyelvi identitásuk, nyelvi dialektusuk pontos meghatározása, és mindemellett betekintést kaphatunk nyelvük mindennapi használatában.

A vajdasági romák az élet több területén, kezdve az iskoláskor előtti intézményektől az oktatáson át egészen a foglalkoztatottságig, számos hátrányos megkülönböztetéssel találkoznak, csupán az eltérő kultúrájuk és nyelvi kultúrájuk miatt.

A kutatott településen élő romák nyelvi szempontból két nagy csoportra oszlanak: egynyelvűek és többnyelvűek (az utóbbiak döntő többségben). Az egynyelvűekhez azok a romák tartoznak, akik nyelviileg teljesen asszimilálódtak, és semmilyen helyzetben nem használják anyanyelvüket. A többnyelvűek csoportját azonban azok a romák alkotják, akik a magyar és/vagy szerb nyelv mellett anyanyelvüket is használják.

Azokon a területeken, ahol a többnyelvűség általános, hosszantartó, a nyelvek önállótlan-sága nagyfokú. Ilyen hely a Balkán is, amit az európai cigány nyelv nyelvjárásai bölcsőjének is neveznek. A cigány nyelv nagymértékben ki volt téve a környező nyelvek hatásának (Kostov, 1973; Táló, 1980; Friedman, 1991), mely a vajdasági cigányság körben sincs más-ként.

A kutatás folyamata rávilágított arra a problémára, hogy a kutatott célcsoport többsége egyáltalán nem ismeri nyelvi dialektusának pontos meghatározását, de sokuk azzal sem volt tisztában, hogy mely cigány csoporthoz tartozik.

A kutatás célja felderíteni, hogy ezek a romák mely cigány nyelv dialektusát beszélik, emellett arra is fény derül, hogy a cigány nyelvhasználat hogyan alakult a kutatásban részt vevő roma tanulók, szülei és nagyszülei körében.

Másodlagos célként fogalmazódik meg, hogy vajon az oktatásban, ahol nagyobb számban tanulnak roma tanulók a többségi társadalomból érkezők mellett, a cigány/roma kultúra, és nyelvi kultúrájuk beépül-e a tananyagba, ha csak részlegesen is.

A kutatásban 63 roma és 52 magyar általános iskolás tanuló, 11 általános iskolában tanító pedagógus és végül, de nem utolsó sorban 17 roma család vett részt.

Az empirikus kutatás módszerén belül a nyitott és zárt kérdőívezés egyaránt, valamint az interjúztatás és terepmunka is alkalmazásra került. Továbbá két esettanulmánnyal is megismerkedhetünk, melyekben egy volt roma pedagógus mondja el a véleményét, arról a sok megaláztatásról, ami odáig vezetett, hogy fel kellett mondania a hivatását, és egy roma tanuló is vállalta szereplését, aki viszont nyelvi nehézségeinek okaira világít rá.

Tószegi Zsófia Júlia

MAGYARORSZÁGRA TELEPÜLT ÖRÖKSÉGNYELVI TANULÓK INTEGRÁCIÓJA A KÖZOKTATÁSBA

Kulcsszavak: örökségnyelv vs. domináns nyelv, a közoktatás nyelvén fejlesztőpedagógia, nyelvi integráció, esélyegyenlőség

A magyar idegen nyelvként történő tanításának gyökereit már a XVIII. században fellelhetjük, mint törekvést, hisz Éder Zoltán tárta fel ezen gyökereinket Bél Mátyás Der Ungarische Sprach-meister 1729-ben Pozsonyban kiadott művéhez vezette vissza (1983), melyet ő egy „alapkőnek” tekintett speciálisan összeállított tananyaga miatt. Ennek előszavában már elhangzott az a két célkitűzés, hogy a szomszéd népekkel meg kell ismertetni és szeretettni a nyelvünket és kultúránkat, mind célnyelvi, mind forrásnyelvi környezetben (Peltzer, 2015). Nyelvpolitikai szempontból a 20. század viharos történelme és a trianoni szerződés folytán a származásnyelv megtartása is fontos kérdéssé vált. Azóta a MID oktatása külföldön és belföldön egyaránt gazdag hagyományokkal bírt, és számtalan külföldi magyar intézet is megalapult erre a célra.

Európai uniós tagságunk óta külföldről hazánkba tanulni érkező, és itthon európai tandíjat fizetni hajlandó diákok részére gyorsan ki is épült egy olyan intézményes csatorna, mely itthon is képessé vált arra, hogy a diákokat egyéves előképzés keretében, intenzív munkával felkészítse a hazai felsőoktatási intézményeinkben való helytállásra. Finanszírozást nyernek a felnőtteknek szóló magyar mint idegennyelvi kiadványok, s a MagyarOK tankönyvcsalád írói hatékony, modellalapú oktatásra ösztönző tréningeket is tartanak (Durst et al., 2014). A saját hazatelepült kiskorú állampolgáraink anyanyelvi kompetenciáinak közoktatásban való fejlesztése, és ezekhez a tananyagok (képes szaknyelvi szótárak, applikációk), valamint az eköré épülő teljes intézményes protokollrendszer hazánkban viszont jelenleg még nem megoldott. Miért nincs kidolgozva tehát a mai napig a hazai közoktatási intézményeinkben a magyar mint másodiknyelv fejlesztőpedagógiai teljes ellátórendszere? Miért nem tudjuk ellátni a hazatelepült magyar örökség- vagy magyar származási nyelvű, de akár a magyart mint a környezet nyelvét tanuló hallgatóinkat a hazai közoktatási intézményeinkben? Ez a téma egyre aktuálisabb problémakört vázol fel hazánkban, s dominánsan más nyelvű tanulóink nyelvi integrációja pont úgy megoldásokra váró feladat, mint társadalmunk szociálisan hátrányos helyzetű, veszélyeztetett, margóra szorult etnikai kisebbségeinek oktatási integrációja, mely a rendszerváltás óta közel 30 év után is folyamatos törődést igénylő feladat, hiszen még mindig elenyésző számban reprezentáltak a tagozatos és kéttannyelvű intézetekben, valamint a felsőoktatásban, de ugyanakkor felülreprezentáltak a veszélyeztetett és alacsony társadalmi státuszú általános iskolákban (Bárány & Hegedűs, 2003; Bárány, 2014; Forray, 2012; Széll, 2017). A közoktatásbeli, nyelvi integrációra ösztönző jógyakorlatokat szeretnék felsorakoztatni előadásomban, s esettanulmányok segítségével feltárni annak szükségességét, hogy a magyart, mint a közoktatás nyelvét, hogyan lenne szükséges differenciáltabban felmérni, kódolni és oktatni erre képzett fejlesztőpedagógusok segítségével.

A kutatást támogatta: PTE-BTK-OTDI

Szili Katalin – Kovácsné Nagy Ibolya

A GYÓGYPEDAGÓGUS HALLGATÓK KOMMUNIKÁCIÓS STÍLUSA

Kulcsszavak: gyógypedagógus, kommunikációs stílus

A kommunikációs viselkedés a szocializáció során formálódik. A pedagógusok kommunikációját elsősorban a kommunikációról való elképzeléseik, tudásuk és tapasztalataik alkotják, amelyek sokszor ösztönösen, véletlenszerűen alakuló folyamatok. A legtöbb tanár (közel 70%) tranzakcionális szemlélettel oktat (Szőke-Milinte, 2016), az interakciós szemlélet helyett (Watzlawick, Beavin & Jackson, 1968), így a legfőbb feladatnak az információátadást tartja (Szőke-Milinte, 2016). Sajnos ebben az esetben nem valósul meg az, hogy a kommunikációban részt vevők (tanár és diák) együtt tevékenykedjenek egy új, közösen megalkotott kommunikátum létrejöttében.

A fenti ismereteket figyelembe véve, kiemelt területként kezeljük a gyógypedagógus hallgatók önismeretének fejlesztését. Így fontos számunkra, hogy megismerjék saját kommunikációs stílusukat, melyet a tananyagtartalomba illesztve, a Kommunikációs stílus kérdőív (Rudas, 1990) kitöltésével biztosítunk számukra. A kapott eredményeket két szeminárium keretén belül megbeszéljük, elemezzük. Javaslatokat fogalmazunk meg, konkrét kommunikációs gyakorlatokat végzünk a még hatékonyabb kommunikációs stílus elérése érdekében. Fontos szempont számunkra, hogy a hallgatók mennyire értenek egyet a kapott eredménnyel, mert ez befolyással bír az önfejlesztés minőségére is. Jelen prezentáció célja bemutatni gyógypedagógus hallgatóink kommunikációs stílusjegyeit, s az önfejlesztés lehetőségeit. Az 50 ítemes ötfokozatú Likert-skálán alapuló kérdőív (Rudas, 1990) tízféle stílusjegyet rangsorol minden kitöltőnél, valamint a kommunikátorképpel való elégedettség mértékét jelzi.

Az eddigi hallgatói eredmények (N=153 fő) alapján – a kérdőív kitöltését még március hónapban is folytatjuk – megállapítható, hogy a hallgatóink 67%-a elégedett saját kommunikációs teljesítményével. A stílusjegyek közül a *barátságos*, a *figyelmes* és az *eleven-kifejező* jegyek dominálnak, amelyek kiválóan megfelelnek a sérült személyekkel való foglalkozáshoz. A legkevésbé jellemző stílusjegyek között az *ellazult*, a *nyílt* és a *veszekedő-vitázó* stílusjegyek tartoznak. Mélyebb elemzést a vizsgálat lezárulása után végzünk, mely 2020. március 6-ig megtörténik.

Szederkényi Éva – Várnagy Péter – Huszár Zoltán

A NYELV- ÉS KULTÚRATUDOMÁNYI KÉPZÉS MÓDSZERTANI LEHETŐSÉGEI: JÓ GYAKORLATOK A GÖRÖG KÖZTÁRSASÁGBÓL ÉS MAGYARORSZÁGRÓL

Kulcsszavak: nyelvoktatás, kultúratudomány, jó gyakorlatok, módszertani eszköztár

III. Béla király (1172–1196) középkori uralkodása alatt közös határral rendelkezünk, s az évszázadok alatt a görög és a magyar történelmi, gazdasági és kulturális kapcsolatok kötik össze a két nemzetet, mióta az első görög misszionáriusok Magyarországra érkeztek Kr. u. 895 körül. A Magyarország és Görögország közötti kölcsönösen virágzó együttműködést vallási tolerancia, kulturális és gazdasági fellendülés, társadalmi támogatás és kölcsönös elismerés jellemezte a bizánci kortól napjainkig. Az 1980-as és 1990-es évek óta mind Magyarország, mind a Görög Köztársaság intenzív nyelv- és kulturális oktatási tanfolyamokat szervez a külföldi állampolgárok, valamint a magyar és görög származású közösségek számára a kulturális identitás megőrzése és a kultúrák közötti párbeszéd előmozdítása érdekében. Az előadás az összehasonlító elemzés módszertanán keresztül a kulturális örökség oktatásának gyakorlatával foglalkozik a nyelvek és kultúrák oktatásának szempontjából.

Célok, kutatási kérdések, hipotézisek: A vizsgálat célja a görög és magyar nyelv- és kulturális programok bevált gyakorlatainak értékelése, amelyek egyben az európai kulturális örökség fennmaradásának egyik lehetséges módszere. 1. hipotézis: A két nemzet gyakorlatainak összehasonlításából jó gyakorlatok szűrhetők le és oszthatók meg. 2. hipotézis: A felnőttképzés esetlegesen eltérő oktatásmódszertani gyakorlatai az eltérő célcsoport jellegeből adódnak. 3. A két megközelítés jó gyakorlatai módszertani eszköztárban disszeminálhatók.

Elemzési szempontok: 1. Az egyetemi élethosszig tartó tanulás európai sajátosságainak elemzése. 2. A nyelv- és kultúratudományi programban alkalmazott görög felnőttképzési módszerek és hatékonyságuk. 3. A nyelv- és kultúratudományi programban alkalmazott magyar felnőttképzési módszerek és hatékonyságuk. 4. A 2. és 3. pontban szereplő megközelítések és módszertanuk összehasonlító elemzése. 5. A jó gyakorlatok bemutatása. 6. Módszertani eszköztár összeállítása.

Alkalmazott módszerek: Az alkalmazott adatgyűjtési és -feldolgozási eljárások közül két egymást követő évben görög és magyar egyetemi terepmunka során óralátogatásokat végeztünk, részt vettünk az extrakurrikuláris programokban, és jó gyakorlatokat gyűjtöttünk, azokat feldolgoztuk.

Eredmények bemutatása, értelmezése: Eredményeinket feldolgozva módszertani eszköztárra teszünk javaslatot.

Erdész Ákos

ÖNDETERMINÁCIÓS ELMÉLET ÉS A SPORT

Kulcsszavak: öndeterminációs elmélet, self-determination theory, sport

Az egészséges életmódra nevelés egyre nagyobb figyelmet kap a közoktatásban, és ennek elérése érdekében a mindennapos testnevelés bevezetése egy mérföldkövet állított. Ezzel az intézkedéssel lehetőség adódott, hogy a diákokban kialakuljon a sport és mozgás iránti igény.

Kutatásom alapját az Öndeterminációs Elmélet (Self-Determination Theory) adja. Az emberek általában munkájuk vagy más tevékenységek elvégzése közben kétféleképpen lehet motiválni: egyrészt külső tényezőkkel, másrészt belső tényezőkkel (Deci & Ryan, 1985). A dolgozat fő része az öndeterminációs elmélet és a fizikai aktivitás, sport, testnevelés kapcsolata. Ezt a kapcsolatot két csoportra osztottam fel. Az iskolán kívüli sportmotiváció és az SDT az első nagy fejezet, melyben az edzők autonómiát támogató légköre milyen módon változtatja a sportolók hozzáállását, és a sportág lemorzsolódásában ez hogyan mutatkozik meg. Külön kitérek a sportolók által észlelt edzői autonómiát segítő vagy kontrolláló magatartásról és az extrinzik motiváció megjelenéséről. A sporthoz szorosan kapcsolódó külső motívumok (pénz, hírnév, mások elismerése), milyen irányba tereli a versenyző autonómiáját, és az hogyan hat a motivációjára, esetlegesen a teljesítményére. Felhívom a fontosságot az öndeterminációs elmélet szükséglet kielégülésének mind a három tényezőjére (autonómia, kompetencia, kapcsolatok). Az edzőknek megteremtett légkör, mellyel ők is autonómiát élhetnek át, hogyan változtatja meg a versenyzők csapaton belüli, vagy edző-sportoló közötti kapcsolatát.

A második nagy részben az iskolai testnevelést az öndeterminációs elmélet aspektusából vizsgálom, és elsőként a testnevelés tantárgy megítélését a diákok között és a mindennapos testnevelés bevezetésének a szülői véleményekkel foglalkozó kutatásokról teszek említést. Ennek a fejezetnek a második részében a testnevelő tanár a diákok órai autonóm támogató légkör kialakításával létrehozott motivációjáról szól. Kontrollált magatartás vagy túlzott órai fizikai aktivitás hogyan hat a diákok akaraterejére és az alapvető szükségleteinek a kielégülésére. A segítő tanári attitűd milyen osztályzatbeli eltérést és örömszerzési lehetőséget hordoz magában.

Gósi Zsuzsanna

SPORTTUDOMÁNYI KÉPZETTSÉG A MUNKAERŐPIAC TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: sporttudomány, képzés, pályakövetés

A sportszektor 2010-ben stratégiai ágazattá vált. A megnövekedett finanszírozási forrásoknak köszönhetően emelkedett az igazolt sportolók száma, ezzel párhuzamosan a foglalkoztatott sportszakembereké is. Az elmúlt években végzett kutatásaink azt mutatták a sporttudományi képzési területen, hogy többségében olyanok vesznek részt benne, akik kisebb-nagyobb sportmúltsal rendelkeznek. Akár a középfokú, akár a felsőfokú képzést térképeztük fel, azt mutatták az adatok, hogy a hallgatók több mint háromnegyede fiatalabb korban igazolt sportoló volt, vagy esetleg még most is az. Várakozásaik szerint a sportolói múlt segítséget fog nyújtani az elhelyezkedésben, és a megszerzett kompetenciák a munka világában is kamatoztathatók lesznek. A hallgatók elsődleges célként a sportszektorban való elhelyezkedést határozták meg. A mostani tanulmányban ezeket a várakozásokat vetettük össze az Oktatási Hivatal felsőoktatási és pályakövetési kutatási adatbázisával, amely ilyen mélységű adattartalommal 2019 szeptembere óta érhető el. Ettől az időponttól láthatóak a több államigazgatási rendszer harmonizálásával kapott eredmények.

A sporttudományi alapképzésben részt vevők munkaerőpiaci státusza a középmezőnyben helyezkedik el abból a szempontból, hogy az abszolutorium megszerzését követően milyen arányban dolgoznak, illetve párhuzamosan dolgoznak és tanulnak. Ugyan nem éri el gazdaságtudományok, az informatikai és egészségtudományi képzési terület szintjét, de a többi területet vagy megelőzi, vagy azokkal egy szinten van. Az adatok azt tükrözik, hogy foglalkoztatásban is tetten érhető a sportszektorhoz való kötődés. A rekreációs szervezés és egészségfejlesztés, valamint a sportszervező képzést követően a végzettek által leggyakrabban betöltött munkakörök: a szakképzett edző, sportszervező irányító. Az edzőképzés esetében: középiskolai és általános iskolai tanár, tanító. A frissdiplomás kutatás adatai arra világítanak rá emellett, hogy ezen a területen kiemelkedik a munkához jutás formái közül az egyéb személyes ismertség. A Diplomás Pályakövetési rendszer adatai négy különböző végzési év szerint állnak rendelkezésre, amely alapján ugyan még csak viszonylag rövid távon, de elgondolkodtató tendenciák láthatók. A végzettség megszerzését követően a diplomás munkakörben elhelyezkedettek aránya alacsonynak tekinthető. A 2015/2016-ban végzettek esetében alig 50% feletti. Amennyiben időben távolodunk, egyre kedvezőbb képet kapunk. A külföldi tartózkodás azonban negatív képet fest, hiszen minél távolabb kerülünk a diplomaszerezés évétől, az arány egyre magasabb. A 2009/2010-es évben végzettek esetében meghaladja a 18%-ot. Összességében az adatok részben megegyeznek a korábbi kérdőíves kutatás eredményeivel, de rávilágítanak a megoldandó problémák kérdéskörére is.

Faludy András

TESTNEVELÉS, SPORT ÉS CUKORBETEGSÉG

Kulcsszavak: testnevelés, vércukorszint, diabétesz

A fizikai aktivitás hatása a vércukorszintre különböző jellegű terheléseknél. A testnevelés órákon előforduló terhelések hatása a vércukorszintre. A tanári, tanulói és szülői felelősség a biztonságos testmozgás érdekében. Az inzulin hatása a tejsavképződésre és a teljesítményre vitamaximális és szubmaximális futópados terhelés esetén.

Válogatott kajakozóként a 2002-ben diagnosztizált cukorbetegség kettőtörte a sportolói pályafutásomat. Miután én voltam hazánkban az első élsportoló, akinél I-es típusú diabéteszt állapítottak meg, így Magyarországon előtte még nem foglalkoztak a testnevelés, a sport és a cukorbetegség összefüggésével, illetve összeférhetőségével. Hosszú, kétéves kísérletezés után sikerült elérnem, hogy újra élsportoló lehessenek. A vizsgálatok során arra kerestük a választ, hogy a testnevelés óra előtt, alatt és után mire kell fokozott figyelmet fordítani a pedagógusnak és a tanulónak.

A vizsgálatot a Semmelweis Egyetem Testnevelési- és Sporttudományi Karának terheléses laborjában végeztük, Komka Zsolt és Szócs Gábor vezetésével. A vizsgálatban részt vevő személyek I. típusú diabéteszes sportolók. 34 éves kajakozó, 23 éves futballista, 22 éves versenytáncos, betegségük 10.1 +/- 2.6 éve kezdődött. HgA_{1C} értékük: 6,5 +/- 0,5 %.

A különböző terhelések okozta vércukorszint-változásokat CGMS módszerrel Dezső Enikő vezetésével a Kaposi Mór kórházban végeztük.

A vizsgálatok egyértelműen rávilágítottak arra, hogy a vércukorszint emelkedése és süllyedése szinte kíséri a tejsavsint emelkedését és süllyedését. Sikerült igazolni, hogy az analóg inzulin alkalmazása és az euglikémiás vércukorszint a diabéteszes sportolóknál jelentős pozitív hatással van a teljesítményre.

Sikerült kimutatni, hogy a különböző intenzitáson végzett sporttevékenységek különböző mértékben és módon hatnak a vércukorszintre. Rávilágított arra, hogy a cukorbeteg diák biztonságos testnevelés órai munkájához elengedhetetlen a pedagógus felkészítése, valamint a tanuló, a szülő és a tanár szoros együttműködése.

Szalai Kata – Eigner Eszter – Prisztóka Gyöngyvér – Marton Gergely

„NINCS ÚJ A NAP ALATT” - AVAGY A MINDENNAPOS TESTNEVELÉS TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉSE A 20–21. SZÁZADBAN

Kulcsszavak: mindennapos testnevelés, törvényi szabályozás, tantervek

Bevezetés: A mindennapos testnevelés bevezetése a köznevelésben a 21. század legnagyobb változása pedagógiai szempontból a testnevelés tantárgy oktatásában. Ennek fő oka a lakosság egészségügyi helyzetének jelenlegi állapotából, valamint a mozgásszegény életmódból való pozitív elmozdítása az Európai Unió és a WHO stratégiái alapján. Ennek a folyamatnak már voltak előzményei, amelyek visszavezethetők egészen az 1920-as évekre. **Anyag és módszerek:** Tanulmányunk fő célja megvizsgálni és összevetni az egyes korszakokban és időszakokban a testnevelés tantárgy helyzetét, óraszámainak változását. A „mindennaposág” bevezetésének körülményeit, okait, folyamatát és eredményeit tekintjük át oly módon, hogy egyrészt a korábbi tapasztalatok adaptálhatóak legyenek a jelenlegi folyamatba, másrészt az ismeretek felhasználásával esetlegesen a hibafaktorok is azonosításra kerüljenek. A vizsgálat módszertana szakirodalmi elemzésen (dokumentum- és forrás-elemzés) alapul, amely során feldolgozásra kerültek a vonatkozó jogszabályok és dokumentumok, szakanyagok mindkét időszakból, majd ezt követte az összevetési paraméterek identifikációja, amelyek révén recens eredményekre számítottunk.

Eredmények: Vizsgálatunkat az I. Világháború utáni évektől indítottuk, és egészen a 2011-es (jelenleg még érvényben lévő) NAT szabályozásáig követtük. A 20. század vizsgálatában kiemelt szerepet kapott Kmetyó János munkássága, aki meghatározó személyisége volt a két világháború közötti időszaknak (Kmetyó, 1932, 1934). Jól látható a testnevelés tantárgyon keresztül is, hogy politikai berendezkedésünk erősen meghatározta oktatáspolitikánkat, és ritka volt az a rendelkezés, amely hosszabb életű lett volna 7–8 évnél. Nevében több alkalommal bevezették a „mindennapos testnevelést” (1933, 1946, 1976, 2011), ám különböző okokból mindig újra és megváltoztatva jelenik meg a törvényi szabályozásban (Kun, 1998). A 20. század alatt mindez többször összeforrt a katonai képzéssel és a hazafiságra neveléssel (leventeképzés, úttörőmozgalom stb.).

Következtetések: A 21. század nagy vívmányának tartott mindennapos testnevelést már a 20. században is több alkalommal és különböző formában bevezették, alkalmazták. Kutatásunkkal arra kívánjuk felhívni a figyelmet, hogy a különböző korábbi próbálkozások hibáit feltárva és összegezve hogyan lehetne a ténylegesen mindennapos testnevelést bevezetni és alkalmazni a célok elérése érdekében.

A kutatást támogatta: „Az Innovációs és Technológiai Minisztérium únkp-19-3-II kódszámú Új nemzeti kiválóság programjának szakmai támogatásával készült.”

Blatt Péterné

A MOTIVÁCIÓ JELENTŐSÉGE A TESTNEVELÉS TANÍTÁSÁBAN

Kulcsszavak: motiváció, iskola, testnevelés, testnevelők, sportolás

A mai, mozgásszegény, az ember számára kényelmet biztosító technika világában kiemelten fontos az egészséges életre és a mozgás szeretetére nevelés.

Számos kutató szerint a gyermekek testedzéshez való viszonya az iskolában dől el. Az iskola, s azon belül a testnevelő oktató–nevelő munkája ugyanis sokszor jelentősebb befolyással bír ezen a területen, mint a család. Versics és munkatársainak 2009-es kutatásából az derült ki, hogy a szülők sportolási szokásai nincsenek mindig hatással a gyerekek sporttevékenységére. Ilyen esetekben egy jól felkészült, személyes példával elől járó testnevelő egy életre szóló indíttatást adhat a sportoláshoz.

A testnevelő tanárok egyik fontos feladata, hogy óráikon a tanulók fizikai növekedését és személyiségük fejlődését sokoldalúan biztosítsák. Azonban nem elegendő csak a jelenre fókuszálniuk. Olyan vágyat, maradandó igényt kell kialakítaniuk tanítványaikban, amelynek hatására akkor is sportolni fognak, ha az már nem lesz kötelező számukra. Ennek megvalósításában kulcsfontosságú szerep jut a motivációnak.

A pedagógus számára az oktatás folyamatában az egyik legnagyobb kihívást a tanulók aktuális motivációs szintjének felismerése és az annak megfelelő motivációs stratégiák kiválasztása, vagyis a tanítványaik motiválása jelenti. A változatos tanulásszervezési módok alkalmasak lehetnek az érdeklődés felkeltésére, de ezen kívül az igényes magyarázat, a gyakorlatok bemutatása vagy bemutattatása és az önálló feladatok adása (pl. gyakorlatsor összeállítása) is a motiválás eszközei (Biróné et al., 2011). Gyömbér és Kovács (2012) azokat a módszereket is számba vette, melyek a motiválást hátráltatják.

Közel 70 testnevelő részvételével végeztem egy mikrokutatást, melynek célja a testnevelő tanárok motivációs eszközeinek feltárása, azok jellemzőinek feltérképezése volt.

A vizsgálatához saját szerkesztésű Likert-skálás kérdőívet használtam. Az adatok kiértékelése a PSPP statisztikai program és a Microsoft Office Excel 2013 segítségével történt.

Az eredmények tükrében elmondható, hogy a megkérdezettek nagy része előnyben részesíti a belső motivációs eszközöket, és szignifikánsan nagyobb mértékben használja a pozitív visszajelzéseket a negatív megerősítésekkel szemben. Óráikon igyekeznek megteremteni a sikeres motiválás szempontjából nélkülözhetetlen személyi és tárgyi feltételeket. Ezen kívül igen aktívak a tanórákon kívül is. Számos sportolási lehetőséget kínálnak tanítványaiknak, és ők maguk is példaként járnak előttük.

Mindezek a motivációs eljárások nélkülözhetetlenek, hogy a mai – többnyire mozgásszegény életmódot folytató – fiataloknál a váz- és izomrendszerbeli elváltozásokat, valamint a keringési és légzőrendszer nem megfelelő fejlődését megelőzhessük.

Szerb György – Bencéné Fekete Andrea

TESTNEVELÉSÓRÁK HATÉKONYSÁGÁNAK OBJEKTÍV MÉRÉSE ALSÓ TAGOZATON

Kulcsszavak: testnevelés, mérés, Polar OH1, differenciálás, egyéni teljesítmény

A sport által a személyiség formálása, kibontakoztatása hatékonyabbá válhat, amennyiben minden tanulót a saját képességi szintjén fejlesztünk. A teljesítmény hatékonyságának növelésére érdemes keresni azokat a módszereket, amelyek elősegíthetik a gyerekek egészséges testi fejlődését. A tevékenység differenciálását, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő stratégia kiépítését meg kell tervezni. Hazánkban eddig a versenysport területén és középiskolai testnevelésórák esetében végeztek méréseket (Nagy, Müller, Bácsiné, Bíró & Pusztai, 2017).

A kutatás célja, hogy rávilágítson arra, hogyan lehet általános iskolában a testnevelésórán a gyerekeket differenciáltan, egyéni teljesítményt, képességet figyelembe véve hatékonyan fejleszteni, és az esetleges betegségekre a figyelmet felhívni. A vizsgálat célja, hogy objektív adatokat nyerjünk az általános iskolás tanulók különböző típusú testnevelésóra alatti pulzusterheléséről, és az eltérő tartalmú tanórákat élettani hatásuk szerint összehasonlítsuk. Kiemelt célunk a kutatással, hogy objektív adatokkal segítsük a tanárokat a testnevelésórák aerob terhelésének optimalizálásában.

Kutatásunk során a méréseket a Polar optikai pulzusmérő OH1 karpántjával végeztük, amely valós időben képes mérni mozgástevékenység közben az egyének aktuális pulzusát és kalóriaégetését. Az adatok rögzítése Ipad segítségével és a Polar megfelelő alkalmazásával történik. A játékosfigyelő rendszer sporttevékenység esetén mutatja a játékosok pontos pillanatnyi pulzusszámát. A valós idejű játékosfigyelés pontos adatokat biztosít, amely lehetővé teszi az objektív értékelést és a tervezhetőséget.

Az eszközök tesztelése egyetemi aerobicórákon történt, majd harmadik osztályban végeztünk próbamérést az egyes részek gyerekekre történő átalakítása céljából. Ezt követően a kutatásaink során (Szerb et al., 2019) méréseket végeztünk hatodik osztályban öt különböző típusú, frontális vezetésű órán, majd harmadik osztályban képességfejlesztő és játékosórákon (Jakab & Borsi, 2018). Jelenlegi vizsgálatunk során ötödik osztályban folytattunk méréseket kosárlabda-előkészítő, képességfejlesztő és játékos órákon, majd összevetettük az eredményeket a gyerekek testi adottságaival, BMI-indexével, valamint a sportolási szokásaival. A kutatási eredmények rávilágítottak arra, hogy a diákok teljesítményét jelentős mértékben befolyásolja az óra típusa és a helyszíne is. A mérési eredmények megmutatták, hogy a hasonló adottsággal rendelkező gyermekek nagymértékben eltérő teljesítményt nyújtanak az órákon, annak ellenére, hogy mérés nélkül a teljesítménykülönbség nem látható. A kutatás jelentős eredménye, hogy segítséget nyújt a testnevelőknek a gyerekek teljesítményének objektív megítélésére és az eredmények függvényében a hatékony mozgástevékenység tervezésére.

Horváth Cintia – Révész László

GYAKORLÓISKOLÁKBAN MEGVALÓSULÓ EGÉSZSÉGNEVELÉS A TESTNEVELÉSÓRÁN AZ EGÉSZSÉGNEVELÉSI PROGRAMOK TÜKRÉ- BEN – PILOT VIZSGÁLAT

Kulcsszavak: testnevelés, egészségnevelés, Egészségnevelési Program

Az iskola fontos helyszíne a gyermekek nevelésének: a pedagógusoknak jelentős befolyásuk van a tanulók érték- és szokásrendszerének alakulásában, így az egészségnevelés tekintetében is lényeges ez a szerep. Az egészségnevelés irányvonalait az iskola Egészségnevelési Programja szabályozza, melyeket szem előtt tartva minden pedagógus végzi az egészségnevelési feladatait tanórán és tanórán kívül egyaránt. Vizsgálatunkban a testnevelés-órán rejlt egészségnevelés intézményi szintű megjelenését vizsgáltuk, valamint a gyakorló testnevelő tanárok egészségszemléletét az iskolák Egészségnevelési Programjában leírt irányvonalak tükrében. A vizsgálatot az ELTE szombathelyi gyakorlóiskola (N=10), valamint az EKE Gyakorlóiskola (N=12) testnevelő tanárai körében végeztük. Az adatfelvétel során nyílt végű kérdéseket, valamint négy- és ötfokú Likert-skálát tartalmazó kérdőívet alkalmaztunk, a gyakorló pedagógusok egészségszemléletével, valamint a testnevelésórán megvalósuló egészségnevelési feladataival kapcsolatban. Tartalomelemzést végeztünk a két iskola Egészségnevelési Programjának elemzésekor, melyet összevetettünk a testnevelők gyakorlati munkájával. Az egri iskola Egészségnevelési Programjában megjelenő stresszkezelési feladatokat, a különböző stresszkezelési technikák elsajátítását ($M=3,1\pm 0,567$), valamint a sportmozgások élettani hatásait ($M=3,2\pm 0,632$) fontosnak tartják a testnevelő tanárok, míg a tantárgyközi kapcsolatok jelenlétét nem ($M=2,9\pm 0,316$). Az egri testnevelők óráin leggyakrabban az egyenrangú, harmonikus kapcsolatok ápolására ($M=3,9\pm 1,1$), valamint a személyi higiénia ($M=3,9\pm 0,567$) fontosságára való figyelemfelhívásra kerül sor, míg a legritkábban megjelenő témakörök: a megfelelő mennyiségű zöldségfogyasztás ($M=2,6\pm 1,264$), valamint az alkoholfogyasztásra ($M=2,4\pm 1,966$) és dohányzásra ($M=2,8\pm 1,229$) vonatkozó ismeretek és azok káros hatásai. A szombathelyi iskola Egészségnevelési Programjában szereplő legfőbb feladatokat jellemzően nagyon fontosnak tartják a testnevelő tanárok: sportmozgások élettani hatásai ($M=3,4\pm 0,916$), stresszkezelési technikák ismertetése, gyakorlása ($M=3,3\pm 0,886$). A szombathelyi testnevelők óráin leggyakrabban az egyenrangú, harmonikus kapcsolatok ápolására ($M=3,9\pm 1,125$), valamint a megfelelő mennyiségű és minőségű folyadékfogyasztás ($M=3,8\pm 0,886$) fontosságára való figyelemfelhívásra kerül sor, míg a legritkábban megjelenő témakörök: az alkoholfogyasztásra ($M=2,6\pm 1,685$) és dohányzásra ($M=2,9\pm 1,457$) vonatkozó ismeretek és azok káros hatásai. Mindkét iskola testnevelői gyakorlati munkája során egyértelműen megjelenik az egészségnevelés fontossága ($M=4\pm 0$), mely legjobb eszközének a személyes példamutatást tartják ($M=3,9\pm 0,316$). A szombathelyi iskola erősségének a táplálkozási és a sportmozgások élettani hatásait tartjuk, míg az egri iskolának az egyenrangú és harmonikus társas kapcsolatok kialakításának, ápolásának gyakorlatát találjuk.

Molnár László – Kopházi-Molnár Erzsébet

A TEHETSÉG FELISMERÉSE, A HÁLÓZATÉPÍTÉS JELENTŐSÉGE A FEL- ŐOKTATÁSI TEHETSÉGGONDOZÁSBAN

Kulcsszavak: hálózatosodás, tehetséggondozás, felsőoktatás

Renzulli (1978) szerint a tehetség három alapvető meghatározója az átlag feletti képeség(ek), a kreativitás és a feladatelkötelezettség, azaz a céltudatos tevékenység. Mindhárom csoportba több meghatározó tulajdonság tartozik, de azok figyelembevétele (a túl sok részletes információ kezelési nehézségei miatt) nem mindig segíti, néha inkább akadályozza a tehetség felismerését. Az átlag feletti képességek (pl. magas szintű, elvont gondolkodás, jó memória és beszédképesség stb.) a kreativitás (pl. ötletgazdagság, gördülékeny, rugalmas és eredeti gondolkodás stb.) megítélése nem egyszerű feladat, mivel gyakran az átlag feletti olvasottság miatt tartunk okosabbnak, kreatívabbnak jó kiállítású, jól kommunikáló személyeket, akik lehetnek egyszerű recitálók.

Tapasztalataink szerint a tehetséges személyek első azonosításához elegendő az információfeldolgozási módszerük (gyorsaság, precizitás, szelektivitás) ellenőrzése a szövegtömörítési képesség (magyar és angol nyelven) vizsgálatával. A tömörítés minősége alapján az egyszerű recitálók (gyakran megbízhatóan teljesítő hallgatók!) és a lényegkiemelő képességű hallgatók könnyen kiszűrhetőek. A képességeik alaposabb feltárása 10–12 hetes együttműködéssel oldható meg (pl. szakdolgozati konzultáció, közös laboratóriumi tevékenység), amikor megismerhető gondolkodásmódjuk, memóriakapacitásuk, kommunikációs képességük, gyakorlati érzékük és kooperációs készségük. Utóbbi különösen fontos a természettudományokban, mivel a specializálódás miatt eredményes ismeretszerzés és kutatási tevékenység csak csoportmunkával érhető el. Mivel a felsőoktatásban a hallgatók egymást is tanítják, és egymástól is tanulnak (öntevékeny, önsegítő hallgatói hálózatokban), nagyon könnyen azonosíthatók a jól kommunikáló, karizmatikus, potenciális vezéregyéniségek és a hatékony együttműködésre alapvetően képtelen személyek.

A tehetség fejlesztésének előfeltétele a legkorszerűbb ismeretek megszerzése a képzési idő alatt. Erre a célra a Csermely és munkatársai (2005) által meghatározott gyenge kapcsolatokra épülő hálózatot építettünk ki, ami hallgatóink szakmai fejlődését biztosítja. A gyenge kapcsolatoknak inkább stabilizáló az ereje, mint az erőseké, mivel a változásokhoz, az őket ért külső hatáshoz könnyebben igazodnak, vagy dezintegráció után könnyebben építik újjá magukat. Ezért hallgatóinknak 4–6 hónapos szakmai gyakorlatokat szervezünk kiemelkedő szakmai tevékenységet folytató európai laboratóriumokban. Integrálódásuk egy új kutatócsoportba megfelelő nyelvismeret és szakmai tudás birtokában lehetséges, ami előzetesen hatékonyabb munkavégzésre serkent. Továbbá a munkavégzés során olyan személyes kapcsolatok építhetők ki, amelyek több évtizedre meghatározhatják oktatói, kutatói pályafutásukat. A feltételrendszer kialakítása és biztosítása természetesen a senior oktatók feladata és felelőssége. Ezért a megszervezett együttműködési hálózatok nélkülözhetetlenek tehetséges hallgatóink önálló oktató- és kutatómunkára való felkészítéséhez.

Dobóné Tarai Éva

TÚL A NEGYVENÖT PERCEN – AZ ÖNKÉPZÉS ÉS TEHETSÉGFEJLESZTÉS TANÓRÁN KÍVÜLI LEHETŐSÉGEI A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK TERÉN

Kulcsszavak: tanórán kívüli tehetségfejlesztés, természettudomány, önképzőkör

Napjainkban az állandóan változó társadalmi és technikai környezet nemcsak újabb és újabb kihívások elé állítja az oktatási rendszert és a pedagógustársadalmat, hanem új lehetőségeket is kínál. Bár a jövő kiszámíthatatlan és nehezen tervezhető, az biztosnak tűnik, hogy az iskoláknak a jövő képességek fejlesztésére nagy hangsúlyt kell fektetniük. Előtérbe kerülnek az olyan tevékenységek, amelyek a társas intelligenciát fejlesztik, igénylik az újító és adaptív gondolkodást, a kreativitást. Hangsúlyossá válnak a kultúraközi kompetenciák, a komputációs gondolkodás, a kognitív helyzetek kezelése és a reziliencia.

Gyakorló tanárként az órakeret és a tantervi követelmények szorításában naponta szembeesülünk a jelen nehézségeivel és a jövő elvárásaival. Vizsgálatomban a fenti kihívások közül egyetlen részkérdésre, a tehetség kibontakoztatására fókuszáltam. Mind a kiemelkedő tehetségek gondozására, mind a lemaradók segítésére számos lehetőség és módszer ismert a szakirodalomból. Saját tapasztalataim és tanári céljaim alapján arra a kérdésre kerestem választ, hogy milyen támogatást adhatunk egy „átlagos” diáknak, aki egyszerűen „csak” nyitott a természettudományokra, és eredendő érdeklődéssel fordul a környezet jelenségei felé. Feltételeztem, hogy léteznek olyan formák, eszközök és módszerek, amelyek a mai közoktatási gyakorlatba beilleszthetők, és örömteli ismeretszerzést tesznek lehetővé minden résztvevő számára. Ugyanakkor nem jelentenek olyan újabb terheket sem a diák, sem a tanár számára, amelyeket nem önként, hanem valamilyen külső szorításnak engedve vállal magára. A jó gyakorlatokról és tapasztalatokról szóló szakirodalmi beszámolók alapján és a diákok ötletei alapján iskolánkban elindult a fenti célok megvalósítására egy kezdeményezés, és megalakult egy kémiai önképzőkör, amely a laza szervezeti keretek ellenére minden tanévben 10-15 taggal működik. Egyes diákok mind a négy, középiskolában töltött évük alatt aktív tagok maradnak, így a különböző korosztályok közös tevékenysége a társas kompetenciák fejlesztéséhez és a diákok kutatóvá váláshoz is sokaknak nyújt segítséget.

A hatodik éve működő önképzőköri tevékenység képezi a kutatási folyamatot, a reflexiók, önreflexiók és a diákok munkáinak külső értékelései és eredményei pedig a visszacsatolást és a kutatási eredményeket. Annak a ténynek az alapján, hogy az önképzőköri jó gyakorlataink, innovációk, tapasztalatok, kutatási eredmények, amelyekről a diákok publikációkat is megjelentettek, és díjakat nyertek, feltételezhető, hogy az önképzőkör mint módszer és szervezeti forma általánosabb érdeklődésre is számot tarthat. Mindezek részleteiről és eredményeiről szól a tervezett előadásom.

A kutatást támogatta: Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola, Neveléstudományi Program

Kopasz Adrien Réka

KOMPLEX TERMÉSZETTUDOMÁNYOS TEHETSÉGFEJLESZTŐ PROGRAM HÁLÓZATOS KIÉPÍTÉSE AZ EGRI GÁRDONYI GÉZA CISZTERCI GIMNÁZIUM NYOLCOSZTÁLYOS GIMNÁZIUMA SZÁMÁRA

Kulcsszavak: tehetségfejlesztés, erdei iskola, fenntarthatóság

Céлом neveléstudományi doktori iskolai kutatásomra támaszkodó komplex, az MTMI kompetenciákat támogató, hálózatosan felépülő tehetségfejlesztő rendszer kialakítása köznevelési intézményekben. A fejlesztés elméleti hátterét a Czeizel-féle komplex $2 \times 4 + 1$ faktoros modell alkalmazása biztosítja (Czeizel, 2004). Ebben a Renzulli-modellre építkezve (Renzulli, 1978) az átlagon felüli képességek körét általános intellektuális és speciális mentális képességekre tagolta. Hangsúlyozta a társadalmi elvárások szerepét, valamint kilencedik tényezőként bevezette a „sors-faktort”, mint az alkotásra képes élet lehetőségét. A tehetségfejlesztő rendszer egymásra épülő elemei: A Természetfürkésző szakkör (5–6. évfolyam) célja az önálló ismeretszerzés megalapozása és a folyamatos érdeklődés kialakítása változatos tevékenységekkel (fénymikroszkópos megfigyelés, digitális mikroszkópos közzéhatározás, optikai kísérletek, égitestek vizsgálata). Az iskolai programot az egri Líceum Varázstornyának interaktív foglalkozásai, valamint háromnapos szaktábor keretében a természetben zajló gyakorlati tapasztalatok szerzése egészíti ki. Az Erdei iskolai program (7. évfolyam) célja, hogy a diákok több napon keresztül a gyakorlatban ismerjék meg vidékük élővilágát, a helyszínen figyeljék meg a földrajzi környezet és az élővilág ökológiai összefüggéseit, a fenntarthatósági elvek megvalósításának lehetőségeit. Mindezt a program módszertani diverzitása biztosítja, mely kutatási eredményeim szerint, összehasonlítva a nemzeti parkok, erdészetek és egyéb intézmények programjaival ($N=15$), a köznevelési intézmények által készített programok esetében kiemelkedően magas. A KreaTech szakkör (7–8. évfolyam) a magyar tudomány eredményeire támaszkodva és neves magyar kutatókat megismertetve foglalkozik mesterséges biológiai rendszerek, (akvárium, rágsálóketrec és növényfal) fenntartásának gyakorlati lehetőségeivel. Robotika részében a robotprogramozás alapjaival ismerkedhetnek meg a tanulók. Ezt a programot is háromnapos szaktábor egészíti ki, ahol a diákoknak lehetőségük nyílik ismereteiket természeti megfigyelések során alkalmazni. Résztvevő diákjaink tapasztalatokat szereznek a fenntarthatósággal kapcsolatban. Célunk, hogy ezek a tapasztalatok tartósan épüljenek be viselkedéskultúránkba. A programok hatásának vizsgálatára minden programelem kezdetén és végén attitűdmérésre kerül sor a 15 tételes Likert-skálán alapuló NEP, New Environmental Paradigm fordítása alapján készült rendszerrel ($N=71$). Az első NEP tesztet Dunlap és van Liere dolgozta ki 1978-ban, amit 2000-re felülvizsgáltak, és az eredeti 12 állítást 15-re módosították. Az elnevezését New Ecological Paradigmra változtatták (Van Liere, Dunlop, Merting, & Jones, 2000). Módszerük segítségével a környezeti attitűdök összetételét tudjuk feltárni. A mérések elemzésével értékelni tudom a program tanulók viselkedéskultúrájára gyakorolt hatását. Az eddigi mérési tapasztalatok bemutatásával bizonyítható, hogy a hatás megerősítés nélkül kialszik.

Sántha Kálmán

KVALITATÍV ÖSSZEHAONLÍTÓ ELEMZÉS TÖBBÉRTÉKŰ RENDSZER- BEN

Kulcsszavak: kvalitatív összehasonlító elemzés, multi-value QCA (mvQCA)

A tudományos közösség a kvalitatív vizsgálatokat megjelenésük kezdetén induktív logikára alapozónak titulálta, elismerve azt, hogy a kvalitatív indukciónak során a minta bizonyos ismertetőjegyeire következtetünk egy másik ismertetőjegy alapján. Az indukciónak sokáig kritikák középpontjában állt, ezt bizonyítja például az előfeltevések (hiánya) és az objektív megfigyelések közötti vita is. A kvalitatív összehasonlító elemzés (Qualitative Comparative Analysis – QCA) Charles Ragin amerikai szociológus nevéhez köthető, aki matematikai algoritmust hozott létre az alacsony mintaszámú esetek elemzésére, hiszen a mérnöki tudományokban is használt módszertani eljárásokat (pl. Quine-McCluskey algoritmus) úgy alkalmazta a társadalomtudományokban, hogy közben figyelt a humán valóság többváltozós jellegére. Módszertana az induktív folyamatok sztereotizálására kínál megoldást és „hidat képez” a kismintás kvalitatív vizsgálatok és a kvantitatív elemzések között (Ragin, 1987, 2000).

Az előadás a kvalitatív összehasonlító elemzések közül a több, egész értéket preferáló multi-value Qualitative Comparative Analysis (mvQCA) teoretikus és gyakorlati ismertetésére törekszik, célja a mvQCA módszertanának ismertetése a hazai neveléstudományban. Továbbá elhelyezi a módszertant a kétértékű crisp-set Qualitative Comparative Analysis (csQCA) és a többértékű fuzzy-set QCA (fsQCA) között, kiemelve, hogy utóbbinál a többértékűség a tizedes értékek használatában jelentkezik.

Kutatási problémaként az előadás fókuszában az eredményes tanítás–tanulás folyamata áll, ahol az architektúra, a pedagógusok módszertani kultúrája és a többféle szakmai nézőpontot képviselő pedagógusok jelentette változók segítségével vezetjük le a mvQCA releváns lépéseit. A nyersadatok többértékű adatokat tartalmazó összegző táblázatba való konvertálását az igazságtábla létrehozása követi. Majd részletesen elemezzük a minimalizációs eljárást, a Quine-McCluskey algoritmust, végül pedig az eredmények értelmezése következik.

Az előadás a többértékű rendszerek neveléstudományi relevanciáit hangsúlyozza, kutatómódszertani összetettsége e területtel foglalkozók számára adhat többtinformációt, valamint szélesítheti a neveléstudományi kutatások módszertani repertoárját.

A kutatást támogatta: Az előadást az EFOP – 3.6.1. – 16 – 2016 – 00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatta.

Csikósné Maczó Edit – Szabó Csilla Marianna

OK, BOOMER! OK, ZAPPER? – AVAGY A GENERÁCIÓS SZTEREOTÍPIÁK NYOMÁBAN

Kulcsszavak: generációk, sztereotípiák, Z-generáció

A középiskolás tanulók a kései Z-generáció tagjai, míg a pedagógusok többnyire az X-generációhoz tartoznak. A szülők és a tanárok nemzedéke gyerekként és fiatalként megismerte a közösségi létformát, a rendszert és a szabályokat az ifjúsági szervezetekben, amelyek olyan értékeket igyekeztek átadni a fiataloknak, mint az emberi egyenjogúság, az idősök és gyengék segítése, egymás támogatása. A rendszerváltás idején azonban azt is megtapasztalták, hogy a munkaerőpiacon csak magukra számíthatnak, és érdekkapcsolatokat kell építeni. A digitális technika és az internet használatát serdülőként vagy fiatal felnőttként tanulták meg. Ezzel ellentétben a Z-generáció tagjai az online világba születtek bele, így természetes módon használják a digitális technológiát. A virtuális térben folytatott multitasking hatására átalakul figyelmük, munkamemóriájuk és agyi aktivitásuk (Szőke-Milinte, 2019). Első látásra rendkívül okosnak tűnnek digitális világunkban, ám szociális és társas kompetenciáik kevésbé fejlettek: nehezen tudják kezelni az érzelmi konfliktusokat, nem érzik a határt a köz- és a magánszféra között. Jövőképük és attitűdjük is teljesen különbözik a korábbi generációkétól, nem beszélve az értékeikről és a prioritásairól. Megkérdőjelezzük, sőt elvetik a hagyományos értelemben vett tekintélyt, és viszonylagos autonómiát várnak el nevelőiktől, amely kölcsönös tiszteletre és partneri viszonyra épül (Schäffer, 2015). Ugyanakkor azonban birtokolják a napjainkban oly fontos képességeket, mint a kreativitás és az újító szellem. A kutatás célja az volt, hogy feltérképezzük a serdülők véleményét: valóban igazak-e a generációs sztereotípiák. Azt vélelmeztük, hogy a serdülők sokkal kevésbé látják problémásnak saját viselkedésüket, ugyanakkor kritikával szemlélik szüleik és tanáraik attitűdjét. Az anonim digitális kérdőívvel végzett kutatást középiskolás fiatalok körében végeztük, a mintavételi eljáráshoz a hólabda technikát választottuk. Felhasználva a közösségi médiát, a kérdőívet azon keresztül terjesztettük – elsősorban a pedagógusok és a szülők segítségével. A minta több mint 100 fő lett – az ország különböző részeiből. A megkérdezettek különböző, a Z-generációra leggyakrabban elhangzó állításokat értékelték aszerint, mennyire tartják igaznak magukra nézve. Emellett a szüleik és tanáraik generációjára vonatkozó állításokról kellett eldönteniük, mennyire vélik valósnak őket. A válaszok alapján körvonalazódott, hogy vannak olyan előítéletek a Z-generációsokkal kapcsolatban – elsősorban a digitális eszközhasználat mennyiségére és a tartós koncentrációra vonatkozóak –, melyek igaznak bizonyultak, de a jövőkép bizonytalanságára, a közösségi oldalakon való viselkedésre, valamint a baráti kapcsolatok minőségére irányuló sztereotípiákat határozottan cáfolták a fiatalok. A boomerekre és az X-generációs felnőttekre felsorakoztatott előítéletekkel azonban javarészt egyetértettek. Az előadás során a kutatás ezen eredményeinek részletes bemutatása kerül a fókuszba.

Kvaszingerné Prantner Csilla – Antal Károly – Emri Zsuzsa

EEG AKTIVITÁS REGISZTRÁCIÓJA OSZTÁLYTEREMBEN: ELŐNYÖK ÉS NEHÉZSÉGEK

Kulcsszavak: EEG, tanulás, figyelem

(1) Célok: Osztálytermi körülményeket részben utánzó környezetben rögzített EEG-aktivitásokat elemeztünk, hogy mennyire különböztethetőek meg az eltérő feladatok alatti EEG-aktivitások, és hogy a motorikus műtermékek jelenlétében mennyire megbízhatóan határozhatók meg az idegi aktivitás spektrális jellemzői.

(2) Elméleti keretek: Az osztálytermi tanulás sok jellemzője különbözik a kontrollált laboratóriumi körülmények között regisztrált tanulási folyamatoktól, emiatt egy tanítási folyamat hatékonyságának felmérésekor szükséges a laboratóriumi mérések mellett valós környezetben történő mérések végzése is. Egy osztálytermi órán a tanulók többféle feladattal találkoznak, melyek különböző mértékű figyelmet, illetve motorikus aktivitást kívánnak. Másik fontos jellemzője egy ilyen környezetnek a szociális interakciók jelenléte a diákok, illetve tanár és diák között.

(3) Módszerek (mérőeszköz, minta, adatfelvétel, elemzési eljárások): Emotiv EPOC EEG készülék használatával regisztráltuk a feladatra önként vállalkozó diákok EEG aktivitását, amikor egy laptopon prezentált feladatsort egyénileg oldottak meg, illetve amikor csoportosan foglalkoztak vele. A feladatok között relaxáció, filmnézés, szövegolvasás, fejszámolás és LEGO vár építése volt. Az egyes feladatok alatti EEG-aktivitásokból a műtermékkel terhelt részek kivágása után rögzített méretű ablakokban gyors Fourier-transzformációval (FFT) meghatároztuk az EEG-aktivitás teljesítmény spektrumát.

(4) Eredmények: Olvasási, számolási és relaxációs feladatok alatti EEG spektrális jellemzői biztonsággal kiszámíthatók, de a nagyobb manuális aktivitást igénylő feladatoknál, mint például egy LEGO vár megépítése, és sokszor már írás alatt is az izomaktivitás mellett nehéz az idegi aktivitás spektrális jellemzőit kiszámolni. A szemmozgásokból, pislogásból származó műtermékek könnyebben kezelhetőek, ezek jelenléte akár segítheti is az elemzést, egy-egy hirtelen bekövetkező esemény kezdőpontját kijelölve. Az egyes feladatok alatti EEG aktivitás nagymértékű egyéni jellegzetességeket mutat, amelyeket a következtetésekhez mindenképpen figyelembe kell venni.

(5) Elméleti és oktatási relevanciák: Eredményeink képet adnak az Emotiv EPOC EEG eszköz megbízhatóságáról és objektivitásáról, amely alapján a pedagógia területén történő alkalmazása tervezhetővé válik.

A kutatást támogatta: A kutatás az EFOP-3.2.15-VEKOP-17-2017-00001 „A Köznevelés keretrendszeréhez kapcsolódó mérési-értékelési és digitális fejlesztések, innovatív oktatásszervezési eljárások kialakítása, megújítása” pályázat támogatásával valósult meg.

Csontos Tamás – Kengyel Nikoletta – Buzás Zsuzsa

FELSŐ TAGOZATOS TANULÓK ANGOL NYELVI KÉPESSÉGEINEK ON- LINE VIZSGÁLATA

Kulcsszavak: mérés–értékelés, angol nyelv, felső tagozat

A digitális eszközök alkalmazása számos új lehetőséggel gazdagította az iskolai értékelési kultúrát. A gyors, megbízható és könnyen kiértékelhető online képességmérő tesztek az angol nyelvórákon is hatékonyan segíthetik a pedagógiai munkát. A magyarországi és a külföldi vizsgálatok jelentős része az angol nyelvi méréseken belül a szókincs fejlődésére koncentrált, mivel a szókincs elengedhetetlen része az olvasott szöveg értésének, ugyanakkor a tanulók nyelvtani képessége kevésbé kutatott terület. Gallego és Llach (2009) szerint az 4–7. évfolyamokban jelentősen bővül a tanulók szókincse. A szókincs és a nyelvtan fejlődése az idegennyelv-tanulás során kapcsolatban áll. Scovel (1988) szerint bár a „nyelvtani kritikus periódus” léte nem bizonyított, ennek ellenére a pubertáskor után már nehéz az anyanyelvi szintű grammatikai kompetenciát megszerezni, tehát ezért is meghatározó az általános iskolai nyelvoktatás.

Keresztmetszeti kutatásunk célja általános iskolás, felső tagozatos diákok angol nyelvtani képességeinek vizsgálata és mérése volt. A teszt kialakításakor kutatásunkban az angol nyelv tantárgyi-tantervi szempontból a nyelvtani elemekre vonatkozó explicit tudást vizsgáltuk. Az általános iskolások számára 71 itemből álló tesztet fejlesztettünk ki. A feladatok megjelenítése az eDia (elektronikus diagnosztikus mérési rendszer) felületén történt. A teszt hat részterületet mér az angol nyelvtannal kapcsolatban, melyek a következők: cselekvés, történet, létezés kifejezése, birtoklás kifejezése, névmások, időbeli viszonyok, mennyiségi viszonyok és melléknévfokozás. Az online teszt feladatszerkezete tehát sokféleképpen tükrözi az angol nyelvtan korosztálynak megfelelő komponenseit. Az online felület nem okozott problémát, a tanulók könnyen motiválhatóak voltak a teszt kitöltésére. Pilot vizsgálatunkban 64 felső tagozatos, kéttannyelvű képzésben tanuló diák vett részt.

A kutatás eredményei szerint a teszt megbízhatóan működik az általános iskolai mérésben. A mérőeszköz belső konzisztenciája Cronbach alfa = 0,955, valamennyi részteszt megbízhatósága megfelelő. A teszt átlaga (55,53%) alapján megfelel a mért korosztály képességszintjének. Az 5. és 6. évfolyamos tanulók a teszten elért teljesítményei között szignifikáns a különbség ($t=-2,281$, $p=0,026$). Az 5. osztályosok átlagosan 49,63%-ot értek el, a 6. osztályosok pedig 61,43%-ot, tehát nyelvtani képességeik fejlődnek. A nemek között nem találtunk szignifikáns különbséget. A fiúk 58,14%-ra, a lányok 51,35%-ra oldották meg a tesztet. A teszten elért teljesítmény közepesen erősen korrelál az anyával ($r=0,544$, $p<0,001$) és az apával ($r=0,502$, $p<0,001$) iskolai végzettségével. Kutatási eredményeink hozzájárulhatnak ahhoz, hogy részletesebben megismerjük a diákok nyelvtani képességeit, és segít olyan digitális eszközöket találni, amelyekkel a tanulókat még inkább motiválhatjuk az angol nyelv tanulására.

Zentai Gabriella

AZ ELEMI RENDSZEREZŐKÉPESSÉG PREDIKTÍV EREJE A HATODIK OSZTÁLYOS ORSZÁGOS KOMPETENCIAMÉRÉS EREDMÉNYEIRE

Kulcsszavak: rendszerezőképesség, Országos Kompetenciamérés, prediktív erő

A korai kognitív fejlettség és a későbbi iskolai eredményesség közötti kapcsolat vizsgálata napjainkban kutatások sorozatának fókuszába került. A korai gondolkodási készségek előrejelző hatását vizsgáló kutatások egyöntetűen azt mutatják, hogy a gondolkodási készségek korai fejlettsége meghatározó a későbbi iskolai eredményesség szempontjából.

A rendszerezőképesség gondolkodási képesség, azoknak a pszichikus komponenseknek a rendszere, melyek az összehasonlításban, viszonyok felismerésében játszanak szerepet (Nagy, 2007). A rendszerezés alapjai már kisgyermekkorban kialakulnak, amikor a gyermekek színük, anyaguk, méretük, alakjuk alapján megkülönböztetik, csoportosítják a játékokat. A rendszerezőkészségek közül a soralkotás és az osztályozás kritikus előrejelzője a számolási készség kialakulásának és a matematikai képességek fejlődésének (Dumont, 1994; Duncan et al., 2007).

Kutatásunk célja az elemi rendszerezőképesség iskolai teljesítményre gyakorolt hosszútávú prediktív erejének a vizsgálata volt. Azt vizsgáltuk, hogy az első osztályos elemi rendszerezőképesség fejlettsége és a hatodik osztályos Országos kompetenciamérés eredménye között milyen erős kapcsolat mutatható ki.

Longitudinális vizsgálatunk első mérési pontja első osztályban volt, amikor a gyermekek iskolába léptek. Az elemi rendszerezőképesség-tesztet pedagógusaik egyéni vizsgálaton vették fel, a gyermekeknek alakzatokat kellett csoportosítani, halmazokba vagy sorba rendezni. A tesztfelvétel 10–15 percet vett igénybe gyermekenként.

A tanulók hatodik osztályosak voltak, amikor a kompetenciamérés tesztjeit az országos mérés lebonyolítási rendje szerint megírták. A kompetenciamérés matematika tesztje 67 itemet tartalmazott, reliabilitása a vizsgálat mintáján 0,91. A szövegértéstezt 80 itemes, 0,91 megbízhatósági mutatóval jellemezhető. Mintánkban 197 olyan tanuló szerepel, akiknek első osztályos és hatodikos eredménye is van. Eredményeink szerint az első osztályos elemi rendszerezőképesség prediktív ereje matematika- és olvasásteljesítményre egyaránt kimutatható, a szignifikáns korrelációk 0,3–0,4 erősségűek.

Kutatásunk ráirányítja a figyelmet a rendszerezőképesség koragyermekkorai fejlesztésének fontosságára. Azok a játékos fejlesztőprogramok, melyekkel még iskolába lépés előtt hatékonyan lehet fejleszteni a rendszerezőképességet, várhatóan hosszú távon eredményesek lehetnek, a későbbi iskolai években is kimutatható hatásuk van.

A kutatást támogatta: NKFI K124839

Yu Pu

PRELIMINARY EXPLORATION OF COOPERATION BETWEEN SHADOW EDUCATION AND MAINSTREAM EDUCATION

Key words: shadow education, cooperation-competition, mainstream education

The universality of shadow education will inevitably backwash the development of mainstream education itself. The negative attitudes of teachers, students and parents towards mainstream education and the educational inequity brought by shadow education have once again push the relationship between shadow education and mainstream education to the focus. First of all, we would like to define the concept of shadow education based on the cooperation-competition theory using literature research methods, and through the current development of global shadow education, systematically sort out the scale of shadow education in various countries and the factors affecting the participation of shadow education. Through the analysis of shadow education we would like to highlight the challenge of the mainstream education system and the facilitators, as well as to explore the students', parents' and mainstream school teachers' negative attitudes to the mainstream education system, by grasping the elements of effective information sharing, core competence sharing, and the negative driving force of shadow education competition and development on the mainstream education system. Our research intends to start with teaching models, curriculum scope and depth, assessment mechanisms, educational concepts, etc, and taking advantages of the Internet, to build a dynamic development model of cooperation between different regions, inter-school and intra-school cooperation and competition in shadow education, and the construction of a dynamic platform for competition and cooperation in shadow education and mainstream education. We would like to contribute to the establishment of more creative, mutual trust and long-term development of relationship between competition and cooperation of shadow education and mainstream education towards more effective practice, to strengthen the optimal allocation of educational resources, to reduce the opportunity and gap of educational inequality and improve the overall quality of education, to form a better inter-school and intra-school cooperation and competition linkage and the interactive development of shadow education, and from the aspects of teaching mode, curriculum scope and depth, evaluation mechanism and competition awareness, to build a platform for the dynamic competition and cooperation of shadow education and mainstream education. We would like to help to establish a more creative, mutual trust and long-term development of competitive and cooperative relationships and effective practice approaches to win-win between shadow education and mainstream education games, thereby reducing opportunities and gap for educational inequality and improving the overall quality of education.

Andi Rahmat Saleh

**SELECT YOUR OWN STRATEGY! THE INFLUENCE OF STUDENTS'
LEARNING STRATEGY ON THEIR INDUCTIVE REASONING SKILLS:
THE CASE OF INDONESIA**

Key words: inductive reasoning, learning strategy, Indonesia

Shi (2017) mentioned that “learning strategies are steps taken by learners to enhance their learning”. Riding and Ryner in Saalik (2016) emphasized the variety of students’ learning strategies depending on the type of the tasks. Inductive reasoning is part of critical thinking, which has a significant role as a 21st-century skill. However, only few investigations have been done in the field of learning strategy and inductive reasoning skills especially in Indonesia. The aim of the research was to figure out the influence of students’ learning strategies on their inductive reasoning skills. Later on, to explore more of the effect based on grade and gender. The research was a descriptive study using an online test with eDia platform. The questionnaire for exploring students’ learning strategies was from the PISA questionnaire consisting of three learning strategies: elaboration, memorization and control strategy. The test for measuring inductive reasoning skills consisted of 49 items and it was divided into four forms: figural-series, figural-analogies, numerical-series and numerical-analogies. Using randomized sampling, the data were collected from grade 8th and 11th students in South Sulawesi province, Indonesia. There were 67 participants from grade 8th (male=29, female=38, M=14,13) and 199 pupils from grade 11th (male=77, female=122, M=17,11). The inductive reasoning skills of the students who used any learning strategy was compared to the group of students who did not use any learning strategies. An independent sample t-test revealed that the students who used the control strategy had a significantly higher score for the inductive reasoning skills (M=0,69, SD=0,17) than the no use control strategy group (M=0,60, SD=0,19), $t=-3,59$, $p<0,001$. For the other two learning strategies, there was no difference between the students’ inductive reasoning skills. Moreover, a similar pattern was found in each grade where students with a control strategy for their learning process had higher inductive reasoning skills than those who did not use the control strategy. This result also appeared in male and female students. It can be concluded that learning strategy, specifically control strategy, has an influence on students’ inductive reasoning skills regardless of their grade or gender.

Ruth Nanjekho Wafubwa

**PERCEPTIONS OF FORMATIVE ASSESSMENT IN MATHEMATICS
CLASSROOMS: A CASE OF KENYAN SECONDARY SCHOOL STUDENTS**

Key words: students' perceptions, mathematics classrooms, formative assessment

The present study investigated the students' perceptions of their mathematics teachers' use of formative assessment in mathematics classrooms. The study was guided by the formative assessment theoretical framework proposed by Black and Wiliam (2009) who conceptualized formative assessment as one consisting of strategies that can enhance students' learning achievement. The study employed a descriptive cross-sectional survey design and data was collected using an adopted Student Assessment for Learning Questionnaire (SAFL-Q). The study sample consisted of 1000 form three (Grade 11) students from 30 secondary schools in Kenya. Data was obtained through both stratified and simple random sampling techniques. Confirmatory factor analysis using different fit indices showed that the adopted questionnaire fitted the Kenyan sample and had high reliabilities for the subscales and the overall scale. Analysis of the questionnaire on a 5-point Likert scale showed that students had an overall low perception of their mathematics teachers use of formative assessment ($M=2,62$). The lowest perception was reflected in the use of monitoring strategies ($M=2,48$). The mean for scaffolding strategies use ($M=2,81$) was also low, although slightly higher than the mean for monitoring strategies. Female students had a higher overall perception ($M=2,67$) as compared to the male students ($M=2,57$). Regarding monitoring and scaffolding strategies, female students had also a slightly higher mean than male students. There was no significant difference in the perceptions of male and female students in regard to perceived monitoring strategies [$t(998) = 0,56, p = 0,693$]. There was however a significant difference between male and female students regarding the scaffolding strategies [$t(998) = 4,18, p < 0,001$]. Results of ANOVA based on the school category showed a significant difference among the school categories at $p < 0,05$ [$F(7,992) = 4,996, p < 0,001$]. The highest mean in the students' perception was seen in the national boys' school category ($M=2,84$) and the lowest in the national girls school category ($M=2,32$). These findings reflect how formative assessment is used by mathematics teachers in the secondary school classrooms. The findings clearly indicate that the use of formative assessment strategies by mathematics teachers in Kenyan secondary schools is low. The findings point out the need of establishing the reasons that hinder the teachers' use of formative assessment and how formative assessment can be introduced into the classrooms. Understanding students' perceptions of their teachers' teaching approaches and strategies can help teachers in their professional development. Curriculum developers can also be able to design the right intervention programs that are beneficial to both teachers and students.

Anikó Rumbus

TEACHING PROGRAMMING KNOWLEDGE TO UPPER COURSES WITH ARTECH ROBOTS

Key words: robotica, ArTech, programming

By the 21st century, the explosive development of technology has led to almost every student holding a smartphone, tablet in their pockets or hands to even communicate in real time with their friends, be present on social media, conduct conference calls, take pictures, share videos of their daily activities, post videos on youtube. They have up-to-date information on events around the world in almost any moment. However, in order to be able to use various applications without barriers, continuous development is required, which requires IT specialists. According to a 2019 survey, there are 22,000 IT specialist shortages in Hungary. (Zed, 2019)

However, in order to solve this problem, it is not enough to deal with specialization courses and university trainings, but much earlier we can start raising the interest of the IT profession even in the first years.

One of the most important questions in education today is whether we should teach and, if we teach, how to teach our students to program. A couple of years ago this question may have seemed irrelevant because at that time we still had to deal with students learning how to use office applications. They will learn how to use the software they need for their daily work, eg. word processing, spreadsheets, presentation. Today, however, this is proving to be limited. I consider a possible method to arouse the students interest in programming is with robots. I would like to present a good practice that I used with ArTech robots.

ArTech robots are arduino-based devices that are programmed in a block programming language through Studuino software. We can begin to deal with the basics of block programming as early as the first school years, which we can develop further. One of the advantages of block programming is that the student does not have to use syntax, the use of symbols is sufficient. I will present a topic that we did with sixth and seventh grade students. Teaching robot programming cannot only attract young people to the programming and IT professions. It is also well suited for developing a range of competences such as problem-solving thinking, algorithmic thinking, system-level thinking, modelling the real world with IT tools, data modelling, communication, application, creativity, information and information.

Nang Kham Thi

EXPLORING THE ROLE OF AUTOMATED FEEDBACK IN WRITING CLASSROOMS: A REVIEW OF EMPIRICAL STUDIES

Key words: writing, automated feedback, corrective feedback, language learning

Since writing is a multifaceted construct that comprises multiple forms of cognition (i.e., deliberation, reflection, metacognition, strategy use) with different aspects to be assessed (i.e., language, content, genre, rhetorical purposes), teachers of writing struggle to improve learners' writing through the provision of feedback. In this paradigm, Automated Essay Scoring (AES) systems like Project Essay Grader, Intelligent Essay Assessor, and e-rater® are designed to analyze and assess text features on lexical, syntactic, semantic and discourse levels in high-stakes tests (e.g., GRE, and GMAT). In line with the AES assessment, teachers of writing use automated writing evaluation (AWE) tools like Criterion®, Writing To Learn, and My Access to provide feedback in classrooms. In this regard, exploring the role and effectiveness of automated feedback has become a key field. Hence, this paper aims to recognize the role of automated feedback with an emphasis on the extent to which it helps L2 writers improve their writing accuracy and the way to improve the feedback capabilities of AWE tools further. A comprehensive review is undertaken in which peer-reviewed articles are selected through database searches. The results have revealed four major aspects that the role of automated feedback performs in developing L2 writers' writing performance. First, several studies (e.g., Li, Link, & Hegelheimer, 2015; El Ebyary & Windeatt, 2010) have proved that automated feedback leads to increased revision and helps improve accuracy from a first draft to a final draft. Specifically, the major benefits lie in reliability, consistency, ease of scoring and instant feedback. Second, the findings conclude that the nature of automated feedback is limited, as it emphasizes surface features of writing, such as grammatical correctness and language use (Hyland & Hyland, 2006). This leads to a further objection of AWE tools, which fail to interpret meaning, infer communicative intent and evaluate the quality of argumentation. Third, the findings have indicated that paucity of research, contexts and designs, and heterogeneity of participants are limiting factors in concluding the effectiveness of automated feedback. Precisely, several studies, investigating the effectiveness of automated feedback have been conducted in ESL classes. Fourth, some studies (e.g., Dikli, 2011; Dikli & Bleyle, 2014) comparing the nature of instructor feedback and automated feedback have demonstrated how large the discrepancies between the two feedback types are, highlighting that the instructor provides focused and better quality feedback while the automated feedback is long, generic and redundant. Therefore, the results of the review conclude that automated feedback fails to concern the underlying constructs of writing with regard to argumentation and factual correctness. Additionally, the present review offers suggestions for future AES systems to improve their feedback capabilities for EFL students with less redundant and shorter feedback.

Rédai Dorottya – Domonkos Katalin

A KORA GYERMEKKOR PEDAGÓGIÁJA ÉS A NEMI ESÉLYEGYENLŐSÉG

Kulcsszavak: kora gyermekkor pedagógiája, nemi szocializáció, nemi esélyegyenlőség, nemi sztereotípiák, Nemi Esélyegyenlőségi Mutató

Mit jelent a nemek közti esélyegyenlőség az alsó tagozaton? Miért kell már az óvodában is ezzel foglalkozni? Miért mindegy vagy nem mindegy, melyik gyerek kivel és mivel játszik? Egyértelműek vagy nem a lányokhoz és fiúkhöz társított tulajdonságok? Mi dolgunk van nekünk, pedagógusoknak ezzel? A nemek esélyegyenlőségének és a nemi sztereotípiák kutatásának neveléstudományi előzményei a tankönyvek (Czachesz et al., 1996; Kereszty, 2005), a gyermekkönyvek (Palóczy & Nagy, 2017), a pedagógusok nemi szerepekkel és sztereotípiákkal kapcsolatos nézeteinek (Szabó et al., 2014) vizsgálata. A nemi szocializáció, a nemekhez kapcsolódó elvárások, sztereotípiák, nézetek elsajátítása a családban kezdődik, amelynek hatását az intézményi színtér megerősítheti vagy csökkentheti. Már Szabó és munkatársai (2014) kutatásában is felmerült az igény a nemi hátrányok leküzdésére irányuló iskolai programok kialakítására. Ebben nyújthat segítséget a Nemi Esélyegyenlőségi Mutató (NEM).

Jelen előadásunkban bemutatjuk az óvodák és általános iskolák alsó tagozata számára továbbfejlesztett NEM-et, amit egy 9 országot magába foglaló Erasmus+ projekt keretében dolgoztunk ki, és ami a korábban a CEU és az Anthropolis Egyesület oktatási szakemberei által fejlesztett NEM szakmai anyagára épül. A NEM egy olyan eszköz, amelynek segítségével a formális oktatás intézményei (óvodák, általános és középiskolák) átvilágíthatóak a nemi esélyegyenlőség szempontjából. Az eszköz az intézmény teljes spektrumában vizsgálja a nemi esélyegyenlőség gyakorlati megvalósulását, hogy a vezetők és pedagógusok átfogó képet kapjanak arról, milyen mértékben működik az adott intézmény a nemek közötti egyenlőség elvei szerint, és ötleteket ad arra, hogyan tudják fejleszteni a nemek közötti esélyegyenlőséget a pedagógusok és az intézmény vezetősége. Előadásunkban röviden bemutatjuk a projektet, majd részletesebben a NEM két szintjét, az intézményes és vezetői, valamint a pedagógusok szintjét. Reflektálunk a kidolgozás során felmerült kérdésekre azal kapcsolatban, hogyan adaptálhatóak a nemek közötti esélyegyenlőség elméleti és módszertani szempontjai a hazai intézményes keretek között úgy, hogy az valóban megvilágítsa az óvodák és iskolák viszonyait, működését, és releváns legyen a hazai intézmények számára. Továbbá számba vesszük, milyen előnyök származhatnak abból, ha tudatosan gondolkodunk a nemi alapú előítéletekről, és helyet adunk a nemi esélyegyenlőség területeinek a nevelési-oktatási folyamat során.

A kutatást támogatta: Erasmus+ programme of the European Union

Krausz Anita

ÓVODÁS GYERMEKEK FOGYATÉKOSÁGGAL KAPCSOLATOS ATTITÚD- MÉRÉSE

Kulcsszavak: attitűd, tipikusan fejlődő, fogyatékoság

Viselkedésünk, magatartásunk megismerése, cselekedeteink bejósolhatóságának igénye megannyi tudományterület közös kapcsolódási pontját jelenti. Csepeli (2014) szerint attitűdjeink segítenek annak megállapításában, hogy melyek azok, amelyek számunkra és környezetünk számára jók, hasznosak, és melyek a hamisak és haszontalanok. Kutatásunk célja feltárni a tipikusan fejlődő óvodáskorú gyermekek fogyatékosággal kapcsolatos attitűdjét, megismerni a fogyatékoságról alkotott vélekedésünket. Mivel évről évre egyre nagyobb számban találkozhatunk speciális ellátást igénylő gyermekekkel. Hazánkban a sajátos nevelési igényű gyermekek száma növekedést mutat, függetlenül a gyermekszám csökkenésétől. Az óvodai nevelés abból a szempontból érdekes, mert az integrációra az egyik legnyitottabb oktatási formának bizonyult az évek során. Ennek egyik oka az óvoda rugalmassága, illetve hogy a gyermekek életkori sajátosságaitól fogva számos tanulási, illetve magatartásbeli probléma csak az óvodáskor végén, az iskoláskor elején jelentkezik, vagy csak akkor diagnosztizálható.

Azonban az óvodai évek során megvalósuló integrációról nagyon keveset tudunk, ezért kutatásunk célja feltérképezni a tipikusan fejlődő gyermekek tudását, érzéseit és viselkedését a fogyatékosággal kapcsolatban. Mivel ha már korai életkorban megvalósul az együttnevelés, akkor a társadalmi integráció már korai szakaszban kezdetét veszi (Fischer, 2009). Ezt Irvine (2012) eredményei is alátámasztják, mivel a gyermekek komplexebb személyiségfejlődése érdekében mindenképpen szerencsés, ha a mássággal minél hamarabb találkozhatnak.

Kutatásunk mintáját egy vidéki óvoda csoportjai képezték, egy integráló intézmény tipikusan fejlődő gyermekei (N=57). A minta tagjai érzékenyítő foglalkozáson vettek részt, mely során egy, a témával kapcsolatos mesét dolgoztunk fel közösen a gyermekekkel. Vizsgáltunk eredménye elsősorban az óvodapedagógusok számára nyújthat visszajelzést, egyrészt a gyermekek általános tudásáról, másrészt segítheti a fogyatékos személyekhez való pozitív viszonyulás kialakítását.

Hegedűs Renáta

A TESTIFOGYATÉKOSSÁG–FOGALOM MEGJELENÉSÉNEK ÉS ALAKULÁSÁNAK ÖSSZEHASONLÍTÁSA KÉT 20. SZÁZADI GYÓGYPEDAGÓGIAI MŰBEN

Kulcsszavak: testi fogyatékoság, mentális kép, gyógypedagógia, fogyatékoságtörténet, neveléstörténet

A kutatás céljai: Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a testi fogyatékoság fogalmának meghatározását és annak fejlődését két 20. századi általános gyógypedagógiai tartalmú műben. A tanulmány során Tóth Zoltán – gyógypedagógus – által írt *Általános gyógypedagógia* című kézikönyve és Bárczi Gusztáv – orvos és gyógypedagógus – által írt *Általános gyógypedagógia* című könyve kerül elemzés alá. Tóth Zoltán és Bárczi Gusztáv a magyar gyógypedagógia legendás korszakának első jeles képviselői. Tóth Zoltán fogalom-újításainak elemei a mai tipológiában is fellelhetők. Bárczi Gusztávot hazánkban a „gyógypedagógia atyjának” is tekintik. A tanulmányban bemutatásra kerülnek a szerzők által bemutatott, az adott korban használt fogalmak, melyek a testi fogyatékoság jelenségéhez kapcsolhatók. Az alkalmazott fogalmak által az adott korban megjelenő mentális kép felvázolása is célként jelenik meg. Az elemzés során szerzett új ismeretek kiegészíthetik a neveléstörténeti és fogyatékoságtörténeti kutatások szakirodalmát, melyek e tekintetben, vagyis a különböző fogyatékosági csoportba tartozó gyermekről és felnőttéről alkotott mentális kép rekonstrukciójával kapcsolatosak.

A kutatás elméleti háttere: A hazai szakirodalmi forrásaink száma csekélynek mondható, határozott elméleti megközelítések nem találhatók. Hazánkban Magyar Adél (2017, 2018) munkássága kiemelkedőnek és innovatívnak tekinthető. Tudományos munkájában az értelmi fogyatékos gyermekről és felnőttéről alkotott mentális kép alakulását mutatja be. A tanulmány által igyekszem hozzájárulni a szakirodalom e területén eddig igen csekély számban megjelenő művek gyarapításához azáltal, hogy a különböző szerzők által írt gyógypedagógiai tartalmú könyvekben megjelenő testi fogyatékoság fogalmat és annak fejlődését összegzem.

Kutatási stratégia és módszerek bemutatása: A kutatás során a dokumentumelemzés módszere kerül alkalmazásra.

Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság: A feldolgozott művek által levezethető a testi fogyatékoság fogalmának alakulása. Az eredmények által következtetni lehet a testi fogyatékos gyermekről és felnőttéről alkotott mentális kép alakulására is. A kutatás során nyert új információk a testi fogyatékosággal élő személyek megjelenéséről hozzájárulnak a neveléstörténeti és fogyatékoságtörténeti kutatásokhoz egyaránt.

Krupa Mónika

HATÁRTALAN VILÁG: VIDEOJÁTÉK-HASZNÁLATI ZAVAR KIALAKULÁSÁBAN SZEREPET JÁTSZÓ PSZICHOLÓGIAI HÁTTÉRTÉNYEZŐK SERDÜLŐKNÉL – IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Kulcsszavak: videojátékhasználati-zavar, serdülők, pszichológia, addiktív zavar

Napjainkban a videojátékok nagyon elterjedtek a serdülők körében. A videojátékokra jellemző pszichológiai háttértényezők hozzájárulhatnak a serdülőkori videojáték-használati zavar kialakulásához és fennmaradásához. A probléma kutatásainak száma jelentősen megnőtt az elmúlt években. 2013-ban a probléma bekerült a DSM-5 osztályozása szerinti további kutatást igénylő zavarok közé, majd 2019-ben a BNO-11 is felvette osztályozási rendszerébe, mint önálló diagnosztikus kategóriát.

Cél: Előadásomban a videojáték-használati zavar pszichológiai háttértényezőit vizsgáló tanulmányokat tekintem át. Kitérek arra, hogy a digitális játékok milyen képi hatásokat, narratív technikákat, szelf-elméleteket és flow-élményt nyújtanak különböző elemek segítségével, melyek elősegítik a videojáték-használati zavar kialakulását.

Módszer: 4 adatbázisban végeztem irodalomkutatást (PubMed, Google Scholar, Medline, Web of Science) kulcsszavak (pszichológia, hatás, serdülők, videojáték-használati zavar, internetfüggőség) felhasználásával angol és magyar nyelvű folyóiratcikket tekintve át. A publikációk kiválasztásánál kizáró kritériumok voltak: a 2014 év előtti megjelenés, felnőtt populáció, kémiai addikció, komorbiditás, közösségi média. Összesen 162 publikációt azonosítottam, melyeket a kizáró kritériumokkal szűrve 26 cikk vált relevánssá a szakirodalmi összefoglaló elkészítéséhez.

Eredmények: A videojáték-használati zavar kialakulásában a személyiséghez és a játékokhoz köthető tényezők pszichológiai háttértényezők befolyása kimondható. A probléma kialakulásához vezető rizikótényezők között szerepel figyelemhiányos hiperaktivitás zavar (ADHD) megléte, pszichoaktív szerhasználat, alacsony pszichológiai jóllét és a szülői bánásmód minősége is.

Következtetések: A serdülőknél nagyobb figyelmet kell fordítani a videojáték-használati zavar kialakulásának lehetőségére. Nemcsak a diagnosztizáló folyamatban, hanem a preventációs programok kidolgozása során is. Ehhez a videojáték-használati zavar kialakulásában szerepet játszó pszichológiai háttértényezőik feltérképezése elengedhetetlen.

Sütő Éva

CÉLORIENTÁCIÓK KAPCSOLATA AZ ISKOLAI MOTIVÁCIÓVAL SZAK- KÉPZŐ ISKOLÁSOK ASPEKTUSÁBÓL

Kulcsszavak: tanulási motiváció, szakképző iskola, célorientáció

Az iskolai siker kulcstényezője a tanulási motiváció. Az új ismeretek elsajátításának folyamata eleve motiváltságot követel a tanulótól, ugyanakkor az új feladatokkal való foglalkozás a siker élményét váltja ki (Réthy, 2002). A motiváció a belső dinamikus hajtóerők és a külső faktorok vonatkozásában módosul, azaz a tanuló és környezete kognitív, affektív, effektív interakciós önszabályozó rendszerén nyugszik (Réthy, 2001). A tanulási motiváció a társas környezet által befolyásolható (Fejes, 2015).

A kutatás bázisát Fejes (2015) *Tanulói célok* és Kozéki (1986) *Iskolai motiváció* kérdőíve szolgálta. A tanulóknak ötfokú Likert-skálán kellett jelölniük, hogy egy-egy állítást mennyire érznek igaznak önmagukra nézve. A kutatásban öt szakképző iskola 445 tanulója vett részt 2019 tavaszán, akik a kilencedik, illetve a tizenegyedik évfolyamon tanultak. A kutatás arra kereste a választ, hogy a szakképző iskolában tanuló diákok jobban szeretik-e a szakmai, mint a közismereti tantárgyakat. Igazolható-e, hogy azoknak a diákoknak, akiknek affiliációs (a kortárs csoporthoz való tartozás) és identifikációs (a nevelők részéről való elfogadottság) szükséglete kielégítésre kerül, azok nagyobb arányban választják tanulmányaik során az elsajátítási teljesítménykereső célokat. Az „Érdeklődő” motivációs típusba tartozó tanulók az elsajátítási teljesítménykereső célokat preferálják, és jobban érdeklődnek a szakmai tantárgyak iránt.

A varianciaanalízis eredményei három célnál jeleztek szignifikáns különbséget a 9. és 11. évfolyam között a szakmai tantárgyak esetén: a viszonyító teljesítménykereső és az elsajátítási célok mindkét dimenziójában. Ugyanakkor a közismereti tantárgyak esetén nem mutatkozott szignifikáns különbség az évfolyamok között.

Az eredmények szerint a diákok nagyobb mértékben választották az elsajátítási teljesítménykereső célokat a szakmai tantárgyak esetén, szemben a közismereti tárgyakkal, bár az eltérés nem túl jelentős (szakmai $M=15,79$, közismeret $M=14,52$). Az affiliáció és az identifikáció a teljesítménykereső célokkal való kapcsolat mindkét esetben szignifikáns ($p < 0,01$), míg az affiliációval a kapcsolat közepes szorosságú ($r=0,317$), az identifikációval csak gyenge ($r=0,175$) kapcsolatban áll. Az „Érdeklődő” motivációs típusba tartozó diákok az elsajátítási teljesítménykereső célokkal közepes szorosságú ($r=0,391$) kapcsolatban áll a szakmai tárgyak esetén, közismereti tárgyak esetén csak gyenge szorosság ($r=0,258$) mutatható ki, a kapcsolat mindkét esetben 0,01 szinten szignifikáns.

Összességében elmondható, hogy az elsajátítási célokat választó diákok jellemzően keresik a szakmai tantárgyakban az érdekességeket, fontosabbnak tartják a kortársakkal való jó kapcsolatot, mint a tanárok részéről való elfogadottságot. Az eredmények hozzájárulnak a szakképző iskolában tanuló diákok tanulási motivációjának megismeréséhez, és irányt mutatnak azok fejlesztési lehetőségeihez.

Oláh Katalin

A MOTIVÁCIÓ, VALAMINT A TANÁRI MOTIVÁCIÓSTRATÉGIA (TMS) ELMÉLETI KERETEI ÉS A TERVEZETT KUTATÁS NÉHÁNY MOZZA- NATA

Kulcsszavak: motiváció, tanári motivációstratégia, önreflektivitás

„Hogyan lehet javítani a diákok oktatási eredményeit?” „Milyen meghatározó tényezők játszanak szerepet a tanulói teljesítményben?” Ezekre, a neveléstudomány valamennyi szektorában változatlan aktualitással jelen lévő kérdésekre az osztálytermi gyakorlatban értelmezve keressük a választ. Az oktatáspolitikai fókuszú felvetések a 2017-es OECD jelentésben elemzésre kerülő (2015-ös) PISA-adatok tükrében fogalmazódnak meg, és prioritásként determinálják a tanulói attitűdöket és tanulói motivációt.

Számos hazai és nemzetközi szakirodalom foglalkozik a nevelés–oktatás folyamatában jelen lévő motiváció egyetememes, vagy valamely specifikus formájával. A neveléstudományi kánonban nem találunk egy általánosan elfogadott motiváció-, vagy tanulásmotiváció-definíciót, és a témakörhöz kapcsolódó fogalmak is csupán azonos kontextusba helyezve, pl. közös kutatási paradigma vagy konkrét kutatási probléma mentén kínálnak egységes elméleti koncepciót.

Előadásunkban megkíséreljük a motiváció fogalmának mint gyűjtőfogalomnak, az alapvető pszichológiai paradigmák elméleti aspektusai által történő sajátos megközelítését, valamint a pedagógiai gyakorlatban, a tanulásközpontú tanulás–tanítás folyamatában megjelenő motivációs keretrendszereket is magába foglaló tanári motivációstratégia (TMS) definiálását. A meghatározott fogalmak ismeretében a pedagógus alkalmazott tevékenységegyüttesének – a tanári motivációstratégia és tervezése folyamatának elméleti háttereként szolgáló rendszerek felvillantásával, megfelelő kontextusba helyezük a tervezett kutatást.

A pedagógus motiváló tevékenységére, annak tudatosságára koncentráló vizsgálatokat, a kevert kutatásmetodológiai paradigma (Mixed Methods) mentén induktív irányú, kombinált kutatási stratégiával (leíró és összefüggés-feltáró) tervezzük. A változókról történő adatgyűjtést, a módszertani trianguláció elveinek megfelelően, a pedagógus saját nézeteire vonatkozóan kérdőívvel, gyakorlatának osztálytermi megfigyelésével és a tevékenységére történő reflexiók fókuszcsoportos megbeszélésének rögzítésével végezzük. Az adatfeldolgozásnál a rendelkezésre álló technológiák függvényében statisztikai és kvalitatív elemzéseket egyaránt alkalmazunk.

A kutatás célja a pedagógusok által alkalmazott bevonódást segítő, aktivitást fenntartó és öntevékenységre sarkalló eszközök, cselekmények, viselkedések (tanári motivációstratégia /TMS/) elemeinek, tervezésének, folyamatának és tudatossági szintjeinek (stratégiai tudatosság szintjei) vizsgálata. Az adatok elemzése és értelmezése eredményeként egy dinamikus önfejlesztő rendszer igazolását várjuk, mely segíti a gyakorlat motivációs módszertani mozzanatainak önreflektivitás általi fejlődését, a hatékony pedagógiai tevékenységet, a tanulói teljesítmény fejlődését. A gyermek tanulását, így eredményességét segítő rendszer nem a pedagógus hiányosságait hangsúlyozza, hanem a már meglévő értékeinek tudatosítására összpontosít.

Ladnai Attiláné

AZ ISKOLAI TANULÁS AFFEKTÍV TÉNYEZŐINEK VIZSGÁLATA A POSITIVE EDUCATION INDIKÁTORAI SEGÍTSÉGÉVEL

Kulcsszavak: positive education, pozitív pszichológia, affektív tanulás, flow az iskolában

A kutatás elméleti háttérét a pozitív pszichológia kutatási eredményei biztosítják (Csíkszentmihályi, 1997, Diener, 2000, Oláh, 2004, 2005), melyek alkalmazásával – az affektív tényezők fel- és kihasználásával, pallérozásával; továbbá a szociális és érzelmi kompetenciák mértékének jelenlétével és annak emelésével – az iskolai teljesítmény is növekedésnek indul, az iskolai lemorzsolódás pedig kimutatható mértékben csökken (Seligman, 2018). A Positive Education (PE) modellje (Norrish, 2015, Seligman et al. 2008) egy lehetséges megoldást kínál számos – a mai kor oktatási-nevelési folyamatát megnehezítő, és olykor ellehetetlenítő – problémára, mely a tanári praxisban megtalálható, pl. iskolai bántalmazás (Révész, 2007), stressz (N. Kollár & Szabó, 2004), teljesítményszorongás (Rapos, 2003), motivátlanság (Fejes, 2014) stb.

A PE indikátorainak vizsgálata módszertani trianguláció (Sántha, 2013) segítségével történt, s részét képezi egy (folyamatban lévő) makrokutatásnak, mely tantervekben detektálja az egyes indikátorok megjelenésének mértékét. Az árnyaltabb kép létrejöttét közoktatási intézmények vezetőivel készített interjúk és megfigyelések egészítik ki, melyek összehasonlításával megalapozottabb kép létrejötte várható. A kutatásban az elemzési szempontokat dokumentumelemzéssel feltárt indikátorok (Ladnai, 2019) és a hazai környezet (oktatáspolitikai, szociológiai, pszichológiai) sajátosságait maradéktalanul figyelembe vevő indikátorok adják, melyekkel a PERMA elemek (Seligman, 2011) mentén, azokat tovább bontó szerkezet segítségével végzi el a kutató az operacionalizálást (Ladnai, 2018, 2019). A kutatás hozzá kíván járulni ahhoz, hogy felmutathatóvá váljanak az oktatási folyamatban hosszú évek óta implicit és explicit módon jelen lévő iskolai metódusok, melyek a pozitív pszichológia eszköztárát (fel)használva eredményesek.

A kutatás várható eredményeivel egyrészt hozzá kíván járulni annak kimutatásához, hogy az iskolai tanulás affektív szférája hazai közegben mely összetevőket tartalmazza a Positive Education világszerte hódító modelljéből, s melyek jelenthetnek új irányt a sikeresebb tanítási folyamat létrejöttéhez. Másrészt részévé kíván válni annak a – már folyamatban lévő – kvantifikációnak, amely mindezt szükségesnek és kívánatosnak tartja (Józsa, Szenczi & Hricsovinyi, 2011). Harmadrészt egy mindenki számára elérhető indikátorlistát kíván nyújtani azok számára, akik megerősítésre tartanak igényt, hogy a pozitív pszichológia tanár és diák számára egyaránt kínál alternatívákat a jóllét elérésére és minél gyakoribb megélésére osztálytermi keretek között, segítve és hozzájárulva ezzel a hatékonyabb tudáselsajátítási folyamat megvalósulásához.

Földi Fanni

A MOTIVATION FOR MUSIC LEARNING (MLM) KÉRDŐÍV ADAPTÁCIÓJA

Kulcsszavak: zene, öndeterminációs elmélet, befolyásoló tényezők

A zene meghatározza a mindennapjainkat, körülvesz minket a nap bármely szakaszában. A hangszeres tanulmányok megkezdését és a gyerekek motivációját azonban számos tényező befolyásolja. Előadásom célja egy új mérőeszköz bemutatása, amely a hangszer-tanulás és a motiváció kapcsolatára helyezi a hangsúlyt. A motiváció tanulmányozása rendkívül összetett, és számos különböző és egymással összefüggő tényezőt kell figyelembe venni (Hallam, 2002). A kérdőív a motiváció mélyebb megértése érdekében a Ryan és Deci (2017) által meghatározott öndeterminációs elméletre alapoz, amely három fő szükségletet emel ki: az autonómiát, a kompetenciát és a kapcsolatot, amelyek együttes átélésével válik a cselekvésünk önmeghatározottá.

A Comeau, Huta, Lu és Swirp (2019) által fejlesztett kérdőív célja az, hogy feltárja: a gyermekek a hangszeres tanulmányaik kezdetén mennyire belső indíttatásból kezdik meg a tanulást, vagy esetleg valami külső hatás által. A gyermekek a folyamat kezdetén még nagyon lelkesek, ugyanakkor később előfordulhat, hogy biztatásra szorulnak. A hangszer-tanulást számos külső (mint pl. a szülők és a pedagógusok) és belső (mint pl. az énkép) tényező befolyásolja, ezért a kérdőív segítséget nyújthat a zene és a motiváció mélyebb megismeréséhez.

A mérőeszköz 6–17 éves gyermekek számára készült, 25 itemet tartalmaz, és öt fő területre bontható, amelyek a motiváció egyes típusait jelölik: motivátlanság, külső szabályozás, introjekció, azonosulás/identifikáció és integráció, továbbá az intrinzik motiváció. A mérésben részt vevő tanulóknak egy ötpontos Likert-skálán kell az adott kérdést megítélniük. Az eredeti kérdőívet olyan tanulók töltötték ki, akik legalább fél éve tanulnak hangszeren játszani, és a válaszadók két csoportra bonthatók: zongorán vagy hegedűn játszó diákokra (Comeau, Huta, Lu & Swirp, 2019).

Az adaptáció során egy új magyar mérőeszköz jön létre, amelynek hazai felhasználásával jobban megismerhetjük a zene és a motiváció kapcsolatát és a hangszeren tanuló gyermekek motivációját.

Ollé János

PEDAGÓGIAI MÍTOSZOK ÉS HIEDELMEK TANÁR SZAKOS HALLGATÓK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: pedagógiai nézetek, pedagógiai hiedelmek, pedagógiai mítoszok

A pedagógusképzés egyik nagy kihívása a tanárjelöltek pedagógiai nézeteinek az alakítása (Bárdossy & Dudás, 2011, Falus, 2007). A nézetek nemcsak a későbbi tanári pályafutás során, hanem már a képzés ideje alatt is jelentős mértékben befolyásolják a pedagógiai tárgyak oktatásának hatékonyságát és közvetetten a teljes képzés eredményességét (Köcséné, 2009). A pedagógiai nézetek kutatása alapvetően a saját tanári tevékenységre, pedagógiai professzióra vonatkozó nézetekre korlátozódik (Falus, 2015). Kevésbé foglalkozunk azzal, hogy a képzést és a később pályafutást milyen módon és mértékben terhelik az általános közvélekedésből adódó naiv pedagógia elemei, illetve a szakmai tevékenységre készülő tanárjelölt a pályafutása során mennyire képes a gondolkodását és tevékenységét tekintve – a környezeti hatások ellenére – mindezekről független maradni.

Számos kutatás foglalkozik az aktuális, leginkább elterjedt pedagógiai mítoszok és hiedelmek gyűjtésével, rendszerezésével és elemzésével (Harmes, Huijser & Danaher, 2015, Christodoulou, 2014). Kutatásunkban elsősorban a tanulási stílusokkal, a digitális bennszülöttek és bevándorlók fogalmával, az információs társadalommal, a kontakt és online képzés hatékonyságával, a kreativitásgyilkoló iskolával, a multitasking lehetőségével és az itt megmutatkozó nemi különbségekkel, a multimédia motiváló hatásával foglalkozunk. Pilot jellegű vizsgálat során kérdőíves módszerrel, szabad kifejtéssel és zárt végű kérdésekkel tártuk fel a tanárjelöltek (N=108) felsorolt mítoszokkal kapcsolatos tényszerű tudását, illetve hiedelmeit. Hipotézisünk szerint a hiedelmek összefüggő rendszert alkotnak, vagyis bármelyik valamilyen mértékű jelenléte a gondolkodásban szoros pozitív összefüggést mutat a többi jelenlétével is. Eredményeink szerint a tudományos tényekre alapozott előismeretek, illetve a kritikai gondolkodás dominanciája általánosan befolyásolja a hiedelmek gondolkodásban megfigyelhető jelenlétét.

A tanárjelöltek pedagógiai mítoszokkal és hiedelmekkel kapcsolatos gondolkodásának a megismerése olyan tananyagok és oktatási programok fejlesztését alapozhatja meg, amelyek felhasználása hatékonyabbá teheti a pedagógusképzést, és pozitívan befolyásolhatja a későbbi tanári tevékenység eredményességét.

Eszes Fruzsina

AZ IMPROVIZÁCIÓ ÉRTELMEZÉSE A TANÁRKÉPZÉSBEN

Kulcsszavak: improvizáció; tanárképzés, 21. századi pedagóguskompetenciák

A bemutatni kívánt előadás egy – a tanárképzés 21. századi kihívásaira reagáló – új szemléletű, kutatásalapú képzésfejlesztési irány elméleti háttérének ismertetését tűzte ki célul. Jelen elméleti kutatás az improvizációra, a rögtönzés művészetére összetett képzésfejlesztő stratégiaként tekint, amelynek tanárképzésben való értelmezésében és alkalmazásában kiaknázatlan pedagógiai lehetőségek rejlenek.

A téma relevanciáját alátámasztja, hogy az elmúlt évtizedben az oktatási rendszerek eredményességét vizsgáló kutatások fókuszába egyértelműen a pedagógusmunka minősége került. Nemzetközi vizsgálatok sora támasztotta alá, hogy a pedagógusmunka minőségét meghatározza a pedagógusok szakmai tudása. A pedagógusok szakmai tudását azonban kizárólag a szakmai tanulás kérdésével és a pedagógusmunka professzionalizálódásának témakörével együtt érdemes vizsgálni.

A világ legeredményesebb oktatási rendszereiben alapvető prioritássá tették a 21. századi képességek fejlesztését, ami a pedagógusok kompetenciáinak újradefiniálását, vagyis a 21. századi professzionális pedagógus profiljának megfogalmazását is szükségessé teszi. A jövő tanárképzésének elsősorban olyan szakembereket kell pályára állítania, akik képesek lesznek a folyamatosan és gyorsan változó világ igényeihez, elvárásaihoz alkalmazkodni, és akik elkötelezettek a folyamatos szakmai fejlődés mellett. Az új évezred oktatási kihívásai olyan pedagógiai megújulást feltételeznek, amelynek eléréséhez a képzésnek gyakorlati, kommunikációs és szerepértelmezési támogatást kell nyújtania.

Kutatásom a képzésfejlesztés megalapozásához holisztikusan és interprofesszionális szemlélettel közelít. Első lépésként az improvizáció fogalmának értelmezési lehetőségeit, forrásait és alkalmazási területeit ismerteti, majd a téma nemzetközi szakirodalmának szisztematikus feltárásával és elemzésével definiálja és strukturálja a pedagógiai munkában megjelenő improvizációs helyzetek, tevékenységek és feladatok fajtáit és funkcióit, fókuszba állítva ezzel a kreatív és adaptív tanítás improvizatív jellegét. A tartalomelemzés során, többek között, a Norvég Kutatási Tanács finanszírozásában, a norvég tanárképzés reformjának megalapozásához 2012-ben elkezdett IMTE – Improvisation in Teacher Education elnevezésű projekt szakmai anyagaira támaszkodom. Utolsó lépésként a fentiekben azonosított improvizatív pedagógiai kihívások kapcsán a pedagógusoktól elvárt általános improvizációs tudást, képességet és attitűdöt hozzárendelem a tanárképzés kimeneti követelményeit előíró dokumentumban megfogalmazott kapcsolódó, releváns tanári kompetenciákhoz.

A 21. századi pedagóguskompetenciák vizsgálatával és improvizatív jellegének alátámasztásával lehetőség nyílik egy új szemléletű képzésfejlesztés megalapozására. A bemutatott kutatás megállapításai tehát a téma további teoretikus és empirikus vizsgálatához, valamint a tanárképzés improvizációra épülő fejlesztési irányához nyújthatnak hasznos elméleti háttérrel.

**Deutsch Krisztina – Bánfai Bálint – Bánfai-Csonka Henrietta – Pandur
Attila – Betlehem József**

AZ EGÉSZSÉGÜGYI (SZAKMAI) TANÁRKÉPZÉS TAPASZTALATAI ÉS KI- HÍVÁSAI

Kulcsszavak: szakmai tanárképzés, SWOT analízis, hallgatói lemorzsolódás

Bevezetés: Karunk elindította a hatályos, „A tanári felkészítés közös követelményeiről és az egyes tanárszakok képzési és kimeneti követelményeiről szóló 8/2013 (I.30.) EMMI rendelet” szerint az egészségügyi tanárképzést, azzal a céllal, hogy az egészségügyi szakképzések szakmai tanárhányát mérsékelje, s az egészségtudományi szakembereknek egy más irányú karrierutat kínáljon. A képzés rövid ciklusú, 4 féléves képzésben, levelező munkarendben történik. Cél: Egy teljes képzési ciklus tapasztalatainak az elemzése, valamint a szakképzés változásaiból eredő kihívások és problémák körvonalazása. Módszer: SWOT-analízis. Az elemzéshez a hallgatók iskolai gyakorlatainak mentortanári értékelése, a hallgatói elégedettségmérés, a hallgatói lemorzsolódás és a tanári záróvizsga-eredmények kínálnak objektív adatokat. Eredmények: A képzés legfőbb erősségei között szerepel a tantervben jól felépített tanári felkészítés, a társakkal történő eredményes együttműködés a pedagógiai-pszichológiai alapozásban és portfólió-témavezetésben, a gyakorlati helyet biztosító egészségügyi szakképző iskolák bővülő köre, pedagógiai elkötelezettsége és együttműködése, továbbá a hallgatói elégedettség monitorozása és az alacsony hallgatói lemorzsolódás. Gyengeségként, tehát belső fejlesztési területként tekintünk a gyakorlatok értékelőlapjainak megújítására, a szakképzett mentorok hiányára. Lehetőségként fogható fel az iskolai gyakorlatvezetésben a képzett egészségügyi tanárok rohamosan bővülő köre, illetve a mentorképzés kidolgozása. Veszélyként arra a jogszabályi környezetre tekintünk elsődlegesen – mind a gyakorlóléhelyek, mind a tanári karrier szempontjából –, amely a szakképzésben jelenleg a bizonytalansági tényezőkön felül a szakmai oktatás tantervi tervezését a kerettanterveknél labilisabb alapra helyezi, illetve az oktatás és vizsgáztatás szakmai színvonalát veszélyezteti. Megbeszélés: A részletes elemzés elsősorban a szakmai tanárképzések számára kínál mintát azoknak a tevékenységeknek az összefoglalásával, melyek a hallgatói lemorzsolódás megelőzésére irányulnak a tantervi tervezés, a minőségi oktatás, a hatékony oktatásszervezés, valamint a tanári kompetenciákat eredményesen fejlesztő iskolai gyakorlatok szempontjából.

Langerné Buchwald Judit

ALTERNATÍV PEDAGÓGIÁK ÉS PROGRAMOK A PEDAGÓGUSKÉPZÉS- BEN

Kulcsszavak: pedagógusképzés, pedagóguskompetenciák, alternatív pedagógiák

A rendszerváltást követően az alternatív program szerint működő iskolák megjelenésével és elterjedésével egyre nagyobb teret nyert az alternativitás a közoktatásban, a pedagógusok érdeklődése pedig megnőtt a hagyományostól eltérő pedagógiák és módszerek iránt, ami a tanárok és tanítók felkészültségével, tudásával és képességeivel szemben támasztott követelmények terén is szükségessé tette a változást, és megkövetelte tőlük a különböző alternatív pedagógiák ismeretét és az egyes programok reflektív szakmai értékelésének képességét.

A rendszerváltástól napjainkig eltelt időszakban a tanár- és tanítóképzés is módosult szerkezeti és tartalmi szempontból egyaránt. Jelen kutatás keretében arra kerestük a választ, hogy a rendszerváltástól napjainkig tartó időszakban kimutatható-e a tanárképzés tartalmában az alternatív pedagógiák és iskolakoncepciók jelenléte, és ha igen, milyen mértékben és milyen szempontból kerülnek tárgyalásra, illetve van-e lehetőség alternatív programú iskolában való pedagógiai munkára való felkészülésre a képzés keretén belül. A kérdés megválaszolására dokumentumelemzés módszerével vizsgáltuk egyrészt a tanárképzés tartalmát, ezen belül a tanári képzettség szempontjából meghatározó közös követelményeket – a 15/2006. (IV. 3.) OM rendeletet az alap- és mesterképzési szakok képzési és kimeneti követelményeiről, a 8/2013. (I. 30.) EMMI rendeletet a tanári felkészítés közös követelményeiről, a 18/2016. (VIII. 5.) EMMI rendeletet a felsőoktatási szakképzések, az alap- és mesterképzések képzési és kimeneti követelményeiről, valamint a tanári felkészítés közös követelményeiről, illetve a legújabb, az előzőeket módosító 3/2019. (II. 11.) EMMI rendeletet. Másrészt elemeztük a tanárképzéssel foglalkozó egyetemek – az ELTE, a PTE, a SZTE, a DE, az EKE, az ME és a PE – tanári szakjainak tanterveit, ezen belül a pedagógiai és pszichológiai modul mintatantervét, valamint a tanítóképzéssel foglalkozó egyetemek közül az ELTE, a SZIE, a KE, a PTE, a SZTE, az EKE és a NYE tanító szakos mintatanterveinek pedagógiai tárgyait.

A kutatás eredményei rámutattak arra, hogy annak ellenére, hogy a közoktatásban egyre nagyobb szerepet töltenek be az alternatív program szerint működő iskolák, a tanárok és tanítók alternatív pedagógiákra és iskolákra vonatkozó tudása esetleges, a képzés során történő tematizálása és annak módja nagymértékben a képzőintézménytől függ. A végzett hallgatók nem rendelkeznek releváns információkkal az alternatív iskolákban folyó pedagógiai munkáról, így azok megfelelő szakmai értékelésére sem vállalkozhatnak, ami azonban a választási lehetőségek szélesedésével egyre fontosabb szakmai kompetenciává válik.

Köböl Erika – Mucsiné Erdei Mónika

NEM ZÉRÓ ÖSSZEGŰ JÁTSZMA – A HALLGATÓI GYAKORLATOK NYERESÉGE

Kulcsszavak: iskola mint szervezet, mentorálás, hallgatói gyakorlat

A tanítás–tanulás rendszerének (Báthory, 1997) hatékony működése sok szereplő együttműködését feltételezi, követeli meg. Amennyiben az oktatási-nevelési intézmény hallgatói gyakorlatoknak is helyet ad, így tulajdonképpen két tanításitanulási rendszert szükséges összekapcsolni, összehangolni.

Ebben a modellben a közoktatás és a felsőoktatás oldaláról megjelenő partnerek is igyekeznek a leghatékonyabban működni. A számukra realizálódó haszon elsődleges a szereplők számára.

Amennyiben az iskolát mint gyakorlóléshelyet – modern szemlélettel – szervezetként értelmezzük (Környei, 2017), akkor a kapcsolati háló, valamint annak fő elemzési szempontjai mentén is érdemes vizsgálni a működését, illetve annak hasznosságát. Ebben a folyamatban a mentor és mentorált kapcsolata sokrétű, a mentorálás során többszintű fejlődést célunk meg (Rhodes, 2005).

Előadásunk célja a hallgatói gyakorlatok kapcsán a gyakorlati tapasztalatok alapján körbejárni a szereplők együttműködési lehetőségeit. Azt vizsgáljuk, hogy az itt alkalmazott stratégiák során a szereplők csupán egymással versengve érhetik-e el céljaikat, vagy lehetőség van ezekben a helyzetekben nem zérus összegű játszmák kialakítására. Minden résztvevő, mentorált, mentor, intézmények, tanulók érdekeit, hasznát figyelembe véve szükségszerűe egy-egy szereplő érdekeit preferálni ebben a folyamatban, vagy tudunk-e olyan kommunikációt kialakítani, mely kapocs lesz közöttünk, lehetséges mindenki számára nyereséggel járó rendszer kialakítása. Az iskola mint szervezet szempontjából felvázoljuk, hogy milyen szerepe lehet a reflektív szemléletnek (Maynard & Furlong, 1995; Szivák, 2014) és a mentorálást végző pedagógusoknak a pedagógussá válás folyamatában, a kezdő pedagógusok pályán maradásban valamint az iskola mint pedagógusközösség megújításában.

A hallgatókat jövőendő munkavállalóként szemlélve e folyamatban, olyan munkaerőpiaci elvárásokkal szembesülhetnek a szervezet irányából a gyakorlatok során, majd később kezdő munkavállalóként, melyekre a felsőoktatási képzések nem minden esetben tudnak válaszokat nyújtani. Ebből a szempontból a felsőoktatásban kialakítandó képzési koncepciók is a játszma részeivé válnak.

Előadásunk végén áttekintjük a hallgatói gyakorlatok rendeltetését a felismert és betöltött szerepek változása, fejlődése; valamint a pedagógusok önidentitásának kialakításában betöltött jelentőségük szempontjából is.

Koltai Zsuzsa

MÚZEUMOK A FENNTARTHATÓSÁG SZOLGÁLATÁBAN

Kulcsszavak: múzeumpedagógia, múzeumandragógia, fenntarthatóság

A fenntartható fejlődés kérdésköre a múzeumi kiállítások és múzeumpedagógiai/ múzeumandragógiai programok mellett a múzeumok működésében is mind fontosabb szerepet kap az utóbbi időszakban. A fenntartható fejlődés társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusára egyaránt reagálnak a múzeumok. Az előadás országos és nemzetközi múzeumi szervezetek fenntarthatóságra vonatkozó ajánlásainak, deklarációinak és publikációinak tartomelemzése, valamint európai és amerikai múzeumok kérdéskörrel kapcsolatos gyakorlatának vizsgálata alapján kívánja meghatározni a fenntarthatóság területén érvényesülő nemzetközi múzeumi trendeket. A legjelentősebb nemzetközi múzeumi szervezet, a Múzeumok Nemzetközi Tanácsa (International Council of Museums) kiemelten fontos kérdésként kezelte a fenntarthatóságot 2019-es kiotói nemzetközi tanácskozásán, valamint hangsúlyozta, hogy az ENSZ által kibocsátott Agenda 2030 keretrendszerben meghatározott, a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos 17 célkitűzéshez való kapcsolódás a múzeumi szféra számára kifejezetten nagy jelentőséggel bír. A keretrendszerben meghatározott célkitűzések közül különösen a minőségi oktatás, a fenntartható városok és közösségek, az éghajlatváltozás elleni fellépés, valamint a partnerség területén nyílik lehetőség arra, hogy a múzeumok innovációikkal előmozdítsák a fenntarthatóságot.

Az előadás mindemellett meghatározza azt, hogy a múzeumi tudásközvetítés nemzetközi gyakorlatában milyen innovatív formái vannak a klímaváltozással, a környezetszennyezéssel, az élőlények természetes élőhelyének elpusztításával, valamint a biodiverzitás csökkenésével kapcsolatos ismeretek közvetítésének, a Földért és a környezetért felelős attitűdök és habitusok formálásának, valamint az intézmény saját szénlábnyomának csökkentését célzó kezdeményezéseknek. Az előadás továbbá kitér arra is, hogy a közösségek bevonása, animálása és aktivizálása kapcsán milyen újszerű innovációk jelennek meg a múzeumok társadalmiasításának nemzetközi gyakorlatában, illetve hogy a különféle társadalmi csoportok szellemi-pszichés jóllétének támogatása kapcsán milyen trendek figyelhetők meg a múzeumi közvetítés nemzetközi gyakorlatában.

Kollarics Tímea – Hartl Éva – Molnár Katalin

FENNTARTHATÓSÁGGAL KAPCSOLATOS ISMERETEK, ATTITÚDOK ÉS TEVÉKENYSÉGEK FELTÁRÁSA

Kulcsszavak: fenntarthatóság, felmérés, nevelési intézmények, pedagógusképzés

A fenntarthatóságra nevelés célkitűzése a 21. században olyan környezettudatos, felelős magatartásformák kialakítása minden korosztályban és nevelési szintéren, ahol a környezet–gazdaság–társadalom összefüggéseit értő és azokért tenni akaró nemzedékek nevelkednek. Felmérésünkben célul tűztük ki, hogy hat célcsoportban megismerjük a válaszadók fenntarthatósággal kapcsolatos ismereteit, attitűdjeit és viselkedésmintáit. A kutatás területeit az ENSZ 2015 Fenntartható fejlődési célok pontjai közül azok alkották, amelyek összefüggésbe hozhatók a fenntartható élettel. Az ENSZ Fenntarthatósági céloknak megfelelően kiemelten kezeltük a felmérésben a vízzel, az energiával, a fogyasztással, az éghajlatváltozással, a fenntartható városokkal és közösségekkel, valamint az oktatás fenntarthatósági aspektusaival kapcsolatos témákat, a kérdéseket is ezen témák köré csoportosítottuk. Kutatásunkhoz az írásbeli kikérdezés módszerét választottuk abból kiindulva, hogy a hat kijelölt célcsoportot a lehető leghatékonyabban tudjuk elérni, és minél nagyobb mintaszámot tudunk felmutatni. Az írásbeli kikérdezés módszeréhez kérdőívet szerkesztettünk. A kérdőíven többnyire zárt kérdéseket alkalmaztunk, azonban a részletesebb információnyerés céljából használtunk félig zárt kérdéseket és egy nyílt kérdést is. A kutatást az alábbi célcsoportok bevonásával végeztük (zárójelben a visszaérkezett kérdőívek száma): pedagógusok (159 fő), középiskolai tanulók (176 fő), pedagógushallgatók (nappali tagozat) (154 fő), pedagógushallgatók (levelező tagozat) (108 fő), fiatal szülők (220 fő), nagyszülők (220 fő). A célcsoportok kijelölésénél az volt az elsődleges célunk, hogy a csoportok kapcsolódjanak egymáshoz. A pedagógusképzésben részt vevő hallgatókból lesznek a jövőben a pedagógusok, akik a fiatal korosztályt is nevelik, és relációba kerülnek a szülőkkel és a nagyszülőkkel. A célcsoportok közös jellemzője tehát a nevelési intézményekkel való szoros kapcsolat. Az eredményekről összességében elmondható, hogy az attitűdök a legtöbb esetben pozitívak, a fenntarthatósági ismeretek néhol optimizmusra adnak okot, a viselkedésminták terén azonban még további szemléletformálásra, tudatosításra van szükség. Bizonyos kérdéseknél pozitív, környezettudatosságot tükröző eredményeket kaptunk, vannak azonban olyan területek, ahol hiányosságok, illetve ellentmondások mutatkoznak (pl. a vízfogyasztási adatok terén tájékozatlanság). A felmérés eredményeit hasznosítottuk szemléletformáló rendezvényeink témáinak meghatározásakor a közelmúltban, továbbá folyamatosan beépítjük képzéseink tartalmába a hiányterületekre fókuszálva az óvodapedagógus-képzésben és a szakmai tanárképzésben. A pedagógushallgatókból gyakorló pedagógusok válnak, akik folyamatosan hatással lesznek a jövőben a szülőkre és a nagyszülőkre a fenntarthatóság területén (is).

A kutatást támogatta: A felmérés az „EFOP-3.6.1-16-2016-00018 – A felsőoktatási rendszer K+F+I szerepvállalásának növelése intelligens szakosodás által Sopronban és Szombathelyen” című projekt támogatásával valósult meg.

Bánfai Bálint – Bánfai-Csonka Henrietta – Musch János – Deutsch Krisztina – Betlehem József

AZ ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS NEVELÉS-OKTATÁS SZEREPE, LEHETŐSÉGEI ÉS NEHÉZSÉGEI AZ ISKOLÁBAN

Kulcsszavak: elsősegélynyújtás, nevelés-oktatás, iskola

Bevezetés: Napjainkban egyre növekvő számot mutatnak az azonnali beavatkozást igénylő rosszulletek, balesetek, melyhez sajnos alacsony laikus segítségnyújtási hajlandóság társul, annak ellenére, hogy ezen eseményeket legtöbb esetben laikusok észlelik elsőként. Az iskolai keretek között megvalósuló elsősegélynyújtás nevelés-oktatás megfelelő módszer lehet a cselekedni képes laikus elsősegélynyújtók számának növelésére. Kutatásunk célja volt felmérni a hazai helyzetet általános és középiskolában dolgozó pedagógusok bevonásával. Módszer: Kutatásunkat a Pécsi Tankerületi Központ intézményeiben végeztük. Az adatgyűjtés saját szerkesztésű kérdőív segítségével történt 2019. március és június között. A kérdőív a következő kérdéscsoportokat tartalmazta: (1) szociodemográfiai jellemzők, (2) saját tapasztalatok és attitűd az elsősegélynyújtás oktatásával kapcsolatban, (3) a jelenlegi helyzet, lehetőségek és nehézségek a munkahelyül szolgáló intézményben. A kapott eredményeket leíró statisztikai mutatókkal jellemeztük: átlag, szórás, minimum, maximum, módusz, medián, abszolút és relatív gyakoriság. Eredmények: Összesen 114 fő töltötte ki a kérdőívet, 43 intézményből. A pedagógusok átlagéletkora 51.25 ± 8.8 év volt, a munkában eltöltött éveik száma pedig 26.97 ± 10.8 év volt. A tanárok 90%-a tanult már korábban elsősegélynyújtást, de közülük több mint 60% 10 évnél régebben tanulta. Mindössze a kitöltők 32.5%-a tudta, hogy a Nemzeti Alaptanterv tartalmazza az elsősegélynyújtást. A tanárok 63.2%-a gondolta úgy, hogy az elsősegélynyújtás-oktatásnak kötelezőnek kellene lennie gyermekkorban. Az intézmények 27.3%-ában zajlik rendszeresen elsősegélynyújtással kapcsolatos program. A pedagógusok 7%-a oktat jelenleg elsősegélynyújtást, 16.7% szívesen végeznél ezt a tevékenységet, de jelenleg nem teszi, 43.9%-a ellátná ezt a feladatot, de csak ez irányú továbbképzés után, míg a többiek nem vállalnák ezt a feladatot. A kapott válaszok alapján az iskolai keretek között, egységesen megvalósuló elsősegélynyújtás nevelés-oktatás leggyakoribb gátló tényezői a pedagógusok szerint a következők: nagyfokú leterheltség, kevés elsősegélynyújtással és ennek oktatásával kapcsolatos tapasztalat a pedagógusok körében, a tantervbe történő „nem illeszkedés”. A válaszadók 96.5%-a úgy nyilatkozott, hogy szeretné, ha a jövőben rendszeresen lenne elsősegélynyújtással kapcsolatos program az iskolában, ahol dolgozik. Következtetések: A Nemzeti Alaptantervben való megjelenés, valamint a változó intenzitású nyitottság ellenére az egységes keretek között megvalósuló iskolai elsősegélynyújtás nevelés-oktatás sikeres bevezetése eddig nem történt meg hazánkban. A megkérdezett pedagógusok válaszaiból kapott eredmények lehetőséget teremthetnek beavatkozási pontok meghatározására, viszont a helyzet javítása érdekében tágabb szemlélet és több szektor együttműködése szükséges, csak így érhető el valódi eredmény.

Bencéné Fekete Andrea

LEENDŐ TANÍTÓK MÓDSZERTANI ESZKÖZTÁRA A ZÁRÓTANÍTÁSOK TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: módszertani eszköztár, munkaformák, leendő tanítók, új KKK

A tanítás–tanulás nagyon összetett és sokszínű folyamat. Az általános iskola feladata az alapkészségek, a tanulási képesség, a fantázia fejlesztése, a motiváció, a praktikus ismeretek elsajátítása, az önálló gondolkodásra és kreativitásra nevelés, valamint a jellem formálása (K. Nagy, 2013). A hatékony tanulássegítés feltétele, hogy a pedagógusok gazdag eszköztár birtokában tudjanak reagálni az új kihívásokra, amelyre a leendő tanítókat már a képzés során fel kell készíteni.

A kutatás előzménye két korábbi vizsgálat (Bencéné, 2018), melynek célja az volt, hogy feltárja a mentorok, valamint az alsó tagozatos diákok véleménye alapján, hogy mely módszereket, munkaformákat alkalmazzák leggyakrabban leendő tanítóink, illetve a tanulók melyeket kedvelik a tanórákon. Egyértelműen kiderült, hogy a gyerekek a játékos, tanulói együttműködésen, tevékenységen alapuló módszereket és a páros, csoportos munkaformákat szeretik, a közösségi tanulás során elsajátított tudást preferálják.

A jelenlegi empirikus vizsgálat célja annak feltárása, hogy a tanító szakos hallgatók a 2020-tavaszi megtartott zárótanításaik (N=44) során milyen módszereket és munkaformákat alkalmaztak leggyakrabban. Elsőként a tervezetek elemezésére került sor a módszerek és a munkaformák alkalmazása szempontjából. Ezt követően az új eredmények összevetésére kerültek a korábbi kutatás adataival. A vizsgálat célja az volt, hogy rávilágítson arra, hogy az új Képzési Kimeneteli Követelmény (KKK) alapján készült, tanulási eredmény alapú képzés hozott-e változást a hallgatók módszertani kultúrájában. Az egyik kutatási kérdés az volt, hogy a leendő tanítóinkra az objektivista vagy a konstruktivista modell (Nahalka, 2003) jellemző a módszertani kultúra tekintetében. Mutatkozik-e különbség a nappali és a levelező tagozatos hallgatók zárótanításai között? A kutatás során megvizsgáltam, hogy mely didaktikai egységeknél milyen módszereket, munkaformákat alkalmaztak a hallgatók, milyen eszközök segítségével. A tervezetek áttekintésekor arra a kérdésre is kerestem a választ, hogy kész, kidolgozott segédanyagokat alkalmaznak a hallgatóink az óráikon, illetve mernek-e vállalkozni saját készítésű oktatási segédletek alkalmazására az új ismeretek közvetítése során. Áttekintettem a mintatanterveket és a kurzusleírásokat, illetve kérdőív segítségével arra kerestem a választ, hogy a külső gyakorlat mentorai hogyan látják a leendő tanítók felkészültségét, milyen hatékonyan tudják alkalmazni a hallgatók a képzés során elsajátított módszereket önállóan a gyakorlatban. Fókuszcsoporthoz interjú keretében megkérdeztem a leendő tanítókat arról, hogy a négy év során megfelelő segítséget kaptak-e ahhoz, hogy önállóan, hatékonyan tudják alkalmazni az eredményes tanítási–tanulási módszereket a tanítás. A kutatás kiemelkedő fontosságát abban látom, hogy az eredmények alapján javaslatot teszek, hogy mely kompetenciák fejlesztésére kell nagyobb hangsúlyt fektetni a tanító szakos hallgatók képzése során.

Mohr Szilárd

HONVÉDELMI ISMERETEK A BUDAPESTVIDÉKI POLGÁRI ISKOLÁK- BAN

Kulcsszavak: háború, honvédelmi ismeretek, tanfolyam

A vallás- és közoktatásügyi miniszter 1942. évi 106.396. számú rendeletével bevezette valamennyi (ekkor még csak fiú-) iskolatípusban a honvédelmi ismeretek című tantárgyat az 1942/43-as tanévtől kezdődően. A rendelet a tantárgy bevezetésének célját és indokoltságát a továbbtanulásban (pályaorientációban) jelölte meg. A hómani oktatáspolitikai totalizáló nevelői törekvéseit, valamint a Honvédelmi Minisztérium kormányzaton belüli súlyának megnövekedését – mely sok tekintetben kapcsolatban van a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium súlyának csökkenésével – figyelembe véve nem meglepő a tantárgy bevezetése. A bevezetése viszont meglepően gyorsan történt, melyre az iskolák sok esetben nem is voltak fölkészülve. Ezt a váratlanságot bizonyítják például a Pécsi Tankerületi Királyi Főigazgatói Hivatal iratai is, melyek tanúsága szerint 1942. szeptemberében tankönyvek nélkül kellett megkezdeni a tantárgy oktatását. A honvédelmi ismeretek kapcsán tehát számos kérdés felmerült, és azért, hogy a tantárgyat tanítani tudják, a téma több helyen is megjelent, például a tankerületi igazgatói tanácsok során, vagy épp a különböző továbbképző tanfolyamokon. Így előkerült a kérdés például az 1942. december 4-5-én a M. Kir. Gyermeklélektani Intézetben és az Országos Polgári Iskolai Tanárgyesület Házában a budapestvidéki polgári iskolák igazgatóinak és a tanulmányi felügyelőinek megtartott tanfolyam második napján is. A tanfolyamon Soós Aladár polgári iskolai igazgató és tanulmányi felügyelő tartott előadást „*Honvédelmi ismeretek a polgári iskolákban*” címmel, mely során a tantárgy oktatásával kapcsolatos kérdéseket tárgyalt.

Kutatásom során a nevezett tanfolyam jegyzőkönyvének vonatkozó részét kívánom megvizsgálni kvalitatív, kritikai tartalomelemzéses módszerrel. A tantárgy és annak tanításával kapcsolatos átfogó vizsgálatot a következő kutatói kérdések mentén teszem meg: Milyen javaslatokat tesz az előadó a tantárgy oktatásával kapcsolatosan (pl. tananyag strukturálása, módszertan, értékelés stb.)? A tantárgy tanítására vonatkozó javaslatok által kirajzoló nevelési cél megegyezik-e a rendeletben megjelölt céllal? Milyen tantárgyközi kapcsolatokat emel ki? Reflektál-e a tárgy kapcsán az éppen dúló háborúra, és ha igen, hogyan? Hogyan jelenik meg a hómani oktatáspolitikai központi gondolata, a nemzetnevelésre való törekvés a honvédelmi ismeretek című tantárgy oktatásával kapcsolatos előadásban?

Görög István – Oláh László

A TÖRTÉNELMI SZEMLÉLETFORMÁLÁS ÉS A HAZAFIAS HONVÉDELMI NEVELÉS TAPASZTALATAINAK BEMUTATÁSA EGY CIVIL SZERVEZET ÁLTAL FOLYTATOTT PROGRAM ALAPJÁN

Kulcsszavak: hazafias nevelés, honvédelmi nevelés, ifjúsági nevelés

A történelmi szemléletformálás és a hazafias honvédelmi nevelés tapasztalatainak bemutatása egy civil szervezet által folytatott program alapján.

A haza sikeres fegyveres védelmére történő felkészítés nem nélkülözheti a hazafias és honvédelmi nevelést már az általános iskolákban. A hazafias nevelés célja, hogy az ifjúság megjelje helyét és szerepét az alkotmányos kötelezettsége teljesítése érdekében.

A folyamat még az optimális környezetben is hosszú felkészítő folyamat eredményeként lehet csak eredményes, amit korábban is a sorkatonai szolgálat időszakában bontakoztattak ki, de még azt követően is tartott.

A kötelező sorkatonai szolgálat 2004. novemberi felfüggesztése óta ezen területen csak szórványos és esetleges próbálkozások folytak. Ma a kormány a hazafias és honvédelmi nevelés megújítását tűzte zászlójára.

A konferencián bemutatásra kerül egy olyan projekt, amelyet egy civil szervezet hozott létre 2002–2020 között. Az eltelt közel 20 év során hiteles bemutatóhelyeket hozott létre előbb az 1848 szeptember 29-i pákozdi-pátka-sukorói csata emlékére, majd a pákozdi tűzkereszteségen létrejött honvédség története bemutatására. Így alakult ki az a mára emlékhellyé fejlődött létesítmény, amely bemutatja a sorkatonaság 136 éves történetét, megeleveníti a XX. századi háborúkat, bemutatja 1956 eseményeit és a magyar békefenntartás 120 éves történetét, hazánk NATO tagságát és a ma honvédek feladatait.

A Katonai Emlékpark Pákozdi 2012-től nemzeti emlékhelyként évente több mint 25 ezer fő diák és több tízezer fő felnőtt számára hozza közelebb a történelem ezen időszakának eseményeit. A téma feldolgozása során be kívánjuk mutatni egy civil szervezet célképzetét és azt megvalósító módszerét, amellyel már több mint 15 év óta évente sokezer diák számára ad élményalapú programot. A program az iskolák pedagógusainak támogatását élvezi, és javaslatukra fejlődik. Eredményeit ötévente az időközönkénti tapasztalatokat feldolgozó konferenciákon mutatják be.

A nevelési munka termékeként jött létre egy olyan környezet, amely mára önállóan is képes a cél megjelenítésére és a látogatókban gondolatok indukálására, a szemléletük formálására.

Fodor Richárd

TÖBBNÉZŐPONTÚ TÖRTÉNELEMSZEMLÉLET AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG ÉS MAGYARORSZÁG KÖZNEVELÉSI TANKÖNYVEIBEN

Kulcsszavak: történelemdidaktika, tankönyvkutatás, történeti nézőpont, kompetenciafejlesztés, történelmi gondolkodás, történelmi műveltség

Előadásom középpontjában egy huszonegyedik századi tanulói kulcskompetencia, a párhuzamos és kontroverz nézőpontokat összegző többnézőpontú, azaz multiperspektivikus történelemszemlélet vizsgálata áll. A többnézőpontúság alapfeltétele a történelmi műveltség és történelmi gondolkodás kialakulásának, ezért meghatározó jelentőséggel bír a kritikus elemző, önállóan mérlegelő állampolgárok képzésében. A szemlélet jelentőségét az európai történelemdidaktikával foglalkozó közösség a 2000-es évben két nagy jelentőségű rendezvényén deklarálta. Az Európa Tanács által életre hívott EUROCLIO és az Nemzetközi Történelemdidaktikai Társaság (ISHD) Oslóban és Lisszabonban szervezett konferenciáin transzfererővel bíró kulcskompetenciaként definiálták a többnézőpontú történelemszemléletet, amely önbizalom-növelő, az analógiák felismerését és az alternatívák számbavételét támogató képesség. A célkitűzést Magyarországon F. Dárdai Ágnes vezette be a tudományos közbeszédbe, majd további szakértők és kutatók is zászlójukra tűzték, többek között Kaposi József, Kojanitz László, illetve Vajda Barnabás. Kutatásaim során foglalkoztam a tartalmi szabályozókban (Nemzeti alaptanterv, kerettantervek) és a köznevelési gyakorlatban megjelenő többnézőpontú szemlélet kapcsolatával is, ugyanakkor jelen előadásom gerincét egy nemzetközi komparatív összehasonlítás adja az angol és magyar köznevelési történelemtankönyvek vizuális és textuális eszköztárának kvalitatív és kvantitatív vizsgálatán keresztül. A tankönyvkutatási szakaszban az EKE-OFI történelemtankönyveinek és a brit AQA szövetség által validált Hodder Education kiadó négy tankönyvének összes vizuális forrását és kiegészítő didaktikai elemét hasonlítottam össze. Az elemzés során a tankönyvek minden szerkezeti eleme sorra került, így a tankönyvszerzői szövegben és a kiegészítő didaktikai blokkokban megjelenő multiperspektivikus szemléletet is vizsgáltam. A vizsgálati eredmények közül kiemelt jelentőségű az angol taneszközökben megfigyelt vizuális kultúra és a multiperspektivikus didaktikai modulok megjelenése, továbbá a vizuális történeti forrásokban megjelenő többszemponú kompetenciafejlesztés lehetőségei. A tankönyvek említett moduljai az ismeretek megtalálása vagy ismétlése helyett a Bloom taxonómia magasabb szintjeit érintve a tanulási-tanítási folyamat fő célját, a tanulói aktivitást segítik elő. Előadásomban ezen eredmények segítségével szeretném felhívni a figyelmet a transzfererővel bíró multiperspektivikus tanulói kompetencia köznevelésben meghatározó jelentőségére.

A kutatást támogatta: Készült az Innovációs és Technológiai Minisztérium Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával

Vo Van De

**ASSESSMENT OF MOTIVATION TOWARDS SCIENCE LEARNING AND
SCIENTIFIC REASONING OF STUDENTS IN VIETNAM:
DEVELOPMENTS AND RELATIONSHIPS**

Key words: science motivation, scientific reasoning, technology-based assessment, SMTSL, eDia

There is an increasing body of research on students' motivation towards the classroom environment and activities in science education. Motivation and scientific reasoning have a close association and mainly predict academic achievement as well as science attitude. The purposes of this study are to explore the changes in students' motivation towards science learning and to investigate its relationship with scientific reasoning across school grade levels. The data was drawn from the random sample of 598 students of grades 6th, 8th, 10th, and 11th in six public schools in the An Giang province in the Mekong Delta region (Vietnam). Students completed the science motivation questionnaire in 10 minutes and the scientific test under the exam condition in 30 minutes. The test instrument was delivered in two administration modes: paper-based and computer-based assessment via the eDia platform (University of Szeged). The students' motivation towards learning science (SMTSL) questionnaire was adapted from Tuan, Chin, and Shieh (2005) including 22 questions categorized in five subscales: self-efficacy, active learning strategies, science learning value, performance goal and learning environment stimulation. The 18-item scientific reasoning test covers six tasks: conservation, series completion with discipline content, classification, analogies with discipline content, proportional reasoning and correlational reasoning. Most of the items were adapted from the test of Korom et al. (2017) and the Lawson Classroom Test of Scientific Reasoning (Lawson, 2000). We utilized R software version 3.5.3 (R Core Team, 2019) to analyze the whole data. Cronbach's alpha values were 0,87, 0,77 for SMTSL questionnaire and the scientific reasoning test respectively. Applying confirmatory factor analyses to examine the validity of the test instrument, the results showed that they were acceptable fit models to measure the target sample, for SMTSL (RMSEA=0,056, CFI=0,91, SRMR=0,050) and the scientific reasoning test (RMSEA=0,027, CFI=0,92, SRMR=0,035). Generally, there is a gradual decrease in the average score of SMTSL across school grade cohorts. The results showed that SMTSL's score declined steadily from the 6th (M=4,10, SD=0,41), 8th (M=3,90, SD=0,41) to 10th grades (M=3,79, SD=0,41), followed by a slight increase in 11th grade (M=3,82, SD=0,56). Gender difference was not found between males (M=3,89, SD=0,42) and females (M=3,89, SD=0,42) in SMTSL questionnaire, $t(585,59)=-0,58$, $p=0,56$. However, the correlations between SMTSL and students' performance in the scientific reasoning test were weak throughout the cohorts with the 6th grade ($r=0,079$, $p=0,354$), 8th grade ($r=0,089$, $p=0,155$), the 10th grade ($r=0,005$, $p=0,956$) and 11th grade ($r=0,197$, $p=0,102$). The findings revealed that the remarkable change of students' motivation in learning science occurs in the middle school, so schools need more concern to motivate students at the beginning years of the secondary educational level.

Stephen Amukune – Marcella Calchei – Krisztián Józsa

**ADAPTATION OF QUESTIONNAIRE AND TASK MEASURES INTO A
DIFFERENT CULTURE FOR EDUCATIONAL ASSESSMENT OF 3- 8-
YEAR-OLD CHILDREN**

Key words: Adaptation Strategies, ECD framework, FOCUS app, DMQ, ITC

Research has demonstrated that, if tools developed and normed from one culture are adopted to another without following proper adaptation procedures, they suffer from cultural hegemony and their results should be treated with caution (Sperber, 2004). Furthermore, there are many advantages when a tool is adapted rather than developing a new one (Hambleton, 1999). This paper aims to explore strategies for adapting, translating and validating questionnaire and task measures for 3-8 year old children. For task measures, a computer-based app called FOCUS(Finding Out Children's Unique Strengths) which was initially designed for Hungarian and American (USA) cultures (Józsa et al., 2017) was adapted to Swahili. Similarly, the dimension of motivation questionnaire 18 preschool version (DMQ 18; Morgan et al., 2019) was adopted to Swahili to fit the Kenyan context.

The Committee approach (Sousa & Rojjanasrirat, 2011) and decentring technique (Marin & Marin, 1980) were adopted within the International Testing Commission guidelines for translating and adapting tests (ITC,2017). We also followed a six stage process (Holtsch et al., 2016) to adapt the computer-based task measures of Mastery Motivation and Executive functions from English to Kiswahili and the evidence centred design (ECD: Mislevy et al., 2003) to evaluate the suitability of the app in the Kenyan context. An all-inclusive committee approach is instrumental in navigating words and vocabularies that are not available in the translated language. Nevertheless, child context and vocabularies should be given priority rather than analytical expressions. After adaptation, proper validation and reliability measures should be adopted based on theory. Especially for behavioural measures, exploratory factor analysis will help to identify further problems with the translation and the adaptation process. Both behavioural and task measures complement one another and should be integrated into child educational measures.

Since customised questionnaires and task measures in Mastery Motivation and Executive Function are lacking in Low and Middle-Income Countries such as Kenya (Willoughby et al., 2019), based on these procedures, FOCUS app and the DMQ 18 in Kiswahili are new data collection tools that will be applicable in the Kenyan context. We recommend the use of ITC guidelines in translation and adaptation of questionnaires and other task measures.

Supported by: NKFI K124839

Calchei Marcela – Krisztian Jozsa

ADAPTATION OF THE SUBJECT SPECIFIC MASTERY MOTIVATION QUESTIONNAIRE IN THE CONTEXT OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

Keywords: subject specific mastery motivation, domain specific motivation, validity, reliability

Mastery motivation is one of the bases of learning in children of various ages and adults as it contributes to the cognitive, social, and psycho-motor development of the individual and is viewed as a predictor of personality development and schools achievement (Shonkoff & Philips, 2000; Józsa & Molnár, 2013). Mastery motivation have school specific dimensions. Józsa developed Subject Specific Mastery Motivation Questionnaire (SSMMQ) to assess domain-specific dimensions of mastery motivation (Józsa, 2014; Józsa, Kis & Huang, 2017). This questionnaire covers six school subjects/domains (reading, mathematics, science, English as a foreign language, art, and music) as well as school mastery pleasure. This study aims to evaluate the psychometric properties in terms of validity and reliability of the Russian SSMMQ piloted in the Republic of Moldova is analyzed. The validation of instrument is essential for this country as no empirical research in motivation in the educational context was carried out; thus, there is not data can serve as the foundation in the field of motivation and explicitly in the subject specific mastery motivation. The instrument, that was used in the research, was reduced due to the time limitation. Thus the instrument that was used consists of five scales: reading, mathematics, science, and English as a foreign language and school mastery pleasure. In the school mastery pleasure scale, which measures the mastery pleasure in the context of each of the domains from the instrument. Methods: The instrument was translated from English using the back translation approach, and it was reviewed by an expert in mastery motivation. The Russian version of SSMMQ was piloted on fifth-grade Moldovan students, 167 being from Russian, single language schools. Results: The internal consistency reliability coefficients for the sub-scales of SSMMQ evidenced that the questionnaire is structurally consistent and balanced: reading ($\alpha=0,81$), mathematics ($\alpha=0,85$), science ($\alpha=0,79$), English as a foreign language ($\alpha=0,85$), school mastery pleasure ($\alpha=0,71$). The lower Cronbach alpha value of the school mastery motivation scale can be explained by the reduction of the items in the Russian version. The discriminant validity was demonstrated using HTMT ratio whose values ranged between 0,66 and 0,41, which is below the threshold of 0,85. Besides, the convergent validity was proved using square root of the AVE and of each of the scales with inter-correlations of SSMMQ variables. Exploratory factor analysis proved suitable for the Russian versions of SSMMQ (KMO = 0,81). The results of EFA analyses demonstrated that the instrument has acceptable structural validity. Conclusion: The Russian version of SSMMQ showed suitable psychometric characteristics in terms of reliability and validity. Our results indicated that despite cultural differences between the Hungary and Taiwan, where SSMMQ was initially validated, this instrument is applicable Moldovan context.

A kutatást támogatta: NKFI K124839

Stummer Krisztina

A NŐNEVELÉS ESZMÉIRŐL ALKOTOTT KÉP HAZÁNKBAN A 20. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN SAJTÓTERMÉKEK TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: nőnevelés, nőtörténet, nőkép

A nők kötelező intézményes oktatása hazánkban az 1868. évi 38. törvénycikk óta biztosított. Elemi szinten mindennemű megkülönböztetés (nemi, felekezeti, társadalmi) nélkül jogosultak részt venni a képzésben, nemi sajátosságaik figyelembevételével. Így a koedukáció sem elemi, sem magasabb szinteken nem volt megengedett. A nemi jelleg kifejezése megmutatkozott a két nem eltérő tantervében, a lányok rövidebb képzési idejében, valamint a kifejezetten számukra létrehozott iskolatípusokban (felsőbb leányiskola).

Az egyes általános és szakképzettséget nyújtó iskolák nagy gondot fordítottak a tanterv körültekintő kidolgozására, melynek fontos elemei a kézimunka, háztartástan, kertészkedés. Az általános műveltség mellett a mindennapokban hasznosítható háziasszonyi jártasság átadása is szerves részét alkotta a tanulmányoknak.

A lányok elemi és középfokon túlmutató oktatásának szükségességét és jellegét sok kritika érte. Hosszú idő óta a nők hivatását és kötelezettségeit mindenekelőtt a családon belül háta rózták meg. Ennek tükrében – mivel társadalmi szerepvállalás a nők számára nem megengedett – a magasabb szintű művelődést a társadalom nagy része szükségtelennek ítélte. A modernizálódás a nőkkel szemben támasztott elvárások terén is változásokat eredményezett. Növekvő számban jelentek meg a lányok oktatását támogató, képzésük színvonalát növelni kívánó törekvések. A házasságkötések kitolódása, a munkavállalás és kiváltképp a nők művelődés iránt fokozódó igénye mindinkább nyilvánvalóvá tette a hagyományos társadalmi szerepek fellazulását, átrendeződését.

Számos sajtótermék (*Magyar Pedagógia*, *Vasárnapi Ujság*, *Családi Lapok*) kínált platformot a nők helyzete és feladatai kapcsán kibontakozó társadalmi vitának. Egyaránt taglalták az oktatás, a munkavállalás és a családi élet kérdéseit.

Az előadás a modern és a hagyományos elképzeléseket kívánja párhuzamba állítani korabeli sajtótermékek alapján. Áttekintést kíván nyújtani a két nézőpont főbb elképzelésiről és a legjelentősebb különbségekről.

Nyíri Csilla

A PÉCSI KERESKEDELMI ISKOLA TÁRSADALMI ÖSSZETÉTELÉNEK VÁLTOZÁSA A II. VILÁGHÁBORÚ HATÁSÁRA

Kulcsszavak: kereskedelmi szakképzés, második világháború, tanulói összetétel

A 19. század társadalmi szerkezetének átalakulása, a felgyorsuló polgárosodás magával hozta a szakképzés polgári formáinak előretörését, azaz minden iskolatípus tananyagába bekerültek a kereskedelmi, pénzügyi, számviteli, könyvelési ismereteket nyújtó tantárgyak. Az élénkülő kereskedelmi élet szükségessé tette a 19. század közepén az első kereskedelmi szakiskola létrehozását Pesten. Ezt nagyon gyorsan követte, 1875-ben a pécsi kereskedelmi iskola alapítása.

Az első világháborút követő korszak politikáját Horthy Miklós államfői irányítása határozta meg. A korszakban két kiemelkedő vallás- és közoktatásügyi miniszter tevékenykedett, Klebelsberg Kunó 1922–31 között, illetve az ő utódja Hóman Bálint 1932–42-ig. Hóman Bálint élete fő művének tekintette a tanügyigazgatás szervezeti átalakítását, egyszerűsítését, ésszerűsítését célzó 1935:6. törvényt. Az 1935. évi törvény a közép- és középfokú iskolák felügyeletét a tankerületi főigazgatóságokra bízta, s megszüntette a népiskolai tanfelügyelőségek önállóságát. A gyakorlati irányú gazdasági középiskolákról szóló 1938. évi XIII. tc. 1. §. alapján a gyakorlati-szakmai irányú középszintű iskolákat egységesítette, és létrehozta a négy évfolyamos ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi középiskolát. Előadásomban az ezt követő változásokat vizsgálom a Pécsi Kereskedelmi Iskola tanulói összetételében, mellyel feltárom, hogy ezeket a reformintézkedéseket hogyan tudták bevezetni, életben tartani a második világháborút követő időkben. Vizsgálom, hogy az 1938-as szabályozást követően az iskola tanulóinak társadalmi összetétele miként alakult. Mivel a '38-as törvény csak a 1940/41-es tanévtől vezetett be változásokat, ezért az 1938/39 és 1939/40-es tanév előzményként szolgál, összehasonlítási alap. Bemutatom, hogy hány tanuló vett részt a képzésben évfolyamonként, milyen nemi arányban valósult ez meg. Hogyan hatott a második világháború a tanulók létszámára, tanulmányi előrehaladására, milyen számban voltak évisméltések, tantárgyi bukások. Külön hangsúlyt fektetek a második világháború utáni tanévek elemzésére, mellyel bemutatom a világháború hatását. Vizsgálatomban az iskolai évkönyvek mint primer források elemzése, statisztikai összehasonlító bemutatása, forráskritikai taglalása a meghatározó. Másodlagos forrásként a korszak eseményeit feltáró, történeti központú munkákat vizsgálom, mellyel az iskola életében bekövetkező változásokat hasonlítom össze.

Albert Gábor

BALOGH ALBIN, A TANKÖNYVÍRÓ

Kulcsszavak: tankönyvtörténet, tankönyvhasználati vizsgálatok, iskolalátogatási jegyzőkönyvek

Az előadás Balogh Albin bencés szerzetes tanár tankönyvírói pályáját rekonstruálja. A szerző történelemtanári és tankönyvírói munkássága (tankönyv)történeti periódusokon átívelő volt. Balogh Albint a Horthy-korszakban a Szent István Társulat meghatározó szerzőjeként jegyezték, aki már 1921-ben írt tankönyvet, melyet kisebb átdolgozással a kiadóvállalat 1926-ban újra megjelentetett. Az iskolai értesítők alapján rekonstruált és térképre vitt tankönyvhasználati adatok bizonyítják, hogy a szerző 1926-os magyar történetét a Klebelsbergi, az 1938-ban megjelent munkáját pedig a hómani időszakban a legkeresettebb kiadványok között tartották számon. Balogh Albin 1938-as tankönyve egészen 1945-ig forgalomban volt, de 1945 után Iván János, a Szent István Társulat új szerzője a demokratikus szemléletű, új iskoláskönyve megírásakor szintén támaszkodott Balogh Albin tapasztalataira. A II. világháború idején Balogh Albin írt segédkönyvet is (Balogh, 1944), mely – a Hivatalos Közlöny korabeli jegyzéke szerint – 1944 szeptemberében, Rakovszky Iván királyi kultuszminiszter hivatali idején került csak az iskolákba. A prezentáció okadatolt alaposággal e gazdag tankönyvtermés születéstörténetét vizsgálja, e kiadványok szemléleti jegyeit és változásait a hagyományos tankönyvi tartalom- és témaelemzés módszerével veszi górcső alá. Az előadás fő kérdése: vajon Balogh Albin tankönyvírói interpretációiban (1921, 1926, 1938, 1944) felismerhetők-e a korirányok és geopolitikai irányváltások? A hatalmi elit (a politika akarata) miként tükröződik a tankönyvekben? A tankönyvi forrásbázis mellett a kutatás új forráscsoportok bevonását igényelte. A Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár (FK) Benedictina gyűjteménye őrzi Balogh Albin hagyatékát (FK, Benedictina gyűjtemény, BK 634/I-VII.) A Főigazgatói iratok között a tanügyi főtanácsos Balogh Albin elnökletével a katolikus fenntartású iskolákban végzett iskolalátogatási jegyzőkönyvek, a gazdag óralátogatási feljegyzések történeti-hermeneutikai elemzése hozzájárul a Balogh Albin-kép újragondolásához (FK, Benedictina gyűjtemény, BK 634/III.1.). Balogh Albin kinevezései (pl. történelmi tanulmányi felügyelői megbízása), a szerzetestanár szakmai reputációját erősítette, mely fokozta a szerző tankönyvei iránti keresletet (FK, Benedictina gyűjtemény, BK 634/II.5.b). Az Eucharisztikus kongresszust (1938) követő években Balogh Albin tankönyvei iránti kereslet ugyanis megnőtt (az állam által fenntartott gimnáziumokban is!), ami a tankönyvírásban az állam és egyház összefonódását is szimbolizálta. Az interdiszciplináris kutatás adatfeltárásai, Balogh Albin tankönyvírói munkásságának feltérképezése nemcsak a Horthy-korszak – kiemelten a II. világháború hazai tankönyvi történetírásának fehér foltjaira irányítja rá a figyelmet, de a különböző római katolikus fenntartású iskolatörténetek életébe is bepillantást nyújt.

Belovári Anita

EUGENIKA ÉS TEHETSÉG. FAJI SZEMPONTOK A TEHETSÉGRŐL SZÓLÓ NARRATÍVÁBAN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Kulcsszavak: tehetség, eugenika, két világháború között

A 19. században született két széles érdeklődést kiváltó teória, az eugenika és a fajelmélet a 20. század első felére összekapcsolódott, és végzetes hatást fejtett ki a tudományos, társadalmi és politikai gondolkodásra, és adott esetben a gyakorlatra is.

A Joseph Arthur „de” Gobineau és Houston Stewart Chamberlain nevével fémjelzett fajelmélet az egyes rasszok tudományosan meg nem alapozott, ideologikus alapvetésű látszólagos hierarchiáját hirdette, jellemzően genetikai és kulturális érvekkel manipulálva, míg a Francis Galton által alapított eugenika az éppen kialakulóban lévő genetikai tudományát ruházta fel a fajok mesterséges „javításának” lehetséges feladatával. A két gondolatkör, kapcsolódásai folytán, a századforduló és az azt követő évtizedek kedvező közgondolkodásának megtermékenyítő közegében nem véletlenül fonódott össze szorosán.

Előadásomban azt kívánom bemutatni, hogy a két világháború között hogyan jelent meg a teória a magyar pedagógia elmélet és gyakorlat terén, különös tekintettel a tehetségek ki-nevelésének vonzó gondolatához kapcsolódva, amely éppen ekkor alakította ki első szervezett formáit, hozta létre első diszciplináris alapvetéseit.

Vizsgálom, hogy az elmélet magyarországi kiemelkedő alakjának, Somogyi Józsefnek (témában megjelent legnagyobb visszhangot kiváltott könyvei: *Tehetség és eugenika* – 1934, illetve *Fajiság és magyar nemzet* – 1941) mennyiben találkozik a korszak többi területi teoretikusának (pl. Harsányi Istvánnak, Nagy Lászlónak, Révész Gézának, Dóczy Jenőnek) gondolataival, illetve a mai tehetséggondozás eszmei megalapozásával. Szintén érdekel, megjelent-e az elv a pedagógiai gyakorlatról szóló narratívában.

Előadásom dokumentumelemzésen alapul. Korabeli újságcikkek (különös tekintettel a korabeli pedagógusok és a nem kevésbé fontos területet képviselő népművelők fontos olvasmányának számító *Néptanítók Lapjára*) és tudományos értekezések szolgálnak elsődleges forrásul, míg természetesen vizsgálom a témában megjelent elemzéseket, szakcikkeket is, mind a korszakból, mind napjainkból.

Szalay Krisztina – Emri Zsuzsa

AZ ISKOLAI TANANYAGBÓL ÉS A MÉDIÁBÓL SZÁRMAZÓ INFORMÁCIÓK MEGJELENÉSE A DROGOKKAL ÉS FÜGGŐSÉGGEL KAPCSOLATOS ISMERETEKBE

Kulcsszavak: függőség, drogok, kérdőív

Célok: Kérdőíves felmérésünkben azt vizsgáltuk, hogy mennyire pontos ismeretekkel rendelkeznek az egyetemisták, illetve felsőfokú végzettségűek a függőségről és a kannabisz hatásairól. Kérdőívünkben a tananyagban szereplő, illetve a médiából származó ismeretekre egyaránt rákérdeztünk.

Elméleti keretek: A különböző pszichoaktív szerek kipróbálása és rekreációs célú használata is egyre elfogadottabb a fiatalok körében. Emiatt is kiemelt jelentőségű a drogokkal és a függőséggel kapcsolatos ismeretek tananyagba integrálása. Ezzel a témával már általános iskolában találkoznak a diákok. A középiskolai biológia-tananyag pedig a definíción kívül a biológiai, szociális és környezeti tényezők szerepére is kitér a függőség kialakításában. A felsőoktatásban az egészségügyi irányokban továbbtanulókon kívül bizonyos pedagógiai jellegű szakok hallgatói is tanulnak erről a témáról. Kérdőívünkben rákérdeztünk a függőség definíciójára, a függőség kialakulását befolyásoló tényezőkre, függőséget okozó legális és illegális szerekre, valamint a kannabisz és kannabinoidok hatásaira. Válaszlehetőségként tananyagban szereplő definíciók és különböző, ismeretterjesztő, illetve nem tudományos oldalakon talált meghatározások egyaránt szerepeltek.

Módszerek: Kutatásunk során kvantitatív módszert és dokumentumelemzést alkalmaztunk. Zárt kérdőívünket elsősorban egyetemisták körében terjesztettük tanári facebook oldalakon történő megosztásokkal. Kitöltése önkéntes és anonim volt. A kérdőívek feldolgozása az R programcsomag segítségével történt. A csoportok közötti eltéréseket Mann Whitney-próbával mértük fel.

Eredmények: A kérdőív kérdéseire adott válaszok azt mutatják, hogy a drogokkal kapcsolatos ismeretek, még egy átlagosnál iskolázottabb populációban is, felszínesek és pontatlannak. Különösen a fiatalabbak becsülik alá a szerhasználat következményeit. Az iskolai tananyag ugyan tartalmazza a pontos definíciókat, de azok elsajátítása még egyetem alatt sem történik meg kellő mértékben. A fogalmi bizonytalanságot tovább fokozzák a pontatlan, sokszor erősen szubjektív médiabejegyzések.

Elméleti és oktatási relevanciák: Felmérésünk arra utal, hogy a jelenlegi tantárgyi keretek nem biztosítanak elegendő időt ennek a témának a feldolgozására sem a közoktatásban, sem a felsőoktatásban. Megbízható, biztos ismeretanyag hiányában pedig a médiából származó információ szűrésére nem számíthatunk.

Ardelean Tímea Krisztina

A KÖZÖSSÉGI MÉDIA HASZNÁLATA AZ ANGOL NYELVTANULÁSHOZ A PARTIUMI KÖZÉPISKOLÁSOK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: közösségi média, angol nyelvtanulás, IKT-eszközök

Az Eurostat 2016-os adatai szerint (2020-ban frissítve) Romániában a középiskolát végzett diákok 70,8%-a nem beszél egyetlen idegen nyelvet sem, ami azért is aggasztó, mert már az elemi iskolában kötelező egy idegen nyelv tanulása, ami a statisztikai adatok fényében egyáltalán nem sikeres. Feltehető a kérdés, miért nem hatékony a nyelvoktatás és hogyan lehetne hatékonyabbá tenni? Bár azt gondolhatnánk, hogy a 21. században mindenki könnyen megtanulhatja az angol nyelvet, mivel az internet elterjedésével a közös nyelv az angol lett, még mindig sokan küzdenek a nyelv elsajátításával. Jelen tanulmány azt vizsgálja, hogy a Partiumban (azon belül is Szatmár és Bihar megyében magyar, román, illetve többnyelvű iskolákban) hogyan viszonyulnak a diákok a 21. századi IKT-eszközök kínálta lehetőségekhez, és hogy használják-e az IKT-eszközöket és a közösségi médiát az iskolában és azon kívül az angol nyelv tanulásához. A közösségi média használatával kapcsolatban nem volt kérdés, hogy minden diák használja, ezért a kutatás célja az volt, hogy megtudja, hogyan és milyen mértékben használják ezt a népszerű médiumot a diákok az angol nyelvtanuláshoz. A felmérés szerint ennek a generációnak együttműködésre épülő és webalapú tanulásra és oktatásra van szüksége, amelyet részben a közösségi média használatával lehetne elérni. Az előadás a kérdőíves felmérés eredményeit mutatja be. Az informális tanulás teret hódít, az IKT-eszközöknek és a közösségi médiának köszönhetően bármikor megtörténhet, bár a jelenlegi kutatások azt mutatják, hogy a közösségi hálózatok kis mértékben vagy egyáltalán nem integrálódnak a formális tanulási környezetbe, ezt a jelen tanulmány is kimutatta, pedig a közösségi média tanulási eszközként összekapcsolhatná az informális tanulást a formális tanulással. Az oktatók szerepe megváltozott, ezért folyamatosan képezniük kell magukat, hogy lépést tudjanak tartani az új technológiák kihívásaival, hiszen ezeken keresztül nagyobb sikerrel tudják átadni a tudást a diákoknak.

Tóth Dávid Zoltán – Gósi Zsuzsanna

6–7. OSZTÁLYOS TANULÓK MÉDIASZOCIALIZÁCIÓJA

Kulcsszavak: médiaszocializáció, online tér, közösségi média

Bevezetés:

Napjaink egyik legégetőbb neveléstudományi kérdése a média, közösségi média megjelenése és annak hatásai a fiatalokra. Az itt eltöltött idő hatással van szociális, érzelmi és értelmi fejlődésükre. A XX. század végén, XXI. század elején végbemenő technológiai fejlődés sok változást idézett elő a serdülőkorú gyerekek szocializálódásában. A trendeknek köszönhetően született meg egy új fogalom, a médiaszocializáció, amely két fő kérdésre keresi a választ. A fiatalok mennyire használják a médiát mint szocializációs közeget, mennyi értéket kap, illetve hogyan szocializálódik az internet-, médiahasználathoz. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, hogy a megkérdezettek mennyit és mire használják az online teret.

Anyag és módszerek:

A munka első fázisában médiaszocializáció témakörben végeztünk dokumentumelemzést. A kutatás populációját – N=64 – az ELTE Bolyai János Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium 6. és 7. osztályos tanulói adták. A vizsgálat során a résztvevőknek egy 24 kérdésből álló kérdőívet kellett kitölteniük, ahol rákérdeztünk a napi internetezési szokásaikra.

Eredmények:

A kutatásban részt vevők 100%-a rendelkezik saját telefontal, és több mint 84%-ának van internet-előfizetése, ez bőven meghaladja a korosztályi normát. A megkérdezettek naponta átlagosan 132,84 percet töltenek el az interneten. Az online tért általában telefonról érik el, 84%-uk a felmérést megelőző héten többet használta a mobiltelefont erre a célra, mint a számítógép- vagy táblagépet. Napjainkban azért beszélhetünk a média szocializációs hatásairól, mert a fentebb leírtak alátámasztják, hogy a mai fiatalok az információt nem saját tapasztalatból, hanem közvetve, a média segítségével szerzik meg. Számos előnye mellett rengeteg veszélyt, problémát is felvet a médiaszocializáció.

Következtetések:

Eredményeink azt mutatják, hogy a felmérésben részt vett 12–13 éves tanulók szombathe-lyi internetezési szokásai a korosztályi sajátosságoknak megfelelnek. Átlagosan 2–2,5 órát fordítanak rá. Elgondolkodtató eredmény, hogy minden fiatalnak saját mobiltelefonja van, illetve hogy internetezési szokásaik mennyire eltérőek az idősebb korosztályéhoz képest.

Jakab György

ÁLLANDÓAN BEKAPCSOLVA – MÉDIAMŰVELTSÉG EMPIRIKUS VIZSGÁLATA

Kulcsszavak: médiaműveltség, gazdálkodó paradigma, vadász paradigma

Napjainkban egyre gyorsabb ütemben követik egymást a digitális kultúrában bekövetkező váltások (robbanások). Már nemcsak az egymást követő generációk szocializálódnak különböző kommunikációs térben, hanem egy-egy generáció életében is radikálisan átalakulhat a digitális környezet, ami roppant komoly kihívást jelent a kevésbé rugalmasan szerveződő iskolarendszer számára (Gyarmathy, 2012).

Ebből következően különösen fontos a médiaműveltség folyamatos vizsgálata és az ehhez kapcsolódó pedagógiai korrekciók kimunkálása. Ennek egyik fókusza az ezredforduló után született generációk élet- és gondolkodásmódjának megismerése. Ők már beleszülettek a digitális világba, számukra természetes, hogy állandóan változó technikai eszközökkel vannak körülvéve, hogy kapcsolatrendszerük egyre nagyobb mértékben digitális környezetben zajlik, ami meghatározza a tanuláshoz való viszonyukat is (Bokor, 2015). A javasolt másik fókusz a különböző generációk eltérő médiaműveltségének, azok egymásra hatásának egyidejű kutatása. Itt nem elsősorban a sokat emlegetett generációs szakadékok vizsgálata a cél (a kulturális különbségek az adott generációkon belül ugyanúgy létrejöhetnek, mint az egyes generációk között), sokkal inkább a hagyományos szocializációs szerepek – szülő-diák-tanár – digitális térben történő alakulásának detektálása (Jakab, 2013).

Az előadás egy 2018-ban végzett kvalitatív kutatás eredményeit foglalja össze. A kutatás során két helyszínen tíz páros interjú – külön-külön és közös időben is – készült középiskolás diákokkal és a szüleikkel a családok otthonában. Úgy gondoltuk, hogy a gyerekek digitális kultúráját nem igazán lehet megérteni a szülői háttér nélkül, fontos volt annak feltárása is, hogy a szülő mit tud a gyerek digitális életéről. A kutatási módszer hangsúlyos része volt a gyerekek szabad „gépezésének” megfigyelése. Háttérként a diákok iskolai környezetét is vizsgáltuk, de alapvetően az otthoni tevékenységekre koncentráltunk. A kutatás a médiaműveltség mindhárom kompetenciáját érintette. A funkcionális dimenziót az eszközhasználat (számítógép, okostelefon) során közvetlenül figyeltük meg. A kritikai-kognitív kompetenciákat a médiaszöveg értésén keresztül (egy videoanyag értelmezése) vizsgálta a kutatás. A kommunikatív-kreatív dimenzió egyes elemei a beszélgetés során több ponton felmerültek. Összességében azt mondhatjuk, hogy a három dimenzióból a funkcionálisban mozognak a legotthonosabban, a médiaműveltség hiányos, de a legtöbb tenni-való a tudatos reflektált médiajelenlétben van.

Tóth Edit – Hódi Ágnes

ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK SZÖVEGÉRTÉS-FEJLŐDÉSÉNEK VIZSGÁLATA FOLYAMATOS, KEVERT ÉS NEM FOLYAMATOS SZÖVE- GEK MENTÉN

Kulcsszavak: szövegértés, longitudinális vizsgálat

Nagymintás szövegértés-vizsgálatok évtizedekkel ezelőtt felismerték a mindennapjainkban előforduló szövegek – többek között – formai sokszínűségét, és igyekeznek tesztjeikben megjeleníteni azokat (Authors, 2017). Elméleti és értékelési kereteik szerint a szövegértés nem egy unidimenzionális, homogén konstruktum, hanem egy különböző rendezőelvek, paraméterek mentén differenciálható kognitív és affektív komponensekből álló képesség (ld. Mullis & Martin, 2015; OECD, 2019). Évtizedekre visszanyúló tendencia, hogy a magyar tanulók gyengébb teljesítményt nyújtanak a nem folyamatos formátumú szövegek megértése során, mint akkor, amikor folyamatos szövegekhez tartozó feladatokat oldanak meg (Authors, 2017). A szövegformátum teljesítmény-különbségekről rendelkezésre álló adatok pillanatképet adnak a szövegértés fejlettségi szintjéről, esetenként alkalmasak is a bizonyos évfolyamokra vagy életkori sávokra korlátozott fejlődés megállapításának mértékére, azonban nem nyújtanak információt arról, hogy hogyan alakul a magyar tanulók szövegértésének fejlődése a különböző szövegformátumok mentén az olvasástanulás kezdetétől az általános iskola nyolc évfolyamának, azaz szinte a tankötelezettség felső határának, a munkaerőpiaci potenciális részvétel kapujának végéig. Jelen vizsgálatunkkal ezt a hiányt pótoljuk. Kutatási kérdésünk az volt, hogyan alakul a tanulók különböző formátumú szövegek megértésének teljesítménye az általános iskola nyolc évfolyamán. A kutatási probléma vizsgálatához egy longitudinális program adatait használtuk fel, összesen 1405 tanuló adatait elemeztük, a programban részt vevő azon tanulókat, akik 4 mérési ponton (2., 4. 6 és 8. évfolyam vége) megoldották ugyanazt a szövegértés-tesztet. Az online teszt (63 item) három különböző formátumú szöveget (folyamatos, nem-folyamatos, kevert) tartalmazott, a teszt reliabilitása minden esetben megfelelő volt (Cronbach-alfa=0,87-0,92). Eredményeink alapján a különböző szövegformákon elért teljesítmény idővel egyre magasabb (Folyamatos: $M_2=73,84\%$, $SD_2=15,14$, $M_8=85,50\%$, $SD_8=13,06$, Nem-folyamatos: $M_2=62,84\%$, $SD_2=21,71$, $M_8=90,41\%$, $SD_8=15,85$, Kevert: $M_2=63,48\%$, $SD_2=16,79$, $M_8=76,78\%$, $SD_8=16,21$). A fejlődés mértéke a 2–4. évfolyamok között a legnagyobb, s a 6–8. évfolyamok között a legalacsonyabb, tehát az olvasástanulás különböző szakaszaiban a fejlődés intenzitása (Folyamatos: 2–4. évf. 7,61%p, 4–6. évf. 2,92%p, 6–8. évf. nincs változás; Nem-folyamatos: 2–4. évf. 14,99%p, 4–6. évf. 9,84%p, 6–8. évf. 2,02%p; Kevert: 2–4. évf. 8,39%p, 4–6. évf. 2,72%p, 6–8. évf. 2,07%p) különböző mértékű ($p < 0,01$) az egyes szövegformátumokon. Eredményeink rávilágítanak arra, hogy a tanulók szövegértésének fejlődése a szövegformátum mentén képzett dimenziókban, azaz a folyamatos, kevert és nem-folyamatos szövegeken eltérő mértékű, ami differenciált fejlesztést és módszereket igényelhet.

Kárpáti Anikó

OLVASÁSI KÉPESSÉGEK FEJLESZTÉSE TÁRSASJÁTÉKKAL, PROXIMÁLIS FEJLŐDÉSI ZÓNÁBAN

Kulcsszavak: játék, motiváció, flow, képességfejlesztés, értő olvasás

Kutatás céljai: Az előadás egy értő olvasást fejlesztő társasjáték kifejlesztéséhez kapcsolódik, melynek fő céljai a következők: Egy olyan társasjáték megalkotása, mely hatékonyan fejleszti az értő olvasáshoz szükséges képességeket, mindez a gyerekek egyéni képességeinek, fejlettségi szintjének megfelelően az úgynevezett proximális fejlődési zónában, ahol a leghatékonyabban tud megvalósulni több olvasási részképesség fejlődése is. Cél volt, hogy a játék a beszédértés, szövegértés, gondolkodás fejlődésére is pozitív hatással legyen. Elvárás volt, hogy az óvodás kortól a kamaszkorig kihívást és az ehhez köthető flow élményét nyújtsa a játékosoknak. Kutatás elméleti háttere: Nemzetközi mérésekből /PISA/ és szakirodalomból ismert, hogy a magyar tanulók szövegértés területén a nemzetközi átlag alatt teljesítenek. PISA-mérések háttérkutatásai sokrétű problémát tártak fel, mint pl.: a motiváció hiánya, különböző szociokulturális háttér, eltérő fejlődésment, nagy különbségek azonos életkorú gyerekek idegrendszeri érésében. Az olvasáshoz kapcsolódó legújabb neuropszichológiai kutatási eredmények rávilágítanak azokra a fejlesztési szempontokra, melyek az életkorra és érettségi szintekre vonatkoztatva iránymutatóak a pedagógia gyakorlatára. Erre építve dolgoztuk ki az értő olvasást fejlesztő modellt, mely a társasjáték alapjául szolgált. Motiváció tekintetében a flow-kutatások eredményeit vettük alapul. Főbb eredmények, következtetések, alkalmazhatóság: A játék alkalmazásától várjuk az értő olvasáshoz szükséges képességek hatékony fejlődését, az olvasáshoz szükséges agyi hálózatok épülését. Az optimális kihívást jelentő játékos feladatok, flow élmény következtében szintén alapjául szolgálnak a hatékony képességfejlődésnek és a motivációnak. A társasjátéknak több olyan játékmódja is létezik, mely azonnali visszajelzést ad a játékos, illetve a pedagógus számára. E teljesítmények hosszú távon különböző olvasási képességek mérésének alapja is lehet, pl.: figyelem-koncentráció, beszédértés, vizuális, auditív memória, szövegértés. Kutatási stratégia, módszerek bemutatása: Olvasáskutatáshoz kapcsolódó szakirodalmi áttekintés után a fejlesztési szempontok kiválasztása következett, ezután a játékkal szemben megfogalmazott elvárások meghatározása volt a következő lépés. A fent ismertetett stratégiai lépések után kérdőíves „közvélemény-kutatásba” kezdtünk 5–12 éves gyerekek körében. Ennek fő célja volt, hogy kiderítsük: mi az a legnépszerűbb, vizuálisan sokféleképpen megjeleníthető, gazdagon jellemezhető, gyerekek által kedvelt „dolog”, melyhez pozitív élményeket társítanak. Ez a motiváció tekintetében lényeges szempont volt. 120 megkérdezett gyermek válasza alapján döntöttünk. 2019 tavaszára készültek el a prototípusok, melyeket 25 pedagógus bevonásával teszteltünk az 5–12 éves gyerekek körében, ehhez kérdőíveket használtunk. Az itt tapasztalt eredmények után kezdődött meg a játék gyártása, mely 2019 novemberétől bárki számára elérhető.

A kutatást támogatta:
Vadvirág Alapítvány
United Way Magyarország

Vörös Klára Ilona

A BETŰK MEGTANÍTÁSA A VILÁG MEGTANÍTÁSA

Kulcsszavak: betű, betűtanítás, kultúra

A betű absztrakció a valósághoz képest, de kevés dolog vihet olyan közel minket a valósághoz, mint a betű. Miközben kitaláció; valami másik dolog helyett álló jel, mégis konkrét és objektív realitás. Kulturális üzenet, melyet az ember évezredek óta áthagyományoz az új generációk számára. A betűk megtanításával átadunk egy mintázatot, mellyel a gyermek kompetens tagja, résztvevője lesz a kultúrának. A betűtanítás szocializációs hatás, megteremt a lehetőséget, hogy bevonódjunk az írásos kultúrába, és reprodukáljuk azt. A jelrendszer átadása eszközt ad az intencionális világban éléshez, keretet ad a világhoz való kapcsolódáshoz. A velünk született képesség a betű elsajátítására arra való, hogy interakciókban használjuk és tovább adjuk. De a betű több, mint stafétabot. Örökség és tanújel. Minden betű mögött kultúrák, értékek rejlenek, és minden kor embere a kultúrájára jellemző betűket használ. Betűtanításkor szisztematikus információkat, lépéssorokat, szabályokat, rutinokat adunk át, de valójában történelmet, mítoszt, művészetet, ideát, képzetet, reprezentációt. Betűk nélkül nincs rögzített képünk a múlttól, és nem tervezhetünk jövőt. Nélkülük az egyetlen betölthető közeg a jelen. Amikor megtanítunk egy betűt, a világot tanítjuk meg. Nem csupán vonalelemeket, motorikus mozgást sajátítottunk el. A betű nem definiálható csupán beszédhangot jelképező írott jelként. Nemcsak grafikus leképezés, hanem az ember, az élet, a világ leképezése. A betűk mögött az emberiség élménye, tapasztalata van. Amikor a gyerek megtanulja a betű leírását, átéli az erőt, az ember teremtő erejének a felismerését. Átéli a problémamegoldás örömeit és tapasztalatát, érzékeli a rendkívüli helyzet élményét. Mindezek értelmében érdemes a betűtanítás módszertanában tudatosítani, milyen felemelő, lelkesítő tett megtanítani, majd leírni például a „p” betűt. Az előadás és a tanulmány sorra veszi azokat a kognitív képességeket, amelyeket kitágít a betűhasználat, a szemiozsis legszélesebb tartományából keresve példákat. Rámutat arra, hogy az analitikus, tudományos gondolkodásmód miként egészíti ki a narratív gondolkodásmódot. Úgy szemléli a betűt, mint amelyben, az optikai rögzítésen túl, benne rejlik egy emberi gesztus, benne rejlik a valóságábrázolás. Akkor tanítjuk meg jól a betűket, ha ismerjük mindazt, ami létrehozta (agy általi koordináció, gondolatrögzítés), ami működteti (fonéma, dekódolás), ami belőle építkezik (interakció, olvasás), ami manuális tevékenység benne (vonalelem, származtatás) és ami túlmutat rajta (művészet, filozófia). A téma feldolgozásának vállalt koncepciója, hogy a betűt visszahelyezze egyfajta szakrális pozícióba, hogy felmutassa attribútumaikat és megláttassa mindazokat a dolgokat, amelyek mögötte rejtőznek.

Hollósi Johanna

TANTÁRGYI KONCENTRÁCIÓ ALKALMAZÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI AZ ISKOLAI NÉPTÁNC ÉS ÍRÁS- OLVASÁSTANÍTÁS TEKINTETÉBEN

Kulcsszavak: tantárgyi koncentráció, komplex fejlesztés, írás- olvasáskészség

Az iskolai néptánc komplex fejlesztő hatásai

A kutatás célja: A tantárgyi koncentráció jelentősége napjainkban egyre inkább a figyelem középpontjában áll. A mindennapos testnevelés bevezetése óta kedvelt gyakorlattá vált az általános iskolákban, hogy egy testnevelésórát néptáncórával helyettesítsenek. A néptánc szerkezeti komplexitásából adódóan különböző kompetenciaterületeken és valamennyi tantárgy esetében kifejti pozitív transzferhatását. Céлом, hogy néptánc óravázlatrészletek segítségével a ritmuskészség indirekt és direkt formákban történő fejlesztését párhuzamba állítsam az olvasás és írás megtanulásához elengedhetetlen ritmika fejlesztési lehetőségeivel. A kutatás elméleti háttere: Kiindulópontnak tekinthetjük a néptáncot a tanulók nevelésében, ugyanis lélektani és társadalmi-szocializációs szempontból is hatást gyakorol az egyénre. Az énekre, zenére végzett mozgásos cselekvés együttese serkenti az agyi tevékenységet és biztosítja a figyelem fejlődését. Hatását kifejti számos kondicionális és koordinációs képességfejlesztés esetében, legintenzívebb módon a ritmuskészség fejlesztését biztosítja. Tanítóként a ritmuskészség fejlesztésének kulcsfontosságát számos tantárgyi struktúrában felfedezhetjük, különösképp a 2020-as NAT Magyar nyelv és irodalom tantárgy tanításának specifikus jellemzői között az 1–4. évfolyamon. Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság: A ritmuskészség szerepét megfigyelhetjük az írás és olvasás elsajátításában a fonológiai tudatosság, továbbá a fonémaészlelés esetében. A ritmus szignifikáns az írás- és olvasáskészség alakulásában. Az alapvető mozgások reprodukciója biztosítja az íráshoz szükséges finommozgások kialakulását. Ha a tanulók az íráshoz és olvasáshoz nélkülözhetetlen ritmusokat nem ismerik fel, a belső ritmusuk nem alakul ki, akkor problémák jelentkezhetnek. Az általam összeállított gyakorlatok az 1–2. évfolyamban biztosítják az íráshoz és olvasáshoz szükséges ritmusok stabil megalapozását. Az iskolai néptánc tanítását az oktató elhivatottsága, attitűdje nagymértékben meghatározza. A kérdés felmerülhet, hogy néptáncos előképzettség nélkül alkalmazhatók-e a gyakorlatok. A tanítók ének-zene és testnevelés-elmélet, valamint tantárgypedagógiai ismeretei mindenkor garantálják a gyakorlatok megvalósíthatóságát. Kutatási stratégia és módszerek bemutatása: Az elméleti tézisek alátámasztásához forráselemzést és iskolaérettségi vizsgálatok eredményeibe való betekintést végeztem. Továbbá írás- és olvasási nehézséggel küzdő tanulók fejlesztési javaslataira támaszkodva alkottam meg óravázlat-gyűjteményemet, amelyhez segítséget nyújtottak táncoktatói tapasztalataim, valamint a táncoktatói képzésem során elsajátított elméleti és gyakorlati tudásom.

KUTATÁSOK A ZENEI NEVELÉS TERÜLETÉN A 3–14 ÉVES KOROSZ- TÁLYBAN

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Szimpóziium elnöke: Buzás Zsuzsa
Opponens: Nagyné Árgány Brigitta

Az elmúlt évek zenepedagógiai kutatásaira jellemzőek a zenei nevelés hatásainak vizsgálatai, a zenei képességek struktúrájának és összefüggéseinek feltárása egyéb képességekkel, vagy a zeneterápiával kapcsolatos vizsgálatok. Előtérbe került a koncertpedagógia, a motiváció, az áramlatélmény kutatása, valamint új kutatási területek is megjelentek, mint például a szemmozgás vizsgálatának lehetőségei a kottaolvasás megismerésében. Az iskoláskort megelőző ének-zenei nevelés szintén gyakran kutatott területté vált. Részben az intenzív zenepedagógiai kutatások eredményeire alapozva emelkedett az általános iskolai énekzene tanórák száma, illetve felmerült a mindennapos éneklés óvodai és általános iskolai korosztályok számára történő bevezetése is.

A szimpóziiumon bemutatott kutatásaink tovább szélesíthetik a zenepedagógiai vizsgálatok spektrumát. Az első tanulmány az óvodás korosztály zenei képességeit vizsgálja az MTA-SZTE Ének-zene Szakmódszertani Kutatócsoport által fejlesztett Zenesziget applikáció segítségével, illetve arra kérdésre is választ keres, hogy a feladatok megoldásának teljesítményszintje és az éneklési képesség fejlettsége között található-e összefüggés.

Az általános iskolai korosztály hangszeres ismereteivel igen kevés kutatás foglalkozik, online felmérés eddig nem készült e területtel kapcsolatban. A szimpóziiumon elhangzó második előadás kutatásának célja az általános iskolás tanulók hangszerekkel kapcsolatos tudásának vizsgálata. Vizsgálja azt, hogy a normál tanrendben tanuló 10–12 éves diákok mennyire vannak tisztában a hangszerek neveivel, csoportosításaival. Mennyire játszik szerepet a kiskamaszok életében a zene, valamint azt is, hogy a zenei alkalmazások, digitális eszközök mennyire tudják befolyásolni a 21. századi zeneoktatást.

Az általános iskolás gyermekek fogékonyak az esztétikai élmények átélésére, a művészi szép és természeti szép élvezetére, érdeklődésük sokirányú. A harmadik kutatás vizsgálja a tanulók különböző zenei műfajok iránti attitűdjét, illetve a zenei műveltség összetevőit. Az attitűdvizsgálat eredménye ellenére, mely szerint a tanulók többsége szeretné a könnyűzenét jobban megismerni az ének-zene órákon, a könnyűzenei műfajok jelenleg csekély mértékben vannak jelen az oktatásban, pedig a könnyűzene kapocs is lehetne a komolyzenei és népzenei anyag megértéséhez.

A negyedik, EEG készülékkel végzett kutatásunkban felső tagozatos zeneiskolás (vonós és rézfúvós) tanulók hangszerjáték közbeni kottaolvasását vizsgáltuk a Neurosky által fejlesztett algoritmus alapján, amely többek között számolja a figyelem (Attention) és a nyugodtság (Meditation) mértékeit. A műszer segítségével megválaszolhatjuk azt a kérdést, hogy milyen szintű a tanulók figyelme a kottaolvasás folyamán.

Mátrai György – Buzás Zsuzsa

A ZENEI MŰVELTSÉG ÉS A KÖNNYŰZENE MEGJELENÉSÉNEK VIZSGÁLATA ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: ének-zene oktatás, zenei műveltség, könnyűzene

Előadásunk a *Kutatások a zenei nevelés területén a 3–14 éves korosztályban* című szimpózium harmadik előadása. Az iskolai tevékenységek során a fejlesztett zenei képességek és az átadott ismeretek szintézist, zenei műveltséget hoznak létre. A lejátszódó folyamat alapja az a zenei műveltségértelmezés, amely az iskolai tudás műveltségfelfogásával megegyező, tehát a zenei tudást tantárgyakon átívelő tudásstruktúráként fogja fel. A műveltségalkotó metódus képessé teszi a tanulókat az életük során a megfelelő társadalmi szerep betöltésére (Dohány 2010). Jorgensen (1981) határozta meg a funkcionális zenei műveltség kifejezést, ami azt a minimális szintű zenei képességet jelenti, amely lehetővé teszi a tanulók számára, hogy zeneműveket bemutathassanak. A funkcionális írástudásra enkulturációs folyamatként is tekinthetünk, melyben az iskolai műveltséghez köthető tantervi szempontokat úgy tervezik meg, hogy azok kulturális eseményekre, tevékenységekre, valamint életszerű kontextusokban, speciális célokra használt autentikus szövegtípusokra hasonlítsanak, kiemelve a társadalmi interakciót és az együttműködésen alapuló jelentéskonstruációt (Linnakylä, 2007). A zeneoktatás egyik legfontosabb célja, hogy a funkcionális zenei műveltséget fejlessze egyéni vagy csoportos (kórus, kamarazenei vagy zenekari) fellépések segítségével.

Az elmúlt évek zenetanulással kapcsolatos külföldi és hazai attitűdvizsgálatai azt mutatják, hogy a zenetanulás más művészeti ágakkal összehasonlítva népszerűtlenebb. Harland és mtsai 1994 és 1996 között Angliában végzett vizsgálata szerint a középiskolás tanulók körében a zenetanulás a legnépszerűtlenebb terület (Harland et al., 2000). Kutatásunkban általános iskolás felső tagozatos tanulók (N=104) zenei műveltségét, illetve annak összetevőit, például a tanulók klasszikus és könnyűzenével kapcsolatos attitűdjét vizsgáltuk. Feltérképeztem a jelenleg alkalmazott általános iskolai ének-zene tankönyvek által tartalmazott könnyű zenei tartalmakat. Kutatásunk eredményeként szeretnénk feltérképezni a zeneoktatás iránti kedvezőbb attitűd kialakításának lehetőségeit az általános iskolás tanulók körében. Továbbá a kutatási eredményekre alapozva szeretnénk néhány javaslatot megfogalmazni a könnyűzenei műfajok bevezetésére a zenei nevelésben, zenei példák bemutatásával.

Dudás Eleonóra – Buzás Zsuzsa

ÁLTALÁNOS ISKOLÁS TANULÓK HANGSZERISMERETÉNEK VIZSGÁ- LATA ONLINE TESZTKÖRNYEZETBEN

Kulcsszavak: hangszerismeret, online mérés-értékelés, általános iskola

Előadásunk a *Kutatások a zenei nevelés területén a 3–14 éves korosztályban* című szim-
pózium első előadása.

A tanulók zenei műveltségének fejlesztése az általános iskolai ének-zenei és a zeneiskolai szolfézsoktatás egyik központi feladata. Az ének-zenei nevelés elsődleges élményforrása a közös éneklés, zenélés, illetve az elmélyült zenehallgatás. A hangszerek az első évfolyamtól jelen vannak az ének-zene tanórákon, és bemutatásra kerülnek zenehallgatási anyagok formájában is. A zenehallgatásnak számos transzferhatása ismert. A hangmagasság megkülönböztetésének képessége vagy a dallamkontúr észlelésének képessége a beszéd elsajátításában is nélkülözhetetlen. A zenei és korai olvasási képességek közötti kapcsolatot vizsgáló kutatások szerint jelentős a kapcsolat a zenei hallás és a fonológiai tudatosság között. Ezért is tartom fontosnak e terület vizsgálatát. Kutatásom célja zeneiskolás és általános iskolás diákok hangszeres ismereteinek vizsgálata és mérése, elsősorban Kodály Zoltán zenepedagógiai koncepciója alapján. Kutatásomban az ének-zene tantárgyi-tantervi szempontból a zenei elemek közül a Nemzeti Alaptanterv által javasolt hangszerekre, hangszer-családokra (vonós, fúvós, ütős, népi hangszerek), valamint a különböző énekkartípusokra (vegyes, gyermek, női és férfikórus) vonatkozó tudást vizsgáltam egy általam kifejlesztett teszt segítségével. A teljes teszt megbízhatósága (Cronbach alfa = 0,745), megfelelőnek bizonyult, tehát alkalmas a korosztály hangszeres ismereteinek, képességeinek mérésére. A felső tagozatos tanulók átlagteljesítménye a hangszerismereti teszten 50,93%, a hozzátartozó szórásérték 12,67. A tanulók legjobban az ütőhangszerekkel kapcsolatos kérdésekre válaszoltak, melyekre több mint 70%-uk felelt helyesen, ezt követte a népi hangszerek ismerete részteszt, melynek feladatait közel 60%-uk oldotta meg. A leggyengébben a hangszínhallással, zenehallgatással, illetve a zenei csoportokkal kapcsolatos résztesztek sikerültek, melyeket körülbelül a tanulók harmada válaszolt meg jól. Az évfolyamok teljes teszten elért teljesítményei között nem találtunk szignifikáns különbséget, ugyanakkor a 6. évfolyamos tanulóknak a vonós hangszerek résztesztjén elért teljesítménye szignifikánsan jobb, mint a hetedik évfolyamosoké ($t=2,987$, $p=0,004$). A zenei csoportok ismerete a nyolcadik évfolyamnak szintén szignifikánsan különb, mint a többi évfolyamnak ($t=4,073$, $p=0,011$).

Kutatásunk eredményei hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a tanulók hangszerismerete még jobban elmélyüljön, és az iskolai zenehallgatás mellett lehetőséget találjanak és motiváltak legyenek az élő zenehallgatásra, a hangverseny-látogatásra is.

Greksa Lilla – Buzás Zsuzsa

ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK ZENEI KÉPESSÉGEINEK VIZSGÁLATA A ZENESZIGET APPLIKÁCIÓ SEGÍTSÉGÉVEL

Kulcsszavak: Zenesziget applikáció, óvodás korosztály, éneklési képesség

Az előadás *Kutatások a zenei nevelés területén a 3–14 éves korosztályban* című szimpózium második előadása.

A zenei képességre – a tevékenység összetettségéből adódóan – az utóbbi évtizedek kutatásai képességstruktúráként tekintenek, és az egyes zenei képességeket, fejlődésük folyamatát állítják középpontba. A különböző modellek általában a zenei észlelést tekintik valamennyi zenei képesség alapjának. A zenei hang tulajdonságai alapján fontosnak tartják a dallam, a ritmus, a hangzat, a hangszín és a hangerő észlelésével kapcsolatos képességek vizsgálatát. Gembris (2002) modelljében a meghatározó faktorokként az énekes és hangszeres képességek, érzelmi és zenei tapasztalatok, valamint a zenespecifikus kognitív folyamatok mellett affektív tényezőket is figyelembe vesz, például a motivációt, a zenei preferenciákat, az attitűdöt és az érdeklődést. A modellre a zenei kompetencia megfogalmazásaként, összegzéseként is tekinthetünk. A kodályi alapelveknek megfelelően a magyarországi zenei nevelés a mindenki számára elérhető énekhangra épül, ami a zenei élménynyújtás és ismeretszerzés fontos eszköze. A hallás fejlesztésében rendkívül nagy jelentőséggel bír az éneklés, amely hat a gyermekek nyelvi képességeire is.

Más területekkel összevetve, az ének-zene oktatás digitalizációja elmaradást mutat. Kevés zenei fejlesztőprogram érhető el magyar nyelven. A Zenesziget alkalmazás ingyenesen letölthető Android használatú eszközökre, úgymint táblagép, telefon. Emellett számítógépeken, notebookokon, tehát Windows alapú eszközökön is futtatható a program. Az alkalmazás játékos, gyermeki lélekéhez közel álló kialakításával, vizuális elemeivel könnyedén fenntartja a gyermek figyelmét. Az app multiplatformos megoldása miatt a használat sokrétű, színes. Bár az alkalmazás elsősorban az alsós, kisiskolás korosztálynak készült, felnőtt segítségével azonban az óvodás korú gyermekek számára is remek oktató-ismerkedő forrás lehet. Nyelvezete megfelel mindkét korosztálynak, és segíti a zenei készségek és képességek fejlesztését is. Kutatásomban 55 nagycsoportos óvodás zenei képességeit vizsgáltam a Zenesziget applikáció segítségével, illetve arra kérdésre kerestem választ, hogy a Zenesziget feladatainak teljesítményszintje és az éneklési képesség fejlettsége között található-e összefüggés.

Buzás Zsuzsa – Maródi Ágnes

A KOTTAOLVASÁS VIZSGÁLATA A NEUROSKY MINDWAVE EEG SZOFTVER SEGÍTSÉGÉVEL ZENEISKOLÁS TANULÓK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: kottaolvasás, EEG vizsgálat, zeneiskolai oktatás

Az előadás a *Kutatások a zenei nevelés területén a 3–14 éves korosztályban* című szimpózium negyedik előadása.

A tanulók kottaolvasásának fejlesztése központi részét képezi az általános és a zeneiskolai oktatásnak. A magyarországi zeneoktatás elsősorban Kodály Zoltán koncepciójára épül, aki számos művet komponált a kottaolvasás gyakoroltatására, melyek jelenleg is a zeneoktatás gerincét képezik. A zenei notáció ismerete nélkülözhetetlen a zenekarokban vagy kórusokban való részvételhez. Hangszert tanuló diákokkal folytatott kutatások szerint az aktív zenélésnek (a hangszerjátéknak és az éneklésnek) jelentős hatása van a kognitív, az affektív és a metakognitív területekre (Hollenbeck, 2008). A közösségi vagy egyéni zenélés meghatározó szerepet játszhat a szociális készségek fejlesztésében, valamint hozzájárulhat a speciális, zenei, művészi képességek javulásához. A zenélés alatt számos egyidejű és összefüggő kognitív folyamat játszódik le; a hangingerek percepciója, azok gyors feldolgozása, a koncentráció, valamint az auditív, a szenzoros és a vizuális memória aktiválása. Ha a figyelem szintje normál mértékű vagy annál magasabb, akkor a tanuló a kottaolvasás alatt megfelelő figyelmi állapotban van. Frekvenciatartomány alapján megkülönböztetünk béta-, alfa-, téta-, delta- és gamma-hullámokat. Mintázata függ az alany által éppen végzett tevékenységtől. Az EEG (elektroencefalográfia) non-invazív, tehát beavatkozást nem igénylő vizsgálat, segítségével jelek kimutathatóak, így a normál, illetve rendellenes agyműködés jól vizsgálható. A kutatásunk célja az zeneiskolás tanulók kottaolvasás során a figyelem- és a nyugalmi állapot vizsgálata a NeuroSky MindWave EEG szoftver segítségével, amely az agyhullámokat digitális információvá alakítja, és továbbítja a számítógéphez. Pilot kísérletünk folyamán öt jobbkezes, 12–14 éves korú fúvós hangszeres és hét hegedűn tanuló diák kottaolvasását vizsgáltuk. A tanulókat arra kértük, hogy egy egyperces néma olvasás után hangszerükön játsszanak le egy nyolcütemes Szilvay-művet. A kottaolvasás során elemeztük a tanulók figyelem- és nyugalmi szintjeit, az alfa-, béta- és gamma-sáv oszcillációs reakcióit. Az adatelemzés eredményeit az e-Sense Metric segítségével értékeltük. E mutató szerint a figyelem és a relaxáció adatai 1 és 100 közötti skálán jelennek meg. A kutatásunk szerint a hegedűsök átlagos figyelmi szintje kissé magas volt; 61,5, míg a trombitán játszóké 41,4 volt, mindkét átlag a normál tartományban helyezkedik el. Nem találtunk szignifikáns különbséget a különböző hangszeresek figyelmi és relaxációs szintjei között. Az EEG használatával kimutatható a dekoncentráció és a fáradtság megjelenése is. Az eredmények hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a zenetanulás folyamán olyan kottatípusokkal segítsük elő a kottaolvasás fejlesztését, melyet a tanulók többsége számára kellőképpen motiváló és pihentető feladatok optimális mértékben és sorrendben való váltakozása jellemez.

Farkas Katalin

A PROMPT TERÁPIA, EGY ÚJ LOGOPÉDIAI TERÁPIÁS MÓDSZER BEMUTATÁSA

Kulcsszavak: PROMPT, logopédiai terápiák, taktilis-kinesztetikus megtámogatás

Az előadás során szeretnék bemutatni egy amerikai logopédiai terápia – a PROMPT terápia – nyújtotta lehetőségeket a magyar nyelvű logopédiai ellátás során. Saját gyakorlati tapasztalataim (videófelvételek) alapján szeretném feltárni annak lehetőségét, hogy ez a terápia hogyan is illeszkedhet a hazai logopédiai terápiák közé.

A PROMPT terápia egy olyan amerikai logopédiai terápia, amely hazánkban is egyre szélesebb körben válik ismertté a logopédusok és a szülők körében is. Az 1970-es években Deborah Hayden amerikai logopédus azonosított olyan izomcsoportokat az arcon, amelyeket taktilis úton stimulálva egy adott hang pontos artikulációja idézhető elő. A „Prompts for Restructuring Oral Muscular Phonetic Targets” (röviden: PROMPT) egy tapintáson alapuló érzékelő-motoros, kognitív-nyelvi modell és megközelítés. A beszédmozgások kivitelezésének megtámogatásához különböző típusú taktilis-kinesztetikus jeleket alkalmaz a terapeuta.

A terápia tervezéséhez adott szempontok alapján kerül elemzésre a kliens beszédmozgása a hagyományos logopédiai vizsgálatok mellett. Multidimenzionális megközelítésének köszönhetően a kommunikációt holisztikusan, komplexen tudja fejleszteni. A fizikai-szenzoros aspektus mellett hangsúlyt fektet a kognitív-nyelvi és a szociális-érzelmi oldal párhuzamos fejlesztésére is. Az auditív és a vizuális segítség mellett taktilis-kinesztetikus úton is információkkal hat a beszéd motoros támogatására.

A PROMPT terápia többféle kórkép esetén is nagyon hatékonyan alkalmazható már egészen kicsi kortól akár a felnőtt populációig. Nemzetközi kutatásokban főként a megkésett beszédfejlődés, a nyelvi zavar, az autizmus spektrumzavar és a CP jelenik meg, de ezeken kívül gyakran olvashatjuk idegrendszeri sérülések, genetikai szindrómák és afázia kezelésére alkalmazott komplex logopédiai terápiaként is. Hazánkban főként megkésett beszédfejlődés, autizmus spektrumzavar, CP és intellektuális képességzavar esetén van több tapasztalat a sikeres kommunikációs fejlesztésben a PROMPT terápia segítségével.

A kutatást támogatta:

Benedek Elek EGYMI, Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Szakiskola – Budapest XX. kerület

Iváncsik Réka – Molnár Marcell

A 7–14 ÉVES SÉRÜLT, FOGYATÉKOS GYEREKEK ÉS A TERÁPIÁBAN VELÜK DOLGOZÓ LOVAK STRESSZ-SZINT-VÁLTOZÁSA LOVASTERÁPIÁS FEJLESZTÉSEK HATÁSÁRA

Kulcsszavak: lovasterápia, szorongás

A lovasterápia mint fejlesztési lehetőség egyre nagyobb jelentőségű a különböző sérülések, illetve fogyatékoságok kezelésében, terápiájában. A lóval asszisztált terápia egy olyan terápiás lehetőség, amely segíti a sérült, fogyatékos lovasok személyiségkibontakozását, illetve életminőségük javítását. Az állatok által támogatott terápia bizonyítottan hatást gyakorol a depresszió, szorongás és egyéb krónikus mentális állapotok esetén. Legtöbbször már a ló pusztja jelenléte is meghitt, nyugodt érzéseket okoz a kliensekben. A terápia hatására fejlődik a szorongó gyermekek érzelmi állapota, javul az önbecsülésük és optimizmusuk. Az állatasszisztált pilot programunk során 7 sérült gyermeket vizsgáltunk 2 terápiás ló bevonásával, 5 héten át. A terápiás lovakkal végzett munka hatását vizsgáltuk, általános iskolás korosztályú (7–14 éves) sérült, fogyatékos gyermekekre. A kutatási protokollnak megfelelően heti rendszerességgel tartjuk a lovasterápiás foglalkozásokat a gyerekeknek. Mind a tanulók, mind a terápiás lovak körében végzünk bemeneti és kimeneti méréseket is. Humán oldalon a gyerekeknél „Vonás Szorongás” kérdőív felvételét, pulzuszámot és kortizolszintmérést hajtottunk végre. A terápiás lovaknál viselkedésvizsgálatot, bizalmassági teszteteket, kortizolszintmérést, szív paraméterek és szemhőmérséklet mérést végeztük el a pilot program 5 hetes időszakában minden fejlesztési alkalom során. Hipotézisünk szerint a terápiás lovak és a velük való interakció csökkentik a gyerekek szorongásszintjét, a terápiás lovak stressz-szintje viszont nő a terápiás foglalkozások hatására. A mérések eredményeit folyamatosan értékeljük. Jelenleg a lovak szemhőmérsékleti eredményei és a gyerekek pulzusadatai kerültek feldolgozásra. A terápiában dolgozó két lovunk átlagos szemhőmérsékleti adatai nagyon kis eltérést mutattak. A két ló átlagát tekintve a foglalkozás előtti és utáni értékek összehasonlításánál már tapasztaltunk eltérést. A foglalkozások után csökkent a lovak szemhőmérséklete. Mind két ló esetében elmondható, hogy a bal szem értéke magasabb volt a terápia előtt, mint utána, de mindkét ló esetében elmondható, hogy mindkét szem esetében a terápia előtt magasabb értékeket mértünk, mint utána. A terápiában részt vevő gyerekek átlagos pulzusszáma csökkent a foglalkozások hatására. A csökkenő tendencia hetekre és gyermekekre egyenként lebontva is megfigyelhető volt. Terveink szerint a vizsgálatokat tovább folytatjuk, nagyobb gyermeklétszámmal, hosszabb időintervallumban, így tovább pontosíthatjuk az eredményeinket.

A kutatást támogatta: EFOP 3.6.1-16-2016-00007 számú „Intelligens szakosodási program a Kaposvári Egyetemen”

Nagné Kaiser Livia – Kátainé Lusztig Ilona – Gelencsérné Bakó Márta
**PSZICHOPEDAGÓGIA SZAKIRÁNYOS HALLGATÓK KÓRHÁZ-PEDAGÓ-
GIAI GYAKORLATA**

Kulcsszavak: pszichopedagógia, kórházpedagógia, együttműködés

A krónikus beteg gyermekekkel/tanulókkal való szakszerű foglalkozás napjainkban is aktuális problémaként jelentkezik köznevelési, egészségügyi, szociális vagy gyermekvédelmi területen. A krónikus betegségek jelentősen befolyásolhatják a gyermekek megszokott életritmusát. Az egészségi állapot megváltozása mellett megbomlik az egység a bio-pszichoszociális triászban, így a megváltozott élethelyzetben a környezetre még nagyobb felelősség hárul. Ezt a területet pótolja és támogatja a kórházpedagógia, melyben a pedagógus „önmagát adva, reményt nyújt anyának és gyermeknek, követelményeket állít, visszavezet az egészségtudathoz” (Tímárné Hága, 1994, p. 197). A kórházpedagógus a külvilággal való összekötő kapocs, aki megjelenésével, személyével erősíti a hitet, hogy a gyermek visszatérül a megszokott környezetébe, közösségébe (Hajnal, 2006). Csökken a betegségtudat, a másság-érzés, a betegséggel kapcsolatos szorongás, félelem (Erdősi, 2006).

A Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kara a 2018/19-es tanévtől pszichopedagógia szakirány indításával bővítette Gyógypedagógiai Intézetének képzési kínálatát. Az új szakirány hallgatói a KMOK Mosdósi Részlegén teljesítették gyakorlatukat, melyhez kapcsolódott a kutatás. Kutatási célunk, hogy igazolást nyerjünk a pszichopedagógián belül a kórházpedagógia létjogosultságára. Kutatási kérdések: Milyen mértékben tudtak bevonódni a gyógypedagógus-hallgatók a teammunkába? Milyen mértékű és tartalmú volt a szülőkkel való kapcsolatfelvétel és kommunikáció? Mely területeken valósult meg a gyermekek támogatása? Kutatásunk során dokumentumelemzést, írásbeli kikérdezést (N=89) és félig strukturált interjú felvételét (N=3) alkalmaztuk.

Az eredmények feldolgozása alapján arra a következtetésre jutottunk, hogy a kutatási minta alapján igazolást nyert a pszichopedagógia létjogosultsága az egészségügyben. Ezt támasztja alá a kérdőívek elemzése és a félig strukturált interjúk válasza. A gyógypedagógus hallgatóknak lehetőségük volt a teammunkába való betekintésre. Igen magas arányban jelezték, hogy széles repertoárral rendelkeznek a gyermekekkel való kapcsolatfelvételben és kapcsolattartásban, azonban a szülők irányába ezt a képzés során kibővítjük.

Sem a kutatás, sem a gyakorlati munka kidolgozása nem tekinthető befejezettnek. A feltárt eredmények lehetőséget biztosítanak az eddigi tapasztalatok megerősítésére, hogy jó úton járunk. Azonban nem állhatunk meg, hanem megfontoltan, tudatosan építkezve haladunk tovább a Volentics Anna által kijelölt úton.

Szabó Norbert – Mucsiné Erdei Mónika

**DIGITÁLIS ZENEI FEJLESZTŐPROGRAM TRANSZPOZÍCIÓJA
ÉS TESZTELÉSE A SAJÁTOS NEVELÉSI IGÉNYŰ TANULÓK
ZENEI OKTATÁSÁBAN**

Kulcsszavak: digitális transzpozíció, digitális színes kotta kísérlet, sajátos nevelési igény

Az MTA-SZTE Ének-Zene Szakmódszertani Kutatócsoport fejlesztése keretében második éve fut a Zenesziget digitális oktatási környezetben megvalósuló fejlesztőprogram. Hatásvizsgálatunk előzetes eredményei azt támasztják alá, hogy a digitális eszközök énekórai használata segítette a zenei képességek hatékony fejlesztését, valamint a zenei ismeretek elsajátításában is támogatta a tanulókat. Az ének-zene órán digitális eszközöket használó osztályokban a tanulók jobban kedvelték az énekórákat, valamint – a kontrollcsoporttal összehasonlítva – az énekléshez is pozitívabban viszonyultak.

A program dal- és feladatgyűjteményének folyamatos bővítésével párhuzamosan már történtek pozitív pilotkísérletek a Zenesziget digitális fejlesztőprogram alkalmazására különböző atipikus fejlődésű tanulók mintáján, amelyek előrevetítették a fejlesztőprogram szélesebb körű alkalmazásának lehetőségét.

A zenei oktatás szerepét a különböző képességek fejlesztésben tipikus és atipikus tanulói csoportok esetében nemzetközi és hazai kutatások is alátámasztják. A legfrissebb hazai eredmények összefüggést tártak fel az olvasási készség és a zenei észlelés között tanulásban akadályozott tanulók mintáján (Földi, Szabó, Mucsiné & Józsa, 2019).

Az MTA-SZTE Ének-Zene Szakmódszertani Kutatócsoport és a Szeged és Térsége Bárczi Gusztáv EGYMI együttműködésnek eredményeként, 2019 szeptemberétől egy új applikációfejlesztési és kísérleti szakasz vette kezdetét, amelynek az a célja, hogy olyan új funkciókkal bővítsük a Zenesziget digitális zenei fejlesztőprogramot, amelyek támogatják az értelmileg sérült tanulók ének-zenei tanulmányait. Az Ulwila színeskotta módszer (Ullrich & Vető, 1997) a különböző fokú megértési nehézséggel élő gyermekek és felnőttek számára teszi lehetővé a zenetanulást. Ennek a módszernek készítettük el egy digitális transzpozícióját, amelyet a szegedi iskolában tesztelünk különböző életkorú és diagnózisú gyermekek körében. Előadásunkban a fejlesztési és tesztelési kísérlet során eddig szerzett tapasztalatainkat szeretnénk bemutatni.

A kutatást támogatta:

A kutatást a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja támogatta.

Tóth-Merza Katalin – Bontó Petra

A PSZICHÉS JÓLLÉT ÉS A MUNKAHELYI STRESSZ JELLEMZŐINEK VIZSGÁLATA ÓVODAPEDAGÓGUSOK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: pszichés jóllét, erőfeszítés–jutalom egyensúlytalanság, munka–család konfliktus

Célok: Kutatásunk célja, hogy felmérje az óvodapedagógusok lelki egészségének jellemzőit, illetve rávilágítson, hogy mely munkahelyi tényezők jelentenek számukra egészséget károsító stresszforrást. **Elméleti keretek:** A humán szférában dolgozók, köztük a pedagógusok, a saját személyiségüket mint munkaeszközt használják a mindennapi feladataik ellátása során. A pedagógusoknak osztozniuk kell a gyermekek fizikai, lelki és szociális problémáiban is, amely jelentős érzelmi megterhelést jelent, és emocionális-mentális kimerüléshez, valamint kedvezőtlenebb pszichés állapothoz vezethet. A pedagógusok pszichés jóllétével és munkahelyi stressz jellemzőivel kapcsolatos korábbi vizsgálatok főként a tanárookra fókuszáltak, az óvodapedagógusok lelkiállapotával és munkahelyi körülményeivel kapcsolatban kevés az információnk, így tanulmányunk hiánypótló céllal jött létre. **Módszerek:** A vizsgálati mintát 21 és 60 év közötti, felsőfokú végzettséggel rendelkező óvodapedagógusok (N=126) alkották. A pszichés és a fizikai állapot felmérése a WHO Jól-lét Skálán adott válaszok, illetve az egészségi állapot önbecslése alapján történt. A munkahelyi stressz jellemzőit az Erőfeszítés–jutalom Egyensúlytalanság Skálával, a munka és a magánélet összeegyeztetéséből származó feszültségeket a Munka-család Konfliktus Kérdőívvel vizsgáltuk. A WHO Jól-lét Skálájának változóit dichotomizálva a vizsgált óvodapedagógusokat két csoportra bontottuk: kedvező és kedvezőtlen pszichés állapotban lévő személyekre, majd a pszichés jóllét alapján elkülönített csoportokat összehasonlítottuk a munkahelyi stressz jellemzői, a munka–család konfliktus és munkahelyi körülményekkel való elégedettség alapján. A kérdőívek kitöltéséből származó adatok statisztikai feldolgozásához az IBM SPSS statisztikai program 20.0-ás verzióját használtuk. **Eredmények:** Eredményeink szerint a kedvezőtlenebb lelkiállapotban lévő óvodapedagógusok szignifikánsan rosszabb fizikai egészségi állapotban vannak, régebben dolgoznak a pedagóguspályán, nagyobb létszámú csoportban dolgoznak, kevésbé elégedettek a munkahelyük tárgyi feltételeivel, több a munka–család összeegyeztetésének nehézségéből adódó konfliktusuk, illetve nagyobb munkahelyi stresszt élnek át, amelyet a jutalmak alacsony foka, a fokozott erőfeszítések és a túlvállalás jellemeznek. **Elméleti és oktatási relevanciák:** Kutatásunk rávilágít arra, hogy az óvodapedagógusok lelki egészségének megőrzésére és fejlesztésére érdemes nagyobb hangsúlyt fektetni. Lényeges, hogy a pedagógusképzésben és a szakirányú továbbképzésekben olyan egyéni képességek fejlesztésére is sor kerüljön, amelyek összefüggenek a jobb mentális állapottal.

A kutatást támogatta: Új Nemzeti Kiválóság Program – Nemzeti Felsőoktatási Kiválóság Ösztöndíj – Felsőoktatási Alapképzés Hallgatói Kutatói Ösztöndíj – ÚNKP-19-1-I. B -11

Fináncz Judit – Nagyné Árgány Brigitta – Csimá Melinda

PEDAGÓGUSOK SZAKMAI KÖZÉRZETÉNEK KONCEPTUÁLIS MEGKÖZELÍTÉSE A KORAGYERMEKKORI NEVELÉS TERÜLETÉN

Kulcsszavak: szakmai közérzet, pedagógusok, koragyermekkorai nevelés

Magyarországon a pedagógus életpályamodell (2011. évi CXCV. törvény, 326/2013. Kormányrendelet) bevezetésének alapvető célja volt a pálya vonzóvá tétele, a legrátermettebb pedagógusok megtartása, a kiszámítható karrierpálya megalapozása, a pedagóguspálya presztízsének növelése, valamint a teljesítményelven alapuló differenciált bérezés megvalósulása (Milotay, 2004; Pete, 2016). A törvényi változásoknak köszönhetően a pedagógusok egyre szerteágazóbb feladatokat látnak el, ami jelentősen befolyásolhatja a pályával kapcsolatos motivációjukat, valamint szakmai közérzetüket. A hazai neveléstudományi kutatásokban a „szakmai közérzet” kifejezés jellemzően sporadikusan, a konceptuális kereteket nélkülözve jelenik meg, így a magyar neveléstudomány adós marad a kérdéskör feltárását illetően. Ennek megfelelően célunk a „szakmai közérzet” fogalmi kereteinek megragadása és kibontása, ami hiánypótló törekvésnek tekinthető a hazai neveléstudományi diskurzusokban. Az előadás a „közérzet” és a „jóllét” általános fogalmi megközelítéséből kiindulva vizsgálja az interdiszciplináris különbségeket a szociológia, a pszichológia és az egészségtudomány területén (Diener, 1995; Szántó et al., 2016; Warr, 1994), majd a „szakmai közérzet” kifejezést értelmezi a neveléstudományi gondolkodásban. A nemzetközi szakirodalomban a szakmai közérzet (professional well-being) szélesebb értelmezésben jelenik meg, és eltérő terminusokat alkalmaznak, melyek kulturális és perspektivikus különbségeket jelenítenek meg (Aelterman et al., 2007; Briones et al., 2010; Yildirim, 2014;). A szakmaspecifikus jóllét megnevezésére számos kifejezéssel találkozhatunk: *professional well-being* (Aelterman et al., 2007, Yildirim, 2014), *work-related well-being*, illetve *occupational well-being* (van Horn et al., 2004), valamint *professional satisfaction* (Briones et al., 2010). A pedagógusok szakmai közérzetét számos tényező határozza meg, melyek közül a hazai kutatások elsősorban az iskolai klímára fókuszáltak (Tímár, 2006), az ott dolgozó pedagógusok vizsgálatával. Az iskolai előtti nevelés területén hiányoznak a releváns hazai és nemzetközi átfogó vizsgálatok, továbbá az egyes országokra vonatkozó vizsgálatok eredményei sok esetben ellentmondásosak (Cumming, 2017). Az elmúlt évtizedekben a koragyermekkorai nevelésben dolgozók közérzetéről megjelent releváns szakirodalmak felhívják a figyelmet a szakmai közérzet komplexitására, a következő területek említésével: képzettség szerepe, anyagi juttatások, munkahelyi környezet, munkahelyi kapcsolatok, munkával való elégedettség, munkaköri autonómia, lelki és érzelmi közérzet, fluktuáció (Hall-Kenyon et al., 2014; Royer & Moreau, 2016; Shpancer, 2008; Kusma, 2012, Williamson et al., 2011). A téma vizsgálatának jelentőségét adja, hogy a pedagógusok szakmai közérzete alapvetően meghatározza pályaidentitásukat, pálya iránti elköteleződésüket, nem utolsósorban mindennapi pedagógiai tevékenységüket, mindez pedig a felnövekvő generációk fejlődésére is nagy hatást gyakorol.

Horváth Szilárd

MEGALAPOZOTT DÖNTÉSNEK TEKINTHETŐ-E A SZAKKÉPZÉSBEN DOLGOZÓ PEDAGÓGUSOK FÜGGETLENÍTÉSE AZ ÉLETPÁLYAMO- DELLTŐL A PEDAGÓGUSOK ELÉGEDETTségÉN KERESZTŰL?

Kulcsszavak: pedagógus életpályamodell, motiváció, eredményesség

Magyarországon mind a köznevelés, mind a szakképzés folyamatos megújítási kísérleteknek van kitéve. Ennek egyik oka, hogy hazánk a PISA-felméréseken minden vizsgált kompetenciaterületen jelentős elmaradást mutat az OECD államok átlagához viszonyítva, mondhatjuk ezt annak ellenére, hogy az utolsó, 2018-ban lebonyolított mérés alkalmával hazánk diákjai javítottak korábbi eredményeiken. A kutatások rámutatnak arra, hogy az oktatáspolitikai által befolyásolható tényezők közül a pedagógus munkája az, ami leginkább hatással van a diákok iskolai teljesítményére. Tehát a pedagógusok megfelelő motiváltsága elengedhetetlen. Sok helyen sokféle motiváló lehetőségről olvashatunk, hallhatunk, de egy adott anyagi biztonság eléréséig a jövedelem nagysága előkelő helyen van a motiváló eszközök rangsorában. Köztudott, hogy a pedagógus életpályamodell a motiváció mellett a pedagógusok bérének rendezésére is hivatott volt. 2013-at követően a pedagógustársadalom csaknem minden tagjának jövedelme nőtt, de vajon elegendő mértékben-e? Az is köztudott, hogy a béremelés a vetítési alapnak a minimálbértől való elszakításával megrekedt. Hol tart most a folyamat? Megfelelően motiváltak-e a pedagógusok az előmeneteli rendszer által biztosított bérezést figyelembe véve?

A pedagógusok véleményét online anonim kérdőívvel térképeztem fel. Rövid idő alatt 6124 pedagógus töltötte ki a kérdőívet, és segítette munkámat válaszával. A kérdőív néhány releváns kérdése és az arra adott válaszok kerülnek bemutatásra. A felhasznált kvantitatív módszerek megmutatják, hogy a válaszadók két jól elkülöníthető klaszterbe tartoznak, no de milyen ismérvek, változók alapján? Lehet ez a pedagógust foglalkoztató intézmény típusa, neme, kora, végzettsége, a pályán töltött ideje vagy akár a pedagógus életpályamodell kategóriáiba történő besorolása alapján. Ezekből megválaszolásra kerül, hogy a jelenleg zajló szakképzési átalakítás, mely szerint a szakképzésben dolgozó pedagógusok kikerülnek az életpályamodell keretei közül, a kutatás eredményei alapján megalapozottnak, jó döntésnek tekinthető-e?

A kutatást támogatta:

Az előadás/tanulmány elkészítését az EFOP-3.6.1-16-2016-00007 – Intelligens szakosodási program a Kaposvári Egyetemen című projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap támogatásával valósult meg.

The work is supported by the EFOP-3.6.1-16-2016-00007 project. The project is co-financed by the European Union and the European Social Fund.

Lantos Tünde

AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK SZAKMAI FEJLŐDÉSE AZ EGÉSZ ÉLETEN ÁT TARTÓ TANULÁS KONCEPCIÓJÁBAN

Kulcsszavak: egész életen át tartó tanulás, kisgyermekkorai nevelés, szakmai fejlődés, tanuló felnőtt

Az élethosszig tartó tanulás igénye alapvető változást hozott az oktatási-nevelési rendszerekben is. Az elmúlt időszakban Magyarországon és nemzetközi szinten is a szakmai-politikai érdeklődés fókuszába került az oktatás-nevelés intézményrendszere és specifikusan az abban kulcsszerepet betöltő pedagógusok tudásának, elkötelezettségének kérdésköre. A hazai és nemzetközi gazdasági és társadalmi kihívásokra csak akkor tudunk megfelelő válaszokat adni, ha maximálisan kamatoztatjuk az emberi erőforrásban, az emberek képességeiben és teljesítőképeségében rejlő lehetőségeket. Az oktatás és a gazdaság eredményessége csakis e két tényező egymással való kapcsolata révén valósulhat meg. Ez hosszú idő óta köztudott tény, az azonban kevésbé ismert, hogy milyen szerepe van az élethosszig tartó tanulásra való felkészítésében már a kora gyermekkorai nevelésnek is. Ezért nagyon fontos, hogy a kisgyermekkel foglalkozó pedagógusok naprakész szakmai, módszertani felkészültséggel rendelkezzenek. Ehhez azonban a változtatások szükségességének elfogadása, a problémák megoldására új válaszok, módszerek keresése, majd gyakorlatban való alkalmazására való képességgel is rendelkezniük kell a pedagógusoknak. Kutatási tervemet e gondolatok, valamint magam és munkatársaim szakmai fejlődésének munkám során megtapasztalt lehetőségei és gátjai indították el. Az előadásomban pilot vizsgálatomat mutatom be. A budapesti és a Győr-Moson-Sopron megyei óvodák óvodapedagógusai körében történt a mintavétel. A kutatás módszere az írásbeli kikérdezés, kérdőíves adatfelvétellel. A kérdőív elsősorban kvantitatív módszerre épül, hogy az adatok számszerűsítése hitelesítse a vizsgálatot. A zárt kérdések mellett nyitott kérdés szerepel a kérdőívben, mely kapcsán az óvodapedagógusok továbbképzési igényét szeretném feltárni.

A demográfiai adatok (kor, nem, lakhely) mellett a következő kérdésekre keresem a választ: Milyen gyakorisággal vettek részt az elmúlt 5 évben a megkérdezettek a továbbképzéseken? Milyen témákban, milyen képzési típusokat választva, milyen finanszírozási háttérrel alakult a szakmai továbbfejlődésük?

A kutatás segítheti annak árnyalt feltérképezését, hogy a szakmabeliek megítélése szerint mely feltételek adottak a szakmai fejlődéshez/továbbfejlődéshez, illetve milyen feltételeket/intézkedéseket, továbbképzéseket látnának indokoltnak az egész életen át tartó tanulás folyamatának támogatására.

Di Blasio Barbara – Váradi Alexandra

A NEURODIVERZITÁS MINT ÚJ NÉZŐPONT

Kulcsszavak: neurodiverzitás, autizmus spektrum zavar, fogyatékoságtudomány

A neurodiverzitás elmélete új elemekkel gazdagíthatja a gyógypedagógia megújulási törekvéseit, útkeresését a 21. században. Az előadás témája a neurodiverzitás modelljének gyógypedagógiai beágyazódása hazai viszonylatban az autizmus spektrum zavar területén. A fogalmat 1998-ban használta először egy ausztrál autista társadalomtudós, Judy Singer. A fogalom a biodiverzitáshoz hasonlítható, társadalomtudományi szempontból a kisebbségek méltóságát hangsúlyozza, és az autizmus patológikus jellegét vitatja. Az autizmust nem lehet kiküszöbölni, gyógyítani, csak támogató jelleggel a konkrét szenvedést okozó tüneteket enyhíteni.

A fogyatékoság társadalmi modellje a fogyatékoságtudomány keretei közt alakult ki. A fogyatékosággal élő személyek társadalmi megkülönböztetésének alapja, hogy a társadalmi környezet adottságai nem kielégítőek számukra. A fogyatékoság lehet egy olyan belyeg, amely mögött a neurotipikusan működő emberek vonakodása áll, amikor kölcsönhatásba kell lépniük a különleges bánásmódot igénylő társaikkal. A neurodiverzitás egy új tudományos modell, mely szerint az autizmus önmagában nem fogyatékoság, hanem másfajta világlátásmód. Az autisták egy része más autista emberek társaságában is jól fejlődik, nemcsak a tipikus társaikkal közösen. Ezért talán túlzó, hogy társadalmi képességeiket kizárólag a neurotipikus egyénekkal való kölcsönhatásuk alapján ítéljük meg (Baron & Cohen, 2019).

Az autizmus gyakran társul intellektuális képesség zavarral, de vannak esetek, amikor az értintett személy átlagos vagy magas intelligenciával rendelkezik. Ezért az autistákat elsősorban nem fogyatékosként kell kezelni és oktatni, hanem meg kell találni a hozzájuk vezető egyedi utat. Hiszen a vezető tünet az autizmus: nem egy értelmi sérült személyről van szó, aki autizmus spektrum zavarral él, hanem egy autista személyről, aki intellektuális képességzavarral született. Az új modell szerint át kell gondolni, hogy érdemes-e a neurotipikus fejlődési ütem szerint értékelni az autisták képességeinek fejlődési jellemzőit, vagy más tanulási utakat engedhetünk meg a számukra a neurokognitív tudományok eredményei alapján.

A kvalitatív kutatás két mélyinterjúból áll, melyek bemutatják, hogy milyen lehetőségei vannak egy autizmus spektrum zavarral élő személynek ma Magyarországon az oktatásban, a munkában és a társadalmi integrációban. Online kérdőíves vizsgálatunkban pedig a helyzetkép árnyalására vállalkoztunk. Az előadásban kitérünk a történeti háttérre, majd arra keressük a választ, hogy Magyarország hol tart a nyugati látásmódhoz képest, és mennyit fejlődött itthon az autizmuskutatás, valamint az értintettek ellátása, fejlesztése és társadalmi integrációja. Arra kerestük a választ, hogy a neurodiverzitás modellje meghonosodik-e a közeljövőben Magyarországon. Eredményeink arra engedtek következtetni, hogy sokkal nagyobb az elmaradás, mint az a kutatás elején sejthető volt.

Molnár Marcell – Iváncsik Réka

ÁLLATASSZISZTÁLT MUNKÁHOZ VALÓ NYULAK KIVÁLASZTÁSÁNAK SZEMPONTJAI LÁTÁSSÉRÜLT SZEMÉLY SZÁMÁRA

Kulcsszavak: állatasszisztált tevékenység, törpenyúl, látássérült

Az állatasszisztált beavatkozások a mindennapi életben segíthetnek a stressz csökkentésében, teljesebbé tehetik a látássérült életét. Ehhez nemcsak kutyák vehetők igénybe, hanem más állatfajok is. Mi a törpenyulat választottuk ki erre a célra. A törpenyúl kedvelt kisállat, puha, bizalmas, kézhez szoktatható, az alapvető szabályokra megtanítható, és a gondozási szükségletei egy látássérült számára könnyebben kielégíthetők, mint egy kutyáé. A kutatás célkitűzése egy szempontrendszer kidolgozása és tesztelése volt a látássérültek számára alkalmas nyulak kiválasztásához.

Azt is szeretnénk volna kideríteni, hogy a látók ki tudják-e válogatni a látássérülteknek való nyulakat, vagy nagy eltérések vannak az értékelésük között. A munka során kidolgoztunk egy 14 pontból álló szempontsort, mely *Bizalmassági kérdéseket, Kellemes élménnyel kapcsolatos kérdéseket* és a *Nyúl stresszével kapcsolatos kérdéseket* tartalmazott. A pontozási skála 1-től 5-ig terjedt, ahol a legmagasabb pont jelöli a legmegfelelőbb nyulak. A vizsgálatban részt vevő nyulak 6–12 hónap korú, négy generáció óta szelidségre szelektált, különböző nagyságú, szőrhosszúságú és színű egyedek voltak. A vizsgálatban 1 fő látássérült a segítőjével és 12 fő gyógypedagógus hallgató vett részt. A hallgatók párban dolgozva előbb bekötött szemmel, majd látva is értékelték a nyulakat. A nyulak véletlenszerű sorrendben kerültek hozzájuk, így nem tudták, melyik hány pontot kapott korábban. A látó hallgatók szemének bekötése a pontozásra nem volt hatással, de a látássérült hallgató általában 0,1 ponttal magasabb értéket adott a nyulaknak. Mivel az egyes hallgatók pontszámának szórása nagy volt, nem kaptunk szignifikáns eredményt. Megvizsgáltuk, hogy ki mekkora eséllyel adta az egyes pontokat. Kiderült, hogy a látássérült hallgató 10%-al gyakrabban adott 5 pontot, 3%-al nagyobb valószínűséggel adott 3 pontot, mint a látó hallgatók. Utóbbiak viszont gyakrabban adtak egy, kettő, de leginkább négy pontot a nyulaknak. Megvizsgáltuk, hogy a 14 szempont közül melyiknél voltak nagyobb eltérések a megítélésben. Voltak különbségek, de nem bizonyultak szignifikánsnak. A nyulakat összehasonlítva szignifikáns különbséget kaptunk. A vizsgálat alapján a kritériumrendszer alkalmas lehet a látássérültek számára megfelelő nyulak kiválogatására, mivel szignifikáns különbségeket kaptunk a nyulak között. A látók is tudják használni a tesztet, de némileg szigorúbban pontoznak. Javasoljuk, hogy amennyiben lehetséges, több látássérült bevonásával további vizsgálatokat kellene végezni.

A kutatást az EFOP-3.6.3-VEKOP-16-2017-00008 program támogatta.

**Molnár Ferenc – Pandur Attila – Betlehem József – Ferkai Luca – De-
utsch Krisztina**

„ABCDE” SZEMLÉLETŰ BETEGVIZSGÁLAT OKTATÁSÁNAK LEHETŐ- SÉGEI AZ EGÉSZSÉGÜGYI KÉPZÉSEKBEN

Kulcsszavak: betegvizsgálat, képességfejlesztés, oktatási módszer

A vizsgálat célja, hogy feltárja azt az oktatási módszert/módszereket, amely/amelyek a leg-
hatékonyabban fejlesztik a modern sürgősségi szemléletű betegellátás alapját jelentő,
„ABCDE” szemléletű betegvizsgálathoz szükséges algoritmikus gondolkodást és komplex
(kognitív és pszichomotoros) képességeket.

Anyag és módszer: A kutatás típusa kvázi experimentális, elő- és utóteszt elrendezésen ala-
puló prospektív kutatás, melybe a PTE Egészségtudományi Kar Sürgősségi Ellátási és
Egészségpedagógiai Intézet Mentőtiszt Szakirányának 1. és 2. éves hallgatóit kívánjuk be-
vonni (minimum 80 fő). A vizsgálatban az oktatási intervención, a nemzetközi szakiroda-
lomban említett 4 vezető módszert: a Peyton-féle négylépcsős oktatási módszert, a multi-
média-asszisztált oktatást, szituációs-szimulációs oktatást, továbbá az előadáson és de-
monstráción alapuló frontális oktatást hasonlítanánk össze. A vizsgálatban tervezetten egy
gyakorlati szituációban, elő- és utóméréssel, előre meghatározott standardizált ellenőrző-
lap szerint hajtjuk végre a feladat értékelését, amely statisztikai elemzésre kerül, ezzel le-
hetővé téve a módszerek eredményességének összehasonlítását. A vizsgálatban minden,
Mentőtiszt szakirányon, nappali tagozaton tanuló hallgató beválasztásra kerül. A vizsgá-
latból való kizárás oka a gyakorlati szimuláció nem teljesítése, illetve az előzetes részletes
ismeretek az ABCDE vizsgálattal kapcsolatban. A vizsgálatunk jelenleg még az előkészítés
folyamatában tart, és céljaink szerint az összes alternatív szemléltetési és gyakorlási mód-
szert a hazánkban leginkább jellemző frontális oktatás módszertanához fogjuk hasonlítani,
továbbá 1 és 4 hónappal a vizsgálat után újra értékeljük a hallgatói populáció képességfej-
lesztésének eredményességét. A statisztikai elemzéshez alkalmazásra kerül a várható ada-
tok függvényében a leíró statisztika, a Khí-négyzet próba, az egymintás és párosított T-
próba, valamint az ANOVA teszt.

Várható eredmények: A vizsgálat várhatóan igazolni fogja a nagy valószínűségű oktatási
módszerek hatékonyságát a képességfejlesztésben. A vizsgálat új módszertani perspektívát
nyithat az eredményes és hatékony oktatás vonatkozásában az egészségügyi képzésekben.

Emri Zsuzsa – Kvaszingerné Prantner Csilla – Antal Károly

EEG ALFA AKTIVITÁS MONITOROZÁSA KÜLÖNBÖZŐ MÉRTÉKŰ ÉS JELLEGŰ FIGYELMET IGÉNYLŐ FELADATOK ALATT

Kulcsszavak: EEG, figyelem, alfa hullám

(1) Célok: EEG alfa aktivitást hasonlítottuk össze relaxációs, és fókuszált figyelmet igénylő feladatok alatt. Kíváncsiak voltunk, mennyire megbízhatóan következtethetünk a figyelmi folyamatokra az alfa aktivitás paramétereiből.

(2) Elméleti keretek: A felnőtt ébrenléti EEG aktivitás egyik legmegbízhatóbban mérhető komponense az alfa aktivitás. Az alfa aktivitást legtöbbször relaxációval, a koncentráció hiányával azonosítják, pedig ennél összetettebb funkcióval rendelkezik. EEG vizsgálatokban azt találták, hogy az irányított figyelem kialakítása és az emléknymok felidézése is megnövekedett alfa aktivitással jár. Emiatt az alfa aktivitás növekedése egyaránt kapcsolható a figyelem hanyatlásához és erősen fókuszált figyelemhez is. Kísérletünkben igyekeztünk relaxációt és fókuszált figyelmet is kiváltani.

(3) Módszerek (mérőeszköz, minta, adatfelvétel, elemzési eljárások): Egyetemista diákok (35 fő) EEG aktivitását rögzítettük nyugalomban, behunyt szemmel, illetve olvasás és számolás közben. Az olvasott szöveggel kapcsolatban kérdéseket kellett megválaszolniuk, és lejegyezték a számolási feladat végeredményét. Ezt követően egy kérdőívet kitöltve a diákok értékelték az EEG elvezetés alatti teljesítményüket. Minden diákról több alkalommal készült EEG felvétel, melyekben meghatároztuk az alfa aktivitás teljesítményét, csúcsfrekvenciáját, koherenciáját frontálisan és occipitálisan a különböző feladatok alatt.

(4) Eredmények: A regisztrált aktivitások az irodalmi adatokhoz hasonló variabilitást mutattak. Már a nyugalmi EEG aktivitás alfa komponense alapján a diákok több csoportra oszthatók. Az alfa aktivitás teljesítménye ugyan mindenkinél occipitálisan volt legmagasabb behunyt szemmel, de a pozíciók és feladatok szerinti különbségek széles határok között változtak. Azonos egyénekről készült mérések hasonló alfa csúcsfrekvenciát mutattak, de az alfa teljesítmény változott a fáradtsággal, stresszel. Legmegbízhatóbbnak a féltekék közötti eltérések mérése bizonyult, kisebb fejméretű és hosszú hajú személyeknél nehézségekbe ütközött az elektródok megfelelő pozíciójának és érintkezésének biztosítása.

(5) Elméleti és oktatási relevanciák: Az alfa aktivitások jellemzőink vizsgálata a figyelmi folyamatok függvényében segíti a hatékony tanulást elősegítő pedagógiai eljárások tervezését és azok hatékonyságának ellenőrzését.

A kutatást támogatta:

A kutatás az EFOP-3.6.1-16-2016-00001 „Kutatási kapacitások és szolgáltatások komplex fejlesztése az Eszterházy Károly Egyetemen” pályázat támogatásával valósult meg.

Szili Katalin – Pékné Sinkó Csenge

A BESZÉDPERCEPCIÓ FEJLESZTÉSÉT CÉLZÓ ONLINE FELADATBANK

Kulcsszavak: beszédpercepció, online feladatbank

A beszédpercepció megfelelő fejlettsége nem kizárólag a nyelvi fejlődés kezdeti szakaszában, hanem az iskolai élet vonatkozásában is kiemelt jelentőségű. Az olvasás és írás megtanulásának és begyakorlásának folyamata során rendkívül lényegesek az észleléshez kapcsolódó funkciók (akusztikai, fonetikai, fonológiai, szekvenciális észlelés, a szegmentálási készségek), valamint a hallottak és olvasottak megértése és értelmezése.

Az olvasástanulás kezdeti szakaszában az olvasás sikerességét számos komponens határozza meg, amelyek közül kiemelkednek a nyelvi készségekhez kapcsolódók (Lonigan, Schatschneider & Westberg, 2008). A hangzó beszéd megértéséhez hasonlóan az olvasott szöveg megértéséhez is a nyelvi szintek többszintű szerveződése szükséges (Gósy, 2010). Ezek a nyelvi szintek (fonetikai, szemantikai, szintaktikai, pragmatikai) az olvasás folyamatában egymással integrálódnak, folyamatos kapcsolatban vannak (Kamhi & Catts, 2012). Ahhoz, hogy valaki megértse az általa olvasott szöveget, meg kell értenie a beszélt nyelv és a hangok világa közötti kapcsolatot. Azt, hogy a hallott szöveget mondatokra lehet bontani, a mondatokat szavakká, a szavakat szótagokká és hangokká (Konza, 2014). A beszéd-készség és a korai olvasás, azaz a korai szemantikai képesség és a szövegértés közötti erős összefüggést igazolja Roth, Speece és Cooper (2002) nyomonkövetéses vizsgálata. A verbális kifejezőkészség fejlesztése támogatja az olvasástanulást a kezdeti szakaszban (Fielding-Barnsley & Hay, 2012). Muter, Hulme, Snowling és Stevenson (2004) longitudinális vizsgálati eredményeik alapján megállapították, hogy az anyanyelvi kifejezőkészség fejlesztésével javultak a szövegértési eredmények.

A fentiekből kiindulva egy differenciált feladatbank létrehozását kezdtük el megvalósítani, mely a feladatokon túl a hozzájuk kapcsolódó szakmódszertani leírást is magában foglalja. A feladatbank elméleti modelljének területei: fonológiai tudatosság, mentális lexikon, mondatértés, munkamemória. Célja a beszédészlelés, beszédértés, a nyelvi kifejezőkészség fejlesztése, mely több nyelvi szinthez is kapcsolódik (fonológiai, lexikai, grammatikai, szemantikai, szintaktikai szint). A feladatbank 360 itemet tartalmaz. Az általunk létrehozott feladatbank újszerűsége, hogy olyan nyílt forráskódú feladatszerkesztő programot választottunk, amely egyszerre alkalmas a hagyományos papíralapú feladatok, feladatlapok nyomtatására, valamint ugyanezen feladatok online megjelenítésére egyaránt. Az olvasni tudó 7–12 éves tanulók részére online feladatlap-készítő alkalmazással, az 5–7 éves korosztály számára pedig a verbális területhez kapcsoltnak biztosítunk feladatokat kétféle nehézségi szinten. Jelen prezentációban a feladatbank struktúráját, valamint az itemtípusokat mutatjuk be.

Bertalan Péter – Mészáros Virág

A MINŐSÉG ÉS ÉRTÉK DIMENZIÓI A FELSŐOKTATÁSBAN

Kulcsszavak: minőség, érték, felsőoktatás

A minőség minőségügyi dimenziójában fontosnak tartjuk a megfelelés és minőségképesség mint fogalmak értelmezését tisztázni, mely a későbbiek folyamán is támogatni tudja az észlelt jelenségek közötti eligazodást. Amikor egy termék, folyamat, rendszer megfelelést vizsgáljuk, akkor azt egy adott követelményrendszer szempontjából elemezzük, vagyis előírt, elfogadott követelményekhez (pl. szabványok), tulajdonságértékekhez viszonyítjuk a mért értékeket. A szervezeti szintű minőséget sok esetben a papíralapon bemutatható eredményekkel és a minőségbiztosítási rendszer auditjára való megfeleléssel azonosították, vagyis a rengeteg és feleslegesnek titulált papírmunkával. Az oktatási rendszer a modern társadalom egyik legfontosabb hálózati rendszere. Az üzleti élet paradigmaváltásának igényével együtt az oktatás keretfeltételei is megújulást követelnek, amely két a rendszer hálózatosodását összekapcsolva, a kapcsolatok újraelosztása révén réseket ejtethet, vagy akár járatokat fúrhat a társadalmi rétegeket elválasztó virtuális falakon. A kontextus erejének felismerésével a klikkeket összekötő gyenge kapcsolatok felértékelődhetnek, mintegy hidakat képezve különböző rétegek között. Ez nem azt jelenti, hogy cégek lemondanak nyereségükről, hanem hogy társadalmi hálózati szinten értékelik azt. A kontextus felértékelődése új távlatot nyit a tanulás és így az oktatás előtt. Az oktatás hálózatainak újra kell formálódniuk a minőség és méltányosság jegyében, és úttörő szerepet kell vállalniuk a világ értékrendjének újraformálásában. Az oktatásban dolgozóknak tanulniuk és tanítaniuk kell az új paradigma értékreformját. Ezt csak minőségi és méltányos hálózatokban, a kormányzatok és az oktatáspolitikák együttes támogatásával lehetséges elérni. Fontos, hogy a minőségügyet egyre több szervezet a minőségfejlesztéssel azonosítsa, melyet rendszerszerű, folyamatos megújulás, innováció táplál. A szakirodalomban a minőség és az érték értelmezésének számos aspektusával találkozhatunk; most a minőség és érték viszonyrendszerét alakító fogalmi hálók bemutatását tűztük ki célul. Először a minőség dimenzióit vesszük górcső alá, majd az értékek történeti és fogalmi meghatározottságát, napjaink értéklenyomatait vizsgáljuk. A társadalmi minőség kérdéskörét pedig elsősorban az általunk kutatott „felsőoktatás minősége” témához illeszkedve fejtjük ki.

Perjés István

A PEDAGÓGIAI ÍZLÉS

Kulcsszavak: nevelés, megértés, ízlés

Az előadás a pedagógiai ízlés érvényes elgondolhatósága mellett foglal állást. Amellett érvel, hogy az ízlés, akarva vagy akaratlanul, nem csupán pedagógiai elveink beállítódásaiban van jelen, hanem mindennapi nevelési és nevelődési gyakorlatunkat is mélyen átítatja. Az előadás nem vitatja a pedagógia tudományosan feltárható, tényszerű relevanciáit, inkább arra törekszik, hogy a tudomány módszereivel körülményesen feltárható ízlés pedagógiai érvényesülésének alapvető feltételeire releváns gondolati és tapasztalati példázatokkal mutasson rá.

Az ízlés fogalmi gazdagodása, problematikája jól nyomon követhető az értelmezés kontextusainak árnyalásával. A kifejezésen egyrészt az érzékszerveken át történő érzékelést vagy ízlelést, másrészt ennek metaforikus kiterjesztését (ízlés mint szellemi és erkölcsi ítélőképesség) értjük. A fogalom további jelentésbővülése idővel magába fogadta a helyes mérték érzékének tapintatát, az értelemtől független érzetítéletet, valamint a megítélés és a létrehozás kivételességét. Utóbbi a *sensus communis* (közös érzék) és az ízlésítélet összefüggését azok morális vonásával is kiegészítette.

Ez utóbbi fogalom egyben az ízlés pedagógiai problematikájához is elvezet, nevezetesen: a közösségeket összetartó és elválasztó ízlés individuális vagy közösségi természetű-e, jó és rossz ízlésről, vagy csak ízlésbeli különbségekről beszélhetünk, honnan eredeztethetjük, miképpen művelhetjük ki, és milyen nevelési tétjei, előnyei vannak az ízlésnek? A fogalom pedagógiai vonatkozásai között az az általános feltételezés érdemel különösen figyelmet, hogy az ízlés művelhető, gyakorlással finomítható, azaz beemelhető a nevelés teoretikus és praktikus tartományába. A pedagógiai áthagyományozódás praxisában alapvetően két megközelítés érvényesül az ízlés és az ítélet viszonyának meghatározásában. Az egyik alapállás az, hogy az intézményes nevelésnek szelektív propozíciós keretek között kell formálnia a szellemi és erkölcsi ítélőképességet. A másik megközelítés szerint az ízlésítélet pedagógiai fejlesztése az érthetővé tétel (képzésként is azonosítható) folyamata, melynek nyomán a tanulóknál a megértésre irányuló általános érzék is fejlődik.

Az előadás ez utóbbi értelmezés mellett foglal állást, és amellett érvel, hogy az ízlésítéletek pedagógiai fejlesztésének célja a szellemi megkülönböztető képesség elmélyítése, melynek következtében a tanulóknál a megértésre irányuló általános érzék az egyéni és közös tanulási tapasztalatok és az ezekhez kapcsolódó reflexiók „horizont összeolvadása” révén finomodik.

Gróf Anita

KÉPZÉS ÉS GYAKORLAT A KAPOSVÁRI EGYETEMEN – ÚJ TÍPUSÚ EGYÜTTMŰKÖDÉSI LEHETŐSÉGEK, VÁLASZ A KIHÍVÁSOKRA

Kulcsszavak: elmélet és gyakorlat, együttműködés

Az elmúlt évtized az erőteljes, gyorsan zajló folyamatok és változások időszaka volt a magyar oktatási rendszerben, a felsőoktatásban és hangsúlyosan a gyógypedagógia területén. A kihívásokra adott válaszok egyaránt kiemelt jelentőséggel bírnak a gyógypedagógus-képzés megújulása és a Gyógypedagógus Képzőhely mint intézmény szempontjából.

Az előadás célja olyan innovatív folyamatok elemző szempontú áttekintése és bemutatása, melyek a gyakorlati képzéssel összhangban valósultak meg az elmúlt 5 évben.

A vizsgált folyamatok áttekintése az intézményt körülvevő oktatáspolitikai és jogszabályi környezet, valamint a statisztikai mutatók elemzésével teljes, törekedve a megvalósult, egymásra épülő és egymást támogató elméleti és gyakorlati képzési elemek összefoglaló áttekintésére. Az egyetem által indukált változások és válaszok fejlődésre gyakorolt hatásának bemutatása a hallgatói visszajelzésekkel (N=246), illetve a szakvezetők és az egyetemi oktatók szakmai párbeszédének reflexióival egészül ki.

Az elméleti és gyakorlati oktatás szereplőinek együttes munkája arra irányul, hogy megfelelő módon reflektáljon a megváltozott gyógypedagógusi kompetenciák (ki)alakításának igényére.

A képzésben részt vevő oktatók aktív részesei a jövő pedagógusainak előremutató, szemléletformáló képzésének, meghatározó szerepet töltenek be a pedagógusi attitűd kialakításában, a szükséges kompetenciák fejlesztésében.

A bemutatott dokumentumelemzésen és kérdőíves vizsgálaton alapuló kutatás elemszáma nem tekinthető reprezentatívnak. Figyelembe véve az országos/nemzetközi tendenciát, jelentősége a képzőhely szempontjából meghatározó, támogatva az egyetem válaszainak reflektív szemléletű áttekintését, a továbbhaladás irányaira vonatkozó javaslatok, gondolatok megfogalmazását.

Az elméleti és gyakorlati képzés összhangjának további fejlesztésére irányuló igény magába foglalja a kutatás további vizsgálati elemekkel történő kiegészítését, időben és tartalommal szélesebb körű kiterjesztését, a fejlesztési folyamatok további hatékony támogatása érdekében.

Jakab György

PERMANENS OKTATÁSI REFORM VAGY PEDAGÓGIAI „VÁLTOZÁS- IPAR”?

Kulcsszavak: válságnarratíva, dezintegráció; anómia

Niklas Luhmann (2009) szerint a politika mint önálló társadalmi alrendszer csak a modern, „funkcionálisan differenciálódó” társadalmakban jött létre. Ezt a társadalomtörténeti folyamatot Luhmann úgy jellemzi, mint „*a kettős differenciálódásról a hármas differenciálódásra való átalakulást*”. A premodern társadalmakban az alapvető politikai séma hierarchikus volt: a politikai élet kettős differencia – parancs/engedelmesség – szerint működött. A modern társadalomban ezt váltotta fel az úgynevezett hármas differenciálódás, ami Luhmann szerint a „politika/bürokrácia/publikum” elkülönült módon működő hármas rendszerét jelenti.

Az elmúlt harminc évben közel tíz, kizárólagosságra törő Nemzeti alaptantervet (NAT) és kerettantervet (KET) vezettek be Magyarországon (a tervezetek és variációk számának felkutatása már az oktatástörténetészek feladata). Nem nehéz észrevenni, hogy ezeknek a folyamatoknak alapvetően politikai (hatalmi) természetük van, amely az aktuális pártcsatározások, évenkénti költségvetési viták és a négyévenkénti választások időfelfogásához igazodik. Az oktatásügy ugyanis roppant komplex és bonyolult társadalmi alrendszer, amelynek alapvető mozgatója inkább csak évtizedekben mérhető. A közoktatásban megvalósított változtatások tényleges milyensége és társadalmi hatása legkevesebb tizenkét év után, de valószínűleg inkább csak húsz év után érzékelhető és értékelhető nagy biztonsággal. A permanens reformfolyamat tehát indirekt módon azt jelenti, hogy az oktatáspolitikai (át)alakítások nem az alaposan megismert tapasztalati tényeken és kimerített tudományos eredményeken (Halász, 2009) alapultak, hanem a központi erőforrásokért folytatott politikai harcok erőterében zajló egyeztetések nyomán jöttek létre.

A tervezett előadás az elmúlt évtizedek oktatási minisztereinek tanévnyitó beszédeit, valamint a központi tantervek legitimációs érvelésmódjait elemzi a diszkurzív politikatudomány (Szabó, 2016) módszereivel. Rávilágít a magyar oktatási rendszer néhány sajátos kudarcmechanizmusára: átpolitizálódás, a válságnarratívák ciklikus ismétlődésére, a szimmetrikus és aszimmetrikus fogalompárok kialakulására, dezintegráció problémájára (Jakab, 2019).

Nagy György

HOGYAN VESZÍTÜNK EL EGY GYEREKET 10 NAP ALATT

Kulcsszavak: módszertan, óvoda–iskola átmenet, külső világ tevékeny megismerése, környezetismeret

Az óvoda–iskola átmenetről sokan, sokszor nyilatkozták azt, hogy nem megfelelő. Az óvodai kötetlen tevékenységek, az iskola fokozott elvárásainak teljesítéséhez szükséges fegyelem megkövetelése, még szélesebbé teszi azt a szakadékot, mely az óvoda és az iskola között tátong. A külső szemlélő számára az az óvodapedagógus, aki az iskolai viselkedési formákat már az óvodában érzékelteti a gyerekekkel, túl szigorú, az a tanító pedig, aki az óvodai viselkedési formákat engedélyezi az iskolában, túl engedékeny. A gyerek pedig szeptemberben nem érti meg, miért kell a padban ülnie majdnem egész nap, mikor egy hete még bármivel játszhatott, szabadon mozoghatott az óvodában. Kevésbé megrázóvá tehetjük az átmenetet, ha hasonló módszerekkel találkozunk, hasonló körülményeket teremtünk az ismeretek átadására.

A kutatásom célja olyan módszertani elemek kidolgozása, melyek enyhíthetik az átmenet nehézségeit, ezek megfelelő módosításokkal az oktatás teljes vertikumában használhatóak. A nevelési-oktatási területek közül konkrétan a külső világ tevékeny megismerése–környezetismeret átmenet lehetőségeit vizsgálom. Az élő és élettelen környezet megismerése a gyakorlati természettudományos megismerési módszerein keresztül történik. A megfigyelés életkornak megfelelő, állandó szempontsorának alkalmazása az óvodáskortól kezdődően sikeressé teszi a megfigyelést, a rögzítést és alkalmazást, a hiányosságok feltárását, a pedagógus számára pedig az értékelést. A kísérletezés alapjainak elsajátítása az óvodáskortól nemcsak az ismeretek bővülését, rögzítését, de az eszközhasználatot és a problémamegoldó képességet is fejleszti. A mérési képességek kialakítása a relációk megértésével kezdődik; míg az iskolában az etalon a hivatalos mértékegység, addig az óvodában az ovis saját maga, amihez viszonyítja a relációban az adott dolgot.

Tartalmi szempontból arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a nevelés-oktatás végső célja nem a környezet és folyamatainak minél tökéletesebb megismerése. Ez a tudás eszköz a környezettudatos, környezetet kímélő és óvó viselkedési formák, erkölcsi normák kialakításához. A környezet és a benne zajló folyamatok elméleti megismerése mesék segítségével történik, melyek gerincét valós folyamatok adják, de szereplőik meseszerű lények. Az iskolában elegendő a mese elemeit lefejtetni a folyamatról, és megkapjuk a tudományos formát. Fontos a megismerés helyszíne is: bárhol jó, ahol megvan a kötetlen helyválasztás lehetősége.

A hallgatók által elsajátított módszerek alkalmazhatóságáról, hatékonyságáról visszajelzés főleg szakdolgozatok elkészítése során érkezett. Pozitívan értékelték, érzékelhető a gyerekek fejlődése. Sajnos ezekből hosszútávú következtetéseket nem vonhatunk le. A széleskörű visszajelzések hiánya több okra vezethető vissza, a fiatal pedagógus újító módszereit nem mindenhol támogatták, az eszköz és időhiány is fontos tényező volt.

Kissné Zsámboki Réka

A „KÖZÖS NEVEZŐ” – AZ ISKOLAÉRETTSÉG KÉRDÉSKÖRE AZ ÓVODAPEDAGÓGUSOK ÉS A TANÍTÓK SZEMSZÖGÉBŐL A MEGVÁLTOZOTT TÖRVÉNYI SZABÁLYOZÁS APROPÓJÁN

Kulcsszavak: iskolaérettség, tankötelezettség, óvoda–iskola átmenet, megújult törvényi szabályozás

Az iskolaérettség a fizikai, pszichés és szociális alkalmasságon belül és kívül több tényezőtől tevődik össze. Jelentheti a szükséges kognitív, affektív és motivációs személyiségkomponenseket, egyben utalhat az adott társadalom elvárásaira is a gyermekekkel, a szülőkkel és a pedagógusokkal szemben, melynek következtében a különböző tudományos, szakmai és hétköznapi körökben vitákat, ellenérzéseket kelthet. 2018 tavaszán „Óvoda–iskola átmenet megoldáskereső fórum” címmel a Gy-M-S Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Soproni Tagintézményének igazgatója kezdeményezésére, a soproni óvodák és általános iskolák, valamint a Benedek Elek Pedagógiai Kar együttműködésével újszerű városi kezdeményezés indult. A fórum összehívásának célja az volt, hogy az intézmények, az intézményvezetők, a pedagógusok és a szülők között is sok feszültséget, felelőskeresést generáló óvoda–iskola átmenet problémakörét az érintettek bevonásával körbejárjuk, és a közös gondolkodás eredményeképpen átláthatóbbá tegyük a felelősségi szinteket, „közös nevezőként” kialakítsuk az óvodák és az iskolák számára is elfogadható iskolaérettségi szempontrendszert, valamint jó gyakorlatok bemutatásával módszertani segítséget nyújtunk a pedagógusoknak. Jelen kutatás célja, hogy bemutassa és elemezze a fentebb említett „közös nevező” kialakulásának folyamatát és eredményeit. A közös munkába Sopron város és a Soproni járás óvodái közül 32 intézmény, az általános iskolák közül 13 iskola kapcsolódott be. A Benedek Elek Pedagógiai Kar tudományos szakmai partnerként segítette a kooperációt, így lehetőség nyílt a folyamatokban való részvételre, a tudományos-szakmai álláspont kialakításában való közreműködésre. Jelen munka során (1) a dokumentumelemzés módszerével elemezzük és összehasonlítjuk a Nemzeti köznevelési törvény és az Óvodai nevelés országos alapprogramjában megfogalmazott elvárásokat az óvodáskor végére elérendő fejlődés jellemzőiről, (2) az óvodás gyermekek fejlődésének nyomonkövetésére alkalmazott szempontrendszerket, megfigyelő lapokat, (3) a tanítók által írásban megfogalmazott elvárásokat, melyhez Bakonyi Anna pedagógiai szakértő által a kompetenciaalapú óvodai programhoz kidolgozott szempontrendszer szolgált irányítúként. Kutatásunk meglepő eredményeként elmondható, hogy gyakran az óvodák támasztanak túlzó és nem indokolt, az iskolák által el nem várt követelményeket a gyermekek iskolaérettségével kapcsolatban. A fentiek miatt jelentős szerepe van az intézmények, a szakszolgálati munkatársak, a pedagógusok és a képzőintézmények közötti folyamatos párbeszédnek, különösképp a 2020. január 1-jétől bevezetett új szabályozás értelmében, amelynek következtében a gyermekek iskolaérettségéről már nem a köznevelési intézmények, hanem az Oktatási Hivatal dönt.

Demeter Gáborné

AZ ÚJ TÍPUSÚ ISKOLAÉRETTSÉGI VIZSGÁLATOK ÉS AZ ÓVODA–IS- KOLA ÁTMENETTEL KAPCSOLATOS PEDAGÓGIAI KUTATÁSI ERED- MÉNYEK RELEVANCIÁJA

Kulcsszavak: iskolaérettség, óvoda–iskola átmenet, prevenció

Az iskolaérettség kérdése hazánkban a legutóbbi törvénymódosítás (275/2019. (XI.21.) Kormányrendelet) óta erőteljes fókuszot kapott. Az érintett szülők, intézmények és szakemberek érvei rendkívül összetett problémakört tükröznek, melyek kiemelten a gyermekek fejlődését befolyásoló tényezőkre koncentrálnak. Az iskolaérettség egységes és tudományosan megalapozott mérése azonban kevésbé került előtérbe, pedig a mérési protokoll és módszertan minősége, korszerűsége a szakmai döntések megalapozottságának döntő feltétele. Hazánkban már az 1970-es évektől rendelkezésre állnak az óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos kutatási eredmények (Nagy, 1974, 1976), melyek konkrét óvodai vizsgálo- és fejlesztő eljárások kidolgozását alapozták meg (Nagy, 1986; Józsa & Zentai, 2007). A pedagógiai kutatások keretében egyre több készségterület került fókuszba, kiemelten azok – tanulási eredményességre vonatkozó – prediktív erejének vizsgálata céljából (Józsa, 2007; Csapó & Józsa, 2010; Zentai & Józsa, 2012, Janurik & Józsa, 2016). A pedagógiai idegtudomány fejlődésével egyre közelebb kerülünk az iskolai eredményesség sikerkritériumaihoz, melyek mérése és fejlesztése már egyértelműen szakmai tudatosságot feltételez (Racsmány, 2007; Mohai, 2009; Csépe, 2011; Egyed, 2011). Kutatásom az iskolaérettség mérésnek jelenlegi gyakorlata és az említett vizsgálati eredmények, korszerűsítési folyamatok összefüggéseinek feltárását célozza a Dél-Dunántúli Régió területén. Feltételezem, hogy az iskolaérettségi vizsgálatok módszertanába jelenleg még nem épülnek be teljes mértékben a legújabb tudományos eredmények, emiatt a tanulási eredményesség szempontjából releváns készségek lefedettsége részleges.

A cél elérése érdekében: - körülhatárolom a hazánkban jelenleg elérhető – az óvoda–iskola átmenettel kapcsolatos – kutatási eredmények körét: mely készségterületek prediktív hatását bizonyítják az eddigi pedagógiai kutatások;

- vizsgálom a pedagógiai szakszolgálati gyakorlatot: milyen iskolaérettségi módszertant alkalmaznak a jelenlegi tanévben, mely készségterületek mérése valósul meg; - megfeleltetem az iskolaérettségi protokollt, illetve a kutatásokban kiemelt prediktív hatású készségterületeket, valamint azok vizsgálóeljárásait: mely készségek lefedettsége és hiánya tapasztalható az iskolaérettségi vizsgálatokban – a pedagógiai kutatási eredmények tükrében.

Témám tárgyalása – a pedagógiai szakszolgálati vizsgálati protokoll korszerűsítésén túl – lehetőséget biztosít arra, hogy gyakorlati javaslatokat fogalmazzak meg az óvodaiskola átmenet programjának megújításához, kiemelten prevenciósz fejlesztési céllal.

Miklós Ágnes Kata

A SZÜLŐK ÓVODAVÁLASZTÁSI PREFERENCIÁINAK VIZSGÁLATA AZ ESZTERGOMI ÓVÓKÉPZÉS GYAKORLÓÓVODÁIBAN

Kulcsszavak: nevelésszociológia, óvodaválasztás, társadalmi környezet

Az intézményválasztással kapcsolatos kutatások elsődleges fókuszában az iskolák állnak, az óvodaválasztás kérdése elsősorban „iskolaszegény” környezetben kap jelentőséget (Kozma, 2016). A jelen kutatás viszont, mely *Az esztergomi óvodák és társadalmi környezetük kölcsönhatásai* címmel készülő doktori disszertáció egyik alfejezetének anyagát képezi, egy olyan közepes méretű városban vizsgálja az óvoda és annak társadalmi környezete kölcsönhatási rendszerét, ahol (jelenleg) összesen tíz különálló óvoda áll rendelkezésre. Bár nyilvánvaló, hogy az óvodaválasztásban lényeges szerep jut az intézmény fizikai-térbeli közelségének (Török, 2005), minél határozottabb és egyénibb profillal–arculattal rendelkezik egy óvoda, annál több esélye van arra, hogy – a folyamatosan csökkenő gyermekszám ellenére is – képes legyen fennmaradni és prosperálni egy ennyire intézménygazdag környezetben. A 2020 januárjában végzett kérdőíves felmérés, mely azt hivatott megállapítani, az intézmény közelségén kívül milyen tényezők kapnak jelentőséget az óvodaválasztásban, a PPKE BTK VJTK Óvó- és Tanítóképző Tanszékének óvodapedagógus-képzésében fontos szerepet vállaló három esztergomi óvoda kiscsoportos korú gyermekkel rendelkező szülőinek körében készült. A három óvoda profiljában, pedagógiai programjában és fenntartóját tekintve egyaránt markáns eltéréseket mutat. Az elsőéves hallgatók gyakorlőhelye a Szatmári Irgalmas Nővérek által fenntartott Szent Erzsébet Óvoda, Gimnázium és Általános Iskola katolikus óvodája; a másodéveseké az önkormányzati fenntartású Szentgyörgyemezei Óvoda, mely hagyományörző profillal rendelkezik; a harmadéveseké a szintén önkormányzati fenntartású Aranyhegyi Óvoda, melynek Pedagógiai Programja az egészséges életmódra nevelést és környezettudatosságot hangsúlyozza. A három intézmény fizikai és társadalmi környezete, vonzáskörzete is jelentős eltéréseket mutat, ez pedig a válaszadó szülők életkorában, végzettségében, gyermekeinek számában is megmutatkozik. A három óvoda összesen 73 kiscsoportos korú gyermekének szülői által kitöltött 53 kérdőív alapján a jelen kutatás elsősorban arra vállalkozik, hogy árnyalja az óvodaválasztási preferenciákkal kapcsolatos eddigi megállapításokat. Az eredmények szerint ugyanis az evidenciának tekintett intézményi közelség mellett hangsúlyos szerepet játszik az óvodaválasztásban a korai szelekció gyakorlata is (vö. Berényi, Berkovits & Erőss, 2005), de emellett olyan tényezők is jelentőséget kapnak, mint például az óvoda jó felszereltsége, az intézményi nyílt napok tartása, az óvoda jelenléte a (helyi) médiában stb. A szülők preferenciáinak pontosabb ismerete ilyen módon kutatási és intézményi gyakorlati haszonnal jár: nemcsak az adott óvodák társadalmi környezetének pontosabb körvonalazásában működik közre, de magukat az intézményeket is segíti abban, hogy hatásosabb stratégiákat dolgozzanak ki fennmaradásuk érdekében.

Karácsony Ilona – Máté-Póhr Kitti

AZ ISKOLA PSZICHOSZOCIÁLIS KOMPONENSEINEK ÉS A RIZIKÓMAGATARTÁS – EGÉSZSÉGMAGATARTÁS ÖSSZEFÜGGÉSÉNEK VIZSGÁLATA GIMNÁZIUMI TANULÓK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: egészségmagatartás, iskolai erőforrások

Elméleti keret: Az iskolai évek alatti döntéshozatal jelentősen befolyásolja az egészségmagatartást és meghatározza majd a felnőttkori egészségi állapotot. A pozitív iskolai hatások védőtényezők lehetnek az egészség szempontjából, míg a negatív élmények kockázatot jelenthetnek. Kutatásunk célja volt az iskola pszichoszociális erőforrásainak felmérése és annak közvetett hatásának megismerése az egészséget veszélyeztető (a dohányzás, az alkoholfogyasztás) és védő (táplálkozás, mozgás) tényezőkre. Módszerek: Kvantitatív, keresztmetszeti kutatásunkat Nyugat-Dunántúlon végeztük kényelmi mintavétellel gimnáziumi tanulók körében (N=448). Saját szerkesztésű és standardizált kérdőívvel (ESPAD – rizikómagatartás HBSC egészségmagatartás és iskolai erőforrások) gyűjtött adatokat SPSS Statistics 22 programmal elemeztük. A változók közötti kapcsolatot Spearman korrelációs számítással ($p < 0,01$) és χ^2 próbával ($p < 0,05$) vizsgáltuk. Eredmények: Az üres kalóriák a megkérdezettek közel 20%-ánál napi szinten jelent meg. Tízből két diáknál igen kevés volt a heti mozgásidő, míg a mozgás minősége háromból két tanulónál volt megfelelő. A dohányzás életprevalencia értéke 50%, a havi érték ennek fele, az alkoholfogyasztásnál az életprevalencia közelített a 100%-hoz, a havi adat 80% volt. Az üres kalóriák étrendben való megjelenése, a dohányzás és az alkoholfogyasztás szokásai nem voltak függetlenek egymástól ($p < 0,01$), emellett az üres kalóriák fogyasztása a preventív magatartásformákat kedvezőtlenül befolyásolta ($p < 0,01$). Az egészséget védő életmódelemek között a táplálkozás és a sportolás szoros együttjárást mutatott ($p < 0,01$). A tanulók többsége (3/4-e) szerette iskoláját, de 2/5-e az iskolai feladatait eléggé vagy nagyon nyomasztónak érezte. Az iskola iránt érzett magasabb attitűdszint, a magasabb iskolai társas támogatás a zöldséggyümölcs fogyasztást befolyásolta kedvezően ($p < 0,01$), ezzel szemben a növekvő iskolai terhelés az üres kalóriák fogyasztását segítette elő ($p < 0,01$). A dohányzás havi prevalencia értéke az előbb említett valamennyi vizsgált iskolai pszichoszociális faktorról korrelált ($p < 0,01$). Nagyobb mértékű iskolai terhelés az alkoholfogyasztást (bor, alkohol tartalmú üdítők) növelte ($p < 0,01$). A tanári minta és az egészségmagatartás khi négyzet próbával végzett kapcsolat vizsgálata egyedül csak az üres kalóriák fogyasztásával mutatott jelentős összefüggést ($p < 0,05$). Elméleti és oktatási relevanciák: A kamaszkor rugalmasságot vár el az egyéntől és az adott helyzethez leginkább illeszkedő egészséget támogató megküzdési stratégia kiválasztását. A válaszok az egészség szempontjából lehetnek adaptívak, de maladaptívak is. Eredményeink alapján mind a preventív, mind a rizikómagatartásformák egyes elemei összefüggtek egymással, és a kockázati tényezők a védőtényezők megvalósulását háttérbe szorították. A rizikómagatartás és az iskola pszichoszociális komponenseinek együttjárása felhívja a figyelmet az iskolai légkör javítására, az iskolán belüli társas támogatás erősítésére.

Kós Katalin

A CSALÁD SZEREPE AZ EGÉSZSÉGGÁROSÍTÓ SZOKÁSOK TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: család, nevelés – szokások, egészségmegőrzés

Szakirodalmi adatok bizonyítják, hogy a családi nevelés és annak befolyásoló ereje jelentős mértékben hat az egyén életének minden területére, kiemelten a döntéshozó képességre. Jelen empirikus kutatás témája az egyetemista hallgatók egészségmagatartására és szokásaira vonatkozott, a felmérésre elektronikus úton kitöltött kérdőív (N=188) segítségével került sor. A vizsgálat három egyetem három különböző karán történt: az egri Eszterházy Károly Egyetem Természettudományi Kara, a budapesti Eötvös Loránd Tudományi Egyetem Bölcsészettudományi Kara, valamint a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügy-számvitel Kara. Az Eszterházy Károly Egyetem Természettudományi Karának hallgatói között a kitöltők között voltak rekreációs-szervező és egészségfejlesztő, sportszervező, programtervező informatikus és osztatlan tanári alapszakos hallgatók is. Az Eötvös Lóránd Tudományi Egyetem Bölcsészettudományi Karán tanulók közül anglisztika és osztatlan tanári alapszakos hallgatók töltötték ki. Ezen felül a Budapesti Gazdasági Egyetem Pénzügy-számvitel Karának pénzügy-számvitel, gazdálkodás és menedzsment, emberi erőforrások és gazdaságinformatika alapszakos hallgatói közül kerültek ki a kitöltők. A különböző egyetemeken különböző szakokon tanuló hallgatók kitöltése által lehetővé vált a diverzitás növelése, mindemellett sokszínűségével pontosabb kép rajzolódott ki az egyetemisták szokásairól. A kérdőív 42 kérdésből állt, melyben egyaránt szerepeltek nyitott (7 db) és zárt (25 db) végű direkt és indirekt kérdések is. 10 kérdés formáját tekintve átmenetet képezett a nyitott és a zárt végű kérdések között. Típusuk alapján egyválaszos, többválaszos, valamint rangsoroló kérdések is szerepeltek. A felmérés első része szociáldemográfiai kérdésekkel foglalkozott a kitöltő családi és anyagi háttérével, fizikai és egészségi állapotával kapcsolatosan. A második rész azonban a táplálkozási és szabadidő-eltöltési szokásaikra irányult, ez alapján sikerült feltérképezni a szülők szerepét a fiatal egyetemisták és „leendő szülők” körében.

A káros szenvedélyekkel kapcsolatos eredmények azt igazolták, hogy a szülők szokásai nagy mértékben kihatnak gyerekeik élvezetiszer-használathoz való viszonyulására még fiatal felnőtt korban is. Az egészségesebb életmódra törekvés a vizsgált alanyok többségénél fennáll, azonban a bevéssődött szokások korlátozó erővel bírnak a tenni akarás ügyében. A döntés fejből születik meg, az egyén cselekszik. Az egyének családokat, a családok társadalmat alkotnak. Minél több egyén dönt a helyes életvitel mellett, annál több család fog tenni kollektívan egy jobb, egészségesebb társadalomért.

Almássy Zsuzsanna

SZÜLŐI BEVONÓDÁS ÉS MENTÁLIS EGÉSZSÉG A KORAGYERMEK- KORI TEMPERAMENTUM FÜGGVÉNYÉBEN

Kulcsszavak: szülői bevonódás, apai bevonódás, koragyermekkorai temperamentum, szülők mentális egészsége, depresszió

Célok: Jelen előadás a szülők, elsősorban az apák szerepét, bevonódását, pszichés jellemzőit hivatott bemutatni a gyermeki temperamentummal összefüggésben.

Elméleti keretek: A szülők mentális egészségének és a szülői bevonódásnak kiemelt jelentősége van a gyermek egészséges fejlődésében. A szülői aktivitás, a szülői viselkedés kialakulásában és formálásában meghatározó szerepet tulajdonítunk a gyerek temperamentumának is.

Módszerek: A vizsgálatban 70 család kérdőíves vizsgálatára került sor. A vizsgálatba való bekerülés feltétele a családok által nevelt gyermek 18–36 hónapos életkora volt. Az édesanyák és az édesapák külön kérdőívcsomagot töltöttek ki. A gyermek jellemzőiről és a gyermeki temperamentumról az édesanyák nyilatkoztak. A kérdőíves felmérés intézményi, bölcsődei keretek között zajlott. A vizsgálat során a szülők mentális állapotát, szorongását, depresszióját (Spielberger-féle Vonásszorongás Kérdőív-STAI, Gotland Férfi Depresszió Kérdőív-GMDS, Beck Depresszió kérdőív-BDI), a gyermek temperamentumát (Early Childhood Behaviour Questionnaire – Koragyermekkorai Temperamentum Kérdőív-ECBQ) és az apai bevonódás különböző aspektusait (Lamb, apai szerepek modellje alapján) mértük fel.

Eredmények: Az eredmények azt mutatják, hogy a gyermek neme és a temperamentuma egyaránt (a két tényező egymás hatását erősítve) kap szerepet az apai bevonódásban és az apák depressziós tünetképzésében. A vizsgálat során gyermeki temperamentum-profilokat azonosítottunk, amelyek különböző módon hívják be a szülőt az interakciókba. Az aktív, jellemzően negatív hangulati állapottal jellemezhető gyermekek (nemre való tekintet nélkül) magas apai bevonódást tapasztalhatnak meg, míg a féltősebb, passzívabb lányoknál szintén magas, fiúk esetében azonban kiemelkedően negatív apai bevonódás mérhető. A gyermekek temperamentum-profilba tartozása jellemzően a lányok esetén hat az apák depressziós tünetképzésére, leginkább akkor, ha a lánygyermek aktív, negatív hangulati állapota kifejezett és rosszul szabályozott.

Elméleti és oktatási relevanciák: Az előadás ismerteti a kisgyermekkorai apai bevonódás jelentőségét hangsúlyozó és alátámasztó legfőbb elméleti eredményeket és kutatási megfontolásokat, ezzel összefüggésben a gyermeknevelésre, a szülők támogatására vonatkozó információkat prezentál.

Martin László

PEDAGÓGUSJELÖLTEK MENTÁLHIGIÉNÉ OKTATÁSA

Kulcsszavak: mentálhigiéné, prevenció, protektivitás

A humán tudományok egy része számára egyre nagyobb kihívást jelent a devianciák (bűnözés, addikciók, pszichiátriai zavarok...) gyakoriságának mind a felnőtt, mind a fiatalok, sőt a gyermek népesség körében történő emelkedése. Jelentős szakma- és intézményközi együttműködést és korszerű szakmai felkészültséget igényel a gondozási, nevelési-oktatási intézményekben ezek „kezelése”. Az ehhez való hozzájárulást voltak hivatottak a pedagógusképzésben korábban képviselni az olyan tantárgyak, mint *Drogprevenció, Személyiségfejlődési zavarok pszichológiája* és manapság a *Mentálhigiéné*.

A prezentáció hat fő témakör mentén mutatja be az egyetemünk Pedagógiai Karán, csecsemő- és kisgyermeknevelő, óvodapedagógus és tanító szakosok részére folyó mentálhigiéné oktatást/nevelést: 1. A mentálhigiéné tárgya, története, alapfunkciói, hazai intézményrendszere; 2. A szocializáció és zavarai, ezek következményei; 3. A lelki egyensúlybomlás pszichológiai modelljei (pszichoanalízis, behaviorizmus, szociálpszichológiai, egyenlőtlen fejlődés, stressz, frusztráció, tárgyvesztés-gyász, krízis, trauma, elhanyagolás); 4. A párválasztás, gyermekvárás, szülés-születés; 5. A család; 6. A pedagógusi munka mentálhigiénéje.

Az elmúlt fél évszázad állatkísérletes (Harlow) és -megfigyeléses (Goodall), valamint humán pszichológiai (Spitz, Bowlby, Ranschburg, Csépe) kutatási eredményei, egyre inkább fontosnak mutatják a tananyagban többször visszatérő, korai gyermek – gondozó kapcsolatot, sőt a praenatalis és perinatalis időszak későbbi hatásait.

Az oktatás/nevelés során, igyekeztünk élményszerűvé tenni az egyes tartalmakat, számos képes, videós, rádiófelvételes és irodalmi, prózai demonstrációt alkalmazunk. Egy rádiójáték kapcsán modellezzük a magzatmegtartás – elvetetés krízisét. A tananyaggal és prezentációs módszereivel igyekszünk a hallgatók leendő pedagógusi és szülői attitűdjét kedvező irányban befolyásolni.

A Mentálhigiéné oktatása is egy „válaszlehetőség az új évezred kihívásaira”!

Célja: a lelki zavarok- és okaik felismerésére érzékenyítés és felkészítés azok saját hatáskörben és/vagy társ-szakmabeliekkel való együttműködésben történő megelőzésére, kezelésére.

Kiss Laura – Bodnár Petra – Balogné Bakk Adrienn

A VAS MEGYEI ÓVODÁSKORÚ GYERMEKEK ÉLETMÓDJA ÉS ELHÍZÁSI MUTATÓI

Kulcsszavak: gyermekkori elhízás, óvodai nevelés, egészséges életmódra nevelés

Az elmúlt évtizedekben, különösen az 1990-es évektől kezdve az elhízás növekvő tendenciát mutat világszerte. A WHO adatai szerint (2015) aggasztó, hogy világszerte mintegy 41 millió az 5 év alatti elhízott vagy túlsúlyos gyerekek száma, mely becslések szerint 2025-re 70 millióra is nőhet. Magyarországon egy gyerekeken végzett reprezentatív vizsgálat szerint az elhízás prevalenciája a fenti jóslatoknak megfelelően folyamatosan emelkedik, és tíz év alatt megduplázódott. Bár ennek genetikai okai is vannak, de számos környezeti tényező is szignifikánsan befolyásolja az elhízás kialakulását, ezért véleményünk szerint már az intézményes nevelés keretében is a megelőzésnek kardinálisabb szerepet kell kapnia, mivel a kövér gyerekek az esetek 25–80%-ában felnőttkorban is kövérek maradnak.

Tapasztalataink szerint az óvodás gyerekek élettere bizonyos értelemben beszűkült. A természetes mozgásszabadság kiélési lehetősége lecsökkent, és az inaktivitás már ebben az életkorban megjelenik.

Kutatásunk célja feltárni, hogy milyen összefüggések vannak a gyermekkori elhízás és a rendszeres testmozgás gyakorlása között az intézményes kereteken belül, illetve még melyek lehetnek azok a tényezők, körülmények, melyek befolyásolják a gyermekkori elhízás kialakulását. Ezen felül szándékunkban áll megvizsgálni, hogy a gyermekek körében a vidéki vagy a városi környezet idézi elő nagyobb arányban az elhízást.

Kérdéseink és hipotéziseink igazolására írásbeli kikérdezést, kérdőívet választottunk a pedagógiai kutatások módszerei közül, amit első sorban 12 Vas megyei óvodában végeztünk el. Ezen intézmények közt szerepelt egyaránt vidéki és városi is.

A még feldolgozás alatt lévő kutatás előzetes eredményei alapján elmondhatjuk, hogy szükséges lenne a rendszeres óvodai testnevelésnek egy egységesebb, konkrétabb követelményrendszer. Motiváltabb, kedvezőbb légkör kialakítása, hogy minél több gyermek vegyen részt az óvodai mozgásos tevékenységekben. Természetesen nélkülözhetetlen a szülők együttműködése a rendszeres testedzés gyakorlásában, valamint a helyes táplálkozás kialakításában, ugyanis a kisgyermekkorban látott minták sokszor egész életünkön át elkísérnek minket.

Szederkényi Éva – Klein Ágnes

DIGITÁLIS KOMPETENCIÁK „ÚJRATÖLTVE”: EGY INTERGENERÁCIÓS MÓDSZERTANI ÉRZÉKENYÍTŐ PROGRAM KVALITATÍV MÉRÉSE

Kulcsszavak: érzékenyítés, felnőttképzési programok, generációk közötti párbeszéd, Alfa és Z-generáció, fordított mentorálás

1.1 Problémafelvetés

„A nevelés azonban magasztosabb szó, szellemi természetünkre való hatásra és jellemformálásra utal, egyéni jellegű és állandó, gyakorta beszélnek róla a vallással és az erénnyel összefüggésben” – vallja John Henry Newman, a 19. századi jeles pedagógus a tudás és a nevelés viszonyáról. Ezt a szellemiséget hipotézisünk szerint különös gonddal kell alkalmazni a kommunikációs kultúrára és médiahasználatra nevelésben, a hiteles és etikus kommunikáció érdekében, különösen azért, mert megfigyelésünk szerint a pedagógus és szülő, valamint a gyermek intergenerációs párbeszédének lehetőségei egyre szűkülnek.

1.2 A hipotézis felállítása

Kutatásunkban egy módszertani érzékenyítő program kialakításával szeretnénk elősegíteni az Alfa- és Z-generáció tagjainak kölcsönösebb, megértőbb kommunikációját szülővel, pedagógussal. Konkrétabb célunk, hogy a szülők – fordított mentoring módszerével – megismerjék az Alfa- és Z-generáció tudását, nézőpontjait és saját kommunikációs kompetenciájukat így fejlesszék.

Hipotézisünk független változója az előzetes vizsgálatok során kifejlesztett tréning, amivel a mind a szülőket, mind gyermekeiket a másik nemzedékkel fennálló kommunikációs csatorna „akadálymentesítésére” szenzibilizáljuk. Független változó a tréningek hatékonyságát igazoló jobb megértés, illetve a résztvevő nemzedékek virtuális tereinek „egybenyitása”, végső soron a család összetartásának fokozása.

1.3 A módszertani modul

A szülőknél és a tanulóknál tervezett tréning nevelépszichológiai, kommunikációs és módszertani modulból áll, melynek módszertani keretét az ún. fordított mentoring adja. Azaz az Alfa- és Z-generáció saját szemszögéből nézve fogja beavatni a szülőket a digitális kommunikációs formáik értelmezésébe és megértésébe.

1.4 Mérés, adatgyűjtés

Kvalitatív mintavétel: az Alfa- és Z-generáció: a dél-baranyai régió 12–16 éves tanulói és szüleinek félig strukturált interjúkon alapuló vizsgálata.

1.5 Eredmények és disszemináció

Együttműködve a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Humán Fejlesztési a Kultúratudományi Intézetével, a közösségszervező BA szakos hallgatók segítségével terepmunkán, két művelődési intézmény közreműködésével két tréningnapon tesztelnék szülők és gyermekeik bevonásával 2020. őszi és tavaszi félévében.

Kovács Edina

FELSŐOKTATÁSI KURZUS ONLINE OKTATÁSI KÖRNYEZETBEN VALÓ ADAPTÁLÁSA – A HATÉKONY TANULÁS ÖSZTÖNZÉSE KÜLÖNBÖZŐ TÍPUSÚ MÉDIUMOK SEGÍTÉSÉVEL

Kulcsszavak: e-learning, blended learning, tananyagtervezés

A 21. században a felsőoktatásban egyre nagyobb hangsúlyt kap az elektronikus oktatási platformok használata. A frontális oktatást kiegészítve, blended learning kurzus keretein belül, vagy azt teljesen felváltva, e-learning kurzusok adaptálásával (Stacey & Gerbic, 2009). A felsőoktatásban a blended oktatási környezetekre egyre nagyobb hangsúly kerül, típusaik az online aktivitás mértéke alapján különülnek el (Graham, 2006). Az online környezetben megjelenő elektronikus tananyagok elkészítésénél a hagyományos, Gagné által definiált (Gagné, Briggs & Wager, 1992) didaktikai design kell, hogy képezze a tananyagok alapját, ezt kiegészítve jelenik meg a curriculum-modell (Antal & Péter, 2007), valamint a szöveg strukturális struktúrájának kialakítása, és a különböző médiaelemek hangsúlyának megtervezése. Emellett figyelembe kell venni az elektronikus felület, médium sajátosságait (McLuhan, 1964), az elektronikus felületen történő olvasás, tudáselsajátítás különbségeit. A szöveges tartalmak mellett fontos a különböző elemek megjelenítése a tananyagban, ez segíti az információ megértését, az érdeklődés felkeltését (Fazekas, Balla & Kocsis, 2013). Hangsúlyt kell fektetni a képek és videók, illetve a szöveg elhelyezkedésének egyensúlyára is. Az interaktív elemek beépítése segíti a megértést, növeli a koncentrációt és a motivációt. Emellett hasznos olyan szövegrészek beépítése is, mely az elméleti tananyag gyakorlati jelentőségét mutatja be, ezzel a tananyag használhatóságát mutatva be (Ollé et al., 2015). Az online platformoknál fontos a hiperlinkek használata is. A hiperlinkek rendszerbe szervezése biztosítja a különböző pedagógiai funkciók beépítését a tananyagba (Komenczi, 2009).

Az előadás egy felsőoktatási kurzus (Adatbázis-kezelés és -építés) tananyagainak elektronikus platformra való integrálásának folyamatát mutatja be. A tananyagtervezésnél mind a didaktikai design, mind a médiumok kiválasztása esetén a hangsúly a tananyag elsajátíthatósága mellett a hallgatók motivációjának növelése és a hatékony tanulás ösztönzése volt. A kurzus blended learning oktatási környezetben valósult meg, ahol a csoportmunka, és a digitális együttműködés egyik eszköze maga az online oktatási környezet volt. A különböző médiaelemek használata, a frontális oktatás hangsúlyának csökkentése és a hallgatók involválása jelentősen növelte a tananyag hatékony elsajátítását és a hallgatók motivációját a félév során.

M. Pintér Tibor

KERESLET ÉS KÍNÁLAT: MÉRLEGEN A BÖLCSÉSZKÉPZÉS DIGITÁLIS KOMPETENCIÁI

Kulcsszavak: digitális kompetenciák, oktatásinformatika, tanárképzés

A modern kultúra alapjait bizonyos tekintetben az a digitális világ határozza meg, amely elsősorban a fiatalabb generációnak jelent biztosabb mozgásteret. A digitális kultúra leginkább az infokommunikációs eszközök világában él, a változó világnak pedig lépést kell vele tartania, mivel az infokommunikációs és digitális eszközök egyre több helyen jelennek meg (például nyelvvizsga, online kurzusok vagy akár a bankolás). Az információs technológia vitalitása, az élet- és munkakörülmények alakításában betöltött szerepe ma már megkérdőjelezhetetlen.

A magyarországi tanárképzésben 2019-ben lefolytatott DigCompEdu-alapú kutatás kimutatta, hogy a magyarországi tanárképzésben oktatók digitális kompetenciáinak fejlettségét befolyásolja az intézmény infokommunikációs eszközökkel történő ellátottsága (vö. *Neveléstudományba leadott tanulmány*). A felsőoktatásban oktatók azzal is szembesülnek, hogy a felsőoktatásban tanuló hallgatók IKT-eszközhasználati igénye magas. Az oktatói hajlandóság, illetve a hallgatói igény azonban korántsem jelenti a „látványpedagógia” által végzett, mobil eszközök által vezérelt pedagógiai lehetőségek határait.

Előadásomban immár több mint tízéves oktatói tapasztalatra támaszkodva számolok be a bölcsészképzés két szegmensének: a ma már nem létező terminológia mesterszak és a magartanárképzés hallgatóinak számítástechnikai kompetenciáiról. Azt vizsgálom, hogy az általánosságban ismert, a közoktatásban is elvárt digitális kompetenciák (bővebben Kárpáti, 2013) hogyan valósulnak meg a tanárképzésben.

Tapasztalati tényekre alapozva összefoglalom azokat a mindennapokban is használható alapeszközöket, valamint azok kezelésének minimális elvárásait, amelyek mélyebb IKT-kompetenciákat követelnek a hallgatóktól. Megkísérlem összefoglalni, vajon milyen határai vannak egy tipikus bölcsésznek – meddig mehetünk el a nyelvtechnológia és információtechnológia felhasználásával, valamint oktatásával. Hol a határ, amikor még haszonnal és nem gátként használható az oktatásban (vö. M. Pintér, 2019). Megpróbálom összefoglalni azon digitális kompetenciák halmazát, amelyek nélkül a mai egyetemisták digitális analfabétáknak minősülnek (ezeknek azonban – mint majd látható – kevés közük van a mobil eszközök használásához).

Bartal Orsolya

MOBILESZKÖZÖK A TANÓRÁN: TILTÁS VAGY A LEHETŐSÉGEK TÁRHÁZA A KEZÜNKBEN

Kulcsszavak: mobil eszközök, motiváció, okostelefon

Az elmúlt évtizedekben rohamos gyorsasággal változtak azok a kihívások és elvárások, amelyekkel a nevelési–oktatási intézményeknek szembe kell nézni nap mint nap. Ilyen kihívás a mobil eszközök (laptop, tablet, okostelefon) tanórai használata. Amennyiben a külső elvárásokat vesszük számba, a Digitális Oktatási Stratégia (DOS, 2016) köznevelési pillérének célrendszerében több specifikus cél kerül meghatározásra. Nevezetesen a pedagógusok legyenek érdekeltek és motiváltak abban, hogy a mindennapok tanulási–tanítási folyamataiba beépítsék az IKT-eszközök tanórai használatát (ezzel párhuzamosan az eszközpark biztosítását irányozza elő a DOS), valamint a tanulók kötelező eszközhasználata és az egymás közötti kollaboráció fontosságát hangsúlyozzák. A tanulási–tanítási folyamat digitális innovációja és tényleges bevezetése nagy jelentőséggel bír, és nélkülözhetetlen a 21. századi iskolában egyéni és intézményi szinten egyaránt (Prievara, 2018). Azonban mind a mai napig országos szinten tapasztalhatunk ambivalens attitűdöt és gyakorlatot az oktatás különböző szintjein e téren. A teljes tiltás, a részleges szabályozás vagy a motivációs eszköztár korszerű felhasználásaként korlátlan „fogyasztás” példáival egyaránt találkozhatunk.

Jelen előadásban egy doktori kutatás részeredményei kerülnek bemutatásra, Bács-Kiskun megye négy különböző településtípusán. Egy község, egy nagyközség, egy város és egy megyei jogú város általános iskoláinak felső tagozaton tanító pedagógusainak tapasztalatait és gyakorlatait mutatom be, az intézményvezetőkkel készített interjúkkal karöltve. A mobil-tanulás egyik lehetséges megvalósítását, a BYOD-modell (*Bring Your Own Device! – Hozd magaddal az eszközödet!*) tanórai alkalmazását kutatom. A vizsgálatban a BYOD-módszer tanórai gyakorlati alkalmazásáról és magáról a jelenségről kértem ki a pedagógusok véleményét, hozzáállását kérdőív és félig strukturált interjú módszerekkel.

A bemutatásra kerülő kutatás populációját négy Bács-Kiskun-megyei település általános iskolájának felső tagozatán tanító pedagógusai képezték. A kiválasztott intézményekben 60 tanár tanít a felső tagozaton. A mintavételi eljárás tekintetében a pedagógusok teljes populációját kérdeztem le. Rétegzett mintavételi eljárást alkalmaztam, ahol a 2018-es, KSH által közzétett településadatok voltak az irányadók.

A kutatás jelentősége, hogy ez idáig a BYOD-kutatások az aktorok közül inkább a tanulóra fókuszáltak, illetve a módszer hatékonyságára, valamint a gyakorlati kivitelezésre, technikákra; jelen kutatás a pedagógusok attitűdjét célozta megvizsgálni, és képet alkotni a hazai BYOD-modell tényleges megítéléséről. Ezt a hiányosságot hivatott feloldani a kutatás, amelynek jelen esetben egy megyére kiterjesztett részkutatását mutatom be a mostani konferencia-előadásban.

Gombos Péter

A DIGITÁLIS GENERÁCIÓ ÉS AZ OLVASÁS MAGYARORSZÁGON FEL- MÉRÉSEK TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: olvasáskutatás, digitális bennszülöttek, olvasási szokások

Előadásomban elsősorban friss hazai felmérések eredményeire – a 2017-es, s még inkább a 2019-es, „Az én könyvtáram” című EFOP-pályázat keretében elvégzett kutatás –, valamint szakirodalmi forrásokra támaszkodva szeretném bemutatni a magyar gyermekek, különösen az iskoláskorúak viszonyát az olvasáshoz, a könyvekhez. Mivel a jelenleg iskolába járók mindegyike „digitális bennszülött” (Prensky, 2001), nemcsak gondolkodásuk, de kultúrafogyasztási, ezen belül olvasási szokásaik is jelentősen eltérhetnek a korábbi generációkétól.

Az elméleti háttér rövid ismertetése után bemutatom a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár pályázatának keretében zajlott olvasáskutatás legfontosabb paramétereit, majd elemzem az itt nyert adatokat. (Nemegyszer összehasonlítva azokat az ugyanezen projekt során végzett korábbi, illetve mások által elvégzett, ismertetett vizsgálatokkal.)

Az említett felmérések részeseként sok érdekes adatot gyűjthettem a témában. Előadásomban természetesen kitérek arra, hogy a 3–17 éves korosztály milyen gyakran, milyen időtartamban használja a világhálót, s jellemzően milyen céllal teszi ezt.

Ugyancsak megvizsgáltam a válaszokat a megkérdezettek lakóhelye (lakóhelytípusa) alapján, de elemzési szempont volt a szülők iskolai végzettsége is. Sőt – és ez ráadásul jól láthatóan hatással volt a válaszokra – azt is figyelembe vettem, hogy a gyerekek egy- vagy kétszülős családban élnek-e.

A 2017-es kutatás eredményei közül különösen fontos és elgondolkodtató volt az internet-használattal töltött idő és az olvasási kedv jól látható összefüggése. Ezt ezúttal is megnéztem, sőt, itt érdemes volt összehasonlítani a két év különbséggel végzett vizsgálatok adatait. Most is hasznos tapasztalatokat gyűjthettem az internettől általában távol maradók olvasási kedvének elemzése után, közöttük meglehetősen nagy arányban vannak kifejezetten sokat olvasók.

A vizsgált klasztert érdemes volt korcsoportonként tovább bontva is elemezni, nem csupán a legkisebbek és legnagyobbak között láthatunk jelentős különbséget.

Előadásomban kitérek a digitális bennszülöttek könyvtárhoz való viszonyára is – megint csak a kutatási adatok alapján –, s ezúttal is kiemelt jelentőségűnek érzem a gyerekek megjelölte legnépszerűbb műfajok alapján kialakult lista bemutatását, analízisét.

Agnieszka Żyta

**EDUCATION OF STUDENTS WITH SPECIAL NEEDS IN POLAND AND
THE CHALLENGES OF THE CONVENTION ON THE RIGHTS OF
PERSONS WITH DISABILITIES**

Key words: special needs, CRPD, education, inclusion

The Polish system of education provides a variety of schooling options for students with special needs, including mainstream schools, integrated schools, special schools, home-schooling and remedial centers (for students with profound intellectual disabilities). Nowadays one of the most important legal act on the rights of disabled people is the Convention of the United Nations on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD) of 2006, ratified by Poland in 2012. It acts as a philosophical and moral statement and framework guiding integrated and strategic policy across the nation. One of the effects of this document in activities to improve social and school inclusion of children and youth with special needs in Poland is the National Development Strategy 2020 (2012. p. 104–105), which is about the necessary changes in the educational system (eg. “social integration programs aimed at eliminating deficits of individuals and promoting their potential, increased access to rehabilitation, (...) e-inclusion program (educational activities, provision of relevant content and services) targeted at the groups at risk of digital exclusion (...), providing universal access to high quality education at all of its stages and to culture (...), the support for increasing the availability and quality of flexible forms of child care, with particular focus on rural areas and small towns. The process of implementation of CPRD in Poland is still a big challenge for the government because of legal, administrative and organizational barriers. Although there are a lot of changes in the organization of education of children and youth with special needs, we should remember the necessary improvement in different areas connected to education to fulfill social inclusion and to level out all inequalities. The analysis of different documents and studies allows to phrase some recommendations. The paper describes and analyses the contemporary educational situation of children and youth with special needs in Poland, focusing in particular on recommendations of CRPD, possibilities and difficulties to fulfill them for all students at all levels.

Dóra Ullmann – Márta Gelencsérné Bakó

**EFFECT OF CANINE THERAPY ON THE DEVELOPMENT OF SOCIAL
AND EMOTIONAL AREAS IN THE CASE OF CHILDREN WITH
LEARNING DISABILITIES**

Key words: long term effect, development, learning disability

The presence of dogs in people`s lives goes back to prehistoric times, attributing an important role to the acquisition of safety and food. This role has gradually changed over time. The development of animal-assisted therapy dates back to 1912, when a mental health program at St. Elizabeth`s Hospital, Washington, used animal assisted treatments. (Bánszky, Kardos, Rózsa & Gerevich, 2012) The affective and emotional impact of canine therapy is emphasized. For a child, feeling and being aware of the ability to control a dog significantly increases self-confidence and self-esteem. (Babos, 2013) Owing to the dogs` gratitude and positive feedback, their awareness of importance increases and dogs promote social and emotional development as a social support. (Fenyvesiné-Gelencsérné, 2015)

The goal of our research is to investigate the impact of canine therapy on the development of children with learning disabilities, with special regard to social and emotional competence. The research question was: to what extent does intensive animal-assisted therapy influence the behaviour of the pupils enrolled in the sample, and can the long-term effects of the therapy be demonstrated and justified?

To explore the longitudinal study over six months, a qualitative and quantitative test method was used. As a research tool, we used the Conners Questionnaire on Child Behaviour, which was revealed by descriptive and mathematical statistical analysis. Owing to the multi-focus study, the positive effects of canine therapy were confirmed from several sides. Based on the results we can prove that canine therapy positively and lastingly influenced the behaviour of the examined children, which showed a positive change in several areas.

The results of our research prove our conviction that we have an excellent opportunity in our hands to involve animals, it is only up to us to live with it.

Our long-term goal is to prove the importance of animal-assisted pedagogy and its incorporation into public education through further research in addition to canine therapy.

Nóra Szabó – Katalin Szili

EDUCATION OF CHILDREN WITH CHRONIC ILLNESSES

Key words: chronic illnesses, hospital school, hospital education

A child becomes ill. It is a new, mostly unpleasant situation for the family, the environment and the child. In this case, of course, health issues come first. However, what happens if the child is prevented from going to school for a long period of time and is unable to attend class with his/her classmates? How does the child get the knowledge he/she needs? Our research aims to highlight the educational situation of children with chronic illness. At first, we present the historical and geographical methods of the area, emphasizing the major changes. Following this, we will take a look at the educational opportunities currently available in Hungary, paying particular attention to hospital schools. One of the cornerstones of the research is the processing of information obtained through questionnaires and personal interviews, which gives us empirical research results. The questionnaires were completed and the interviews were conducted in March, so we can provide detailed information about the results during the lecture. The questionnaires are filled in by affected parents whose children are being treated at the Pál Heim National Institute of Pediatrics. The questionnaires were filled in person, using ICT (information and communication technology), respecting anonymity. The questions are related to the education of children, to the way of accessing the curriculum, to the acquisition of knowledge and also to the development of social relations, the establishment, maintenance and change of relations with schoolmates.

During the interviews, we will discuss with hospital educators the situation of hospital schools, the children's opportunities, and other possible forms of education. We will talk to the experts about some foreign examples, and about the chances of their application in our country. The purpose of this study is to provide a basis for further research to effectively assist the affected population.

Calchei Marcela – Amukune Stephen – Krisztián Józsa

**THE RUSSIAN AND ROMANIAN VERSIONS OF DIMENSIONS OF
MASTERY QUESTIONNAIRE: A PRELIMINARY PSYCHOMETRIC
ANALYSIS**

Key words: mastery motivation, Dimensions of Mastery Questionnaire, validation

Mastery motivation is the person's drive to attempt, explore, act and persist autonomously, in a focused and persistent manner, to master a skill or task or solve a moderately difficult problem (Barrett & Morgan, 2018). Mastery motivation is a predictor of readiness to learning and successful acquisition of social and life skills; thus, it is a predictor of school achievement (Morgan, Liao & Jozsa, 2017). Mastery motivation is complex containing two domains: instrumental and expressive ones. The instrumental aspect measures a person's attempt to master a skill or task. Whereas, the expressive domain measures the positive and negative emotional displays and responses during and following attempts of mastering tasks or skills, including pleasure, interest, pride, frustration, anger, sadness and shame. The Dimensions of Mastery Questionnaire is a self-rating instrument that is used to measure mastery motivation in school-aged children. It consists of 41 five-point Likert items and seven scales (DMQ18, Morgan et al., 2016).

This paper aims to present the psychometric properties of the Russian and Romanian versions of DMQ18 in the context of the Republic of Moldova.

Methods: The Russian and Romanian versions of DMQ18 were piloted on fifth-grade Moldovan students, 167 being from Russian language schools and 150 Romanian language schools, and five class teachers.

Results: The internal consistency reliability coefficients for the sub-scales of DMQ18 self-rated by the students were suitable: cognitive/object persistence (ru: $\alpha=0,82$; ro: $\alpha=0,85$) gross motor persistence (ru: $\alpha=0,90$; ro: $\alpha=0,90$); mastery pleasure (ru: $\alpha=0,83$; ro: $\alpha=0,79$); negative reactions (ru: $\alpha=0,77$; ro: $\alpha=0,79$); social persistence with adults (ru: $\alpha=0,85$; ro: $\alpha=0,82$); social persistence with children (ru: $\alpha=0,85$; ro: $\alpha=0,80$); general competence (ru: $\alpha=0,73$; ro: $\alpha=0,78$). The Russian and Romanian versions of DMQ18 demonstrated higher satisfactory internal consistency values. As for factorial evidence of DMQ18, all the items in the Romanian version loaded correctly, whereas, in the Russian revision, three items from the social persistence with adults scale cross-loaded on the social persistence with children. The results of the DMQ18 of the Romanian and Russian versions show sufficient reliability.

Conclusions: The present psychometric analyses support the applicability of the Russian and Romanian versions of DMQ18.

Supported by: Stipendium Hungaricum

Szverle Szandra

A KORAI ISKOLAEELHAGYÁS OKAINAK VIZSGÁLATA TARTALOM- ELEMZÉS SEGÍTSÉGÉVEL

Kulcsszavak: korai iskolaelhagyás, tartalomelemzés, egyén, család, iskola

A kutatás célja: A kutatás célja az volt, hogy meghatározzam azokat a változókat, különböző klaszterekbe sorolva, amelyek a végzettség nélküli korai iskolaelhagyáshoz vezethetnek.

A kutatás elméleti háttere: A korai iskolaelhagyás nem új jelenség. Livingston (1959) tanulmányában már említést tesz az USA-ban megjelenő végzettség nélküli korai iskolaelhagyásról, ez a komplex és multidimenzionális probléma a legtöbb oktatási rendszert érinti. A probléma világméretű mivoltát mi sem bizonyítja jobban, mint az UNESCO adatbázisának 2018-as adata, miszerint 26 millió olyan embert tartanak számon, akik az általános iskola elvégzése után nem tanultak tovább, szakmát vagy további végzettséget nem szereztek, így munkaerőpiaci státuszuk teljesen esélytelenné válik. Számos nemzetközi kutatás elemezte már az iskolaelhagyás problémáját, azonban a probléma komplexitására nem fektettek nagy hangsúlyt, ellenben különböző tudományterületek mentén próbálták felderíteni az okokat. Az Európai Unió 2020 stratégiának egyik fő célja volt, hogy a tagországok 10% alá csökkentsék az iskolaelhagyás arányát, ez a cél néhány ország, köztünk Magyarországon vonatkozásában sem valósult meg, részben amiatt, mert az okok nem kerültek feltárássra. Éppen emiatt szükséges felderíteni, melyek azok az okok, amelyek az iskolaelhagyáshoz vezethetnek.

Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság: Összesen 85 változót azonosítottam négy különböző tudományterületről (pedagógia, szociológia, pszichológia, pszichiátria). Ezeket a változókat két klaszterbe csoportosítottam: egy oktatási klasztert hoztam létre három tényezővel (pedagógusok, osztály és szegregáció) és egy nem oktatási klasztert szintén három tényezővel (egyén, család, kortársak). A korai iskolaelhagyás okainak tulajdonított legtöbb tényező az egyén pszichológiai és viselkedési csoportjához kapcsolódik. Ez a besorolás egy elképzelést adhat számunkra a korai iskolaelhagyás összetettségéről és az iskolaelhagyáshoz vezető okokról egyaránt.

Kutatási stratégia és módszerek bemutatása: Tartalomelemzést végeztem; olyan, nemzetközi irodalomban fellelhető tanulmányokat kerestem a Google Scholar, ERIC, ResearchGate és a ScienceDirect segítségével, melyeket 2013 és 2019 között publikáltak. Figyelmet fordítottam arra is, hogy a tanulmányok egy része Q1-es besorolású folyóiratokban publikált legyen. Az így elkészült tanulmány minden lehetséges perspektívát figyelembe véve rámutat a korai iskolaelhagyás okaira különböző tudományterületek mentén.

Kis Noémi

TANULÓI LEMORZSOLÓDÁS CSÖKKENTÉSÉT TÁMOGATÓ MŰHELY- FOGLALKOZÁSOK PEDAGÓGUSOK SZÁMÁRA

Kulcsszavak: tanulói lemorzsolódás csökkentése, műhelyfoglalkozás, EFOP-3.1.5-16-2016-00001 kiemelt projekt

Az Oktatási Hivatal EFOP-3.1.5-16-2016-00001. *A tanulói lemorzsolódással veszélyeztetett intézmények támogatása* kiemelt projektje esetében egy olyan köznevelés-fejlesztési projektről van szó, mely az iskolai lemorzsolódás csökkentését, a lemorzsolódás megelőzése érdekében végzett komplex intézményfejlesztés támogatását tűzte ki célul. Ezen cél érdekében számos támogató szolgáltatást biztosít 300 alap- és középfokú köznevelési intézmény számára. Az érintett intézmények a szolgáltatások segítségével a 2017–2018-as felkészülési évet követően a 2018–2019-es, illetve a 2019–2020-as tanévekben komplex intézményi önfejlesztést végeznek a korai iskolaelhagyás megelőzésére fókuszálva. A támogató szolgáltatások egyikeként a projekt műhelyfoglalkozásokat biztosított a fejlesztési folyamatba bekapcsolódott pedagógusok számára. Az előadás keretében ismertetjük, hogy (1) a projekt által kidolgozott és megvalósított műhelyfoglalkozások hogyan valósultak meg folyamatba ágyazott pedagógus-továbbképzésként; (2) miben térnek el a hagyományos pedagógus-továbbképzésektől ezek a műhelyfoglalkozások, mit jelent a műhelyjellegű folyamatba ágyazott pedagógusképzés; (3) hogyan kapcsolódnak össze a különböző intézményfejlesztési területekre (esélyegyenlőség – méltányos oktatásszervezés, szervezetfejlesztés, partnerkapcsolatok fejlesztése, módszertani fejlesztés) fókuszáló műhelyek; (4) melyek az egyes műhelyjellegű képzések közös jellemzői, céljai, valamint specifikumai. Az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztés fontos eleme azoknak a strukturális feltételeknek a kialakítása is, amelyek a személyes felelősségvállalást támogatják. Ezért az előadásban bemutatjuk, hogy (5) a műhelyjellegű képzések hogyan kapcsolódnak össze az intézményekben kialakított fejlesztő mikrocsoportokkal, az intézményközi hálózati munkacsoportokkal, illetve hogy a műhelyfoglalkozásokkal életre hívott hálózati tanulás milyen szerepet játszik a korai iskolaelhagyás megelőzésének támogatásában. Az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztést végző iskolák önfejlesztési folyamatának további, a műhelyjellegű folyamatba ágyazott képzésekhez kapcsolódó támogató eleme a mentori rendszer. Ezért részletesebben ismertetjük a különböző típusú mentorok szerepét a műhelyfoglalkozások, illetve az iskolai lemorzsolódás megelőzését támogató komplex intézményfejlesztés támogatásában. Kitérünk a lezajlott műhelyek tapasztalataira mind a műhelyvezetők, mind a résztvevők beszámolói alapján. A műhelyvezetők és a résztvevők szempontjából is bemutatjuk a felmerült kihívásokat és az elért sikereket. Felvázoljuk továbbá, hogy milyen lehetőségek képzelhetők el a korai iskolaelhagyás megelőzésének támogatását célzó műhelyfoglalkozások projekttől független továbbvitelére, az állami rendszerbe való beillesztésére annak érdekében, hogy az intézmények által megkezdett fejlesztési tevékenység tovább folytatódjon.

Skultéty Dóra – Pusztafalvi Henriette

ÉNKÉP, ÉRZELMI KAPCSOLATOK ÉS PÁRVÁLASZTÁSI ATTITÚDOK VIZSGÁLATA A SERDÜLŐK KÖRÉBEN

Kulcsszavak: serdülők, társas kapcsolatok, párválasztás

Bevezetés:

Az iskoláskorú gyermekek egészségmagatartásának vizsgálatából (HBSC kutatás, Németh és Költő, 2014) látható, hogy a serdülők mentális egészségét mérő, Gyermek Depresszió Skálán az előző kutatási ciklushoz képest aggodalomra okot adó változást tapasztaltunk. Azaz átlagosan 1 pontos emelkedés tapasztalható a serdülők hangulatában, azaz romlott a fiatalok hangulata a négy évvel ezelőtti méréshez képest. Ismert az a tény is, hogy a hangulat, a mentális egészség és a társas kapcsolatok fontos összetevője az önértékelés. A serdülőkorban fokozottan tudatosul, hogy mások értékelésének tárgyai vagyunk (Fenigstein, Scheier & Buss, 1975), ezért is tartjuk fontosnak vizsgálatunkat.

Célunk: a párkapcsolati nevelési projekt hatékonyságának vizsgálata, amit a komplex ismereteket adó és készségeket fejlesztő programban részt vevő tanulók beállítódásán keresztül elemzünk. További cél a társas kapcsolatok minőségi megalapozása, fejlesztése, ami a nemzeti egészségvédelemre nevelés részeként van jelen a programban.

Vizsgálati anyag és kutatási módszer:

Kérdőíves kutatási módszert alkalmaztunk. A célirányos, keresztmetszeti vizsgálatban 143 fő vett részt, életkoruk 11 és 17 év között volt. Zárt kérdéseket dolgoztunk föl ebben a felmérésben, egy- és többkérdéses Likert-skálával dolgoztunk. Önmagukkal és társas kapcsolataikkal kapcsolatos kérdéscsoportokat tettünk fel.

Két ötödik osztályos csoport, két hatodik osztályos csoport, két nyolcadik osztályos csoport és két gimnáziumi osztályos csoport vett részt a kutatásunkban egy-egy budapesti 11. és 12. kerületi iskolában. A kérdőíveket 20.0 SPSS programcsomag segítségével dolgoztuk fel.

Eredmények:

Várható eredményeinknél azt láthatjuk, hogy a 11–17 éves fiatalok mennyire elégedettek önmagukkal, ezen belül a külső tulajdonságaikkal, érzelmi és szociális képességeikkel. Továbbá elemezzük a dicséret szerepét is, hogy vajon ki adja számukra a legtöbb pozitív megerősítést. A serdülők továbbá válaszoltak arra a kérdésre is, hogy milyen szempontok fontosak számukra a párválasztásban.

Következtetések, elméleti és oktatási relevanciák:

A szociális kompetenciákhoz tartozó legfontosabb területek: a társas kapcsolatok fejlesztése, a kommunikáció fejlesztése, a mentális egészségfejlesztés. A mentális jóllétet meghatározza a magunkhoz és a másikhoz való viszony, amely fejlesztésének egyik módszere lehet egy ilyen jellegű program.

Józsa Gabriella

VÉGZŐS SZAKGIMNAZISTÁK TOVÁBBTANULÁSI MOTIVÁCIÓJÁNAK ÉS ÖNSZELEKCIÓJÁNAK VIZSGÁLATA: EGY PILOT MÉRÉS EREDMÉNYEI

Kulcsszavak: szakképzés, felsőoktatás, továbbtanulás, motiváció, önszelekció

A felsőoktatási expanzió két alapvető következménnyel járt szerte a világon. Egyrészt a társadalmi, emberi tőke növekedésével elősegíti a gazdasági növekedést, másrészt növeli a társadalmi mobilitást, ami magában foglalja azon társadalmi csoportok megjelenését a felsőoktatásban, akiknek sokáig nem volt arra lehetőségük. Ezeket a csoportokat a szakirodalom nem tradicionális hallgatóknak nevezi, akik közé nemcsak a különböző felekezetekhez, kisebbségekhez tartozókat, az idősebbeket, a családfenntartókat, a gyermeküket egyedül nevelőket stb. soroljuk, hanem az alacsony társadalmi státusú családokból érkező tanulókat is, melyek között többen a szakképzés után jelentkeznek felsőoktatásba, vagyis nem az „akadémiai” utat járják be a felsőoktatási továbbtanulásig. A nem tradicionális hallgatókkal párhuzamosan megjelent a lemorzsolódás jelensége is. A Központi Statisztikai Hivatal adataiból tudjuk, hogy a gimnáziumokban és szakgimnáziumokban tanulók számában 10%-nyi különbség van a gimnazisták javára, azonban a két középiskolátípusból a felsőoktatásba való jelentkezésben és felvételen jóval nagyobb különbségek mutatkoznak. Vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy mik motiválják vagy akadályozzák a szakgimnáziumban tanuló 12. évfolyamos diákokat a felsőoktatásban való továbbtanulásban. Ennek vizsgálatára készítettünk egy saját fejlesztésű kérdőívet, melynek segítségével a végzős szakgimnazisták továbbtanulási motivációját, önszelekcióját, társadalmi tőkéjüket, egyéb háttértényezőjüket és a továbbtanulni szándékozókra vonatkozóan a felsőoktatásban előforduló lemorzsolódási rizikófaktorokat kívánjuk feltérképezni. A próbamérést 2019 őszén végeztük egy Dél-Alföld régióban elhelyezkedő műszaki szakgimnáziumban, összesen 105 végzős tanuló körében. A kérdőív-skála faktorainak feltárására faktoranalízist végeztünk, mely során három alskálát tudtunk azonosítani: intrinzik továbbtanulási motiváció (Cronbach- $\alpha=0,87$), extrinzik továbbtanulási motiváció (Cronbach- $\alpha=0,82$) és önszelekció (Cronbach- $\alpha=0,78$), melyek reliabilitása is megfelelőnek bizonyult. Előadásunkban a próbamérés eredményeit kívánjuk bemutatni az érdeklődőknek.

Koós Ildikó

A SZÜLŐI NYELVHASZNÁLAT SZEREPÉNEK MEGÍTÉLÉSE A MAGYAR ANYANYELVI NEVELÉSBEN 1945-TŐL NAPJAINKIG POLITIKAI ESZMÉK ÉS TUDOMÁNYOS TÉZISEK HÁLÓZATÁBAN

Kulcsszavak: nyelvelsajátítás és dajkanyelv, anyanyelvi nevelés, tantervek

Az intézményes anyanyelvi nevelés tantervei/pedagógiai programjai hazánkban mindenkor összefüggtek a tudományok nemzetközi eredményeivel és a magyar politika rá vonatkozó aktuális elveivel. A nyelvtudomány és határterületeinek aktuális tézisei kiemelt szerepűek: a '60-as évektől jelen van a generatív grammatika: a nyelvelsajátítás genetikailag kódolt, sajátosan működő nyelvmegfejtő rendszer segítségével nyelvi ösztönként megy végbe. Párhuzamosan él ezzel a teória, mi szerint: a nyelvelsajátítás része a nyelvi szocializáció folyamatának. A '70-es és '90-es évek között bizonyítást nyert, hogy a dajkanyelv (gyermekhez szóló gondozói beszédmód) támogató szerepű a nyelvelsajátításban, mindenkor rugalmasan adaptálódik a nyelvet elsajátító gyermek aktuális anyanyelvhazánálatti szintjéhez. A '90-es évektől felerősödött az a szociolingvisztikai vonulat: az óvópedagógus/tanító – tanuló kommunikáció kell, hogy hasonlítson a gyermek aktuális nyelvelsajátítási szintjéhez, az ahhoz mindig igazodó gondozói beszéd milyenségéhez és minőségéhez. A fenti tudományos téziseket, különösen az utóbbi teóriát azonban 1990-ig nem emelték be a magyarországi anyanyelvi nevelés tanterveibe. Az előadás az 1945–2019 közötti időszak tanterveinek koncepcióit elsődleges források bevonásával elemzi, összevetve az egyes szövegek korszakokat az akkor aktuális politikai eszmékkel. A tárgyalt összefüggések konklúziójaként fogalmazódnak meg olyan – elsősorban a nyelvelsajátítás folyamatára, a nyelvi pluralizmusra vonatkozó – tézisek, melyek a nyelvi hátrány, hátrányos helyzet kérdéskörében újabb csatornákat nyithatnak meg a korai iskolaelhagyás, a lemorzsolódás és a tanulási eredmények várt értékeitől való elmaradás kiküszöbölése tekintetében. 1945–1970 között a pedagógus beszéde az elsődleges minta. A tanuló azt változtatás nélkül utánozta. Ez a szemlélet biztosította a tanulók közti társadalmi különbségek eltűntetését. 1970–1989 között, az ún. puhább szocializmusban erősebben hathattak a magyar tantervekre a nemzetközi tudományos eredmények. 1978-as új tantervben a generatív grammatika hatása erősen érvényesült: az iskolák alsó tagozataiban a gondozói beszédet, dajkanyelvet nem tartották nyelvelsajátítást támogató szerepűnek. Cél volt, hogy a tanító az ösztönös nyelvelsajátítást úgy tudatosítsa, hogy hangsúlyozza a nyelvtani szabályokat. Továbbra is minta volt a tanuló számára a pedagógus beszédmódja. 1985-ben az új oktatási törvénnyel demokratikus változás zajlott a magyar oktatáspolitikában: az interakcionista tézisek, a kulturális pszichológia és az evolúciós pszichológia multikauzális modellje középpontba helyezte a magyar anyanyelvi nevelésben a gondozói beszéd nyelvelsajátításban betöltött szerepét. Mára a tudomány állításai szabadon elérhetőek. Fontos rátekintenünk, megjelenik-e a Nemzeti alaptantervekben és a Kerettantervekben a tágabb értelemben vett nyelvi pluralizmus, és szűkebben a gyermekhez szóló gondozói beszédmód átvétele a pedagógus–diák kommunikációs interakcióban.

Takács Zsuzsanna Mária

JÓ ANYA ÉS/VAGY JÓ TANÍTÓNÓ? A TANÍTÓNÓK MAGÁNÉLETÉNEK KÉRDÉSE AZ 1900 ÉS 1920 KÖZÖTT MEGJELENŐ MAGYAR SAJTÓ TÜKRÉBEN

Kulcsszavak: tanítónők, házasság, 1900–1920

Előadásom célja, hogy bemutassam a 20. század első két évtizedének változásait, melyek nemcsak Baranyában, hanem országos szinten is megfigyelhetők egy olyan hivatást a középpontba állítva, melynek „elnőiesedése” ezen korszakban vette kezdetét. A fókuszban a 20. század első felének társadalmi változásai, a nők munkába állásának folyamata áll a primer források – elsősorban a korabeli sajtó és tanügyi dokumentumok – tekintetében.

A magyar középosztályhoz tartozó családok sok esetben írták leányaikat a tanítónőképzőbe, mivel az megfelelő műveltséget biztosított számukra családayaként is, és ha szükséges volt, munkát is tudtak vállalni. A 19. század utolsó évtizedeiben kialakult vita a tanítónők magánélethez, vagyis a házassághoz és családhoz való jogáról, ennek megvalósulása esetében pedig a tanításra való alkalmasságáról tovább folyt a 20. század első évtizedeiben. A kutatás fókuszában jelen esetben nemcsak a pályán lévő tanítónők számarányának változása áll, hanem családi állapotuk alakulása is. Vajon hány férjezett tanítónő dolgozott ténylegesen az iskolákban? Ez okozott-e bárminemű problémát? Milyen kérdéseket vetett fel a korszakban a férjezett nők megjelenése a pedagóguspályán? Hogyan reagált ezen változásokra a magyar társadalom és a politika képviselői? Az előadás ebből adódóan a tanítónőképzés fejlődése mellett a tanítónők létszámának emelkedését vizsgálja a korabeli tanügyre vonatkozó statisztikai adatok alapján, valamint a korszak sajtótermékei közül a *Néptanítók Lapjában* és elsősorban a baranyai, azon belül is a Pécsen megjelenő (*Pécsi Napló*, *Pécsi Figyelő*, *Pécsi Közlöny*) a tanítónőkre vonatkozó írások feltárására és bemutatására vállalkozik. A kutatás a történettudomány hagyományos módszereivel vizsgálja a primer forrásként megjelenő statisztikai adatokat, valamint elemzi az 1900 és 1920 között megjelenő pécsi lapokat a tanítónők magánélethez és házasodásához való jogáról szóló cikkek tekintetében. Megtaláljuk-e az országos tendenciát a baranyai megyeszékhelyen is ugyanúgy, ahogy az már a 19. század utolsó évtizedeiben megjelent.

Patyi Gábor

A PEDAGÓGUSKÉPZŐ AKADÉMIÁK TERVEZETÉNEK SZAKMAI VITÁJA 1957-BEN A KÖZNEVELÉS HASÁBJAIN

Kulcsszavak: óvó- és tanítóképzés, reform, sajtóvita

Az előadás alapvető célja, hogy feltárja és ismertesse az 1957 első felében a *Köznevelés* folyóirat hasábjain kibontakozott, a pedagógusképző akadémiák tervezetével kapcsolatos széles körű szakmai vita előzményeit, körülményeit, a kiindulópontot jelentő reformkonceptiót, illetve a vita főbb tematikus pontjait és a megfogalmazott javaslatokat. Célunk továbbá rámutatni arra is, hogy az 1959-ben megvalósult, az óvó- és tanítóképzést felsőfokúvá alakító reform keretében mennyiben váltak valósággá a szakemberek által a vita során megfogalmazott kívánalmak.

Történeti előzmények után 1955-ben fogott hozzá az akkori kormányzat az óvó- és tanítóképzés felsőfokúvá válását célzó reform előkészítéséhez. A politikai egyeztetéseket és a szakmai javaslatok begyűjtését követően a Művelődési Minisztérium a 1957. március 1-én tette közzé a nyolc tagú szakbizottság által megfogalmazott részletes hivatalos tervezetét a *Köznevelés* folyóiratban, „*Az óvónők és tanítók akadémiai képzésének tervezete*” címen. A közzétételt követően széleskörű „társadalmi vita” bontakozott ki, melynek természetes közege a *Köznevelés* folyóirat lett: 1957 tavaszán - kora nyarán 10 szerző tollából jelent meg írás a reformkonceptióval kapcsolatban. A hozzászólók között több neves vagy később nevéssé váló szakembert is találunk (pld. Burchard-Bélaváry Erzsébet, Vág Ottó). A szakmai hozzászólásokból levonható tanulságokat Bizó Gyula összegezte.

Az előadást megelőző kutatás alapvető módszere a dokumentumelemzés, részben a primer szövegek (hivatalos tervezet, szacikkek) elemzése, értelmezése, részben pedig a felsőfokú reformot tárgyaló szekunder irodalom tanulmányozása.

A közzétett hivatalos reformkonceptió gimnáziumi érettségire épülő, kétéves, főiskolai jellegű tanító- és óvónőképzést javasolt. Fontos elem a tervezetben a tanítók és óvónők együttes képzése. Nyolc-tíz akadémia létesítését vették tervbe, egyenként 200 fős hallgatói létszámmal, kapcsolódó gyakorlóóvodával és -iskolával. A főiskolai jelleggel együtt szoros tanár-diák viszonyt tartottak optimálisnak. Nem folyt vita a reform, a középiskolánál magasabb szintű képzés szükségességéről. Fontos vitapontok voltak ellenben az alábbiak: a tanító- és óvónőképzés egyesítésének szükségessége, mikéntje, az alapul szolgáló középiskola kérdésköre, az általános műveltség és a szakmai ismeretek közvetítésének helyes aránya, a létesítendő akadémiák száma, hallgatói létszáma, a képzés időkerete, az akadémiák célja és feladata, illetőleg az óratervvvel kapcsolatos javaslatok.

Az előadás tartalmának ismerete hozzásegítheti a kutató szakembereket és oktatókat a tanító- és óvónőképzés felsőfokú reformjának jobb megértéséhez.

Molnár Béla

KÖZÉPFOKON TÚL, FŐISKOLAI SZINTEN INNEN: A TANÍTÓKÉPZŐ AKADÉMIÁK TERVEZETÉNEK ÉS A FELSŐFOKÚ TANÍTÓKÉPZŐ INTÉ- ZETEK MEGTEREMTÉSÉNEK TÖRTÉNETE

Kulcsszavak: tanítóképző akadémia, felsőfokú tanítóképző intézet, szakcsoport

A kutatás célja, hogy bemutassa az 1959-ben megalapított felsőfokú tanítóképző intézetek felállításának motívumait, körülményeit, elemezze a bevezetett képzés óratervét. A kutatás során a Nemzeti Levéltár Magyar Országos Levéltárából, valamint néhány felsőoktatási intézmény levéltárából származó primer források, az országos és a helyi sajtóban megjelent újságcikkek kerültek felhasználásra a deduktív-analitikus kutatás során.

Az előadásban a felsőfokú tanítóképzés szervezési munkálatainak vázlatos áttekintésére kerül sor. Az Oktatási Minisztérium 1956-ban készítette el az érettségire épülő óvó- és tanítóképzésre vonatkozó javaslatát, amit az állampárt Tudományos és Kulturális Osztálya jelentéktelen módosításokkal küldött tovább a Politikai Bizottságnak. 1957. március 13-án a minisztériumban Kollégiumi értekezleten foglalkoztak a reformmal, a létesítendő akadémiaakra vonatkozó elveket állapították meg. A tanító- és óvóképző akadémiaák reformtervezetét az országgyűlés Kulturális Bizottsága is megtárgyalta, s a reformot elfogadta. 1958. március 3-án a Művelődésügyi Minisztériumban a miniszterhelyettesi értekezleten további egyeztetést folytattak a tanítóképzés átszervezéséről, elfogadták többek között a négy félévre kidolgozott óratervet is. Mindezek ellenére a Politikai Bizottság 1958. június 10-én váratlanul mégis 3 éves képzési idejű tanító- és 2 éves óvóképzést hagyott jóvá. A nem várt fejlemények miatt a közös alapozású tanító- és óvóképzést szétválasztották, elkészítették a tanítóképzés 6 féléves óratervét. A Minisztertanács határozata, az 1958. évi 26. sz. tvr. és végrehajtási utasítása kodifikálta a felsőfokú tanítóképzést. 1958-ban az Elnöki Tanács elrendelte a három évre kiterjedő felsőfokú tanítóképzést. Az 1959–1960. tanévben a tervezett 8 tanítóképző intézet helyett 11 tanítóképző intézményben indult meg a hosszú évtizedek óta óhajtott, érettségire épülő felsőfokú tanítóképzés. A felsőfokú tanítóképzés megszervezése nemzetközi összehasonlításban is fontos lépés volt.

Az oktatáspolitikai fejlemények hatását keressük meg a helyi sajtóorgániumokban. Megvizsgáljuk, hogy milyen szempontok mentén keresték meg azokat a helyszíneket, ahol a tanítóképző intézeteket elhelyezték. A források alapján rekonstruáljuk, hogy kiket neveztek ki igazgatónak, vezetőhelyetteseknek, miként népesítették be az intézeteket oktatókkal, hallgatókkal, kisegítő személyzettel, miként zajlott a mindennapi nevelő-oktató munka az elfogadott szervezési és működési szabályzat alapján, így mindezekben a területeken ad újat az előadás az általánosan ismert tények mellett.

BEOFAGÓ EGYETEM

SZIMPÓZIUM ÖSSZEFOGLALÓ

Szimpózium elnöke: Varga Aranka

Opponens: Bencéné Fekete Andrea

A szimpózium a *Befogadó Egyetem* címet viseli, mely egy hazai vidéki felsőoktatási intézményben történő összegyememi kutatásokat, valamint konkrét jó gyakorlatokat mutat be az inklúzió elméletére és gyakorlatára alapozva. Az első két előadás vizsgálja, egyrészt hallgatói, másrészt a fellelhető jó gyakorlatok, szolgáltatások oldaláról az inklúzió és a méltányosság témakörét. A másik két előadás egy, a gyakorlatban is jól működő szolgáltatásra koncentrálnak, szervezeti és hallgatói oldalról egyaránt. Az első előadás egy felsőoktatási intézmény egészét vizsgálja, fókuszálva az egyetemen működő támogatási gyakorlatok sokszínűségére. A kvalitatív kutatásban az egyetem felsővezetői, valamint a támogató programok vezetői vettek részt, részletesen ismertetve programjaikat, szolgáltatásaikat. Az eredmények azt mutatják, hogy leginkább a külföldi, fogyatékos hallgatók és társadalmi hátránnyal küzdő, köztük cigány/roma csoportok támogatása jelenik meg a vizsgált egyetemen. Megállapítható az is, hogy kevésbé látható a karok, programok közötti együttműködés és a támogatási formák sokszínűsége, ugyanis ezek leginkább egy-egy célcsoportra fókuszálnak, és nekik nyújtanak méltányos szolgáltatásokat. A kutatásra alapozva gyakorlati lépések is kezdődtek a szolgáltatások, programok vezetőinek és képviselőinek összehozására és egy szakmai diskurzus kialakítására. A második előadás az egyetemista hallgatókat vizsgálta, egy vidéki felsőoktatási intézmény összes karán, annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma hallgatók egyetemi szerepvállalását és egyetemi létüket jobban megismerje. A kérdőíves adatfelmérésben összesen 880 fő vett részt, melyek alapján elmondható, hogy az említett csoportok aktivitása nem marad el az egyik csoportba sem tartozó egyetemistákétól. Ennek oka lehet többek között a szakkollégiumok szerepe, ahol a kortárssegítés, a tutor–mentor hálózat olyan segítséget nyújt, mely a családi és ökoszociális háttérből hozott hátrányokat valamelyest kompenzálja. A szimpózium harmadik előadása egy Roma szakkollégium szervezeti működését vizsgálja, különös tekintettel a fejlesztő és hátránykompenzáló beavatkozásokra az elmúlt 15 évben. A kutatásban leginkább az egyes tőkefajták hatása kap hangsúlyos szerepet, kiemelve a pozitív pszichológia tőke szerepét. A szervezet történetének megismeréséhez dokumentumelemzésen keresztül kerülnek bemutatásra azok a tényezők, melyek mentén a szakkollégium sikeresen, méltányosan és eredményesen tudott működni a vizsgált intervallumban. A szimpózium negyedik előadása az eddig szervezeti oldalról bemutatott Roma szakkollégium vizsgálata, de ezúttal a kortárshatás szemszögéből, összevetve egy másik vidéki roma szakkollégiummal. Az összehasonlítás egy egyházi és egy nem egyházi fenntartású szakkollégium között történik, keresve a hasonlóságokat és az esetleges különbségeket. A kutatásban megmutatkozik, hogy a hallgatók életútjára hogyan hatottak a kortársak, a belső motiváció és a külső támogatók. A szociális ellátórendszer vizsgálati aspektusa is megjelent a félig strukturált interjúk által és az azt követő összehasonlító elemzésben is.

Varga Aranka – Deli Kitti – Fodor Bálint

EGY FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNY HALLGATÓIT CÉLZÓ TÁMOGATÓ PROGRAMOK, SZOLGÁLTATÁSOK VIZSGÁLATA AZ INKLÚZIÓ SZEM- LÉLETE ALAPJÁN

Kulcsszavak: inklúzió, felsőoktatás, inclusive excellence

Előadásunk célja egy vidéki felsőoktatási intézmény, intézményfejlesztési stratégiához kapcsolódó kutatás bemutatása. Különös tekintettel az egyetemen fellelhető támogatási sokszínűség vizsgálatára, egy 2019-ben végzett kvalitatív kutatás eredményeinek felhasználásával. A mélyinterjúk felvételét megelőzte egy helyzetfeltáró online kérdőíves felmérés, melyet az egyetem felsővezetői töltöttek ki (N=10). A kérdőívekből a felsőoktatási intézményben már működő támogató programok, szolgáltatások típusairól, céljairól és ezek fókuszában álló célcsoportokról kaptunk információkat, konkrét programok, szolgáltatások megnevezésével együtt.

Jelen kutatásunk annak megismerésére és elemzésére irányult, hogy a kérdőívekben említett szolgáltatások, jó gyakorlatok a valóságban miként működnek, hogyan segítik elő valamely célcsoport előremenetelét, hallgatói kiválóságát (inclusive excellence), mennyire jellemzi a szolgáltatásokat a hallgatói és oktatói sokszínűség, szakos heterogenitás és a külföldi hallgatók jelenléte. A vizsgálat a felkeresett szolgáltatásvezetők, koordinátorok (N=10) szerepének megismerésén, a támogató programjuk részletes ismertetésén túlmutat. Feltárta azokat az azonosságokat és különbségeket, amelyek a kutatásban résztvevő szolgáltatások között tapasztaltunk.

Kutatói kérdések:

1, Miféle, befogadást célzó programok találhatóak, és hogyan segítik ezek a programok a célcsoportjukba tartozó hallgatók előrehaladását?

2, Találhatók-e az oktatók és a személyzet felkészítését, az egyetemi polgárok érzékenyítését szolgáló programok, akciók, melyek az inkluzív klíma és az akadémiai kiválóság növelését eredményezhetik?

Megállapítottuk, hogy a három hallgatói csoport – külföldi, fogyatékos hallgatók és társadalmi hátránnyal küzdő, köztük cigány/roma – méltányos támogatása van jelen leginkább a vizsgált egyetemen. A szervezeti oldalt vizsgálva kutatásunk kimutatta, hogy a befogadást igénylő hallgatók egyéni és közösségi támogatása sokkal inkább jellemzi a vizsgált egyetemet, és kevésbé található olyan beavatkozások, melyek a felsőoktatási környezet egészére vannak hatással. Az is láthatóvá vált, hogy a különböző szolgáltatások az egyes karokon döntően elszigetelten működnek, és még ha hasonlóak is az elképzeléseik, kevésbé tudnak egymásról. Vizsgálatunkat összegezve megállapítható, hogy a befogadóvá válás folyamatának ismérvei érzékelhetők a vizsgált egyetemen, de amennyiben a vizsgált folyamatok jövőjét, kívánatos fejlődését nézzük, több ponton szükséges továbblépés. Ezen kutatás alapján szükségesnek véljük, hogy további makrostatisztikai adatokat hasonlítsunk össze bizonyos változók mentén a hallgatók további támogatásához, és az őket célzó szolgáltatások folyamatos fejlesztéséhez.

Orsós István

AZ INKLUZIVITÁS DIMENZIÓI EGY VIDÉKI FELSŐOKTATÁSI INTÉZ- MÉNYBEN

Kulcsszavak: academic excellence, hátrányos helyzet, kizárás

A kutatásom célja elsősorban a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma hallgatókra irányul. Vizsgálatom arra keresi a választ, hogy egy vidéki felsőoktatási intézmény hol áll az inkluzivitás folyamatában. Az egyetem által rendezett programok mindenki számára elérhetőek-e, vagy a társadalmi hátránnyal küzdő, köztük hátrányos helyzetűek, cigány/roma csoportok kirekesztődnek.

A kutatás lebonyolításához online kérdőívet használtam, amely összesen 42 kérdésből állt, a többnyire zárt kérdések mellett nyitott kérdések is szerepeltek. 2019 decemberében zajlott az online kérdőíves felmérés, és 880 fő töltötte ki a kérdőívet. A kutatás eredményeinek kimutatásához az SPSS programot használtam fel, a változók közötti összefüggéseket kutatva, elsősorban a kisebbségi csoportok és a többségi társadalmi csoport közötti különbségekre és hasonlóságokra fókuszálva.

Kutatás kérdései:

(1) A hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma egyetemisták mennyire jelennek meg az egyetemi élet különféle területein, a tudományos életben (így pl. szakkollégiumokban), valamint különböző rendezvényeken, amennyiben alacsonyabb a részvételi arány a társadalmi hátránnyal küzdő csoportban, mint a többségi társadalmi csoportban, akkor milyen okok mutathatók ki e mögött?

(2) Milyen mértékben van jelen a kortárssegítés a vizsgált hallgatói csoportokban?

A kutatás hipotézise: a hátrányos helyzetű és vagy cigány/roma egyetemisták alacsonyabb arányban jelennek meg az egyetemi élet különféle területein, a tudományos életben (így pl. szakkollégiumokban), valamint különböző rendezvényeken.

A kutatás céljának megfelelően több csoportot határoltam el egymástól, és megvizsgáltam a köztük lévő különbözőségeket és hasonlóságokat: hátrányos helyzetű válaszadók, a cigány/roma válaszadók, valamint a kettő metszetét alkotó cigány/roma és hátrányos helyzetű válaszadók csoportja, továbbá külön csoportot alkotnak a többségi társadalomba tartozók. Láthatóvá váltak az alapvető hasonlóságok és különbségek a csoportok között, így többek között az is látszik, hogy a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma egyetemisták tudományos aktivitása nem marad el a többségi társadalomhoz tartozó egyetemisták mutatóitól. Az okok között láthatóan hangsúlyos szereppel bírnak az egyetemen jelen lévő szakkollégiumok.

A kutatás eredményei reményeink szerint úgy hasznosulnak az egyetemi térben, hogy rámutatnak azokra a területekre, melyek az inkluzív egyetemi környezet kialakítását segítik. Mindez hozzájárulhat a hallgatói lemorzsolódás csökkentéséhez is, és a hátrányos helyzetű és/vagy cigány/roma hallgatók sikeres egyetemi pályafutásához.

Vezdén Katalin

EGY ROMA SZAKKOLLÉGIUM SZERVEZETVIZSGÁLATA NEVELÉSSZOCIOLÓGIAI MEGKÖZELÍTÉSBEN

Kulcsszavak: roma szakkollégium, tőkefajták, self-help mechanizmus

Az előadásban bemutatásra kerülő kutatás célja egy roma szakkollégiumban megvalósuló fejlesztő és hátránykompenzáló beavatkozások eredményessége, és a szervezet működési mechanizmusainak, valamint fejlődési tendenciáinak alakulása közötti kölcsönhatások és összefüggések pedagógiai és nevelésszociológiai szempontú feltárása. A kutatás fókuszában egy roma szakkollégium áll, melynek 15 éves működését érintve (2003–2018) vizsgálódom. Érdeklődésem elsődlegesen a szakkollégiumra mint szervezetre irányul, és csak másodlagosan annak hallgatóira. Kutatói eszközök és módszerek tekintetében a szervezet történeti leírása dokumentumelemzéssel, illetve statisztikai adatelemzéssel történik, a szervezet pedagógiai szempontú elemzéséhez kapcsolódóan pedig a narratíva-oldalt félig strukturált mélyinterjúk készítése biztosítja, alapítókkal, további szakmai megvalósítókkal, egykori diákelnökökkel. A fókusz mindvégig maga a szervezet; az egyéni szinten végzett kutatási eredményeket reflektáltatni kívánom a szervezeti szintre. A megadott időintervallumban a szakkollégiumban megvalósult fejlesztő és hátránykompenzáló beavatkozások kapcsán megállapítható, hogy alapvetően a szakkollégiumi hallgatók körében feltárt tőkehiányok ellensúlyozását, kiegyenlítését célozták, mind a kulturális, mind a társadalmi tőke egyes összetevőit figyelembe véve, azokat párhuzamba állítva a szakkollégiumban megvalósuló fejlesztő és támogató programokkal. Kutatásom azonban nem az ezirányú fejlesztések hallgatókra gyakorolt hatását vizsgálja, hanem azt veszi górcső alá, hogy az egyes tőkefajták fejlesztését célzó lépések és azok eredményessége miként hatott vissza a szakkollégium mint szervezet működésére, illetve fejlődésére. A szervezet fejlődésének ezirányú bemutatása azonban nem csupán kronologikus leírást jelent; kutatásomban egy olyan típusú elemzésre törekszem, amely a folytonosságot és a fejlődést egyaránt kimutatja, és az azok háttérében fellelhető okokat feltárja. A fentiekben leírt és releváns neveléstudományi, nevelésszociológiai kutatásokban leginkább vizsgált klasszikus tőkefajták (kulturális tőke és társadalmi tőke) mellett egy további tőkefajta szakkollégiumi vizsgálatára is törekszem. A pozitív pszichológiai tőke fogalma ezidáig döntően a vállalati szférában, gazdasági szervezetek vizsgálatának és fejlesztésének vonatkozásában terjedt el, mint egy, a gazdaságpszichológia által vizsgált jelenség. Pedagógiai szervezetek vonatkozásában kevésbé kutatott, annak ellenére, hogy tartalmi elemei nevelésszociológiai szempontból is párhuzamba állíthatók. A kutatás tehát mind a szervezet vizsgálatára való orientáltsága, mind pedig a pedagógiában még kevésbé tárgyalt pozitív pszichológiai tőke vonatkozásainak feltárása révén törekszik az újszerűsége, továbbá a szervezeti oldalt abból a nézőpontból vizsgálja, hogy melyek azok a tényezők, amelyek mentén a szervezet hatékonyan, eredményesen és méltányosan tud működni.

Végh Zoltán

A KORTÁRSHATÁS ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA KÉT ROMA SZAKKOLLÉGIUM HALLGATÓI KÖRÉBEN

Kulcsszavak: reziliencia, kortárshatás, self-help mechanizmus

A kutatási témám fókuszában a kortárshatás vizsgálata áll, egy dél-dunántúli egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatók életútja során. Kutatásomban arra keresem a választ, hogy a hallgatók életútjára milyen hatással voltak/vannak a kortársaik. A narratívákból kapott eredményeket egy korábbi kutatásomnak mintát adó másik, szintén dél-dunántúli, nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatói által mondottakkal fogom összevetni, megvizsgálva a hasonlóságokat és a különbségeket, figyelembe véve a korosztályi megoszlásokat.

A jelenlegi kutatásomat egy korábbi kutatás előzte meg. 2018 őszi félévében másodelemzéssel megvizsgáltam a nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatóinak életútját (N=31). Két fő szempont, a belső motiváció és a külső támogatók (a család, az iskola és a szociális ellátórendszer) beazonosítása alapján elemeztem a hallgatók által elmondottakat. Céloom az volt, hogy a két komponens közötti összefüggés megállapítását követően rámutassak arra az általam tényként kezelt információra, hogy a kettő egymás nélkül nem elég ahhoz, hogy az egyén egy deprivált élethelyzetből eljusson a felsőoktatásig. Miután hipotézisem igazolódott, érdeklődésem új irányt vett. A szociális ellátórendszerre helyeztem a fókuszot, mivel e tekintetben kevés narratív elbeszélés állt a rendelkezésemre. Ezért egy újabb körös interjú kutatás keretein belül feltérképeztem, hogy miként játszott szerepet a nevezett külső támogató a szakkollégisták életútjában. A kutatás módszerei félig strukturált interjú, narratív tartalomelemzés és összehasonlító elemzés.

Kutatásom hipotézise, hogy mindkét – hátrányos helyzetű és cigány/roma fiatalokat támogató – közösségben meghatározó lesz a kortársak hatása a hallgatók egyetemi előrehaladására. Kutatásom célja feltérképezni a kortárshatás jelentőségét a dél-dunántúli egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatók életútjában (N=20). Szeretném kideríteni, hogy a jelenlegi tagok életútjában milyen szerepet tölthettek be a velük egykorú társaik. További célkitűzésem egy összehasonlító elemzés elkészítése, melyben a dél-dunántúli, nem egyházi fenntartású szakkollégium hallgatói és a dél-dunántúli egyházi fenntartású szakkollégiumba járó hallgatói által mondott narratívák között fogok hasonlóságokat és különbségeket keresni.

Kulman Katalin

TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK ISMERETEI A MAGYARORSZÁG TERÜ- LETÉT ÉRINTŐ BÁNYÁSZATI ÉS IPARI TEVÉKENYSÉGEK KÖRNYE- ZETKÁROSÍTÓ HATÁSAIRÓL

Kulcsszavak: környezetkárosítás, bányászati tevékenység, ipari tevékenység, tanító-
képzés

Kutatásom témája a Magyarország területét érintő bányászati és ipari tevékenységek környezetkárosító hatásainak megjelenése a közoktatásban, a földrajz tankönyvekben, és a tanórákon. Ennek egy részvizsgálatát a tanító szakos hallgatók körében is szeretném elvégezni. Jelen kutatásom célja a végzős tanítóképzős hallgatók körében végzett felmérés azzal kapcsolatban, hogy milyen ismereteik vannak a Magyarország területét érintő bányászati és ipari tevékenységek környezetkárosító hatásairól. Mennyire informáltak a hallgatók a témát illetően, illetve honnan szerezték az információikat, esetleg a közoktatás, vagy a felsőoktatás hozzájárult-e az információszerzéshez a napjainkban is bekövetkező környezetkárosító hatásokról? Tisztában vannak-e azokkal a környezeti problémákkal, amelyeket emberek, gyárak, vállalatok, termelőüzemek, bányák okoznak, miközben gazdasági tevékenységet végeznek? Mit gondolnak azokról a gazdasági tevékenységekről, ahol a gazdasági haszon és a környezeti károk együttesen jelennek meg? Szabad-e ilyen tevékenységeket folytatni? Mennyire tartják fontosnak, hogy a jövőbeli környezetismeret- vagy természetismeret-óráikon beszéljenek a diákjaiknak azokról a környezetkárosító folyamatokról, amelyek a majdani iskolájuk közvetlen környezetében zajlik?

A kutatásban négy (ember és társadalom, matematika, magyar nyelv és irodalom, természetismeret) tanítóképzős, végzős műveltségterületi csoport hallgatói vesznek részt. A műveltségi területek kiválasztásánál fontos szempont volt, hogy azonos arányban legyenek a reál és a humán műveltségi területen végzős hallgatók. A kutatási kérdések egyike, hogy van-e eltérés a természetismeret műveltségi területre járó hallgatók és a többi megkérdezett hallgató válaszai között. A kutatás módszere kérdőíves felmérés, a válaszok kiértékelése SPSS program segítségével történik. Az eredmények alapján javaslatok készülnek a tanítóképző karon oktatott természettudományi tárgyak jelenlegi tematikájához, hogy milyen, a kutatási téma szempontjából lényeges, tartalmi, esetleg módszertani elemekkel lehetne kibővíteni azokat. Vagy érdemes lenne egy olyan környezetvédelem témájú kurzust kialakítani, amelynek részét képezhetnék a Magyarország területét érintő bányászati és ipari tevékenységek környezeti hatásai.

Nagyházi Bernadette

ELŐÍTÉLET, ELFOGADÁS, PEDAGÓGIA

Kulcsszavak: előítélet, elfogadás, szemléletformálás, pedagógia

Az előadásban ismertetem a Kaposvár Egyetem Pedagógiai Karán a Roma Szakkollégium hallgatói számára indult *Előítélet, elfogadás, pedagógia* c. kurzust, melynek elsődleges célja, hogy a hallgatókat szembesítse saját előítéleteikkel, gondolkodásukkal és viselkedésükkel az előítéletes helyzetekben. A kurzus végén a hallgatók kérdőív kitöltésével mondtak véleményt a kurzus tartalmáról és eredményéről, a bennük lezajlott szemléletváltásról.

A kurzus tréningyszerűen zajlik, jellemzően félévenként 3 alkalommal, 5 tanórán keresztül. Ez a hosszú idő alkalmas arra, hogy egy-egy találkozás során a lehető legjobban feloldja a hallgatók személyes gátlásait, ellenérzéseit a témával kapcsolatban.

A tréningek egyes alkalmai a címben szereplő három kulcsfogalom köré épülnek. Az első alkalommal a „*Mindannyian mások vagyunk*” témát vizsgáljuk meg közelebbről. Ekkor van lehetőség az alapfogalmak elméleti tisztázására, mint pl. a kategorizáció, sztereotípiák, előítélet. Ugyanakkor az elméleti alapozás mellett cél a hallgatók esetleges múltbéli tapasztalatainak megbeszélése, a jelenségek, életesemények mélyebb vizsgálata. Fontos ráébreszteni a hallgatókat, hogy a kirekesztés-kirekesztettség egymást feltételező jelenségek, amelynek mindkét oldalát megtapasztalhatjuk életünk során. A téma zárásaként az elfogadás első lépcsőjére érünk, ahol megállapíthatjuk: „egyben-másban hasonlítunk”.

Az elfogadás témakörében videofelvételek és olvasmányélmények segítségével számolunk le saját előítéleteinkkel. Csapatjátékok, szerepjátékok, drámajátékok segítenek beilleszkedni egy-egy előítéletes helyzetbe és viselkedési formába, majd ezek megbeszélése vezethet az előítéletektől az elfogadásig.

A tréning harmadik modulja a pedagógia – a leendő pedagógushallgatókkal az iskolai előítétek kérdéséről és ezek feloldásának lehetőségéről, módjairól boncolgatjuk. A saját élmények feldolgozása mellett ismét szerepjátékokkal idézünk meg jellemző iskolai helyzeteket, amelyekben minden esetben keressük az előítélet feloldásához, az elfogadáshoz vezető jó pedagógusi magatartást is.

Minden tréning során a hallgatók közös produktumot hoznak létre a projekt módszer elveinek megfelelően. Az eddigi három kurzus más-más produktumhoz vezetett: az első esetben drámajáték volt a végeredmény egy regényrészlet alapján, a második csoport az elfogadás tízparancsolatát, míg a harmadik csoport a tanulságok táblázatát alkotta meg.

A kurzus befejezése után a hallgatók kérdőívet töltöttek ki. A kutatás célja az újonnan indult tréning értékelése abból a szempontból, hogy mennyit adott a hallgatóknak saját gondolkodásuk, illetve leendő pedagógushivatásuk szempontjából. Emellett egyes kérdések a tréning hatását vizsgálták a hallgatók szemléletére, álláspontjára az előítéletekkel kapcsolatban. E kutatás eredményeinek strukturált bemutatása zárja az előadást.

Szántóné Tóth Hajnalka – Nyitrai Ágnes – Kontra József

TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK VISZONYULÁSA A KÖRNYEZETISMERET TANTÁRGY TANÍTÁSÁHOZ

Kulcsszavak: természettudományos attitűd, környezetismeret tanítása, tanítóképzés

Az elmúlt évtizedek nemzetközi és hazai neveléstudományi kutatási eredményei szerint nagymértékben a pedagógus személyisége határozza meg a tanulók iskolai sikerességét (OECD, 2005, 2010; Sági & Varga, 2010; Csermely, Fodor, Joly & Lámfalussy, 2009; Falus, 2011; Széll & Sági, 2014). A tanítóval szemben alapvető elvárás, hogy rendelkezzen az elmúlt évtizedben megfogalmazódó új típusú pedagógusattitűddel: a tanulási folyamatot irányító, segítő, információ- és érték közvetítő, innovatív pedagógusként tevékenykedjen, és alapos szaktudományos és szaktárgyi tudással rendelkezzen.

A környezetismeret kis óraszámú, de nagy jelentőségű tantárgy, jelentőségét a fenntarthatóság, környezettudatosság is növeli. Az a tanító, aki pozitív attitűddel rendelkezik a környezetismeret tantárgy iránt, és tisztában van a tanulók „felfedezései tanulását” segítő szerepkörével, az képes önmaga és tanítványai természettudományos kompetenciájának továbbfejlesztésére (Fűzné Koszó, 2012). Korábbi kutatásaink eredményei szerint a pedagógusképzésbe érkező hallgatók többsége negatív attitűddel bír a természettudományok iránt. Ezért a pedagógusképzésben nagy hangsúlyt kell fektetnünk a tanító szakos hallgatók természettudományos attitűdjének formálására.

Kutatásunk célja feltárni a tanító szakos hallgatók természettudományos attitűdjét, illetve a környezetismeret tantárgy tanításához való hozzáállásukat. Kutatásunk típusa kvalitatív elemeket tartalmazó kvantitatív leíró, keresztmetszeti kutatás, primer kutatási eszközünk egy saját szerkesztésű kérdőív. A kérdőíves kutatás során kapott információkat leíró és matematikai statisztikai eljárások segítségével elemeztük. Kutatásunk eredményei szerint a mintában szereplő 75 hallgató negyede tett érettségi vizsgát valamilyen természettudományos tárgyból, és mindösszesen 11%-uknak volt kedvence valamelyik természettudományos tárgy. A természettudományos tárgyak kedveltségének átlaga a mintába tartozó hallgatók körében a BA-képzés kezdetén 2,95 az ötfokú Likert-skálán. A hallgatók irreálisan magasnak érzik a követelményeket az alapozó természettudományos tárgyak esetében, és feltételezhetően ennek is köszönhető az, hogy a tárgyak kedveltsége a képzés első ciklusában romlik (2,48, $p < 0,0001$). Majd a módszertani órák és a gyakorlat megjelenésével pozitív irányba változik. A kapott válaszok szerint a hallgatóink akkor lesznek elégedettek, hogyha elegendő ismeretet szereznek a környezetismeret tanításához, ha számukra megfelelő lesz az érdemjegyük, illetve ha a tanítás során a gyermekekkel meg tudják szeretetni a tantárgyat. Kutatásunk eredményei jó alapot jelentenek jövőbeni feladatok, kutatások kijelölésére a természettudományos nevelés terén, továbbá a tanítójelölt hallgatók képzésének fejlesztésében is fontos szerepet játszhatnak.

Pelesz Nelli

KEZDŐ TANÍTÓK PÁLYAIDENTITÁSÁNAK KIALAKÍTÁSA A KÉPZÉS ÉS AZ ELEMIS ISKOLAI TEVÉKENYSÉG SORÁN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTTI MAGYARORSZÁGON

Kulcsszavak: tanítóképzés, professzionalizáció, pályaidentitás

Előadásom a pedagógussá válás folyamatát vizsgálja történeti megközelítésben, különös tekintettel a tanítói pályára. A tanítói szakma mélyreható, érdemi változásokon ment keresztül a két világháború közötti időszakban, mind a professziót érintő általános értelemben, mind a belső, szorosan vett szakmai-módszertani tekintetben. Azok a dilemmák, amelyek a kezdő tanítók pályára lépésekor megfogalmazódtak, mintegy gyújtópontban összeggezve a mögöttük álló képzés és az előttük álló elemi iskolai élet nagy kérdéseit, megérdemlik azt a fajta problémátörténeti alapú megközelítést és értékelést, amely a mai tanítóképzésben felmerülő témák alaposabb körüljárását is lehetővé teszi, és amely közelebb vihet kortárs kérdéseink adekvát válaszainak kimunkálásához.

Elsősorban a szegedi tankerület iskolafelügyeleti értekezleteinek jegyzőkönyveit, valamint az országos sajtóban megjelent folyóiratok anyagát, illetve Becker Vendel szegedi tanítóképző- intézeti igazgató tudományos igényű írásműveit elemzem, kísérletet téve arra, hogy láttelepet adjak a kiválasztás–képzés–pályára állás ívének korabeli állapotáról, ábrázoljam az egyéni fejlődés lehetőségeit és akadályait éppúgy, mint a szakmát mint professziót érintő, és tagjait élénken foglalkoztató folyamatokat. Ilyen például a felsőfokú képzés megteremtésének igénye, a képzés tartalmi megújításával együtt, a megváltozott társadalmi és politikai igények közti egyensúlykeresés, vagy a szakmai önértelmezés kialakítása. Ezek a kérdések ma sem veszítették aktualitásukat, ezért a történeti vizsgálódás során kikristályosuló modellek, a történeti fejlődés mögött húzódó sémák feltárása és az általuk leszűrhető tanulságok hozzájárulhatnak a napjaink pedagógusai számára is jelentős kérdések megválaszolásához, szakmai öndefiníciójuk pontosabb kidolgozásához.

Földi Fanni

AZ ÖNDETERMINÁCIÓS ELMÉLET ÉS A ZENE KAPCSOLATA

Kulcsszavak: öndeterminációs elmélet, flow, zene, ének-zene óra

Bizonyos tevékenységeket akkor is elvégzünk, ha nem mi magunk választottuk ki, hanem sokszor a tevékenységek mögött az extrinzik tényezők játszanak szerepet. Ryan és Deci (1985; 2017) által meghatározott öndeterminációs elmélet és a zene kapcsolatát jelentős számú nemzetközi szakirodalom helyezi a középpontba. A vizsgálatok fókuszában a hangszertanulás áll, ugyanakkor érdekes lehet az ének-zene órával is összekapcsolni. Az előadásomban mind a két területre gyakorolt hatást szeretném bemutatni. Az előadásom célja az, hogy áttekintést adjak arról, hogy a zenetanulás motivációs háttere mennyiben értelmezhető az öndeterminációs elmélet keretei között.

Az iskolában sokszor azért tanulunk meg egy tárgyat, mert így jó jegyet szerezhethetünk, azonban nem tartozik az érdeklődésünkhöz. Ugyanakkor az idő múlásával bizonyos témák jobban felkeltik a figyelmünket, melyben a pedagógus és a tananyag is segíthet bennünket. Ekkor az érdeklődés mint intrinzik ok is megjelenik az extrinzik tényező mellett. Ez azt jelenti, hogy a tananyagon kívül még több időt fordítunk rá, gondolkodunk rajta, különböző forrásokból információkat gyűjtünk, ami sok időt vesz igénybe. Az extrinzik motiváció akkor válhat autonóm motivációvá, ha a saját magunk által választott tevékenységeink az énünk részét képezik, és magáért a cselekvésért végezzük (Kő, Pajor & Szabó, 2017). A zene is a sajátunkká válhat, örömet lelhetünk benne, amit kezdetben vagy külső, vagy belső nyomás által végeztünk. Ugyanakkor a motivációkutatások eredményei azt mutatják, hogy a közoktatásban megjelenő ének-zene óra a legkevésbé kedvelt tantárgyak közé tartozik. Nem keltik fel az érdeklődésüket az órán alkalmazott módszerek és eszközök, nem jelenik meg az örömteli zenélés, nem kedvelik az éneklést sem órai keretek között, sem szabadidős tevékenységként (Janurik & Józsa, 2018).

Az áramlatélményként megélt cselekvés (Janurik, 2007) az elsajátítási motivációhoz (Morgan, Józsa & Liao, 2017) hasonlóan egy örömteli érzést tesz lehetővé, amely magába foglalja mind az elsajátítást, a kontrollt és az autonóm viselkedést egyaránt. Az ilyen módon létrejövő élmény elérése sokszor fáradságos és energiaigényes, de az eredménye a boldogságérzet és a személyiség teljesebbé válása. A külső és belső ösztönzők aránya változó a tanulási folyamat egyes fázisaiban, de azt fontos kiemelni, hogy a belső ösztönzés nagyobb hangsúlyt kaphat például a hangszerjáték elsajátítása során, ami folyamatos, kitartó és gyakori erőfeszítést igényel (Dohány, 2009). A motivációkutatások (Jakobicz, Wamzer & Józsa, 2018), és a pozitív pszichológia eredményei a belső motiváció által támogatott lehetőségekre hívja fel a figyelmet (Janurik & Józsa, 2018).

Pintér Tünde Kornélia

TANULÓI, SZÜLŐI ÉS TANÁRI NÉZETEK AZ ISKOLAI ÉS ISKOLÁN KÍ- VÜLI ZENE MEGÍTÉLÉSÉRŐL

Kulcsszavak: ének-zenei nevelés, attitűd, megítélés, zenehallgatás

Jelen kutatás célja, hogy megvizsgálja az iskolai és az iskolán kívüli zene szerepét és helyét, valamint a „két világ” megítélése közötti távolság okát a tanulók, szülők és az ének-zene tantárgyat tanító pedagógusok körében. Az elmúlt néhány évtizedben számos kutató és zenetanár számolt be zeneoktatásunk hanyatlásával kapcsolatban, miszerint az iskolai ének-órák korántsem töltik be szerepüket; a zenei élményeket több esetben az apátia, a szorongás és a stressz váltja fel (Janurik, 2007, 2008; Janurik & Pethő, 2009). A tantárgyi attitűdvizsgálatok az ének-zene tantárgyat a legkevésbé kedvelt iskolai tantárgyak közé sorolták (Csíkos, 2012; Dohány, 2013), ugyanakkor a tantárgy alacsony óraszám, az elavult taneszközök és a túl nagy mennyiségű tananyag szintén tovább nehezítik az ének-zene tantárgy eredményes oktatását (L. Nagy, 2002). Mindeközben az iskolán kívül a zene meghatározó szerepet tölt be a diákok életében, amely során a tanulók többsége napi szinten több órát tölt zenehallgatással (North, Hargreaves & O’Neill, 2000). A kutatás során 1550 zene- tagozatos és nem zenei osztályba járó általános iskolás és gimnazista tanulót (1–10. évf.) és szüleiket kérdőíves módszer, míg a 15 ének-zene tantárgyat tanító pedagógust interjú módszer segítségével kértük válaszadásra. A kutatás során arra kerestük a választ, hogy (1) milyen az iskolai és az iskolán kívüli zene megítélése és presztízse a kiválasztott rétegek körében, valamint (2) mivel magyarázható az iskolai és iskolán kívüli zene megítélése közötti szakadék. A kutatást megelőzően feltételeztük, hogy az ének-zene az egyik legkevésbé kedvelt tantárgy, amely során az iskolai ének-zene órák nem nyújtanak olyan meghatározó zenei élményeket a tanulók számára, mint a mindennapok során hallgatott zenék többsége. A tantárgyi attitűdvizsgálat kimutatta, hogy a zenetagozatos tanulók és szüleik körében a zenetanulás fokozott népszerűségnek örvend, míg a nem zenei osztályokban az ének-zene megítélése megosztó volt. Ugyanakkor a szülők többsége egyetértett abban, hogy az iskolai zenei nevelés fontos gyermekük fejlődése érdekében. Mindamelllett a nem zenetagozatos tanulók szülei az ének-zenéből szerzett osztályzatot és a gyermekük zenei képességeinek fejlődését ugyanolyan fontosnak tartották, míg a zenetagozatos tanulók szülei nagyobb érdeklődést tanúsítottak gyermekük zenei képességfejlesztése iránt, mint az énekből szerzett érdemjegy iránt. Ezenfelül az eredmények alátámasztották, hogy a tanulók szabadidejükben sok időt töltenek – különösen könnyűzene – hallgatással, melyet elsősorban a zene hangulatszabályzó és érzelemkifejező hatásával indokoltak. A megkérdezett tanárok szerint az iskolai énekoktatást és a tanulók klasszikus zenével való megszerettetését számos tényező megnehezíti, többek között a tanulók zenei készség- és tudásbeli különbsége, a tanulók énekórák iránti közömbössége, a szülők haszonelvű–jegyorientált szemlélete, s egyéb kulturális, iskolán kívüli hatások, mint például a könnyűzene térnyerése.

A kutatást támogatta: Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP, 2020): „AZ INNOVÁCIÓS ÉS TECHNO-
LÓGIAI MINISZTERIUM ÚNKP-19-3 KÓDSZÁMÚ ÚJ NEMZETI KIVÁLÓSÁG PROGRAMJÁNAK
SZAKMAI TÁMOGATÁSÁVAL KÉSZÜLT.”

Czirok Ildikó

HOGYAN TERHELJÜNK, HOGY NE TERHELJÜNK?

Kulcsszavak: flow áramlat-élmény, zeneoktatás, terhelés

Előadásomban a „*A flow áramlat-élmény feltárása a klasszikus zenei pályára készülő növendékek, sikeres pályát befutott zenepedagógusok és klasszikus zenei pályán lévő zenészek körében*” című kutatásom tárgyának alappilléreit kívánom bemutatni.

A flow áramlat-élményt, annak elemeit, először a pozitív pszichológia egyik jeles képviselője, Csíkszentmihályi Mihály (1975) fogalmazta meg. Flow áramlat olyan aktív tevékenység közben jön létre, mely felkészültséget kíván, világos céljai vannak, biztosítja az azonnali visszacsatolás lehetőségét. A feladat jellegénél fogva a cselekvő személy teljes figyelmét igénybe veszi, külső és belső zavaró tényezők kizárása okán a tudata uralmára készíti, a tevékenységet végző személy cselekvés közben belemerül az általa végzett tevékenységbe. Az időérzete átalakul, és végül e hét elem autotelikus (auto=ön, telosz=cél) élményt okoz (Csíkszentmihályi, 1975, 1997). A zenei szakközépiskolákban tanulók heti óraszámterhelése kiugróan magas, 34–38 órában mérhető (Makovecz, 2018; Győri Tankerületi Központ, 2019). A zenei pályára készülés fontos része a mindennapos, hétvégéken, tanítási szünetekben is végzett, napi 2–3 óra hangszeres gyakorlás, a zenespecifikumú tárgyakra való készülés. Az egyetemi felvételi követelmény a kiváló hangszeres tudáson túl magába foglalja zeneelméleti, zenetörténeti ismereteket. Számításaim szerint ez minimum heti 50–55 óra terhelést jelent a zenei pályára készülő növendék számára. Ez a terhelés nemcsak mentális, de fizikai terheket is ró a tanuló számára (Pásztor, 2018). A zenei pályára készülő növendék jövőjét mindig az adott pillanatban (fellépés, felvételi, diplomakoncert) való teljesítmény alapján értékeli (Kovács, 1957). A teljesítményt egy-egy negatív történet, nem megfelelő fizikai, mentális állapot negatívan befolyásolhatja, melynek végső következménye a nem jól sikerült teljesítmény, sikertelen felvételi is lehet. Kovács Sándor (1957) gyakorlati tanácsokat ad az eredményes gyakorlás teljesítéséhez. Arnold Bakker (2005) által végzett kutatás a pedagógus-növendék kapcsolat-flow állapot párhuzamát, a Walle (2016) által végzett kutatás a gyakorlás-flow állapot párhuzamát tárja fel. Előadásomban Kovács Sándor (1957) téziseit két külföldi kutatás (Bakker, 2005; Walle, 2016) eredményével állítom párhuzamba, s kiegészítem A. K. Ericsson (2016) célzott gyakorlás néhány tézisének ismertetésével. Az előadás a terhelés csökkentésének egyik lehetséges, innovatív megközelítésű technikáját mutatja be az előadó saját megfigyelései, szakirodalmi olvasatai és két külföldi, flow áramlat-élmény-zeneoktatás-gyakorlás kapcsolatát vizsgáló kutatás (Bakker, 2005; Walle, 2016) ismertetésével. A cél az érdeklődés felkeltése a terheléscsökkentés innovatív megközelítése iránt, mely módszer alkalmazása növelheti a tanulók munkájának hatékonyságát, ezáltal elért sikereket, sikerélményérzetét, csökkentheti a terhelés következtében kialakuló fáradtság, levertség érzetét.

Deákné Kecskés Mónika –Várszeginé Gáncs Erzsébet

AZ INTERAKTÍV TANANYAGFEJLESZTÉS PERSPEKTÍVÁI AZ ALSÓ TAGOZATOS ÉNEK-ZENE OKTATÁSBAN

Kulcsszavak: interaktív tananyagfejlesztés, ének-zene szakmódszertan, MaxWhere

Az EFOP-3.4.3-16-2016-00016 azonosítószámú projekt, „A.2. Oktatási innováció – a felsőoktatási képzési szerkezet, módszer és tartalom modernizálása, munkaerő-piaci relevanciájának fokozása” alprojektjének keretében tantárgyfejlesztői tevékenység valósult meg két féléven keresztül a Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Karán. A zenei területhez kapcsolódóan e-learning-, valamint 3D-s térben oktatási anyagok (VR tananyag) kerültek kidolgozásra.

A tananyagfejlesztés célja az alsó tagozat tananyagának feldolgozását, elsajátítását megkönnyítő segédanyag készítése volt. Ennek szükségességét, aktualitását mutatja az a sajnálatos kép, melyet az elmúlt években bekerült tanítójelöltek zenei felkészültsége mutat. Zenei írás-olvasás terén egyre kevesebb háttértudással kerülnek be a felsőoktatási képzésbe. Problémát jelent egyfelől a tananyag elsajátítása, megtanulása, emiatt egyre nagyobb stressz számukra a felkészülés. Emellett az elsajátított anyag visszaadásának színvonala is egyre alacsonyabb. Ugyanakkor kiemelten fontos kíváncsi vagyok, hogy alsó tagozaton az ének-zene tantárgyat megfelelő tantárgy-pedagógiai módszerekkel, jól felkészült pedagógusok tanítsák. Így a projektben megfogalmazott céloknak megfelelően az Ének-zene, valamint az Ének-zenei fejlesztés és módszertan I. kurzushoz készítettünk tananyagot.

A projekt előkészítő szakaszában a rendelkezésre álló szakirodalom áttekintése után, rendszereztük az egyes területekhez tartozó ismereteket a projektben szereplő valamennyi dalhoz, valamint az egyes tételek jellemző dallami fordulatait, hangsora, ritmusképleteit és ambitusa alapján olvasógyakorlatokat választottunk ki, amit a megfelelő dalhoz való társítás követett. Az így elkészült tananyag az órákon közvetlenül hasznosítható, a képzés két féléves követelményeit fedi le. Emellett rengeteg segítséget, motivációt jelent a hallgatónak a készülésben.

A tananyag részeként közel 80 db gyerekdal kottaképe, hangzó-, és videóanyaga (kézjellelve, furulyázva), 40 db olvasógyakorlat kottaképe, hanganyaga (szolmizálva, abc-s nevekkel), valamint az ének-zene órák egyes mozzanatait segítő óratervezetek kerültek feltöltésre. Előadásunkban az elkészült adatbázis ismertetésén túlmenően a felhasználás további területeire szeretnénk felhívni a figyelmet.

A kutatást támogatta:

EFOP-3.4.3-16-2016-00016 "A.2. Oktatási innováció – a felsőoktatási képzési szerkezet, módszer és tartalom modernizálása, munkaerő-piaci relevanciájának fokozása"

Gyula Kozma

HOW TO TEACH ENGLISH VOWELS TO HUNGARIAN LEARNERS – AN AUDIOVISUAL TEACHING AID FOR TEACHER EDUCATORS

Key words: EFL, pronunciation of English, digital education

In spite of the gradual transfer of foreign language learning to a digital setting in the past decades, its reliance on written texts has changed relatively little over the last 20–25 years. Virtual space remains essentially a visual space where acoustic elements play a subordinate role, which is less conducive to the acquisition of language, a fundamentally acoustic phenomenon. In Teaching English as a Foreign Language, the further we move from entry-level materials intended for younger children and come closer to university-level educational resources, the fewer examples of using ICT tools can be found. This may be satisfactorily explained from a pedagogical point of view, but research shows that recent changes in learning habits have entailed an increased demand from students for more integrated solutions, particularly ones in which language as a spoken medium is understood, explained and practiced along with visual elements.

As the phonological system of the Hungarian language is fundamentally different from that of English, it would be particularly important to train prospective language teachers in Hungary in this respect by providing them with tools that can more effectively help language learners to correctly pronounce non-Hungarian phonemes. Vowels, in particular, may present special difficulties for Hungarian teachers and learners of English alike. One of the ways to overcome this difficulty is visually explaining the place of articulation of vowels while giving an acoustic representation of the sounds themselves.

There exist paper-based textbooks and web interfaces that provide visual aids describing the location of speech sounds, and there also are materials that demonstrate the sounding of each phoneme pronounced by native speakers. My personal experience in language teacher training, however, led me to believe that the best way of teaching proper articulation is to combine the visual representation of the place of articulation and the acoustic representation of sounds in a single common interface.

Thus, in my presentation, I would like to acquaint participants with a personally developed teaching aid that provides teachers with an interactive tool that facilitates the acquisition of English speech sounds in the manner described above. The tool is accessible online, can be used on all currently widespread platforms (desktop computers, mobile devices), without the need of any special equipment, and does not require any special IT or programming skills.

Abderrahim Mamad

NEW INSIGHTS INTO WRITTEN CORRECTIVE FEEDBACK IN SECOND AND FOREIGN LANGUAGE WRITING

Key words: writing, feedback, written corrective feedback

Writing in second (L2) and foreign language (FL) has been and remains one of the most challenging skills to several students throughout different stages of learning. This problem area is attributed to several factors, including teachers' unproductive method of teaching writing (Javadi-Safa, 2018), lack of effective feedback provision on students' written errors, and teachers' perceptions of it. During the past two decades, error treatment in the form of Written Corrective Feedback (WCF) has become the focus of several researchers as a reaction to error prevention, which was the norm during the 1950s and 1960s. Thus several scholars have not only acknowledged the effective role of WCF in developing foreign and second language students' accuracy in writing but also they have explored its effective typology. Despite other scholars' critique to WCF and their call to shift towards effective feedback that promotes students' learning process and their performance in writing, teachers of writing still use its numerous types to respond to students' errors in writing. Therefore, this paper aims to discuss the debate on the role of WCF in second and foreign language acquisition, which has been the center of attention and disagreement over decades as well as to explore the typology of WCF and how each type functions depending on some factors related to learners' differences. Basically, researchers who argue for the use of WCF in second and foreign language instruction emphasized the extent to which it helped the students improve their overall effectiveness in writing (Ferris, 1999), especially this related to the explicit knowledge of rule-based linguistic forms. Others (Truscott, 1996) who are against its use claimed that WCF was ineffective for improving the learners' writing accuracy or for complex processes of writing development. This paper also tries to answer the following questions addressed from different studies: 1) Why to give WCF (develop accuracy or guide learning)? 2) Who should provide it (teacher, learner, peers, etc.)? 3) How should it be given (directly vs indirectly; explicitly vs implicitly)? 4) How much WCF should a teacher provide on a particular text (all vs few aspects)? 5) When should WCF be provided (immediately or later)? 6) On what type of errors or language issues should WCF focus on (serious vs minor, local vs global, frequent vs infrequent, etc.)? 7) In what modalities can it be delivered (written, oral, one-to-one, etc.)? 8) To what audience can it be delivered (individuals, groups, whole class, etc.)? The significance of this paper resides in its possibility to encourage further research on the power of feedback and how it can be implemented by writing teachers to meet learners' preferences regarding feedback provision.

Supported by: SZTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Zsófia Júlia Tószegi

HERITAGE LANGUAGE LEARNERS IN HUNGARIAN PUBLIC SCHOOLS

Key words: resettled heritage language learners, linguistic diversity in Hungarian bilingual schools, language disadvantage in public schools

This presentation will be based on case studies of heritage Hungarian learners whose families resettled in Hungary. There is still no comprehensive protocol or educational policies that would address linguistic diversity in Hungarian schools. Prior research shows that bilingualism positively impacts the cognitive development of young learners (Bialystok, 2001) therefore teacher agency in promoting bilingual education is more vital than the presence of native speakers at schools (Dubiner, Deeb & Schwartz, 2018). Parents are recommended to alternate time immersed in both language environments or to be exposed to a multi-linguistic landscape (Moin, Schwartz & Leikin, 2013). We must emphasize cross-cultural communication over language exam certificates in Hungary and consider the use of alternative language assessments in the language of public schools not only CEFR levels in foreign language testing (Nagel, Temnikova, Wylie & Koksharova, 2015). A change of perspective is needed from a monolingual society with a nationalistic language policy towards a pluralistic society promoting multilingualism. Bilingual schools should strive to create a truly bilingual semiotic and linguistic landscape (Dubiner, 2016). What challenges do these heritage language learners face when trying to integrate into the Hungarian public education system at various stages of their schooling (K-12)? What information is available for educators about the students' migrant background, dominant language, Hungarian language proficiency, or the language they use with family members and peers? How was their language proficiency assessed upon registration and how is it being monitored over the years? What are the practices in the region for evaluating language competence when facing learning difficulties in public schools? Other students with migrant backgrounds started sharing life stories of similar experiences and challenges. They created a grassroots community of parents to help advocate for change with a high school principal on board. My interview data was analyzed using Saldana's qualitative research method and interviews were conducted with a group of 10 Heritage Hungarian Learners whose families relocated to Hungary after attending schools for 9-12 years abroad in an English-speaking country (USA, Ireland, Australia).

This presentation is an applied linguistic case study on language socialization using the oral history of ten Hungarian heritage language learners and their experiences in a Hungarian Catholic Elementary School, and a public English-Hungarian Bilingual Middle- and High School using mixed-methods in form of case studies. It will also reflect upon my teaching experience as a special education teacher and ESOL instructor (2005-2017) in the US when I served students whose home language was other than English. I collected examples of good practice on how to differentiate and assess students in a linguistically diverse setting.

Supported by: PTE-BTK-DEAL

Noémi Szabó

TEACHER'S REFLECTION ON TEACHING FOREIGN LANGUAGES IN THE HUNGARIAN PRIMARY SCHOOL CONTEXT

Key words: foreign language, multilingualism, language teaching

The majority of the world's population speaks more than one language in our globalised world. Amaro, de Bot & Rothman (2013) formulated due to the statistical estimations: „Although fewer than 2 percent of the nations of the world have two or more official languages, the number of multilinguals in the world far outweighs the number of monolinguals.” (Amaro, de Bot & Rothman, 2013, p. 372) The Eurobarometer 64 survey indicated that Hungary has not gained a prominent place related to the knowledge of foreign languages compared to other European countries. Herdina and Jessner (2002) suggest in their work that current research on linguistics should be focused on the multilingual speaker and not on the monolingual individual. Recently, a handful of studies have investigated language teachers' beliefs about multilingualism and multilingual pedagogy (De Angelis, 2011; Heyder & Schädlich, 2014; Jakisch; 2014, Otwinowska, 2014). A multilingual pedagogy consists of an attitude which is based on a learner-centred approach. Its aim is to develop students' language awareness and language learning awareness across the languages that students know (Neuner, 2004).

The research concentrates on teaching English and German as a second or third language in the Hungarian educational context. The site of the study is placed in chosen Hungarian primary schools, especially in the counties of Vas and Veszprem. As a first step, teachers' interview and questionnaire survey were conducted in 5 Hungarian primary schools in the spring semester, 2019. Qualitative data given by 30 primary school teachers will be included in the presentation who teach English or German as first or second foreign language. The aim of both the interview and questionnaire is to get insight into the foreign language teacher's work and foreign language teaching. The interview contains 10 questions which investigate the current position of the two foreign languages taught in the Hungarian school context and teachers' opinion about the current status of foreign language education (Dörnyei & Taguchi, 2012). Teachers were questioned about the language use of themselves and the pupils in the German and English language classes. The questionnaire includes 23 items to observe certain parts of the foreign language teacher's work: foreign language exposure in the classroom (Dégi, 2019). Findings implicate that using another foreign language can have a positive impact on students' language proficiency (Bacsa, 2013). Moreover, students are more creative and they are more responsive to the learning process. The results show that some negative factors need to be improved in the foreign language classroom. Additionally, teacher's language use is still predominantly Hungarian in the foreign language classroom and teachers spend only 50% of using the foreign language in the classroom. Teachers use the mother tongue of pupils in the classroom which can influence both positively and negatively the language learning process.

Nguyen Van Son

EXPLORING DIFFERENT VERSIONS OF LEARNER AUTONOMY IN LANGUAGE EDUCATION

Key words: learner autonomy, psychological, social, political, technical

Learner autonomy (LA) which is defined as “the capacity to take control over one’s own learning” (Benson, 2011, p. 123) is a complex and multidimensional construct. As a result, there are quite a few models of versions of LA in the scholarly community. To the best of my knowledge, the researchers who try to identify the versions of LA employ a strategy called “Kaleidoscopic”. It means “shaking up a number of objects, in this case components of a capacity for autonomy, until they fall into some meaningfully ordered pattern” (Benson, 2009, p. 18–19). The most acknowledged model belongs to Benson (1997). According to his model, LA in language education can be illuminated by three major versions, namely psychological, technical and political. Espousing his model, he believes that it tallies with three main approaches to knowledge and learning in the field of humanities and social sciences, which are positivism, constructivism and critical theory. However, it is criticized for being “fragmentary” or incomplete by Oxford (2003, p. 18). Oxford (2003) asserts that this model does not delineate the relationship between its components and other important factors such as context, agency and motivation. Importantly, socio-cultural version of LA is missing, so she adds the socio-cultural perspective to the model and modifies the political version. She also separates socio-constructivism from constructivism and refers to it as two branches of Socio-cultural I & II. Hsu (2005) comments that Benson’s categorization above seems to be “rough and confusing” (p. 16), but Hsu (2005) fails to explain the reasons for roughness and confusion above. Besides, Le (2013) articulates his thoughts that three versions are “narrowly defined” and the boundary between them is “not clear-cut but rather overlapping” (p. 40). The criticisms notwithstanding, Benson’s model (1997) should be given great credit for the first attempt to introduce the ideas of versions/perspectives and systemize the construct of LA. This paper investigates the different versions of LA available in the extensive literature, the types of research work following each version, and the philosophical approaches from which the models of versions of LA come. The paper also discusses the relationship among the versions of LA. The paper hopes that the readers will have more insight into research on LA.

Supported by: University of Szeged

P. Márkus Katalin

SZÓTÁRHASZNÁLATI MUNKA FÜZETEK A KÖZOKTATÁSBAN

Kulcsszavak: lexikográfia, szótárhasználat, szótárdidaktika

A szótárhasználat napjainkban egyre inkább a lexikográfiai kutatások középpontjába kerül. A szótárhasználat mint feltérképezendő terület Magyarországon vált kutatási témává az 1990-es évek végén; a téma és a kutatási módszerek azóta sokat változtak, igyekeznek konstruktív javaslatokkal elősegíteni a fejlődést. Az 1990-es évek óta a magyarországi szótárpiac is átalakult, a gyerekszótárak és tanulószótárak megjelenésével a lexikográfusok és szótárkiadók is próbálták áthidalni a távolságot, azonban a szótárhasználóknak is szükségük van a szótártudatosság fejlesztésére.

A XX. század nyelvészei a szótárak minőségi fejlődésére fókuszáltak, ez állt kutatásaik középpontjában, ahonnan azonban a század végén elmozdulást tapasztalhattunk a szótárhasználók felé. A lexikográfusoknak fokozatosan fel kellett ismerniük, hogy a szótárakban található információkat a kívülállók, vagyis a nem nyelvész olvasók/használók, csak nehezen, vagy egyáltalán nem tudják értelmezni és alkalmazni.

Ennek következményeként a szótárak felépítése, struktúrája, valamint jelölési rendszere hatalmas változáson ment keresztül. Emellett a szótárpiac a célközönség szerinti megoszlásban is sokat színesedett. A XXI. századi szótárak tehát nemcsak felhasználóbarátabbak, hanem célközönség szerinti rétegződésben is változatosabbak.

A lexikográfusok a szótárakat egyre inkább a célközönségre szabják, azonban a szótár természeténél fogva igényel bizonyos fokú készségeket, így a célközönségnek is rendelkeznie kell előismeretekkel. Napjainkban, amikor egyre fontosabb a nyelvek ismerete, nyelvvizsgák megszerzése, sokat olvashatunk a szótárhasználati készség oktatásának hiányosságáról a magyar nyelvtanulók körében. Ezt a hiányt igyekeznek pótolni egy szótárhasználati munkafüzet-sorozat, valamint tanári kézikönyv, ami 2019-ben jelenik meg, és már az általános iskola alsó tagozatától kezdve, egészen a gimnáziumokban, a nyelvvizsgára, illetve érettségire készülvén használható lesz.

Az előadás szövegek és feladatok segítségével, különböző szótári információkra fókuszálva mutatja be a szótárhasználat tanítását.

Bónus Lilla – Nagy Lászlóné

AZ OKTATÁSI CÉLLAL ALKALMAZOTT JÁTÉKOK SZAKIRODALMI ÁT- TEKINTÉSE

Kulcsszavak: edutainment, komoly játékok, gamifikáció, digitális játék alapú tanulás

Napjainkban az oktatás egyik fontos célja a különböző körülményekhez alkalmazkodni képes, hatékony problémamegoldó, kreatív és kritikusan gondolkodó állampolgárok nevelése. Erre ígéretes lehetőséget kínálnak az oktatási céllal alkalmazott játékok, amelyek alkalmasak a tanulók készségeinek fejlesztésére, tartalmi tudásuk gyarapítására, motivációjuk felkeltésére és fenntartására egyaránt. Az oktatási céllal alkalmazott játékok tanórai felhasználása azonban számos kérdést vet fel. Például hogyan dönti el egy pedagógus, hogy mitől lesz valami játék, vagy mely játékok alkalmazása preferált különböző tanulási célok elérése érdekében? Ahhoz, hogy ezekre a kérdésekre megfelelő választ kapjunk, nem elég az oktatási céllal alkalmazott játékok definícióinak áttekintése. A kapcsolódó tanulási megközelítések és pedagógiai irányzatok alapos ismerete is szükséges. A játékok oktatásban való sikeres alkalmazásához tudatos felhasználói viselkedésre van szükség. A tudatosság kialakításához pedig szükséges a folyamatosan bővülő elméleti keret alapos ismerete, hiszen ez segít abban, hogy eldöntsük, milyen céllal melyik játéktípus hatékony. Az áttekintés célja, hogy bemutassuk a nemzetközi szakirodalomban megjelenő, játékokkal kapcsolatos fogalmakat, ezért kitérünk az edutainment, a komoly játékok (serious games), a gamifikáció (gamification) és a digitális játék alapú tanulás (digital game-based learning) kifejezések értelmezésére egyaránt. Ezt követően felvázoljuk a fogalmak egymáshoz való viszonyát, valamint a kapcsolódó pedagógiai és tanuláselméleti alapokat. A nemzetközi szakirodalom áttekintése során azt tapasztaltuk, hogy a pontos fogalomhasználatot nehezíti, hogy miként értelmezzük a játékot: például a játék lehet eszköz, módszer, értelmezési keret. További nehézséget jelent, hogy az oktatási céllal alkalmazott játékok definíciói gyakran túl tágak, így a kifejezések nagy része átfed. Szintén nehézséget okoz a fogalmak rendszerezésében, hogy vannak olyan fogalmak, amelyekre több angol és magyar kifejezés is létezik. Bízunk abban, hogy ez a szakirodalmi áttekintés segít a kifejezések megfelelő értelmezésében és alkalmazásában, továbbá támogatja az oktatási céllal alkalmazott játékok hatékony tanórai integrációját.

Tóth Zoltán – Szalay Luca – Kiss Edina

A KUTATÁSALAPÚ KÉMIA-TANÍTÁS LONGITUDINÁLIS VIZSGÁLATÁ- NAK ELSŐ HÁROM ÉVE

Kulcsszavak: kutatásalapú tanítás, kémia-tanítás, longitudinális vizsgálat

A kutatásalapú természettudomány-tanítás (inquiry based science education, IBSE) lényege, hogy a diákok olyan vizsgálatokat végeznek, melyeknek legalább egy részét saját maguk tervezik meg és értékelik. Az IBSE bevezetésének lehetőségeit egy olyan négyéves (7–10. évfolyamra kiterjedő) longitudinális kutatás során vizsgáljuk, amelyben az ország 18 gimnáziumának 31 tanulócsoporthoz vesz részt 24 kémia-tanár vezetésével. A tanulócsoporthoz véletlenszerűen három csoportot hoztunk létre: (1) a kontrollcsoportot, akik receptszerű tanuló-kísérletekkel dolgozták fel az egy-egy tanévre kijelölt 6 témát (az ezekre szánt, témánként 45 perces tanórákon); (2) az elméleti kísérlettervező csoportot, akik a receptszerű tanuló-kísérleteken túl elméleti problémák megoldásán keresztül gyakorolták a kísérlettervezést; és (3) a gyakorlati kísérlettervező csoportot, akik a tanuló-kísérletek egy-egy részfeladatát oldották meg a saját maguk által megtervezett kísérletekkel. A tanulók kémiai ismereteit, kísérlettervező képességét, valamint a kémiával és a kísérletezéssel kapcsolatos attitűdjét 7. évfolyam elején, valamint a 7., 8. és 9. évfolyam végén írásbeli teszttel mértük.

Kutatási kérdéseink a következők voltak: Hogyan változik az egyes csoportok kísérlettervező képessége és tárgyi tudása a longitudinális vizsgálat során? Változtat-e a tanulók attitűdjén és motiváltságán egy ilyen beavatkozás?

Annak a 692 tanulónak az adatait, akik mind a négy tesztet megírták, kovariancia-analízissel értékeltük. A longitudinális kísérlet első három évének fontosabb eredményei a következők:

- Hetedik évfolyamon csak a (2) csoport esetén volt kimutatható fejlődés. Ugyanakkor a tantárgyhoz fűződő attitűd és a kémiai kísérletek fontosságának megítélése mindhárom csoport esetén negatív változást mutatott. Ezért a kutatási modellt úgy változtattuk meg, hogy a következő tanévtől a kísérleti csoportok a kísérlettervezés képességét expliciten fejlesztő feladatokat kaptak: a (2) csoport esetében a receptszerű kísérletek után, a (3) csoportnál pedig a kísérletek megtervezése és elvégzése előtt.
- Nyolcadik évfolyamon mindkét kísérleti csoport jobban teljesített a kontrollcsoportéhoz képest, mind a teszt egészén, mind a kísérlettervezéses feladatokban. Bár a kémia szeretete tovább csökkent, a kísérletek fontosságának megítélése mindhárom csoportban pozitív irányba változott.
- Kilencedik évfolyamon jelentős visszaesést tapasztaltunk mindkét kísérleti csoport és mindkét részteszt esetében.

Megfigyelhető, hogy a három év során egyre inkább az iskola erőssége – és bizonyos esetekben az előismeretek – válnak meghatározóvá a fejlesztéssel szemben.

A kutatást támogatta: A bemutató elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Tantárgypedagógiai Kutatási Programja (471026)

Szabó Bence Farkas

A MAZUR-FÉLE EGYMÁS TANÍTÁSA MÓDSZER KÖZÉPISKOLAI ADAPTÁLÁSA: 9. ÉS 10. OSZTÁLYOS TANULÓK KÉMIATUDÁSÁNAK ÉS KÉMIAVAL SZEMBENI ATTITÚDJÉNEK VIZSGÁLATA

Kulcsszavak: kémia szakmódszertan, Mazur-féle egymás tanítása, attitűdvizsgálat, tudásszintvizsgálat

Bevezetés: Az oktatási rendszer korszerűsítése és fejlesztése elengedhetetlen a 21. század rohamos fejlődésében. Ezt a fejlesztést viszont nehéz nagy lépésekkel megtenni, egy, a meglévő módszertant nagymértékben megváltoztató új gyakorlat ritkán kapja meg a megfelelő fogadtatást, a törvényi keretek, a rendelkezésre álló eszközök és munkaigényessége miatt. A Mazur-féle „egymás tanítása” módszer ezzel szemben csak kis mértékben változtatja meg a tanóra menetét, remekül kihasználja a frontális tanítás, a problémaalapú tanítás és a kooperatív osztályfoglalkoztatás egyes elemeit. Segítségével a fogalmak mélyebb értelmezése és alkalmazása valósítható meg (Tóth, 2017; Vickrey et al., 2015). A módszer kipróbálására és adaptálására a középiskolai kémiatanításban az előbb felsorakoztatott jellemzők és eredmények mind létjogosultságot adnak. A széles körű longitudinális vizsgálatokhoz viszont szükséges a jól összehasonlítható kísérleti és kontrollcsoportok kialakítása. Ehhez két, az Egyesült Államokban validált kérdőívet alkalmaztunk.

Módszerek: A kémiatudás méréséhez a Mulford és munkatársai által létrehozott „*The Chemical Concepts Inventory*”-t alkalmaztuk. A diákok kémia tantárggyal szembeni attitűdjének felmérésre pedig Adams és munkatársai által kidolgozott „*CLASS-Chemistry*” kérdőívet használtuk. Mindkét tesztet magyarra fordítottuk. A vizsgálatban 4 középiskola 262 diákja vett részt, a diákok osztálytermi körülmények között töltötték ki a kérdőíveket egy tanítási óra alatt. A kérdőívek adatainak kiértékelését Microsoft Excel és IBM SPSS programokkal végeztük. Varianciaanalízishez független minták t-próbáját és ANOVA-tesztet, korrelációvizsgálathoz pedig Pearson-féle korrelációvizsgálatot.

Eredmények: Az adatokat elemezve elmondhatjuk, hogy a 9. és 10. osztályos diákok kémiatudása nem korrelál a kémiával szembeni attitűdjükkel. A diákok attitűdje és tudása nem függ a családi háttértől. 9. osztályban a diákok kémiatudása hasonló, függetlenül, hogy emelt óraszámú osztályról (specializációs), vagy általános tantervű osztályról van szó. 10. évfolyamra viszont szignifikáns különbség mérhető a két csoport között. A kémiatudást mérő teszt kérdéseit egyesével vizsgálva a 9. osztályos tanulók több mint fele három kérdésre adott jó választ, míg a 10. osztályos tanulók kilenc kérdés esetén érték el ezt az eredményt.

Konklúzió: Összességében elmondható, hogy a gimnáziumba járó diákok attitűdje a kémiával szemben nagyjából homogén. Tudásuk a gimnáziumba érkezve hasonló, de ez egy tanév alatt már megváltozik az osztálytípustól függően. A gimnázium első éve alatt a kémiórákon kompetenciafejlesztésük megvalósul, több témakörben is képesek a megszerzett tudás alkalmazására. Jövőbeli tervek: A begyűjtött adatok segítségével kialakítottuk a kísérleti és kontrollcsoportokat, és megkezdtük a Mazur-féle „egymás tanítása” módszer alkalmazását a kísérleti csoportokban. 10. osztály végén ismét szeretnénk a tanulók kémiatudását és attitűdjét felmérni a kísérleti és kontrollcsoportokban.

Kishonti István – Molnár Kinga

TANANYAGFEJLESZTÉS ALTERNATÍV MÓDON A SZAKKÉPZÉSBEN – A MIKROTARTALMAKRA ÉPÜLŐ E-TANKÖNYV

Kulcsszavak: e-tankönyv, szakképzés, mikrotartalom, MTA-BME Nyitott Tananyagfejlesztés

Számos kutatás elemzi és pedagógustapasztalat hitelesíti az 1995. év után született generáció, a Z-generáció és az utánuk következő alfa generáció megváltozott személyiségfejlődését, kommunikációs szokásait, környezetéhez, a tanuláshoz való viszonyát. A változás oka: válasz a radikális gyorsasággal változó kulturális környezetre, benne a technológiai fejlődésre, az információs társadalom kihívásaira. A kutatások számos ténytet tártak fel, amelyek befolyásolják, meghatározzák e generáció tanulási képességét, tanulási szokásait. A hagyományos pedagógiai módszerek egyre hatástalanabbá válnak, a tankönyvek egyre gyorsabban avulnak el. Különösen igaz ez a szakképzésre, amit a pedagógiai innováció számos átszervezés ellenére messze elkerült, ahol a technológiai fejlődés miatt a tankönyvek még gyorsabban avulnak el, és ahol még tankönyvhiány is van.

Ezt felismerve a Budapesti Műszaki Egyetem Műszaki Pedagógia Tanszéke és a Magyar Tudományos Akadémia létrehozta az MTA–BME Nyitott Tananyagfejlesztés Kutatócsoportot, amelynek célja új típusú, mikrotartalmakra épülő elektronikus tananyagok kidolgozása és kipróbálása. A kutatócsoporton belül több irányban is elindult a fejlesztés. Ennek keretében kezdődött el három évvel ezelőtt olyan e-tankönyv kidolgozása, amely figyelembe veszi az új generációkra vonatkozó kutatási eredményeket is. A mikrotartalom az eredeti elképzelések szerint főleg képi információt tartalmazó, a tananyag összefüggéseit is magyarázó ábra, amelynek a fogalmát, tartalmát a fejlesztés során újraértelmezve olyan e-tankönyv lehetőségeit fedeztük fel és mutatjuk be, amely tetszés szerinti tudásmélységig bárki által fejleszthető, rugalmas, többféle tanulási stílushoz, technikához alkalmas, segíti a megfelelő tudáskonstrukció kialakulását a tanulóknál, és eredményesen alkalmazható a tanulók széles körében, beleértve az SNI és BTMN tanulókat is. Bemutatjuk az átértelmezett mikrotartalmak készítésének szabályait, és bemutatjuk, hogy meglévő, könnyen hozzáférhető IT-eszközökkel hogyan lehet e-tankönyvet készíteni.

Lukács Andrea

A MAGYARORSZÁGI KIS- ÉS KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK TUDÁSME- NEDZSMENT-RENDSZEREINEK ÖSSZEFÜGGÉSEI A KÖZÉP- ÉS FELSŐ- OKTATÁSSAL

Kulcsszavak: tudásmenedzsment, élethosszig tartó tanulás

A tudásmenedzsment (TM) szemlélet előnyöket hordoz a tudásgazdaságban; kevesebb erőforrással elérhető jobb eredmények, elégedettebb vásárlók, megnövekedett hatékonyság és innováció (Nonaka & Takeuchi, 1995; Omotayo, 2015). Tanulmányom a magyarországi kis- és középvállalkozások TM rendszereit vizsgálja, beleértve az oktatásban szerzett tudás hasznosulását és a felnőttképzés cégen belüli megvalósulását is. A vizsgálat elméleti háttereként szolgáló TM modellek (Watkins & Marsick, 1993; Nonaka & Takeuchi, 1995; Bukowitz & Williams, 1999) a fejlesztést, tudásalkotást és az életen át tartó tanulást helyezik a középpontba, elemzésük alapján négy dimenzió – folyamatok, technológia, szervezeti kultúra és a tudás – az esettanulmányon alapuló (Yin, 2002) empirikus kutatásom alapja. Kutatási módszerek: adaptált DLOQ kérdőív (Watkins & Marsick, 1993), egyéni és fókusz-csoportos interjúk, megfigyelés, dokumentum-elemzés. A szakirodalom alapján a tudás összegyűjtése, továbbadása, szisztematizálása és felhasználása akkor teremt hozzáadott értéket, például innovációt, ha a tudásmenedzsment stratégiai megközelítésen alapul, és része a más szervezetekkel – így az oktatási intézményekkel – történő együttműködés. Kutatásom eddig vizsgált vállalatainak tanulási-tanítási gyakorlatai építenek a dolgozók formális oktatásban szerzett tudására, melyet továbbfejlesztnek. Az élethosszig tartó tanulás szemlélete megjelenik, bár ezekre nem utalnak a működésüket leíró dokumentumokban, a felnőttképzés látens stratégiaként van jelen tudásmenedzsmentjükben. Az eredmények rávilágítanak, hogy a cégeknek olykor pótolniuk kell az iskolában szerzett ismereteket. A „soft” készségek hiánya szembetűnő, de megemlítettek hiányzó alapismereteket is, például a mérnöki tervezés területén. A harmadik megfigyelés, hogy a vizsgált cégek szinte egyáltalán nem integrálják a működést befolyásoló gazdasági, társadalmi, oktatási környezetről szóló kutatási eredményeket stratégiájukba. Ennek vélhető oka a kutatásokhoz való korlátozott hozzáférés, illetve a szövegezés gyakran nem érthető a (közép)vezetők számára. Eddigi eredményeim alapján állíthatjuk, hogy a tudományos kutatások eredményei nem kerülnek felhasználásra a gyakorlatban a vizsgált cégeknél (cf. Hargreaves & David, 2000; 2003). Az előzetes ismeretek alapján a munkáltatók a releváns és teljesítőképes tudásra helyeznek hangsúlyt, semmint a bizonyítványokra (cf. OECD, 2001). A Tempus Közalapítvány (2016) UEUBCO projektjének keretében azonosított 8 különböző egyetem–vállalat együttműködési forma egy része megjelenik, de nem azonosítható olyan folyamatos stratégiai partnerség jelenléte, amely integrálja a különböző aktivitásokat. Elismerve azt, hogy Magyarországon vannak egyetemek, melyek együttműködnek multinacionális vállalatokkal (Török et al., 2016; 2018), szélesebb körű kezdeményezések lennének szükségesek ahhoz, hogy az egyetemi erőforrásokat a magyarországi kis- és középvállalkozások fejlesztésében is mozgósítani lehessen.

Takács Nikolett

MAGYAR ÉS NÉMET ÓVODAPEDAGÓGUS-JELÖLTEK TANULÁSRÓL ALKOTOTT NÉZETEINEK VIZSGÁLATA VERGES-FÉLE ASSZOCIÁCIÓS MATRIXOK SEGÍTSÉVEL

Kulcsszavak: nézetek, kvalitatív kutatás, pedagógusjelöltek

Az élethosszig tartó tanulás (LLL) korai megalapozásának igénye gyakran feltűnik az EU dokumentumaiban (Delors, 1996; European Commission, 1997). A tagállamok oktatáspolitikája pedig – bár az EU célkitűzésein alapul – az implementáció és annak hatékonysága mégis országonként eltérő (UNESCO, 2016). Tekintve, hogy a képzésük alatt álló pedagógus-jelöltek nézetei hatással vannak későbbi munkájukra, érdemes megvizsgálni, hogy a GLI (Global Lifelong Learning Index) alapján sikeresebb Németország és a középmezőnyben teljesítő Magyarország óvodapedagógus-jelöltjeinek tanulásról alkotott nézetei már a korai szakaszban különböznek-e (Kim et. al., 2016; Falus, 2004). A jelenség feltárására kvalitatív asszociatív kutatási módszert választottam, amelyet papír alapon, asszociációs feladat formájában alkalmaztam hallgatók körében egy budapesti, valamint egy müncheni pedagógusképző intézményben (Sándor, 2009; Verges, 1994). A két ország különböző oktatási rendszere, valamint a GLI szerinti eltérő besorolása (Németország: 5.; Magyarország: 20. hely) alapján azt feltételeztem, hogy a német hallgatói csoport (N=14) vélekedése diverzebb képet mutat majd azzal kapcsolatban, hogy milyen az óvodai és az iskolai tanulásról való gondolkodásuk (N=14) (H1). Ugyanakkor az oktatási rendszerből adódó jellegzetességek okán arra is számítottam, hogy a magyar hallgatói csoport véleménye kevésbé fog élesen elkülönülni az óvodai és az iskolai tanulással kapcsolatban (H2). A kutatásban a következőket vizsgáltam: diverzitás (D), ritkasági index (Ri), rangátlag (Ar) és gyakoriság (f). Az eredmények rámutattak, hogy a német hallgatói csoport vélekedése diverzebb volt az óvodai tanulással kapcsolatban, (DH=0,33; DG=0,56), ám a magyar hallgatók többféle asszociációt jelöltek meg az iskolai tanulást illetően (DH=0,69; DG=0,62). Az óvodai tanulásban (RiH=0,43; RiG=0,38), és az iskolai tanulással kapcsolatban (RiH=1; RiG=0,43) is a magyar hallgatók írtak több asszociációt csupán egyszer. Akadtak ugyanakkor olyan asszociációk is, amelyek mindkét részmintán megjelentek (F=19): A) óvodai tanulással kapcsolatban: *játékos, spontán, örömteli and csapatmunka*; B) általános iskolai tanulással kapcsolatban *szabályok, olvasás, ismeretek, számolás, tesztek, kötelező*. Ezek közül pedig a *játékosság, alapozó* és a *csapatmunka* voltak azok, amelyek mindkét részmintán, mindkét tanulási szinttel kapcsolatban feltűntek. Az asszociációs mátrixok központi magját megvizsgálva azt láthatjuk, hogy a *játékosság* az egyik leggyakrabban említett (F(%)H=28,6%; F(%)G=15,4%) és legalacsonyabb rangátlaggal (ArH=1,6 ArG=1) rendelkező asszociáció az óvodai tanulással kapcsolatban, de az általános iskolát tekintve már nem találunk ilyen markánsan kiemelkedő asszociációt. Habár számos közös kifejezést találhatunk a két részminta asszociációi között, az eredmények rámutattak arra is, hogy a megkérdezett német hallgatók vélekedése lényegesen kisebb átfedést mutatott az óvodai és iskolai tanulás terén, mint a magyar részmintáé.

A kutatást támogatta: „Az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3-SZTE-293 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának szakmai támogatásával készült.”

Borsos Éva

**AZ ÚJVIDÉKI EGYETEM MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR
TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓINAK NÖVÉNYISMERETE A 2018/2019-ES
TANÉVBEN**

Kulcsszavak: növényismeret, egyetemi hallgató

Napjainkban a felnőttek és a gyerekek egyre több időt töltenek a négy fal között, a telefonok, illetve a számítógépek képernyője előtt. Szinte egy virtuális világban éljük életünket. A környezetünkben élő növényeket és állatokat szinte észre sem vesszük. Több információjuk van a trópusokon, távoli vidékeken honos élőlényekről, mint a házuk előtt növő fáról. A probléma akkora méretet öltött, hogy a jelenség már külön elnevezést is kapott: „*plant blindness*”. Szó szerinti fordításban *növényi vakság*ot jelent. Azt a fenomént próbálja körülírni, hogy az emberek nem ismerik a közvetlen környezetükben élő növények nevét, és nem is törekednek arra, hogy megismerjék őket. A probléma megoldásához az oktatási intézmények: az óvodák és az iskolák, valamint a szülők szoros összefogására lenne szükség. Csak közös erővel, példamutatással lehet megszerettetni a gyerekekkel a természetet, és rávenni őket a friss levegőn való tartózkodásra, arra, hogy észrevegyék a körülöttük lévő világ szépségeit. Az oktatási intézményeken belül fontos szerep jut a jól képzett, lelkes pedagógusoknak, ezért a tanítóképző egyetemek, főiskolák kiemelt jelentőséggel bírnak. Munkánkban egy karunkon elvégzett felmérést mutatunk be, melynek során 4. éves, végzős tanító szakos hallgatók növényismeretét teszteltük. A felmérésbe 60 növényt vontunk, melyek megtalálhatóak a közvetlen környezetükben. A képeken a növények a természetben megtalálható formájukban szerepeltek: pl. nem látszott a gyökerük. A növényeket hat kategóriába csoportosítottuk: zöldségek, gyümölcsök, gabonák, kerti virágok, fák, valamint fűszer- és gyógynövények. Kizárólag a pontosan leírt magyar tudományos elnevezéseket fogadtuk el helyes válaszként, ezek 1 pontot értek. Egyes esetekben fél-fél pontot is osztottunk (pl. ezüstfenyő helyett csak fenyő szerepelt). A hallgatók számára a legnagyobb problémát a gabonafélék felismerése okozta, de a kerti virágok megnevezése is nehézségekbe ütközött. Egyértelműen megállapítható, hogy karunkon nagyobb hangsúlyt kell fektetni a hallgatók növényismeretére, hiszen ha ők nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel, akkor a gyerekeknek sem tudják majd megtanítani.

Kerekes Rita

AZ ÉNEK-ZENE TANÁR SZAKOS HALLGATÓK REKRUTÁCIÓJÁNAK VIZSGÁLATA A 2015. ÉS A 2018. ÉVI FELVÉTELI ADATBÁZIS ALAPJÁN

Kulcsszavak: pedagóguspálya, alkalmassági mechanizmus, ének-zene tanárképzés, rekrutáció

A társadalmi változásoknak köszönhetően az oktatás területe tartalmi és strukturális átalakulásokon ment keresztül az új évezredben. A felsőfokú intézményekbe való jelentkezésekről szóló beszámolók a pedagógusképzés iránti érdeklődés hanyatlásáról számolnak be (Stromquist, 2018), különösen drasztikus csökkenéssel ebben a tanévben (www.felvi.hu). Munkánkban a pedagógusképzés különböző szegmensein keresztül a hivatás főbb momentumai vezetnek el bennünket az ének-zene tanárképzés speciális területére. Míg a nemzetközi szakirodalom gyakorta a közismereti tárgyat tanító tanárok (Oreck, 2004) és tanárjelöltek művészeti kompetenciáján keresztül a módszertani repertoár bővítés lehetséges eszközeként fókuszál a művészeti nevelésre (Garvis; 2009; Millican-Helwech, 2019), addig hazánkban két intézménytípus ad felhatalmazást művészetközvetítő tevékenység ellátására a zenei nevelés területén. A tanárképző és zeneművészeti intézményekben tanuló hallgatók az oktatás profiljának megfelelően más privilégiumok előtérbe helyezésével kívánják megteremteni a tanításhoz szükséges kompetenciákat. A képzések struktúrájukban, tartalmi felépítésükben más-más prioritásokat határoznak meg a specifikus sajátosságokból adódóan.

Az ének-zene szakos hallgatók vagy zenepedagógusok merítési bázisának feltárása kevésbé kutatott területe a zenepedagógiának. Empirikus vizsgálatunkban arra vállalkoztunk, hogy a 2015-ös és a 2018-as felvételi adatbázis alapján az ének-zene szakot első helyen megjelölő felvételizők háttérét feltárjuk. Elemzésünk során nehézséget jelentett az ének-zene szak művészetközvetítésben és a pedagógusképzésben jelen lévő elnevezések sokszínűsége. Analízisünk során leíró statisztikai módszereket alkalmaztunk. A két év adatainak összevetése a jelentkezések számának dinamikus csökkenését mutatta. Az érettségiző korosztály felvételizői nagyobb arányban részesítették előnyben az osztatlan képzést. Az ének-zene szakra jelentkezők további elképzeléseiben a pedagógusképzés mellett művészeti, bölcsészeti- és társadalomtudományi területekkel találkoztunk. A jelentkezők többsége a sikeres alkalmassági vizsga teljesítésének köszönhetően a célintézményben folytatta tanulmányait.

Poszterszekciók

Attila Endre Simay – Fan Libo

BRIEF HISTORY AND PRESENT OVERVIEW OF CHINESE STUDIES IN HUNGARY

Key words: intercultural relations, language education; China

One thing is essential to the cultural and social relations, including political and economic relations too, and this is a common language. As we could celebrate the seventieth anniversary of the official beginning of diplomatic relations between Hungary and the People`s Republic of China in 2019, we would like to dedicate this paper presentation to provide a brief overview about this relationship in educational and language training aspects. Therefore this study would focus on the Chinese Studies in Hungary, based on articles and news published both from Hungary and China in order to get a better understanding of the perceptions in both countries.

In the first part we would like to discuss its brief history, while we mention a little the late 19th century and early 20th century relations, but mainly focus on the stages from 1949 to 2019. Those stages we consider to divide into four major stages, from the beginnings (before 1949), which provides a basement for this relationship, as this period lead to our second stage, a relative expansion and the beginning of actual Chinese language education from the 1950s. It was followed by a temporary decline during the Chinese cultural revolution (1966-76) because of political reasons. Finally, we would mention how we get to the present expansion, when Chinese language has become more popular than ever before in Hungary as the political and economic relations have developed between the two countries especially since the 1990s.

The second main part is about the overview of the present situation, including the Chinese majors and minors at universities, Chinese language education and trainings in schools and Confucius Institutes. As Chinese majors and minors can be found in ELTE and PPKE today, however a Chinese specialization also appeared in KRE. Confucius Institutes greatly contributed that Chinese language trainings and courses could appear in many schools and several universities, which institutes are located in Szeged, Debrecen, Pécs, and Miskolc besides Budapest. But several universities also implemented Chinese language courses. Moreover, Chinese has become one of the electable High School Leaving Exam subjects too in Hungarian public education.

Soeharto Soeharto

DEVELOPING THREE-TIER DIAGNOSTIC TEST IN SCIENCE TO ASSESS STUDENT MISCONCEPTIONS IN SCIENCE

Key words: Misconception in science, diagnostic test, three-tier tier multiple-choice

Misconceptions are always interesting to study because in general misconceptions are resistant to change. Misconceptions will be challenging to change depending on the extent to which misconceptions are connected to a network of scientific concepts. The trend of diagnostic tools to identify students' misconception in science has changed recently. Multiple-tier test (33,06%) is the most diagnostic tool used to identify misconception in science. In Multiple-tier test, the three-tier test has the highest percentages (16,53%) used than the others. This research report is focused on developing a three-tier multiple-choice diagnostic test in science subjects especially chemistry, physics and biology subject in senior high school. The content in three-tier test measures three aspects, namely student understanding or knowledge content, student reasoning which measures the reason why a student chooses first tier content in test, and the confidence part as the last tier that measures the certain respond of students. This paper will show the form of the test and how to give scoring to decide student misconception, and the result from a pilot study based on 31 respondents in senior high school in West Kalimantan, Indonesia. After conducting the pilot testing, we analysed the data from the pilot study to calculate validity and reliability. Reliability was determined by using Cronbach`s alpha statistic computed using IBM SPSS 22. Value of Cronbach`s alpha is 0,890, (N item=32). which indicates a high level of internal consistency for the scale in TDTS with the specific sample. Validity was using Pearson correlation with significance level of 5% (0,05), (N item=32, Pearson`s r table value= 0,325). 11 items out of 32 items needed revision or had to be omitted from the primary test, but this result was not an absolute decision because the validity affected by the number of samples was used in the pilot study. 66,33 % of students indicated having misconception in science concept. Based on the result of this pilot study, we can indicate that a three-tier multiple-choice diagnostic test in science has to been revised, and the students were indicated having misconception in science.

Supported by: University of Szeged

Zsófia Szabó

BAUHAUS RELOADED: THEORY AND PRACTICE IN CONTEMPORARY ART EDUCATION

Key words: Bauhaus, contemporary art education, pedagogical program

Two years ago one of my art historian colleagues suggested an innovative idea on the oncoming occasion of the Bauhaus centenary (1919/2019): after studying the legendary German art school`s educational program we should try to introduce the conclusions and results (Bauhaus-aspects and pedagogical methods) into contemporary art training. Our small and familiar institution of higher education was suited to admit a kind of this project. In the first semester the project started on the base of traditional historical research to collect useful patterns and ideas for our new training system. As a second phase we introduced lectures about the theoretical principles and historical background of the Bauhaus and besides this, we organized exhibitions and parties (opening party with Bauhaus keywords, colours and forms; light party with led strip lights) at the Faculty of Arts.

In the third semester the students in various programs - Photography BA/MA, Visual representation BA (graphic arts, painting, film, media) and Scenography BA - began to work on specific tasks inspired by Bauhaus. Rethinking the "Bauhäusler`s" objects, paintings, books and typography, performative events, architectural forms, geometry, compositions, etc. individually or in teamwork, they transformed and used such artworks as Moholy-Nagy`s A Lightplay: Black White Gray, Kandinsky`s paintings, Bauhaus design furniture or photography. The project, with the title Bauhaus Up! aimed at refreshing the attitudes, based on fruitful cooperation between tutors and students.

At the end of the semester we gathered the students` artworks that they had created under the supervision of several teachers in different courses and we organized an exhibition to show the results of our project.

I intend to present all the problems and solutions about planning and realization of this experiment, the difference between theory and practice, and to show the answers, the "reloaded" artworks, performances - the public spirit and joy of common creation.

A kutatást támogatta: A Bauhaus pedagógiai programja és a Z-generáció c. projekt - EFOP-3.6.1.-16-2016-00007 - Intelligens szakosodási program a Kaposvári Egyetemen.

Barbara Sándor-Schmidt

PRESENTATION OF COMPUTER ASSISTED DATA ANALYSIS RESEARCH PROGRAMS USED FOR AN ONGOING DISSERTATION

Key words: research methodology, quantitative and qualitative research, education science

The aim of my research is to examine the research programs used for my PhD thesis, presenting their advantages, disadvantages and their application possibilities, with special regard to the individual video analysis possibilities, and presenting other research programs as well.

During the research I use different programs for both qualitative research methodology and quantitative research. In qualitative research I mainly do multicoded data analysis, for which I use Atlas.Ti. The application of the mentioned program is used by a small number of Hungarian education scientist, too. (Sántha, 2013) However, in quantitative research, instead of the widely used SPSS (Statistics is a powerful statistical software platform) program, I work with a Hungarian-developed program, called ROP-STAT, which is generally known among researchers in the field of psychology. The research in question is between the education and psychology disciplines, so this program should be relevant for the research profile. In terms of the methodology of the research it can be considered as a case study, in which in several points, non-standard tools and programs for the analysis of the ongoing research are examined. According to the classification of the case study, field research can be considered as a subgroup of data collection. (Babbie, 2004) Further, as an empirical study, it examines a phenomenon in its original context. (Yin, 2002).

In view of the results, it can be said that examination of the given programs provides a lot of information for the implementation of future research. Listing all the advantages and disadvantages and exploring the possibilities highlights the limitations of implementation and the potential of computer-assisted data processing.

Relevance in Education: In my opinion, research can bring a lot of useful benefits to educators in the field of education. To date, there is low knowledge about computer-assisted multicoded data analysis in the field of education on the Carpathian-Basin except for some research. (Sántha, 2017) Understanding the program applied to qualitative research can help researchers who are conducting research in the fields of education.

Hedvig Orbán

THREE GENERATIONS OF COMPETENCES AVAILABLE AND NEEDED AND INTENDED TO BE DEVELOPED BY CULTURAL PROFESSIONALS

Key words: three generation study, career concept of students, training content

Three generations of competences are available and needed and intended to be developed by cultural professionals.

The aim of the research: To explore the available and necessary competences of cultural mediations and cultural workers, elaboration and implementation of opportunities for developing competences. The research covers the opinion of three generations: 1. Professionals of the future - currently a community organizer, cultural mediator - majoring in various universities. 2. Active practitioners and 3. Retired senior practitioners who have participated in the research.

Theoretical background: The education of the cultural profession has changed significantly several times since the 1970s. The name of the training and the profession has changed several times. During the different training periods, the focus was on the development of different competences. Practical work in the fields of cultural mediation and culture has also changed significantly in recent decades. Cultural work primarily presupposes the existence of professional and work competences. I have studied the competences that are essential for cultural work. In the focus there was the learning how to group them and how to apply competence models. Presentation of research strategy and methods: After conducting several pilot studies I used a self-made online questionnaire. The study was carried out with three generations. In the focus of research there were firstly active cultural workers of cultural institutes. The investigation was extended to retired professionals, and for students currently studying at various universities - they are cultural workers in the future. The data were analyzed with SPSS software. I performed descriptive statistical and correlation tests. Main result, conclusions and applicability: In my summary I summarize the results of the research among university students. The online questionnaire was completed by students from three different universities. One part of the examination is the examination of linguistic, digital communication, professional and innovative competences. The purpose of the study is to explore what experiences students have, what motivated them to choose this training, what was expected of this training. The study covers the students' capacity for innovation and career development. The research results have an impact on shaping and expanding the current content of professional training. On important task is to bring professional practice closer to the profession, developing a dialogue between institutions and students and cultural workers. The indirect aim is to recognize the values of the public education profession and to increase to prestige of this work.

Beata Antoszevska □ Urszula Bartnikowska □ Katarzyna Ówirynkało

CHRONICALLY ILL CHILDREN IN THE EDUCATION SYSTEM IN POLAND

Key words: education, chronically ill child, public school, individual teaching, school organized in a medical facility, home education

In the prepared poster I will present how a child with chronic illness can carry out learning. It will be a theoretical analysis of the issue based on the professional literature and currently applicable regulations in Poland.

A chronically ill child has the right to study, just like any school-age child. Due to health problems, this law can be implemented in different ways. In Poland, there are several alternatives:

1. Public school 2. Individual teaching 3. School organized in a medical facility (hospital school) 4. Home education

At every stage of the disease and treatment undertaken, parents consulting with the child (sometimes with the attending physician or the school headmaster) can choose the best form of exercise. The following solution can be indicated: The stage of diagnosis and the onset of intensive treatment – this time requires hospital treatment, conducting intensive examinations, medical care. A child staying in a therapeutic institution may be taught in a hospital school, i.e., a school organized in the therapeutic institution. After the completion of the intensive treatment (if the medical procedures undertaken are no longer intensive and the child can be treated at home or on an outpatient basis, then he/she is taught in the home individually. On the other hand, if the child's health condition allows him/her to return to a public school and study together with peers, then he/she is taught in a public-school environment. It is worth adding that the decision about the form of complying with compulsory schooling should already be considered during the intensive treatment or before its completion. Throughout the whole period of treatment, the child should be taught. In case of the relapse of the disease, individual teaching or a hospital school can be options. It should be kept in mind that acquiescence to irregular school attendance and missing many classes can result in much worse school performance compared to healthy students. I will consequently explore the alternatives mentioned above.

Sławomir Przybyliński

**PRISON EDUCATION IN POLAND IN CONTEXT OF RESOCIALIZATION
CHALLENGES**

Key words: prison, prisoners in schools, process of resocialization

In every society there are people crossing borders, going on the path of crime. Then, imprisonment may appear as the most severe social reaction to unlawful conduct. The person who goes there is to serve the sentence, but also, and perhaps above all, rethink his/her life and make a change, taking an active part in the process of resocialization. It is a difficult and multi-dimensional process, without certainty for ultimate success in the form of at least the correct functioning of a former prisoner in an open environment. Polish prisons are not only institutions where the prisoner has a walk, food, and bath once a week, they are also institutions where many different activities are offered, during which they try to show their pupils the true meaning of life, sensitizing and trying to extract them from the criminal life. One such proposal is the education of prisoners in schools which are situated in prison. In the Polish prison, prisoners are taught, in particular preparing them for work after serving their punishment. This is one of the basic elements of penitentiary interactions and the holistically understood process of resocialization. Thus, in the process of preparing convicts for functioning outside the prison, the creation of conditions for raising the level of education and acquiring professional qualifications play an important role. Teaching of convicts in prison schools is one of several elements helpful in the process of transforming an isolated criminal. In this respect, the work of convicts, cultural and educational activities, sport activities, as well as and perhaps above all, maintaining contacts with the family and the libertarian world are also important. The network of prison schools provides education for juvenile convicts who are obligated to compulsory education and other convicts who apply for education on their own initiative. It is also important to emphasize the extensive stage of vocational education in Polish prisons in the form of vocational qualification courses, during which convicts acquire specific professions, such as confectioner, hairdresser, plasterer, concrete worker, electrician.

Supported by: University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Daria Borodina

**CONSCIOUS SELF-REGULATION (BASED ON THE APPROACH OF THE
RUSSIAN SCIENTIST - V. MOROSANOVA)**

Key words: self-regulation, conscious activity, Russian approach

The foundations of psychology of self-regulation as a scientific field in Russia are based on the ideas of famous Russian psychologists Anokhin, Konopkin and Nebylitsyn. This problem is most fully developed in V. Morosanova's works, according to her definition self-regulation is a conscious activity of a person, an integral system of psychic means by which a person is able to control his/her purposeful activity, and these psychic means provide a systematic movement to the achievement of goals in various kinds of activities.

V. Morosanova proposed the main components of the self-regulation system, such as goals planning, modelling of significant conditions and programming of actions and estimation of results. And stylistic features are at the same time personal traits-independence and flexibility.

In this study of self-regulation in youth, the research was conducted on 200 Russian Bachelor students (Chelyabinsk State University) aged from 18 to 25. The methods included The Self-Regulation Profile Questionnaire – SRQM with the aim to diagnose self-regulation. The students demonstrate the need formed for the conscious planning of activities, the goals of which are set independently, students can correct the program of actions. The adequacy of the subjects' assessment of themselves, their behaviour and results of activity are highly developed, and it influences the formation of stable subjective criteria for evaluating results. These students demonstrate flexibility in most regulatory processes. But these representatives demonstrate an average level of independence, which indicates the incomplete formation of autonomy in the organization of the activity. So the formed level of self-regulation speaks of the flexibility and adequacy of reactions to changing conditions and achievements of goals in youth. The formation of greater independence among students through teaching methods, workshops, trainings and internship will contribute to the easier acquisition of new activities, forming a confident sense of youth age in different activities, professional self-improvement.

Vida Gergő

A TANULÁSI ZAVAR ELMÉLETE ÉS DIAGNOSZTIKÁJA

Kulcsszavak: kognitív, deficit, kvalitatív

A tanulási zavarral küzdő tanulók vizsgálata hazánkban kognitív tesztekkel és tanulási képességet vizsgáló gyógypedagógiai eszközökkel történik. Szoros összefüggést feltételez tehát a jelenlegi rendszer a kognitív képességek és a tanulási zavarok között. A tanulási zavar megállapítása így a kognitív és képességdeficit feltárására orientálódik. A bemutatott kutatás célja, hogy a vizsgálatot vezérlő elmélet feltárja, ugyanis a tanulási zavar fogalma hazánkban sem egységes.

Hazánkban integráltan történik a tanulási zavarral küzdő gyerekek oktatása-nevelése. Viszont problémát jelenthet, hogy az inkluzív oktatás és a deficitorientált nézet nem összeegyeztethető. Korábbi kutatások pedig igazolták, hogy a kognitív deficit önmagában nem predesztinálja kudarcra a vizsgált gyerekeket. A tanulási zavar és a kognitív és képességdeficit kapcsolata sem egyértelmű tehát a hazai diagnosztikus rendszerben. Így a fogalmi disztinkció a tanulási zavarra vonatkoztatva és mérési eredményekre alapozva sem végezhető el.

A tanulási zavarok háttértényezőinek kutatása és a deficitkategóriák vizsgálata azt mutatja, hogy a tanulási zavar és a sajátos nevelési igény megállapítása nem a teszteredményekhez kapcsolható a vizsgált gyakorlatban. Számos deficitközpontú nézet és attitűd azonosítható a magyar oktatási rendszerben, melyek a tanulási zavar kategóriájához kapcsolhatók. A vizsgálati eredményeket összegző szakértői vélemények kvalitatív kutatása feltárja a releváns háttértényezőket és a kategorizálást vezető elméletet. Így a tanulási zavar mögött rejlő valós elmélet megadható, mely utal a kategóriába kerülés releváns háttérváltozóira. A valós gyakorlat és a rendelkezésre álló elméletek a tanulási zavarral kapcsolatban így összevethetőek.

Mindez választ adhat arra a kérdésre is, hogy egy inkluzív oktatási modellben milyen jelentőséggel bír a tanulási zavar feltárása és a kategorizálása. Az inklúzió ugyanis feloldhatja a deficitkategóriákat, és kérdésessé válik azok megállapításának szükségessége is. A diagnosztikára azonban ennek ellenére is szükség lehet, csak más szerepben, amit jelen kutatás eredményei alapján körvonalazhatunk.

Verebélyi Gabriella

A MATEMATIKAI ISMERETEK ELSAJÁTÍTÁSA ÉS A NYELVI HÁTRÁNY KÖZÖTTI LEHETSÉGES ÖSSZEFÜGGÉSEK VIZSGÁLATA

Kulcsszavak: nyelvi hátrány, matematikai ismeretek elsajátítása

A matematikai hibák feltárása és elemzése olyan kérdéseket vetnek fel, melyek a mindennapi matematikatanítás gyakorlatában nehezítik a tanítás és a tanulás folyamatát is. A megfelelő válaszok viszont segíthetik a pedagógus munkáját, és jelentősen befolyásolhatják a tanulói hibák mennyiségi és minőségi jellemzőit, ezáltal javítva a tanulói eredményességet.

Az iskolaérettség egyik fontos mutatója a pszichikus funkciók (kognitív, nyelvi és motoros képességek) és az adaptív magatartás életkornak megfelelő fejlettségi szintje. Az alap kultúrtechnikák elsajátítása (írás-olvasás-számolás) verbális alapokon működik, az iskolába lépő gyermekektől ennek megfelelő szintű (anya)nyelvi ismereteket várnak el. Az elmúlt közel 20 évben az iskolai élet külső szabályozói (NAT, Kerettantervek) által előírt követelmények hol közelebb, hol távolabb kerültek attól a rendszerező elvtől, amit maga a gyermek természetes képességbeli érési folyamatai jelölnek ki. Így egyre nagyobb lesz az iskolai elvárások és a gyermekektől elvárható teljesítmények közötti összeillési zavar. Különösen vonatkozik ez azokra a tanulókra, akik a többségi társadalométól eltérő (nyelvi) szocializációs környezetből érkeznek az iskolákba. A nyelvi hátrány iskolai teljesítményekben megjelenő hatásait a hazai és nemzetközi kutatások első sorban az olvasás-írás elsajátítási folyamataira levetítve, vagy általában az iskolai sikertelenségekre levetítve értelmezik. A bemutatni kívánt vizsgálatban a nyelvi hátrány működési mechanizmusát a matematikai ismeretek elsajátítási folyamatai kontextusában kívánjuk elhelyezni.

A jelen előadásban bemutatni kívánt vizsgálat az iskolaérettséghez elvárt, az alap kultúrtechnikák elsajátításához szükséges nyelvi képességek meglétét vizsgálja az alapfokú oktatás első négy évfolyamán, eltérő szociális környezetből érkező, ép intellektusú tanulók esetében. A vizsgálat további célja annak feltárása, hogy a tanulók az alsófokú iskoláztatás hányadik évében érik el az iskolaérettség által elvárt nyelvi fejlettségi szintet. Minden tanuló esetében felmérjük a matematikában elért teljesítményüket (félévi/év végi osztályzatok, tanári kérdőívek a gyermek matematikai teljesítménye mögötti lehetséges problémákról, tanulói füzetek, felmérések vizsgálata, hibaelemzés). A nyelvi képességek vizsgálatához több iskolai érettségi vizsgálat nyelvi képességszinteket vizsgáló szubtesztjét is felhasználtuk. A nyelvi képességek fejlettségi szintjének és a matematikai ismeretek elsajátítási eredményességének összevetésével pedig arra szeretnénk rámutatni, hogy hol vannak azok a lehetséges beavatkozási pontok, melyeket kihasználva az iskolák jelentős lépéseket tehetnének a nyelvi hátrány megjelenési folyamatainak lehetséges lelassításában.

Izsák Hajnalka

A JAVÍTÓINTÉZET METAFORÁI – INTÉZMÉNY-, NÖVENDÉK- ÉS PEDAGÓGUSKÉP

Kulcsszavak: javítóintézet, pedagógus, növendék, metafora

A javítóintézet egy sajátos világ, amely egyidejűleg működik büntetőjogi és pedagógiai intézményként. A gyermekvédelmi rendszer részeként oktató-nevelő funkciója van, ugyanakkor a javítóintézeti nevelés a fiatalok bünelkövetőkkel szemben alkalmazható szabadságelvonással járó szankció. A javítóintézeti nevelés célja a növendékek társadalmi beilleszkedésének elősegítése, pszichés állapotuk rendezése, iskolázottságuk, szakmai képzettségük fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése. Az átlagos pedagógiai helyzetekhez képest a javítóintézetbe került fiatalok bünelkövetők különleges élethelyzetben vannak, és ezzel egyidőben, a kinti iskolákban dolgozó kollégáiktól eltérő módon, az itt dolgozó pedagógusok egy zárt világban végzik oktatási-nevelési tevékenységüket.

Kutatásom kvalitatív keretek között zajlott, alanyai a kutatási terepemül szolgáló javítóintézet pedagógusai voltak. Vizsgálatom célja megtudni, hogy a javítóintézetben dolgozó pedagógusok mihez hasonlítják a javítóintézetet, a javítóintézeti pedagógust/nevelőt, illetve a javítóintézeti növendéket. Arra kértem a kutatásban résztvevőket, hogy mondják el, hogy milyen hasonlattal tudnák leginkább jellemezni a javítóintézetet, a javítóintézeti pedagógust/nevelőt és a javítóintézeti növendéket. Az oktatás-nevelés világának egyik legfontosabb eszköze a nyelv, melynek egyik legalapvetőbb funkcionális eleme a metafora. A pedagógusok nyelvhasználata, az alkalmazott szóképek jellege számos rejtett pedagógiai tartalmat, történetet fedhet fel.

A pedagógusokkal készített interjú során a hasonlat alapján szervezett metaforagyűjtés módszerét alkalmaztam előzetesen meghatározott célfogalmak segítségével. A javítóintézet, pedagógus és növendék célfogalmak jobb megértését az úgynevezett forrásfogalmak szolgálták, amelyek a javítóintézeti pedagógusok válaszaiból születtek. Ez a módszer egy hasonlatra épülő képalkotással segít megjeleníteni, feltárni a legkevésbé verbalizálható és tudatosítható tartalmakat. Ezen módszer előnye, hogy nem határolja be a gondolkodást, tehát elő tudja hívni a saját metaforát, amely kidolgozottabban mutatja a célfogalmat. Az interjú átírását követően az összegyűjtött metaforák elemzését igyekeztem elvégezni.

Zakota Zoltán

GIMNAZISTÁK WEB 2.0 HASZNÁLATI SZOKÁSAINAK ELEMZÉSE

Kulcsszavak: Web 2.0, internethasználat, IKT-eszköz használat

Az elmúlt évtizedek rohamos ütemű technológiai fejlődése az élet számos területe mellett az oktatásra is jelentős hatást gyakorolt. A már alig felfogható léptékű technológiai átalakulásnak és az információs és kommunikációs technológia eszközei egyre szélesebb körű elterjedésének köszönhetően létrejött a Web 2.0, és előre nem látható pályát futott be. Ennek természetes folytatásaként a tárgyak internete (Internet of Things IoT) is megkezdte térhódítását. Ez az a környezet, amelyben a jelen kor diákjai és hallgatói (a sokat vizsgált és tanulmányozott Z-generáció tagjai) tanulnak, és amelyben tanítjuk és képezzük őket. Ugyanakkor ugyanebben a környezetben nőnek fel és szocializálódnak az elődjeiktől gyökeresen különböző, alfa-generációt alkotó gyerekek is. Indokolt egy digitális eszköz-használati kutatás elvégzése, már csak azért is, hogy alapul szolgálhasson egy későbbi, a következő generáció megváltozott szokásait vizsgáló kutatásnak. Az új technológiák egyik folyamánként a formális iskolai intézményeket egyre inkább felváltják a nyitott művelődés virtuális környezetei, melynek hatására az interaktív tanulási környezetek és a felhasználók által létrehozott tartalmak az oktatás kiemelkedő kérdésköreivé váltak. Elég nyilvánvalónak tűnik, hogy a két jelenségkör, egyrészt az eszközhasználati szokások, másrészt a tanulásban való felhasználásuk erősen összefüggenek, köztük folyamatos visszacsatolási mechanizmusok működnek. Vizsgálatuk azért fontos, mert eme folyamatok hatásainak megismerése által átfogóbb képet kaphatunk az oktatásban betöltött szerepükről, főként az olyan tanulási tevékenységek esetében, amelyek információs és kommunikációs technológiai eszközök felhasználásával zajlanak. Jelen kutatásban főként a Web 2.0-s eszközök diákok által való használati szokásait vizsgálom, kitérve mind a hard-, mind pedig a szoftve-
rekre. Ám nem mulasztom el az általános számítógép-, illetve internethasználatot sem vizsgálni az adott célcsoportban. Harmadsorban pedig eme eszközök oktatásban való használatának vizsgálata zajlik az interaktív tanulási környezetek és a felhasználók által létrehozott tartalom kihívásainak bemutatásán keresztül.

Hegedűs Renáta

A „TÖRPE NÖVÉSŰ” – TESTI FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK MENTÁLIS KÉPÉNEK BEMUTATÁSA AZ ÓKORI EGYIPTOMI ÉS ZSIDÓ NÉPEK TEKINTETÉBEN

Kulcsszavak: törpe növésű emberek, testi fogyatékoság, mentális kép, gyógypedagógia, fogyatékoságtörténet, neveléstörténet

A kutatás céljai: Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa az ókori egyiptomi és zsidó népek testi fogyatékoság fogalmának meghatározását – különös tekintettel a törpe növésű emberekre. A tanulmányban bemutatásra kerülnek az írásos emlékekben fellelhető és az adott korban használt fogalmak, melyek a testi fogyatékosághoz és a törpe növésű emberekhez kapcsolhatók. A dokumentumok elemzéséből továbbá következtethetünk a testi fogyatékosággal élő személyek mentális képének alakulására is. A dokumentumelemzéssel szerzett új ismeretek kiegészíthetik a testi fogyatékosággal élő gyermekek és felnőttek mentális képéről alkotott, antik görögökre és rómaiakra vonatkozó vizsgálatokat, a neveléstörténeti és fogyatékoságtörténeti kutatások szakirodalmát, melyek a fogyatékoság különböző típusaival kapcsolhatók össze.

A kutatás elméleti háttere: A hazánkban fellelhető szakirodalmi források száma – melyek a különböző fogyatékosági csoportba tartozó személyekről alkotott eszmei-szociális képet mutatja be – csekélynek mondható. Az eddig feldolgozott szakirodalmak alapján elmondható, hogy csupán az értelmi fogyatékosok tekintetében készült eddig átfogó és kiemelkedő munka. A kutatás eredményei neveléstörténeti és fogyatékoságtörténeti kutatásokhoz egyaránt hozzájárulnak, valamint csökkentik az űrt a szakirodalmak tekintetében.

Kutatási stratégia és módszerek bemutatása: A kutatás során dokumentumelemzés kerül alkalmazásra.

Főbb eredmények, következtetések és alkalmazhatóság: Az elemzett dokumentumok által következtethető, hogy a törpe növésű embereknek – a testi fogyatékoságuk ellenére – kitüntetett tulajdonságokat és szerepeket tulajdonítottak az egyiptomiak. Azonban a zsidó népek esetében a „törpe” a többi eltérő fogyatékosági csoportba sorolható rendellenességgel élő személlyel egyaránt a társadalom peremére szorul. Az eredmények által a testi fogyatékos gyermekekről és felnőttekről alkotott mentális kép alakulására is következtethetünk. A kutatás során nyert új információk hozzájárulnak a neveléstörténeti és fogyatékoságtörténeti kutatásokhoz egyaránt. Valamint a testi fogyatékosággal élő gyermekek és felnőttek mentális képéről alkotott, antik görögökre és rómaiakra vonatkozó vizsgálatokat is kiegészíti.

Oláh László

A HAZAFIAS ÉS HONVÉDELMI NEVELÉS TÁMOGATÁSA, ILLETVE ANNAK GYAKORLATI TAPASZTALATAI EGY CIVIL SZERVEZET LÁTÓSZÖGÉBŐL

Kulcsszavak: hazafiság, honvédelmi nevelés

A felnövekvő nemzedékek nevelése, a hazafiságuk erősítése és a honvédelem iránti nyitottságuk fokozása társadalmilag kiemelkedő fontosságú, s annak megvalósításában mindenkinek felelőssége és feladata van. Ebből a többszereplős feladatból kiemelkedik a család és az iskola szerepe, melyet hatékonyan tud támogatni a civilség gazdag eszköztárával egy társadalmi szervezet is. Ennek bemutatása nem öncélú, hiszen a lehetőségek és módszerek leltározása, a tapasztalatok összegzése és eredmények listázása alapot adhat a későbbi tudományos elemzéseknek, s nem utolsó sorban segíti a tevékenység hatékonysága növelését, és pozitív példát mutatva erősítheti a tevékenység társadalmiasítását, szélesebb körben való elterjesztését.

A Honvédség és Társadalom Baráti Kör Székesfehérvári Szervezete a 25 évvel ezelőtti megalakulásakor a zászlajára tűzte a hazafias és honvédelmi nevelés támogatását, melynek hatékony megvalósítása érdekében számtalan módszert alkalmazott, s vezető szerepet játszott a Katonai Emlékpark Pákozd – Nemzeti Emlékhely kialakításában, és napjainkban is fő felelőse az ott magvalósuló programoknak. Ez a civil szervezet dolgozta ki a „Hazafiság Iskolája” pedagógiai programot, mely az elmúlt 8 tanév során több mint 32.000 diák és pedagógusaik számára biztosította a hadtörténelmünkkel való élményszerű találkozást. A Hazafiság Iskolája számtalan kiegészítő programmal gazdagodott az évek során, melyek többsége már önálló programmá erősödve segíti a hazafias érzések kialakulását, megerősödését.

A hazafias és honvédelmi nevelést számtalan civil kezdeményezés segíti, melyekből a Honvédség és Társadalom Baráti Kör, illetve a Katonai Emlékpark Pákozd – Nemzeti Emlékhely szemszögéből „csemegézhetünk”. A haza és a hon védelme fontosságát hangsúlyozó, és azért tenni akaró szereplők külön-külön történő bemutatása helyett az együttműködések alapuló közös tevékenységeket és azok gyakorlati tapasztalatait kívánom bemutatni.

Szettele Katinka

A KREATÍV GONDOLKODÁS FEJLESZTÉSE MŰHELYMUNKA KERETÉ- BEN

Kulcsszavak: kreativitás, fejlesztés

A kreativitás tartalomtól független fejlesztése volt a célja annak a főiskolai workshopnak, amelyet egy képességfejlesztő projekthét keretében valósítottunk meg az idei és az előző tanév folyamán. A műhely megtartását kompetenciamérés előzte meg, amely során több-féle mérőeszköz alkalmazására került sor (ld. Működő Értékek, Schwarzer-féle Én-hatékonyság Skála, Holland-féle érdeklődés kérdőív, Felnőtt Kompetenciák kérdőív, Torrance-féle kreativitás-teszt).

A kreativitás mint kulcskompetencia a személyiség kiteljesítéséhez, a társadalmi beilleszkedéshez és a foglalkoztathatósághoz nélkülözhetetlen alapkészségek egyike. A 21. századi kulcskompetenciaként értelmezett kreativitás jelentőségét az európai uniós irányelvek is hangsúlyozzák, ld. Key Elements for Developing Creative Classrooms in Europe (COM, 2012), amelyek részben az OECD kutatásain alapszanak (OECD, 2010/2012).

A kompetenciamérés eredményeinek ismertetése (Deutsch, 2018) a kreativitást a fejlesztendő területek közé sorolja, arra pedig a kreativitást mérő teszt komponens alapú vizsgálata adott választ, hogy az egyes változók tekintetében milyen a hallgatók kreativitása az országos reprezentatív mintához viszonyítva (Fáy, 2019). Jelen munka fókusza a mérés eredményeinek ismertetésén túl a projekthét keretében megtartott kreativitásfejlesztő műhely bemutatása. Mivel a tanárok kreativitásról vallott nézetei kihatnak a diákok kreativitására, ezért fontosnak tartjuk, hogy a hallgatók megismerjék a különböző vélekedéseket a témában. Ehhez fontos támpont lehet Bereczki és Kárpáti (2018) kutatása, amelyből kiderül, hogy noha a fogalom megítélése alapvetően pozitívnak mondható, a tanári vélekedések mégis sokszor olyan naiv és téves elképzelésen alapszanak, mint hogy a kreativitás egyenlő a tehetséggel vagy az intelligenciával. Egy másik gyakori vélekedés, hogy a kreativitás magával vonja a szabályok felrúgását, aláássa az autoritást és konfrontációhoz vezet (Grigorenko, 2018). Ezért a gyakorlatokat úgy építettük fel, hogy a kreativitásfejlesztő programon a résztvevők reflektálhassanak a kreativitásról alkotott nézetekre, majd maguk is próbára tehessék kreativitásukat.

Fodor Richárd

1000 MÉRFÖLD – AZ EGYESÜLT KIRÁLYSÁG ÉS MAGYARORSZÁG KÖZNEVELÉSI TANKÖNYVEIBEN MEGJELENŐ MULTIPERSPEKTIVIKUS TÖRTÉNELEMSZEMLÉLET

Kulcsszavak: történelmi gondolkodás, történeti nézőpontok, tankönyvkutatás, tanulói kompetencia

Poszterelőadásomban a tanulói multiperspektivikus, azaz többnézőpontú történelemszemlélet tanulói kompetenciafejlesztés köznevelési lehetőségeit mutatom be, amely meghatározó szerepet játszik a kritikus gondolkodás kialakításában.

A szemlélet jelentőségét az európai történelemdidaktikával foglalkozó közösség a 2000-es évben két nagy jelentőségű rendezvényén deklarálta. Az Európa Tanács által életre hívott EUROCLIO és az Nemzetközi Történelemdidaktikai Társaság (ISHD) Oslóban és Lisszabonban szervezett konferenciáin transzfererővel bíró kulcskompetenciaként definiálták a többnézőpontú történelemszemléletet, amely önbizalom-növelő, az analógiák felismerését és az alternatívák számbavételét támogató képesség. A célkitűzést Magyarországon F. Dárdai Ágnes vezette be a tudományos közbeszédbe, majd további szakértők és kutatók is zászlójukra tűzték, többek között Kaposi József, Kojanitz László, illetve Vajda Barnabás.

Poszterelőadásom középpontjában egy komparatív tankönyvkutatás eredményeinek bemutatása áll. Angol és magyar történelemtankönyvek elemzése során a tankönyvek vizuális és textuális elemeiben megjelenő multiperspektivikus történelemszemléletet azonosítottam és hasonlítottam össze. A szakirodalom alapján a képes történeti források összesen tizennégy típusát különböztettem meg fejezetenként, tematikus egységenként és tankönyvenként a kvantitatív vizsgálatban, amelynek eredménye egy-egy forrásmutató szám lett. A kvalitatív vizsgálat elemzése során pedig arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen formái lehetnek a vizuális multiperspektivitásnak, továbbá ez hogyan kapcsolódik a tankönyvek további szerkezeti egységeihez, a szerzői szöveghez és a kiegészítő didaktikai blokkhoz.

Az előadás célja, hogy a kutatási eredmények és az azokból kirajzolódó multiperspektivikus komplex tankönyvi didaktikai modulok segítségével felhívja a figyelmet a köznevelési történelemtanításban megjeleníthető többnézőpontú gondolkodás fejlesztésének szükségességére a jövő felelősségteljes és kritikusan elemző állampolgárainak nevelése és tanítása érdekében.

A kutatást támogatta: Készült az Innovációs és Technológiai Minisztérium Új Nemzeti Kiválósági Programjának Szakmai Támogatásával

Bencéné Fekete Andrea

ÓVODAI TEHETSÉGPONTOK VIZSGÁLATA A TEHETSÉGTERÜLETEK OLDALÁRÓL

Kulcsszavak: tehetséggondozás, tehetségpontok, óvoda, tehetségterület

Az óvodák nagyon aktívan vesznek részt a tehetséggondozásban, annak ellenére, hogy a gyermekeknél a korai életszakaszban még nem beszélhetünk egyértelműen „tehetség”-ről, de már ekkor is sok, különleges értéket hordoznak magukban.

Összesen 1348 tehetségpont van ma (2019) Magyarországon és határon túl, ebből 204 óvodai Tehetségpont van jelenleg nyilvántartásban.

Kutatásom célja, hogy reális képet nyújtsak a 3–7 éves korosztály tehetséggondozásának jelenlegi hazai helyzetéről. Magyarországon a tehetséggondozás a világon egyedülálló hálózati rendszerben működik, melynek célja, hogy életkortól, szociokulturális háttértől, területi elhelyezkedéstől függetlenül minden tehetség számára lehetőséget biztosítson adottságainak kibontakoztatásához (Balogh, Mező & Kormos, 2011).

A kutatás első részében megvizsgáltam a tehetséggondozás törvényi hátterét, a Nemzeti Tehetség Programot, a Köznevelési törvényt, valamint az Országos Óvodai Nevelési Programot.

A vizsgálat második részében az óvodai tehetségpontok dokumentumai alapján (N=204) arra a kérdésre kerestem a választ, hogy milyen szerepe van az óvodáknak a tehetségnevelésben, milyen az óvodai tehetségpontok területi elhelyezkedése, tevékenységköre. Áttekintettem a specifikus és az általános programokat, a tehetségpontok hatókörét és a hálózati kapcsolatrendszerét. A kutatás fókuszában az óvodai tehetségpontok által megjelölt tehetségterületek vizsgálata állt.

Óvodáskorban azokat a különlegességeket figyeljük meg, amelyek átlagon felüliek. A mozgásos, zenei, matematikai, vizuális adottságok kapcsán már az óvodások esetében is megmutatkoznak azok a jelek, amelyek alapján megállapítható, hogy ki a tehetség-ígéret. Az óvodai tehetséggondozás első lépése a felkutatás, mely során az óvodapedagógusok elsősorban a megfigyelés módszerét alkalmazzák. A második lépés a tehetségek támogatása, fejlesztése, amely történhet az óvodai csoportokban vagy egy speciális területen tehetséggondozó foglalkozásokon (Fáyné & Sztanáné, 2013).

Arra a kérdésre kerestem a választ, hogy mely területeket fejlesztik az óvodában; valóban azokra a területekre fókuszálnak-e, amelyek már a korai életszakaszban is felfedezhetőek. Megfelelő szakemberrel rendelkeznek-e a fejlesztéshez? A poszterbemutató során szemléltetem a kutatás eredményeit, az óvodai tehetséggondozás hazai körképét, illetve javaslatot teszek a további fejlesztési lehetőségekre.

Dinnyés Katalin Julianna – Pusztafalvi Henriette

A SZABADIDŐ-ELTÖLTÉS ÉS A PSZICHÉS STRESSZ KAPCSOLATÁNAK VIZSGÁLATA AZ EGÉSZSÉGNEVELÉS FOLYAMATÁBAN

Kulcsszavak: egészségnevelés, szabadidő, GHQ-12, testmozgás

Bevezetés: Az egészségtan a 19. század második felében került be a középiskolai tantárgyak sorába, és a tantárgy oktatása a középiskolai iskolaorvosok és egészségtantanár végzettségűek feladata volt. Mint ismert, jelenleg az egészségtan nem önálló tantárgyként szerepel az iskolai oktatásban. Az egészségtan szükségességét nemcsak a történelmi múlt igazolja, de a lakosság egészségi állapota és a NAT 2012 célkitűzései is. A felnőtt lakosság több mint négyötöde nem végez rendszeres testmozgást, és minden 9. magyar végez megfelelő mozgást (Vitrai, 2016). Az egészségtudatos magatartás kialakításával az egészség hosszú távú megőrzését lehet vele megalapozni, és a megvalósításban az iskola színtere (tankönyv, IKT-eszközök és a sporttudomány fejlődő módszertani segédeszközei) segítségével csökkenthetővé válik az iskolai stressz mértéke is. Célkitűzés: Célunk annak vizsgálata, hogy miként függ össze a lakosság egészségmagatartási tényezőin belül a szabadidő-eltöltés és a stresszhatásokkal való megküzdés. A kvantitatív vizsgálatunkat a magyar lakosság körében végeztük, és célunk volt, hogy minél hitelesebb és reprezentatívabb képet kapjunk. Anyag és módszer: A mintánkban 220 főt (19,09% férfi és 80,91% nő) online módon vontunk be. Kérdőívünk a lelki egészség felmérésére a pszichés stresszt mérő, 12 kérdéses General Health Questionnaire-12 (GHQ-12) (OEK, 2002) kérdőívet is tartalmazta. Az adatfeldolgozáshoz SPSS programcsomag segítségét vettük igénybe, Khi-négyzet próbát alkalmaztunk és korrelációs számítást, $p < 0,05$ érték mellett tekintettük szignifikánsnak az összefüggéseket. Eredmények: A GHQ-12 skála eredményei nagy problémára hívják fel a figyelmet, vagyis az életükben az elmúlt két hétre vonatkozó kérdések alapján a válaszadók több mint 93%-a kóros értéket ért el, és csak 6,4% ért el megfelelő pontszámot. Pozitív, hogy a szabadidejüket legtöbbször egy ötfokozatú, Likert típusú skálán 40,45% 4-esnek, illetve 24,09% 5-ösnek értékelte. A legnépszerűbb szabadidős tevékenységnek az internetezést (65%), a családi programot (64%), a sportolást (55%), az aktív (43%) és a passzív (41%) pihenést jelölték. Szignifikáns összefüggést találtunk a pszichés stressz mértéke és a barátokkal töltött szabadidő között ($p = 0,004$). Szignifikánsan összefügg a sportolás és GHQ-12 skálán elért pontszám ($p = 0,003$). Statisztikai vizsgálat alapján nincs szignifikáns kapcsolat az internetezéssel ($p = 0,183$), aktív ($p = 0,962$), passzív pihenéssel ($p = 0,240$) eltöltött szabadidő és a pszichés stressz mértéke között, viszont szinte mindegyik szabadidős tevékenységnél magasabb volt a jó pontszámot (0–4) elérők száma a rekreációs tevékenység meglétekor. Következtetés: Mindezek tudatában elmondható, hogy az általunk vizsgált terület interdiszciplináris terület, és a NAT 2012-ben megfogalmazott testi és lelki egészségre nevelés fejlesztési terület céljainak megfelelően fontos lenne a határozottabb, célzottabb lelki egészségnevelés. A prevenció szerepe hangsúlyos az egészséges állampolgárokka való nevelésben.

Szabó Eszter – Kiss Zoltán

GYÓGYPEDAGÓGIA SZAKOS HALLGATÓK FITTSÉGI TESZTJEI

Kulcsszavak: testnevelés, sport, felsőoktatás

A Kaposvári Egyetem három karán (Agrár- és Környezettudományi Kar, Gazdaságtudományi Kar és Pedagógiai Kar) az első évfolyamos hallgatóknak mindkét szemeszterben hente dupla kötelező testnevelés órájuk van. A Testnevelési és Sportközpont oktatói szeretnék elérni, hogy a hallgatók fittekek, egészségesek legyenek. A kötelező órákon kívül az egyetem összes hallgatójának 13 sportágot kínálunk, melyeken heti rendszerességgel részt vehetnek. Ezek az úszás, futás, jégkorcsolya, aerobik, jóga, akrobatikus pom-pom, kosárlabda, kézilabda, röplabda, labdarúgás, tenisz, íjászat, illetve kajak-kenu és sárkányhajózás. Ezekon kívül egyéb, alkalmi programokat is szervezünk, mint például vízitúrát, sítúrát, via ferrata túrát, biciklitúrát és barlangászatot. Részt veszünk futóversenyeken, sárkányhajóversenyeken. A hallgatóink MEFOB versenyeken is sikeresen szerepelnek, legfőképpen a röplabda sportágban. A KE Cross Run eseményt is az egyetem szervezi, valamint teke- és petanque-versenyt is tervez.

A hallgatóknál azt tapasztaltuk, hogy hajlamosak a kényelmes, sportolásmentes életmódra. Vannak ugyan mozogni vágyó hallgatók, de ők kisebb létszámban. A kötelező testnevelés órákon fel kell kelteni a hallgatók motivációs kedvét, hogy sportoljanak. Sokan az órán kívül nem mozognak, a megerőltetőbb órákon nehezebben teljesítenek. A Pedagógiai Kar négy alapképzési szakja közül a gyógypedagógia szakos elsőéves hallgatókat vizsgáltuk. A felmérés első évében 52 lány, a második évben 45 lány vett részt. Átlagos életkoruk 19 év volt. A felmérések ősszel történtek. A hallgatók fittségi állapotát öt motoros teszttel értékeltük. Egy gyorsasági tesztet: a 20 m-es vágtafutást, két gyorsasági tesztet: a helyből távolugrást és a medicinlabda-dobást előre, egy állóképességi tesztet: a 6 perces tartós futást, valamint egy gyorsasági koordinációs tesztet: egy akadálypálya-próbát végeztünk. Ezekkel a tesztekkel a fő kondicionális és koordinációs állapotukat próbáltuk felmérni. Az eredmények alapján szeretnénk speciális edzéstervet felajánlani számukra.

ELŐADÓK / PRESENTERS

Név; E-MAIL; INTÉZMÉNY

Albert Gábor; albert.gabor@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Almássy Zsuzsanna; almassy.zsuzsanna@ped.unideb.hu; Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar

Amukune Stephen; amukune.stephen@edu.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Angeli Csenge; angelicsenge@gmail.com; Eszterházy Károly Egyetem

Antal Károly; antal.karoly@uni-eszterhazy.hu; Eszterházy Károly Egyetem

Antalovits Orsolya; antaorsi@gmail.com; Széchenyi István Egyetem

Antoszevska Beata; beata.antoszevska@wp.pl; University Warmia and Mazury Olsztyn

Ardelean Tímea Krisztina; timea.ardelean@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Baloghné Bakk Adrienn; baloghne.bakk.adrienn@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Bánfai Bálint; balint.banfai@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Bánfai-Csonka Henrietta; henrietta.csonka@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

Bartal Orsolya; bartalorsolya@uniduna.hu; Dunaújvárosi Egyetem

Bartnikowska Urszula; ubartnikowska@gmail.com; University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Belovári Anita; cs.belovari@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Társadalom- és Kultúratudományi Intézet

Bencéné Fekete Anikó Andrea; bencene.fekete.aniko.andrea@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Bertalan Péter; 19szentirmai.agota@gmail.com; Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar

Betlehem József; betlehem@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Blatt Péterné; blatt.barbara@sztmor.hu; Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Iskola

Bodnár Petra; petrabodnar18@gmail.com; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Bontó Petra; bontopetra@gmail.com; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Bónus Lilla; bonus.lilla@edu.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola, MTA-SZTE Természettudomány Tanítása Kutatócsoport

Borodina Daria; dandelion1111@mail.ru; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Borsos Éva; bborsoseva@gmail.com; Újvidéki Egyetem

Buzás Zsuzsa; buzas.zsuzsa@kre.hu; Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar

Calchei Marcela; marcellacalchei@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Ćwirynka Katarzyna; k.cwirynka@uwm.edu.pl; University of Warmia and Mazury in Olsztyn, Poland

Czirok Ildikó; czirok.ildi89@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Cséber Dominika; cseber98@gmail.com; Széchenyi István Egyetem

Csikósné Maczó Edit; maczo.edit@gmail.com; Dunaújvárosi Egyetem

Csima Melinda; Petone.Csima.Melinda@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Csontos Tamás; csontos.tamas@kre.hu; Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kar

Csorba-Simon Eszter; cs.simon.eszter@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Deákné Kecskés Mónika; kecskes.monika@ga.sze.hu; Széchenyi Egyetem

Deli Kitti; deli.kitti@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

Demeter Gáborné; gaborne.demeter@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Deutsch Krisztina; krisztina.deutsch@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Di Blasio Barbara; di.blasio.barbara@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Dinnyés Katalin Julianna; dinnyes.kato@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Dobóné Tarai Éva; dobevaeva@gmail.com; Berzsenyi Dániel Gimnázium, Budapest

Domonkos Katalin; kati.domonkos@gmail.com; Klebelsberg Kuno Általános Iskola és Gimnázium

Dudás Eleonóra; dudasnori2@gmail.com; Líra Zeneiskola Alapfokú Művészeti Iskola

Eigner Eszter; chesty8@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Emri Zsuzsa; emri.zsuzsa@gmail.com; Eszterházy Károly Egyetem

Erdész Ákos; erdesz.akos@edu.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Eszes Fruzsina; eszes.fruzsina@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Faludy András; kvsc1977@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Fan Libo; flbwyf@hotmail.com; University of Szeged, Faculty of Humanities and Social Sciences

Farkas Katalin; katica.farkas@gmail.com; Benedek Elek Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézet, Óvoda, Általános Iskola, Készségfejlesztő Iskola, Szakiskola

Ferkai Luca Anna; ferkai.luca@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Fináncz Judit; financz.judit@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Fodor Bálint; fodor.balint@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

Fodor Richárd; fodor.richard.ppke@gmail.com; Pázmány Péter Katolikus Egyetem

Földi Fanni; fannifoldi94@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Gál Enikő; gal.eniko20@gmail.com; Debreceni Egyetem HTDI Neveléstudományi program

Gelencsérné Bakó Márta; gelencserne.bako.marta@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Gombos Péter; gombos.peter@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Görög István; dr.gorog.istvan56@gmail.com; Katonai Emlékpark Kft.

Gósi Zsuzsanna; zsuzsannagosi@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem

Greksa Lilla; greksalilla@gmail.com; Neumann János Egyetem

Gróf Anita; grofanita2@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar, Bárczi Gusztáv Módszertani Központ

Habinyák Erzsébet; habinyakerzsebet@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Hartl Éva; hartl.eva@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Hegedűs Renáta; hegedusrenataildiko@gmail.com; Eszterházy Károly Egyetem

Hegedűsné Tóth Zsuzsanna; toth.zsuzsanna@tok.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar

Hódi Ágnes; agihodi@jgypk.szte.hu; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Hollósi Johanna; hjohanna27@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem Savaria Egyetemi Központ

Horváth Cintia; horvath.cintia@uni-eszterhazy.hu; Eszterházy Károly Egyetem

Horváth Szilárd; hszilard79@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Huszár Zoltán; huszar.zoltan@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Iváncsik Réka; Ivancsik.reka@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Izsák Hajnalka; hajnalkaizsak@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Jakab György; jakabb.gyorgy@gmail.com; Oktatási Hivatal

Józsa Gabriella; jszgabi@gmail.com; Debreceni Egyetem HTDI Neveléstudományi Program

Józsa Krisztián; jozsa.krisztian@szie.hu; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Intézet, Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Kapás Mónika; kapasmonika7@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Karácsony Ilona; karacsony.ilona.h@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Kárpáti Andrea; andreakarpati.elte@gmail.com; Budapesti Corvinus Egyetem, MTA-ELTE Vizuális Kultúra Szakmódszertani Kutatócsoport

Kárpáti Anikó; karpati.aniko.tkp@gmail.com; Vadvirág Alapítvány

Kátainé Lusztig Ilona; kataine.lusztig.ilona.klara@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Kengyel Nikoletta; kengyel.nikolett33@gmail.com; Rigó József Általános Iskola

Kerekes Rita; kerekes.rita@nye.hu; Nyíregyházi Egyetem Zenei Intézet

Debreceni Egyetem HTDI Neveléstudományi Program

Kham Thi Nang; nangkhamthi.khamthi@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kis Noémi; kis.noemi.katalin@oh.gov.hu; Oktatási Hivatal

Kishonti István; kishonti@oktopus.hu; oktopus Multimédia Intézet Alternatív Médiaművészeti Szakgimnázium

Kiss Edina; drkissed@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem Természettudományi Kar

Kiss Laura; kiss.laura4215@gmail.com; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Kiss Zoltán; Kiss.Zoltan@szie.hu; Eötvös József Főiskola, Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Kissné Zsámboki Réka; kissne.zsamboki.reka@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Klein Ágnes; klein@kpvk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

Kóger Yvetta; yvetta.koger@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem „Oktatás és Társadalom” Neveléstudományi Doktori Iskola

Kollarics Tímea; kollarics.timea@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar

Koltai Zsuzsa; koltai.zsuzsa@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Kontra József; kontra.jozsaef@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Koós Ildikó; koos.ildiko@ppk.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Kopasz Adrien Réka; akeragrav648@gmail.com; Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Kopházi-Molnár Erzsébet; kophazi-molnar.ersebet@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Kós Katalin; katikos@freemail.hu; Széchenyi István Egyetem

Kovács Edina; kovacs.edina@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

Kovácsné Nagy Ibolya; ibilas@t-online.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Kozma Gyula; kozma.gyula@gmail.com; Károli Gáspár Református Egyetem

Köböl Erika; kobolerika@jgypk.szte.hu; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Krausz Anita; krauszanita@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Krupa Mónika; krupamoni@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem

Kulman Katalin; kulmankata@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kvaszingerne Prantner Csilla; kvaszingerne.prantner.csilla@uni-eszterhazy.hu; Eszterházy Károly Egyetem

Ladnai Attiláné; szerencsesanita5@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Langerné Buchwald Judit; buchwald.judit@ppk.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Lantos Tünde; tunde.lantos@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Lukács Andrea; lukacs.andrea7206@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem

M. Pintér Tibor; mpintertibor@gmail.com; Károli Gáspár Református Egyetem

Mamad Abderrahim; abderrahim.mamad@edu.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Maródi Ágnes; agimarodi@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem

Martin László; martindoktor@t-online.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Marton Gergely; martongergely@gamma.ttk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Martonné Nyiki Klaudia Anikó; klaukelly13@gmail.com; Szent István Egyetem

Máté-Póhr Kitti; kitti.pohr@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Mátrai György; matrai.gyorgy@gmail.com; Líra Zeneiskola

- Meggyesné Hosszu Tímea*; meggyestimea@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
- Mészáros Virág*; meszarosvirag72@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Oktatás és
Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
- Mezeiné Rumpf Anita*; mezeinerumpfanita@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem
Oktatás és Társadalom Neveléstudományi Doktori Iskola
- Miklós Ágnes Kata*; miklosagneskata@gmail.com; Pázmány Péter Katolikus Egyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
- Mohammed Saif*; seyif.memmet@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudo-
mányi Doktori Iskola
- Mohr Szilárd*; mohr.szilard@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Tár-
sadalomtudományi Kar
- Molnár Béla*; molnar.bela@ppk.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagó-
giai és Pszichológiai Kar
- Molnár Ferenc*; fecni1990@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem
- Molnár Gábor*; Molnar.Gabor@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pe-
dagógiai Kar
- Molnár Gyöngyvér*; gymolnar@edpsy.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Ne-
veléstudományi Intézet
- Molnár Katalin*; molnar.katalin@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pe-
dagógiai Kar
- Molnár László*; drmolnarl@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Természettudomá-
nyi Kar
- Molnár Marcell*; Molnar.Marcell@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
- Mucsiné Erdei Mónika*; monika.merdei@jgypk.szte.hu; Szegedi Tudományegyetem
Juhász Gyula Pedagógusképző Kar
- Musch János*; janos.musch@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudomá-
nyi Kar
- Nagy György*; nagy.gyorgy@uni-eszterhazy.hu; Eszterházy Károly Egyetem
- Nagy Lászlóné*; nagylne@bio.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Természettu-
dományi és Informatikai Kar Biológiai Szakmódszertani Csoport, MTA-SZTE
Természettudomány Tanítása Kutatócsoport
- Nagyházi Bernadette*; b.knagyhazi@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári
Campus Pedagógiai Kar
- Nagyné Árgány Brigitta*; argany@freemail.hu; Szent István Egyetem Kaposvári
Campus Pedagógiai Kar
- Nagyné Kaiser Lívia*; kaiser.livia01@gmail.com; Szász Endre Általános Iskola és
Alapfokú Művészeti Iskola
- Németh Dóra Katalin*; nemeth.dora.katalin@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Bene-
dek Elek Pedagógiai Kar

Németh Szilvia; szilvia.nemeth@t-tudok.hu; T-Tudok Zrt.

Nguyen Van Son; nvson@tlu.edu.vn; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi
Doktori Iskola

Nógrádi-Molnár Kinga; nogradimolnarkinga@gmail.com; oktOpus Multimédia In-
tézset

Nyíri Csilla; dr.nyiri.csilla@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társada-
lom Neveléstudományi Doktori Iskola

Nyitrai Ágnes; nyitrai.agnes4@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar

Oláh Katalin; katalin.olah76@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Oktatás és Társa-
dalom Neveléstudományi Doktori Iskola

Oláh László; olah.laszlo.62@gmail.com; Honvédség és Társadalom Baráti Kör

Ollé János; olle.janos@gmail.com; Pannon Egyetem

Olney Rodrigues de Oliveira; olneyr3@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neve-
léstudományi Doktori Iskola

Orbán Hedvig; orbanhedi@agoraszeged.hu; Szegedi Tudományegyetem

Orsós István; orsos.istvan@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem

P. Márkus Katalin; p.markus.kata@kre.hu; Károli Gáspár Református Egyetem

Pandur Attila; attila.pandur@etk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudomá-
nyi Kar

Papp Gabriella; dekan@barczi.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi
Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Pásztor Enikő; pasztor.eniko@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Peda-
gógiai Kar

Patyi Gábor; patyi.gabor@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedago-
giai Kar

Pékné Sinkó Csenge; sinko.csenge@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári
Campus Pedagógiai Kar

Pelesz Nelli; pelesznelli10@gmail.com; Eszterházy Károly Egyetem Neveléstudomá-
nyi Doktori Iskola

Perjés István; perjes.istvan@t-online.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar

Pintér Tünde Kornélia; pintertundekornelia@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem

Pótár-Bóta Anita; pbanit87@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem

Prisztóka Gyöngyvér; gyongy@gamma.ttk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Termé-
szettudományi Kar

Przybyliński Sławomir; slawek.przybylinski@gmail.com; Uniwersytet Warmińsko-
Mazurski w Olsztynie, Poland

Pusztafalvi Henriette; pusztafalvi@uni-eszterhazy.hu; Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Rédai Dorottya; redaidori73@gmail.com; Anthropolis Egyesület

Révész László; revesz.laszlo@uni-eszterhazy.hu; Eszterházy Károly Egyetem

Rumbus Anikó; rumbus.aniko@szie.hu; Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Ruskóné Imre Szilvia; ruskone.szilvia@gmail.com; Balástyai Csudavilág Óvoda és Bölcsőde

Saleh Andi Rahmat; andirahmatsaleh@unm.ac.id; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Sándor-Schmidt Barbara; schmidt.barbara136@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Sántha Kálmán; skalman@kodolanyi.hu; Kodolányi János Egyetem

Simay Attila Endre; attila.simay@uni-corvinus.hu; Budapesti Corvinus Egyetem

Simon Katalin; simon.katalin@ppk.elte.hu; Eötvös Lóránd Tudományegyetem

Skultéty Dóra; skultety.dora@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Soeharto Soeharto; soeharto.soeharto@edu.u-szeged.hu; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Stummer Krisztina; krisztinastummer@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Sütő Éva; evasuto3@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Szabó Bence Farkas; szabobencefarkas@bolyaigimnazium.elte.hu; Debreceni Egyetem

Szabó Csilla Marianna; csilla.mato@gmail.com; Dunaújvárosi Egyetem

Szabó Eszter; Szabo.Eszter.dr@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus

Szabó Noémi; sznojcsi@gmail.com; Pannon Egyetem

Szabó Nóra; szabonora527@gmail.com; Veszprémi Érseki Hittudományi Főiskola

Szabó Norbert; sznoro@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

Szabó Zsófia; Szabo.Zsofia@szie.hu; Szent István Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kar

Szalai Kata; szalaikataa@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar

Szalay Krisztina; sz.krisztina@invitel.hu; Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus

Szalay Luca; luca@caesar.elte.hu; Eötvös Loránd Tudományegyetem

Szántóné Tóth Hajnalka; Szantone.Toth.Hajnalka@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar

- Szederkényi Éva*; szederkenyi.eva@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Szerb György*; szerb.gyorgy@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
- Szettele Katinka*; szettelekatinka@gmail.com; Eötvös József Főiskola
- Szili Katalin*; szili.katalin@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus Pedagógiai Kar
- Szverle Szandra*; szverleszandra@hotmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
- Takács Nikolett*; nikolett.takacs.ped@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola
- Takács Zsuzsanna Mária*; takacs.zsuzsanna@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem
- Tancz Tünde*; tanczt@kpvk.pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar
- Tószegi Zsófia Júlia*; toszegi.pte.eal@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Tóth Dávid Zoltán*; tothdavidzoltan@gmail.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem
- Tóth Edit*; tothedit@edpsy.u-szeged.hu; MTA-SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport
- Tóth Zoltán*; tothzoltandr@gmail.com; Debreceni Egyetem
- Tóth-Merza Katalin*; merza.katalin@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógia Kar
- Ullmann Dóra*; ullmandora@gamil.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
- Várad Alexandrea*; alexandravaradi.96@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
- Varga Aranka*; varga.aranka@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem
- Varga László*; varga.laszlo@uni-sopron.hu; Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar
- Várnagy Péter*; varnagy.peter@pte.hu; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Várszeginé Gáncs Erzsébet*; gancs.erszebet@sze.hu; Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar
- Végh Zoltán*; zozo.vegh@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Verebélyi Gabriella*; verebelyi.gabriella@sze.hu; Széchenyi István Egyetem
- Vezdén Katalin*; vezden.kata@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Vida Gergő*; vidagergo@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar
- Vo De Van*; vvde@agu.edu.vn; Szegedi Tudományegyetem Neveléstudományi Doktori Iskola

Vörös Klára Ilona; voros.klara@szie.hu; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar

Wafubwa Ruth Nanjekho; ruthnanje@gmail.com; Szegedi Tudományegyetem Neve-
léstudományi Doktori Iskola

Yu Pu; 574479266@qq.com; Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszi-
chológiai Kar

Zajdó Krisztina; zajdo@hotmail.com; Széchenyi István Egyetem

Zakota Zoltán; zzakota@gmail.com; Pécsi Tudományegyetem

Zentai Gabriella; zentaigabi@gmail.com; Szent István Egyetem Kaposvári Campus
Pedagógiai Kar

Żyta Agnieszka; agnieszkażyta@wp.pl; University of Warmia and Mazury, Olsztyn,
Poland

